

การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

นางสาวศิรินัทภทรา สถาพรวงศ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2552

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE FORMULATION OF POLICY ON GENETICALLY MODIFIED PLANTS IN THAILAND

Miss Sirinbhattra Sathabhornwong

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

โดย

นางสาวศิรินัทภทรา สถาพรวงศ์

สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิ้มมณี

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. จรัส สุวรรณมาลา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. พิษณุ เสงี่ยมพงษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิ้มมณี)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร. เพิ่มศักดิ์ มกราภิรมย์)

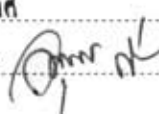
ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิริลักษณ์ทรา สถาพรวงศ์ : การกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย.
(THE FORMULATION OF POLICY ON GENETICALLY MODIFIED PLANTS IN
THAILAND) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 144
หน้า.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นการวิจัยที่ศึกษาการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย โดยอธิบายผ่านแนวคิดเรื่องเครือข่ายนโยบาย ประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหา เพื่อแสดงให้เห็นว่ามีกลุ่มต่างๆกลุ่มใดบ้างที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายนี้ และกลุ่มต่างๆเหล่านี้มีบทบาทอะไรบ้าง เนื่องจากประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นประเด็นที่นำมาสู่ความแตกต่างทางความต้องการนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์และทัศนคติของแต่ละกลุ่ม กลุ่มต่างๆจึงมีปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลเพื่อให้รัฐบาลกำหนดนโยบายเพื่อสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตน

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธี 2 วิธี คือ การวิจัยเชิงเอกสาร และการสัมภาษณ์ การวิจัยเชิงเอกสารทำให้ได้ข้อมูลที่เป็นข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ส่วนการสัมภาษณ์ทำให้ได้ข้อมูลเชิงปฐมภูมิซึ่งเป็นข้อมูลในเชิงลึกเกี่ยวกับทัศนคติ, ผลประโยชน์, และบทบาทของกลุ่มต่างๆต่อการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยโดยรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี

ผลการวิจัยพบว่ารัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ได้ทำการประนีประนอมความต้องการของกลุ่มต่างๆ โดยการกำหนดนโยบายที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับความต้องการของทั้งฝ่ายที่สนับสนุนพืชตัดแต่งพันธุกรรมและฝ่ายที่คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อรักษาไว้ซึ่งความนิยมของรัฐบาลและเป็นการตัดสินใจที่เหมาะสมกับบริบททางการเมืองในขณะนั้น

ภาควิชา.....การปกครอง..... ลายมือชื่อนิสิต ศิริลักษณ์ทรา สถาพรวงศ์
สาขาวิชา.....การปกครอง..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
ปีการศึกษา.....2552

5080738024 : MAJOR GOVERNMENT

KEYWORDS : GENETICALLY MODIFIED PLANTS / POLICY NETWORK / POLICY FORMULATION

SIRINBHATTRA SATHABHORNWONG : THE FORMULATION OF POLICY ON GENETICALLY MODIFIED PLANTS IN THAILAND. THESIS ADVISOR : PROFESSOR ANUSORN LIMMANEE, Ph.D., 144 pp.

Aimed at studying the network of Thailand's policy on genetically modified plants, this thesis hypothesizes that the policy with its issue network is pressured by various conflicting groups and its output results from political compromise.

It is found that the network of policy on genetically modified plants is composed two opposite groups of domestic and international actors with conflicting interests. To maximize its popularity and legitimacy the ruling government has to make the policy which satisfy both groups but give it no clear direction.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department : ..... Government ..... Student's Signature สิรินัทภทร สาทรรวงค์
Field of Study : ..... Government ..... Advisor's Signature [Signature]
Academic Year : ..... 2009 .....

กิตติกรรมประกาศ

ในการจัดทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณท่านศาสตราจารย์ ดร . อนุสรณ์ ลิ้มมณี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยให้คำแนะนำตลอดการทำวิทยานิพนธ์ ขอบพระคุณท่านรองศาสตราจารย์ ดร . พิษณุ เสี่ยงมพงษ์ ที่สละเวลามาเป็นประธานการสอบ วิทยานิพนธ์ และขอบพระคุณท่านดร . เพิ่มศักดิ์ มกรภิรมย์ ที่สละเวลามาเป็นกรรมการจาก ภายนอกมหาวิทยาลัย อีกทั้งท่านสองยังคอยให้คำแนะนำในการทำวิทยานิพนธ์เป็นอย่างดี

ในขั้นตอนของการเก็บข้อมูล ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคุณวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี , คุณวัลลภ พิชญ์พงศา นายกสม าคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย , ดร. สิริกุล บรรพพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ , คุณอลงกรณ์ กรณ์ทอง ผู้อำนวยการสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ , รองศาสตราจารย์ ดร . ศักรินทร์ ภูมิรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ รวมไปถึงผู้ที่ผู้วิจัยไม่ได้เอ่ย นาม ที่อุทิศสละเวลาและให้ความกรุณาผู้วิจัยในการให้สัมภาษณ์เป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณคุณแม่ที่คอยให้คำแนะนำในการ ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และเป็นกำลังใจในการจัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เพื่อเป็น รากฐานในการศึกษาต่อในชั้นปริญญาเอก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

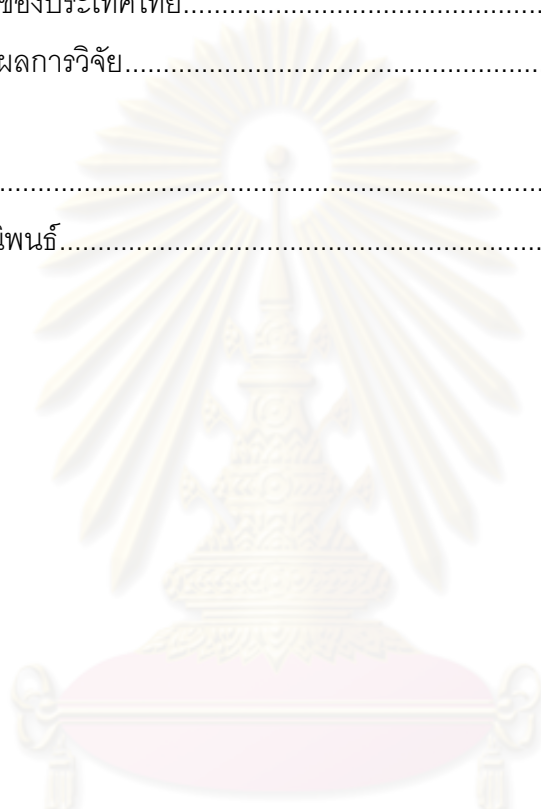
สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
1.3 ปัญหาของการศึกษา.....	6
1.4 สมมติฐานของการศึกษา.....	6
1.5 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	6
1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.8 วิธีดำเนินการวิจัย.....	7
1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	8
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	10
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
บทที่ 3 ความเป็นมาและสาระสำคัญเกี่ยวกับนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย.....	24

3.1	ความเป็นมาของการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย.....	24
3.2	กฎหมายของประเทศไทยที่ควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรม.....	31
3.3	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในประเทศไทย.....	32
บทที่ 4	โครงสร้างของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย.....	33
4.1	กลุ่มระดับภายในประเทศ.....	33
4.2	กลุ่มระดับระหว่างประเทศ.....	54
บทที่ 5	การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544.....	62
5.1	การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา.....	62
5.2	การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล.....	70
5.3	การวิเคราะห์การตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ของคณะรัฐมนตรีภายใต้บริบททางการเมือง.....	73
บทที่ 6	การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547.....	78
6.1	การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา.....	79
6.2	การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล.....	90
6.3	การวิเคราะห์การตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ของคณะรัฐมนตรีภายใต้บริบททางการเมือง.....	98
บทที่ 7	การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550.....	105
7.1	การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา.....	106
7.2	การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล.....	111
7.3	การวิเคราะห์การตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ของคณะรัฐมนตรีภายใต้บริบททางการเมือง.....	121

บทที่ 8 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย.....	128
8.1 สรุปผลการวิจัย.....	128
8.1.1 โครงสร้างของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาใน การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย.....	128
8.1.2 การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรม ของประเทศไทย.....	132
8.2 อภิปรายผลการวิจัย.....	136
รายการอ้างอิง.....	137
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	144

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	ตารางแสดงชนิดของเครือข่ายนโยบาย ลักษณะของชุมชนนโยบาย และเครือข่ายประเด็นปัญหา.....	16
ตารางที่ 2	ตารางแสดงการอนุญาตให้นำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมจากบริษัทต่างๆ เข้ามาทดสอบในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ. 2538-2542.....	63

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1	
แผนภาพแสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในการกำหนด	
มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544.....	132
แผนภาพที่ 2	
แผนภาพแสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในการกำหนด	
มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547.....	133
แผนภาพที่ 3	
แผนภาพแสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในการกำหนดมติ	
คณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550.....	134

 ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในประเทศไทยการศึกษาวิจัยด้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมยังเป็นการศึกษาพืชตัดแต่งพันธุกรรม โดยประเทศไทยเริ่มมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ พืชตัดแต่งพันธุกรรมตั้งแต่พ.ศ. 2538 โดยกรมวิชาการเกษตรได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัยคอร์เนลของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยทุนสนับสนุนจากคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) ได้ส่งนักวิชาการด้านการเกษตร 2 คน คือ ดร. นงลักษณ์ ศรีนทุ และ ดร. ศุจิรัตน์ สงวนรังศิริกุลไปปฏิบัติงานที่ห้องปฏิบัติการของมหาวิทยาลัยคอร์เนล ประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อทดลองสร้างมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมโดยใช้มะละกอสายพันธุ์ไทยและเชื้อไวรัสของโรคใบด่างจุดวงแหวนสายพันธุ์ไทยจากจังหวัดขอนแก่น ภายใต้การกำกับดูแลของดร. เคนนิส กอลซาเวส เจ้าของเทคโนโลยีการสร้างมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมซึ่งสามารถต้านทานโรคได้ดีและปลูกในฮาวายเพื่อ ผลประโยชน์ทางการค้าได้ จนการทดลองเป็นผลสำเร็จในปี พ.ศ. 2540 ได้มะละกอตัดแต่งพันธุกรรมที่สามารถต้านทานเชื้อโรคใบด่างจุดวงแหวนซึ่งมีการแพร่ระบาดอย่างหนักในประเทศไทยตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 เป็นต้นมา จากนั้นคณะนักวิจัยได้นำมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมมาศึกษาและวิจัยต่อที่ส ถานีทดลองพืชสวน จังหวัดขอนแก่น เพื่อทดสอบปลูกและคัดเลือกมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมพันธุ์ที่ต้านทานโรคได้ดีที่สุดตั้งแต่ระดับห้องปฏิบัติการ, โรงเรือน, และแปลงทดลอง¹

หลังจากนั้นประเทศไทยเริ่มอนุญาตให้มีการนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ ถั่วเหลืองตัดแต่งพันธุกรรมจากประเทศจีนในปีพ.ศ. 2543² แต่ในปีพ.ศ. 2544 ได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อห้ามการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม³ เนื่องจากบริษัทมอนซานโต้ได้ขออนุญาตกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อนำฝ้ายปีที่

¹ เอลเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, คนไทยทำสำเร็จ ตัดแต่งมะละกोगMO [ออนไลน์], 19 มกราคม 2546.

แหล่งที่มา <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=4643440290689>

² “หมายเหตุประชาชน: นโยบายพืช “จีเอ็มโอ” ของประเทศไทย-(1) รัฐบาลไฟเขียวพืชจีเอ็มโอในไร่นา,” เดลินิวส์ (26 สิงหาคม 2547) : 8.

³ เอลเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, “จีเอ็มโอ” เปิดศักราชใหม่ในไร่นา [ออนไลน์], 28 ธันวาคม 2550.
แหล่งที่มา <http://www.media4stream.com/.../article.php?>

ในปี พ.ศ. 2546 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ต้องการให้มี คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ จึงได้เสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรี ส่งผลให้ ในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2546 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้ง คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติขึ้นโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการ ซึ่งมีคณะกรรมการประกอบไปด้วยรองนายกรัฐมนตรี , รัฐมนตรีต่างๆ , ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย , เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ , ผู้แทนสภาหอการค้าไทย , ผู้แทนสภาอุตสาหกรรม , อธิการบดี มหาวิทยาลัยมหิดล , อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ , ผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคณะทำงานอีก 5 สาขา ได้แก่ สาขาการแพทย์, สาขาการเกษตร, สาขาพลังงาน และสิ่งแวดล้อม, สาขาความหลากหลายและทรัพยากรทางชีวภาพ , และสาขาอุตสาหกรรมและบริการ⁴

ต่อมาในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติมีมติเห็นชอบเสนอให้ประเทศไทยดำเนินนโยบายด้านพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพแบบ “ให้สังคมมีทางเลือก” โดยให้ประเทศไทยมีโอกาสเลือกใช้สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และนำไปใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวังควบคู่ไปกับการผลิตแบบดั้งเดิม พร้อมกับสร้างความสามารถด้านวิทยาการจีโนมซึ่งครอบคลุมทั้งในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์พืช สัตว์ จุลินทรีย์, การตรวจสอบ, และการทดสอบความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม⁵ ซึ่งมีมตินี้ตรงกับทางเลือกที่ 2 จากทางเลือกทั้งหมด 3 ทาง ซึ่งเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีแห่งชาติได้ให้ข้อเสนอ ได้แก่ ส่งเสริมพืชตัดแต่งพันธุกรรมอย่างเต็มที่ , ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมร่วมกับพืชทั่วไป , และยุติการทดลองและใช้ประโยชน์จากพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยสิ้นเชิง⁶ โดยมีมาตรการดังนี้

ประการแรก ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเจ้าภาพดำเนินการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอคณะรัฐมนตรีภายในเวลา 1 ปี

⁴ เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ [ออนไลน์], 20 สิงหาคม 2547. แหล่งที่มา <http://www.monsanto.co.th/showQAnswer.asp?qNo=107>

⁵ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), “โครงการศึกษาวิจัยรับมือสิ่งทำทายอุบัติใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศไทยในอนาคต,” รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์(Final report) เสนอต่อสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มีนาคม 2551.

⁶ “หมายเหตุประชาชน: นโยบายพืช “จีเอ็มโอ” ของประเทศไทย-(1) รัฐบาลไฟเขียวพืชจีเอ็มโอในระดับไร่นา,” เดลินิวส์ (26 สิงหาคม 2547) : 8.

ประการที่ 2 ระหว่างที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพนี้ ให้หน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบตามกฎหมายในแต่ละเรื่องรับดำเนินการในส่วนของตนไปก่อน เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ดูแลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารและยา , กรมวิชาการเกษตรดูแลการบริหารจัดการพืชเกษตร , สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดูแลและศึกษาความเป็นไปได้ของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ประการที่ 3 ให้คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอมาตรการควบคุมดูแลและบริหารจัดการตามนโยบายต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติภายใน 3 เดือน ระหว่างนี้ยังไม่อนุญาตให้ดำเนินการทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมใดๆในระดับไร่

ประการที่ 4 ให้ประชาคมวิจัยดำเนินการค้นคว้า , วิจัย , และทดลองด้านวิชาการ พันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ และให้ศึกษาติดตามความก้าวหน้าของประเทศอื่นด้วยโดยเฉพาะประเทศ ที่เป็นคู่แข่งกับประเทศไทยด้านการผลิตสินค้าอาหารและเกษตร เพื่อให้ นักวิทยาศาสตร์ไทยเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอย่างรอบคอบและรู้เท่าทัน

ประการที่ 5 ด้านนโยบายพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ จะพิจารณาเลือกใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอย่างระมัดระวัง เฉพาะที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้วและอนุมัติเป็นกรณีๆไป ⁷ จากนั้นก็ได้มีการนำเสนอเรื่องนี้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้พิจารณา

ในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้รับทราบข้อเสนอของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติและได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งสรุปได้ คือ

ประการแรก ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วยนักวิชาการจากทุกมหาวิทยาลัย ที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรมและเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาโดยตลอด เพื่อศึกษาและวิจัยแนวทางของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมตามที่คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพได้กำหนดไว้ 3 แนวทาง คือ ให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในพื้นที่ระดับไร่ (ภาคสนาม) ได้ทั้งหมด, ให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในพื้นที่ระดับไร่ (ภาคสนาม) ได้เฉพาะบางส่วนและต้องอยู่ร่วมกับพืชปกติที่มีอยู่เดิมได้ , และห้ามนำพืชตัดแต่งพันธุกรรมเข้ามาในประเทศไทยโดยเด็ดขาด

ประการที่ 2 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเร่งเสนอร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางเทคโนโลยีชีวภาพเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาโดยเร็วที่สุด โดยให้นำผลการศึกษาของคณะทำงานที่มาจากนักวิชาการมหาวิทยาลัยต่างๆและคำแนะนำของกระทรวง

⁷ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, “มติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติครั้งที่ 2-1/ 2547,” 20 สิงหาคม 2547.

ต่างประเทศที่เคยศึกษาแนวทางเทคโนโลยีชีวภาพที่เหมาะสมกับประเทศไทยมาประกอบการพิจารณา

ประการที่ 3 ระหว่างนี้ยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

ปัจจุบันความคืบหน้าของร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ ได้ผ่านการอนุมัติหลักการจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2551 แต่ยังคงอยู่ในระหว่างการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา⁸

ในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2550 นายธีระ สูตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกมาแถลงข่าวว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ มีมติเห็นชอบร่วมกันในการเห็นควรมีให้มีการอนุญาตให้ศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ จึงยื่นหนังสือถึงคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อเปิดให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามในประเทศไทย ได้ นายธีระกล่าวว่าจุดประสงค์ของการขอยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 นั้นเป็นไปเพื่อการวิจัยเท่านั้นยังไม่เป็นการผลิตเพื่อการค้า อีกทั้งจะไม่ทำการวิจัยกับพืชที่มีความอ่อนไหวง่าย เช่น ข้าว , สับปะรด ฯลฯ แต่จะวิจัยในพืชที่เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น⁹

จากนั้นในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีภายใต้การนำของพล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ออกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ คือ อนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในสถานที่ของราชการได้ภายใต้เงื่อนไขที่เข้มงวด คือ

ประการแรก ต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี โดยต้องแจ้งรายชื่อพืชและพื้นที่ที่จะดำเนินการปลูกทดลองให้ชัดเจน

ประการที่ 2 ต้องปฏิบัติตามมาตรา 67 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 คือ ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง , รับฟังความคิดเห็นขององค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและนันทนาการ , จัดให้มีการประชาพิจารณ์ , และต้องมีรายงานผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี¹⁰

⁸ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), “โครงการศึกษาวิจัยรับมือสิ่งท้าทายอุบัติใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศไทยในอนาคต,” รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ์(Final report) เสนอต่อสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มีนาคม 2551.

⁹ “ธีระลุยจีเอ็มโอเสนอกรม.แน่ เว้นพืชอ่อนไหวข้าว-สับปะรด,” ฐานเศรษฐกิจ (30 สิงหาคม-1 กันยายน 2550) : 16.

¹⁰ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ มายาคติ การผูกขาด และคอร์รัปชัน ในนามของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2551), หน้า 41.

จากการลำดับเหตุการณ์ข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเทศไทยมีนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่เป็นทางการทั้งสิ้น 3 ฉบับ ได้แก่

ฉบับแรก มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

ฉบับที่ 2 มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547

ฉบับที่ 3 มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550

ในทัศนะของผู้วิจัย นโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมีความน่าสนใจเพราะในการกำหนดนโยบายนี้ ได้รับการผลักดันมาจากกลุ่มต่างๆ ทั้งระดับภายในประเทศและระดับระหว่างประเทศ เนื่องจากพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจและเป็นที่ถูกเถียงของสาธารณชนจึงมีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนให้มีการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้และมีฝ่ายที่คัดค้าน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลประโยชน์และทัศนคติของกลุ่มนั้น กลุ่มต่างๆ ได้มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมผ่านความสัมพันธ์ของกลุ่มกับรัฐบาล อันเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่อรัฐบาล ทำให้รัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายในรูปของมติคณะรัฐมนตรี ทำการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมออกมาประนีประนอมความต้องการของกลุ่มเหล่านี้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่าในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยนั้น มีกลุ่มใดบ้างที่เข้ามามีบทบาทต่อการกำหนดนโยบาย กลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์และทัศนคติเป็นอย่างไร อีกทั้งศึกษาว่ากลุ่มต่างๆ เหล่านี้มี บทบาทต่อการกำหนดนโยบายอย่างไร โดยพิจารณาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มกับรัฐบาลหรือการดำเนินการต่างๆ ที่เกิดขึ้นซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล จากนั้นจึงทำการสรุปผลการศึกษาและให้ข้อเสนอแนะ

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาว่า เครือข่ายนโยบายประ เภทเครือข่ายประเด็นปัญหาของการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ประกอบไปด้วยกลุ่มใดบ้าง ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์และทัศนคติเป็นอย่างไร

1.2.2 เพื่อศึกษาว่า กลุ่มเหล่านี้มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันและการปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลอย่างไร

1.2.3 เพื่อศึกษาว่าการปฏิสัมพันธ์เหล่านั้นส่งผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลอย่างไร

1.3 ปัญหาของการศึกษา

การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมีกลุ่มต่างๆกลุ่มใดบ้างที่เข้ามา มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบาย กลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์และทัศนคติเป็นอย่างไร กลุ่มเหล่านี้มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันและการ ปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาล อย่างไร แล้วการปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ส่งผลให้ รัฐบาลตัดสินใจอย่างไร

1.4 สมมติฐานของการศึกษา

การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมาจากการผลักดันของกลุ่ม ต่างๆซึ่งมีความสัมพันธ์กันในรูปของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหา ส่งผลให้ การตัดสินใจของรัฐบาลในการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมมีลักษณะ “ประนีประนอม” ความต้องการของทุกกลุ่มเป็นหลัก

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย โดยมี ช่วงเวลาของการศึกษาข้อมูล คือ ตั้งแต่ก่อนวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ไปจนถึงวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เนื่องจากนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยที่เป็นทางการมีอยู่ใน รูปของมติคณะรัฐมนตรี 3 ฉบับ โดยฉบับแรก คือ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ฉบับที่สอง คือ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 และฉบับสุดท้าย คือ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 จึงจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลในช่วงเวลาดังกล่าว

ในส่วนของกรนำเสนอการวิจัย เนื่องจากการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของ ประเทศไทย มีกลุ่มต่างๆที่มีความเกี่ยวข้องต่อการกำหนดนโยบายนี้หลากหลาย ซึ่งมีความ แตกต่างกันทั้งในข้อมูลขององค์กรต่างๆ ผลประโยชน์ และทัศนคติ ผู้วิจัยจึงพยายามที่จะ นำเสนอการวิจัยในจุดยืนที่เป็นกลาง ไม่มีอคติต่อกลุ่ม ใดๆ และไม่มีอคติต่อการสนับสนุนหรือการ คัดค้านพีชตัดแต่งพันธุกรรม แต่นำเสนอข้อเท็จจริงและทัศนคติหรือความคิดเห็นของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้ได้จากการสัมภาษณ์หรือการวิจัยเอกสารอย่างตรงไปตรงมา

1.6 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.6.1 สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม

สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม คือ สิ่งมีชีวิตที่เกิดจากกระบวนการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ด้าน พันธุกรรมเพื่อทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตใหม่ซึ่งไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากกระบวนการวิวัฒนาการตาม ธรรมชาติ เทคโนโลยีนี้สามารถทำให้เกิดการผสมข้ามพันธุ์ระหว่างพืช ,สัตว์, หรือจุลินทรีย์ได้ เช่น

การผสมข้ามระหว่างเชื้อแบคทีเรีย *Bacillus thuringiensis* กับฝ้าย เกิดเป็นฝ้ายบีทีที่มี ความสามารถสร้างสารพิษฆ่าหนอนที่มากัดกินฝ้ายนั้นได้ นอกจากนี้ยังทำให้เกิดการผสมข้าม พันธุ์ระหว่างพืชกับสัตว์ เช่น การนำยีนจากปลาที่อาศัยบริเวณขั้ว โลกมาใช้ดัดแปลงให้พืช ต้านทานต่ออากาศหนาวเย็น การสร้างสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมจึงแตกต่างอย่างสิ้นเชิงกับ การปรับปรุงพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์โดยวิธีการผสมพันธุ์ตามปกติ ซึ่งต้องมีการผสมพันธุ์ระหว่างพืชหรือ สัตว์ชนิดเดียวกันเท่านั้น¹¹

1.6.2 การกำหนดนโยบาย

การกำหนดนโยบาย หมายถึง ขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้อง กับการพัฒนาวิธีการซึ่งเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาเชิงนโยบายที่เกิดขึ้น ผลผลิตของการกำหนด นโยบายอาจจะไม่อยู่ในรูปของกฎหมายเท่านั้น แต่อาจอยู่ในรูปของนโยบาย , คำสั่ง รวมทั้ง ระเบียบข้อบังคับทาง การบริหารต่างๆ นอกจากนี้แล้วยังมีการให้ความหมายของการกำหนด นโยบายว่าหมายถึง การพัฒนาเครื่องมือเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงนโยบาย ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจต้อง อาศัยเทคนิคในการวิเคราะห์เพื่อตัดสินใจว่าแนวทางการแก้ปัญหาใดจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด เช่น การวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์, ทฤษฎีการเลือกอย่างมีเหตุผล ฯลฯ ซึ่งจะช่วยในการประเมิน ความเสี่ยง, ประเมินความเป็นไปได้ของทางเลือก , หรือคาดการณ์ต้นทุนและผลประโยชน์จาก ทางเลือกต่างๆ¹²

1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทราบว่าเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาของการกำหนดนโยบาย พืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยประกอบไปด้วยกลุ่มใดบ้าง ซึ่งกลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์และ ทัศนคติเป็นอย่างไร

1.7.2 ทราบว่ากลุ่มเหล่านี้มีการปฏิสัมพันธ์ต่อการกันและการปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาลอย่างไร

1.7.3 ทราบว่าการปฏิสัมพันธ์เหล่านี้ส่งผลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลอย่างไร

1.8 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยของระเบียบวิธีวิจัย 2 ประเภท คือ การวิจัย เอกสาร และการสัมภาษณ์

¹¹ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ มายาคติ การผูกขาด และคอร์รัปชัน ในนามของความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2551), หน้า 4.

¹² สุรสิทธิ์ วชิรขจร, นโยบายสาธารณะเบื้องต้น (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549), หน้า 39-40.

1.8.1 การวิจัยเอกสาร เป็นการเก็บข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิจากแหล่งต่างๆ ได้แก่

1.8.1.1 หนังสือ

1.8.1.2 หนังสือพิมพ์

1.8.1.3 เอกสารของทางราชการ เช่น มติคณะรัฐมนตรี , รายงานการศึกษาฉบับ

สมบูรณ์

1.8.1.4 อินเทอร์เน็ต ใช้เฉพาะการสืบค้นข้อมูลแบบออนไลน์ที่มีแหล่งอ้างอิงและมาจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ เช่น เว็บไซต์ของหน่วยงานราชการ , เว็บไซต์ของหนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ข้อมูลที่คาดหวัง

ข้อมูลที่คาดว่าจะได้จากการวิจัยเอกสาร ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของพืชตัดแต่งพันธุกรรม , ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย , ข่าวเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวต่างๆต่อนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

1.8.2. การสัมภาษณ์ เป็นการเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ สำหรับบุคคลที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ คือ บุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มต่างๆภายในเครือข่ายนโยบาย ซึ่งมีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

ข้อมูลที่คาดหวัง

ข้อมูลที่คาดว่าจะได้จากการ สัมภาษณ์ ได้แก่ ผลประโยชน์ , ทศนคติต่อนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม, และการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆต่อการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย อีกทั้งข้อมูลความสัมพันธ์ของแต่ละกลุ่มกับกลุ่มอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายนี้

1.9 ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการแบ่งวิทยานิพนธ์เพื่อเสนอผลการวิจัยออกเป็น 8 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 ความเป็นมาและสาระสำคัญของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

บทที่ 4 โครงสร้างของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

บทที่ 5 การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

บทที่ 6 การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547

บทที่ 7 การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550
บทที่ 8 สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเรื่อง “เครือข่ายนโยบาย” และแนวคิด “พหุนิยม” เป็นหลักในการวิเคราะห์ เนื่องจากการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมมีกลุ่มต่างๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องหลากหลายกลุ่ม กลุ่มเหล่านี้มีทั้งการปฏิสัมพันธ์ต่อกันเองและการปฏิสัมพันธ์กับรัฐบาล เพื่อการผลักดันนโยบาย ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องเครือข่ายนโยบาย ส่งผล ให้การกำหนดนโยบายของรัฐบาลที่ออกมา มีลักษณะประนีประนอมทุกกลุ่มอันเป็นไปตามแนวคิดพหุนิยม

เอ็ดเวิร์ด โอ ลอแมน และ เดวิด โนค ได้นิยามว่า “เครือข่ายนโยบาย” คือ การอธิบายความสัมพันธ์ที่มี อยู่ระหว่างกลุ่มต่างๆและรัฐบาล เครือข่ายนโยบาย จะปรากฏขึ้นเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆและรัฐบาล และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ซึ่ง การปฏิสัมพันธ์เหล่านี้จะนำไปสู่การตระหนักว่ากลุ่มต่าง ๆมีผลประโยชน์ในพื้นที่นโยบาย นำไปสู่การพยายามผลักดันนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตน ตัวอย่างของการปฏิสัมพันธ์ ได้แก่ การแลกเปลี่ยนข้อมูล การแลกเปลี่ยนข้อมูลนั้นอาจจะเป็นแบบเล็กน้อย คือ มีการส่งกลุ่มไปเข้าร่วมในการอนุมัติร่างนโยบายต่างๆ หรือการแลกเปลี่ยนข้อมูลอาจจะเป็นแบบเข้มข้น คือ การที่กลุ่มต่างๆเข้าถึงการตัดสินใจของรัฐบาลและมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบาย¹

อาร์ เอ ดับลิว รูด ได้อธิบายว่าเครือข่ายนโยบายสามารถเชื่อมโยงหน่วยงานระดับที่ องถิ่นกับหน่วยงานระดับชาติได้ ยิ่งไปกว่านั้น เครือข่ายนโยบายยังสามารถประกอบไปด้วยตัวแสดงระดับนานาชาติ ยกตัวอย่างเช่น การเข้าเป็นสมาชิกสห ภาพยุโรปของประเทศสหราชอาณาจักร ทำให้ “เครือข่ายนโยบายของประเทศสหราชอาณาจักร” ประกอบไปด้วยสถาบันของสหภาพยุโรป และกลุ่มต่างๆ นอกจากนี้ยังเป็นไปได้ที่เครือข่ายนโยบายจะไม่ต้องประกอบไป ด้วยหน่วยงานของรัฐบาลเป็นสำคัญ ดังที่กรานท์และคณะได้ชี้ให้เห็นว่า การกำหนด “นโยบายด้านเคมี” กลุ่มที่มีบทบาทหลักภายใน เครือข่ายนโยบาย คือ บริษัทเคมีชั้นนำ ดังนั้นเครือข่ายนโยบาย จึงสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับของรัฐบาล คือ อาจจะเป็น ในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่นก็ได้ และ

¹ Edward O. Laumann and David Knoke, *Organizational state: Social choice in national policy domains* (Wisconsin: University of Wisconsin Press, 1987), p. 13, in Martin J. Smith, 1993: 56.

เครือข่ายนโยบาย บายสามารถเกิดขึ้นได้ในนโยบายหลายด้าน เช่น ด้านการเกษตร , ด้านอุตสาหกรรม , ด้านสุขภาพ นอกจากนี้เครือข่ายนโยบายอาจเกิดในส่วนของนโยบายหรือเกิดขึ้นในประเด็นปัญหาที่สำคัญก็ได้²

จากแนวคิดของอาร์ เอ ดับลิว รูด ที่มองว่าเครือข่ายนโยบายสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับของรัฐบาล คือ อาจจะเป็นระดับชาติและระดับท้องถิ่น และสามารถประกอบไปด้วยตัวแสดงระดับนานาชาติได้ ในการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยก็มีลักษณะเช่นนี้ กล่าวคือ เครือข่ายนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยประกอบไปด้วยสมาชิกหรือตัวแสดงใน 2 ระดับ คือ กลุ่มระดับภายในประเทศ และกลุ่มระดับระหว่างประเทศ ดังนี้

2.1 กลุ่มระดับภายในประเทศ ได้แก่

2.1.1 กลุ่มหน่วยงานของรัฐบาล

2.1.2 กลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล

2.1.3 กลุ่มธุรกิจ

2.2 กลุ่มระดับระหว่างประเทศ ได้แก่

2.2.1 กลุ่มบรรษัทข้ามชาติ

2.2.2 กลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลระหว่างประเทศ

ทั้งนี้บางกลุ่มซึ่งเป็นตัวแสดงในเครือข่ายนโยบายมีลักษณะเฉพาะตัว มีแนวคิดในการอธิบายตัวแสดงเหล่านี้ ได้แก่ องค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล บรรษัทข้ามชาติ

“องค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล ” ให้ความสำคัญครอบคลุมองค์การหลายแบบ ได้แก่ องค์กรอาชีพ ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ของผู้ที่มีอาชีพเดียวกัน เช่น หอการค้าระหว่างประเทศ, สหพันธ์การกีฬาระหว่างประเทศ เช่น คณะกรรมการโอลิมปิกระหว่างประเทศ , มูลนิธิเอกชน เช่น มูลนิธิฟอร์ด , องค์กรทำหน้าที่ส่งเสริมมนุษยธรรม เช่น กาชาดระหว่างประเทศ นอกจากนี้องค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลบาง องค์กรสามารถพัฒนาเป็นองค์กรระหว่างประเทศ เมื่อรัฐบาลของประเทศต่างๆยอมรับความสำคัญของภารกิจที่องค์กรเหล่านั้นกระทำ เช่น สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ เป็นต้น

องค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลมีบทบาทต่อนโยบายของรัฐบาล โดย องค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล บางองค์กรมีความพยายามในการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลต่างๆ เช่น คณะกรรมการลดอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งมีผลงานในการจัดให้มีการชุมนุมต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ใน ประเทศ

² Martin J. Smith, *Pressure power and policy: State autonomy and policy network in Britain and the United States* (New York: Harvester Wheatsheaf, 1993), p. 65.

สหรัฐอเมริกาและทวีปยุโรป ทำให้ประธานาธิบดีโรนัลด์ เรแกนหันมาเจรจาเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ในทางกลับกันบางครั้งองค์การที่มีใช้ของรัฐบาลอาจจะทำกิจกรรมที่ส่งเสริมนโยบายของรัฐบาลได้ เช่น ภายหลังจากบอบคอมมิวนิสต์ ล่มสลายจากภูมิภาคยุโรปตะวันออก ได้มีสหพันธ์ครูอเมริกัน สหภาพแรงงานหลายสหภาพของประเทศสหรัฐอเมริกา และสมาคมนักกฎหมายระหว่างประเทศ ได้ส่งสมาชิก ไปยังภูมิภาคยุโรปตะวันออกเพื่อช่วยให้ความรู้แก่ประชาชนของที่นั่นว่าระบอบประชาธิปไตยดำเนินการอย่างไร³

องค์การที่มีใช้ของรัฐบาลอาจเป็นที่รู้จักกันในนามของ “องค์กรสาธารณประโยชน์” “องค์กรพัฒนาเอกชน” ที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า “เอ็นจีโอ” ซึ่งมาจากชื่อภาษาอังกฤษ คือ “non-governmental organization” ซึ่งใช้ตัวย่อว่า “NGO” แปลตามตัวได้ว่าองค์การที่มีใช้ของรัฐบาล เป็นกลุ่มหรือสมาคมที่ไม่แสวงผลกำไร ซึ่งดำเนินงานอยู่ภายนอกโครงสร้างการเมืองแบบสถาบัน โดยทั่วไป “เอ็นจีโอ” จะใช้กับกลุ่มที่รณรงค์ด้านสังคม วัฒนธรรม กฎหมาย และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีอุดมการณ์หรือเป้าหมายทำงานเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ต่างๆ ไม่ใช่เพื่อการค้า เอ็นจีโอมักจะได้รับเงินสนับสนุนส่วนหนึ่งจากภาคเอกชน เนื่องจากเอ็นจีโอไม่ใช่ของรัฐ แต่เป็นองค์กรที่ภาคประชาชนหรือธุรกิจต่างๆ ร่วมกันทำงานเพื่อสังคม บทบาทของ เอ็นจีโอมีมากมายในประเทศต่างๆ ทั่วโลก ซึ่งมี “ไอเอ็นจีโอ” หรือ “เอ็นจีโอระหว่างประเทศ” ซึ่งมาจากชื่อภาษาอังกฤษ คือ “international non-governmental organization” ซึ่งใช้ตัวย่อว่า “INGO” หมายถึง องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ เช่น องค์กรแคร้, องค์กรอินเตอร์เนชั่นแนลอะเลิร์ต เป็นต้น⁴

“บรรษัทข้ามชาติ” คือ บริษัทที่มีบริษัทแม่หรือบริษัทศูนย์กลางอยู่ในประเทศหนึ่ง และเป็นเจ้าของหรือบริหารบริษัทอื่นๆ หรือสาขาของบริษัทตนเองในประเทศอื่นๆ บริษัทอื่นๆ หรือสาขาเหล่านี้เรียกว่า “บริษัทสาขา” ดังนั้นบรรษัทข้ามชาติจึงเป็นบริษัทที่ดำเนินการอยู่ในประเทศมากกว่าหนึ่งประเทศขึ้นไป ตัวอย่างของบรรษัทข้ามชาติ เช่น บริษัทเนสท์เล่ที่ผลิตสินค้าบริโภคนิยม, บริษัทไอบีเอ็มที่ผลิตสินค้าไฮเทคและสินค้าประเภททุน, บริษัทรอยัลดัตช์ที่ผลิตวัตถุดิบ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างของบรรษัทข้ามชาติที่น่าสนใจ คือ บริษัทไครสเลอร์ เนื่องจากไครสเลอร์เป็นบริษัทผลิตรถยนต์ชั้นนำของประเทศสหรัฐอเมริกา แต่ความจริงแล้วรถยนต์ของบริษัทนี้ส่วนใหญ่ทำการผลิตในประเทศญี่ปุ่น ภายใต้ความตกลงร่วมกันผลิตของบริษัทไครสเลอร์กับบริษัทมิตซูบิชิมอเตอร์

บรรษัทข้ามชาติมีรูปแบบในการดำเนินการ ดังนี้

ประการแรก การลงทุนโดยตรง

³ Ibid, pp. 330-334.

⁴ กองบรรณาธิการ, “อุดมการณ์เพื่อรับใช้สังคมไม่ใช่เพื่อการค้า,” *วิจัย* (18 ธันวาคม 2549) : 12A.

บริษัทข้ามชาติลงทุนโดยตรง ด้วยเงินจำนวนมากในต่างประเทศทั่วโลก เงินทุนที่
บริษัทข้ามชาติลงทุนโดยตรงนอกประเทศแม่ของตนเรียกว่า “การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ”

ประการที่ 2 การร่วมทุน

บริษัทแม่จะร่วมเป็นเจ้าของบริษัทสาขาในต่างประเทศกับกลุ่มหน่วยงาน านภาครัฐหรือ
กลุ่มเอกชนเรียกว่า “การร่วมทุน” บริษัทข้ามชาติมีเหตุผลในการร่วมทุน ได้แก่

1. บริษัทข้ามชาติค้นพบว่า กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชนหรือภาครัฐในประเทศ
เจ้าภาพมีทุนหรือมีความเชี่ยวชาญ
2. บริษัทข้ามชาติจะต้องมองตลาดเฉพาะ ซึ่งจำเป็นต้องให้รัฐเจ้าภาพร่วมลงทุน
ด้วยเพื่อลดความเสี่ยงทางการเมือง ที่จะทำให้มีบริษัทต่างชาติอื่นเข้ามาดำเนิน นกิจการในตลาด
นั้นแข่งขันกับตน และในบางรัฐมีการออกกฎหมายเพื่อให้ประเทศเจ้าภาพเข้ามาร่วมลงทุนด้วย
เป็นสิ่งจำเป็น

ประการที่ 3 การทำความเข้าใจสิทธิการผลิต แก่บริษัทหรือรัฐบาลต่างชาติ ภายใต้
ความตกลงให้สิทธิการผลิต นั่นคือบริษัทข้ามชาติยินยอมให้บริษัทต่างชาติผลิตสินค้า โดย
บริษัทข้ามชาติจะได้รับค่าตอบแทนจากบริษัทต่างชาติหรือรัฐบาลต่างชาติเหล่านี้ การทำ
ความตกลงให้สิทธิการผลิตจะลดความเสี่ยงของบริษัทข้ามชาติ เพราะบริษัทข้ามชาติไม่ต้องทำ
การลงทุนโดยตรงในประเทศที่ตนทำความเข้าใจสิทธิการผลิต

บริษัทข้ามชาติมีบทบาทในด้านต่างๆ ดังนี้

ประการแรก ด้านเศรษฐกิจ

อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของบริษัทข้ามชาติล้าหน้า อัตราการเจริญเติบโต
ทางเศรษฐกิจของชาติ บริษัทข้ามชาติจึงมีพลังทางเศรษฐกิจ , การเมือง, และสังคมอย่างมาก
ในแง่เศรษฐกิจ บริษัทข้ามชาติสามารถสร้างหรือทำลายเศรษฐกิจท้องถิ่น และในกรณีของ
ประเทศเล็ก ๆ แล้ว บริษัทข้ามชาติสามารถสร้างหรือทำลายเศรษฐกิจของประเทศได้เลย ประเทศ
ต่างๆ ได้แก่ สิงคโปร์ ฮองกง ไต้หวัน ฯลฯ ที่มั่งคั่งขึ้นมาได้ก็เพราะใช้บริษัทข้ามชาติเป็นพื้นฐาน
ในการพัฒนาเศรษฐกิจ นอกจากนี้บริษัทข้ามชาติมักมีพฤติกรรมผูกขาด เช่น ในช่วงเวลาที่น้ำมัน
เบนซินขาดแคลนในช่วงที่ ประเทศอิรักยึดครองประเทศคูเวต ระหว่างปี .ศ.1990-1991
บริษัทข้ามชาติผู้ผลิตและจำหน่ายน้ำมัน ชะลอการปล่อยน้ำมันเบนซินเพื่อ ทำให้ราคาน้ำมัน
เบนซินสูงขึ้นแล้วบริษัทจะได้กำไรสูงขึ้นตามมา

ประการที่ 2 ด้านการเมือง

บางครั้งบริษัทข้ามชาติอาจจะเข้าแทรกแซงอย่างเต็มที่เพื่อเปลี่ยนแปลงสภาวะทาง
การเมืองที่ไม่อำนวยประโยชน์แก่กิจการของตน

ประการที่ 3 ด้านสังคม

สมรรถนะทางการตลาดระดับโลกของบรรษัทข้ามชาติมีอิทธิพลต่ออรรถนียมของผู้บริโภคในลักษณะที่ทำให้ผู้บริโภคมีรสนิยมแบบเดียวกัน ทำให้บรรษัทข้ามชาติสามารถขายสินค้าได้ทั่วโลก ทำกำไรได้มหาศาล⁵

การอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมภายในประเทศไทยในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ในสายตาของฝ่ายที่คัดค้านนั้นมักมองว่าการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะทำให้ประเทศไทยต้องพึ่งพาต่างชาติ เนื่องจากเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมซึ่งใช้ในการสร้างสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมเป็นของต่างชาติ ซึ่ง “การพึ่งพา” ในที่นี้สามารถอธิบายได้ด้วย “ทฤษฎีการพึ่งพา”

รูอัล พรินซ์ได้จำแนกประเทศต่างๆตามระดับการพัฒนาออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเทศศูนย์กลางที่พัฒนาแล้วและประเทศรอบนอกที่กำลังพัฒนา ความสัมพันธ์ของประเทศ 2 ประเภทนี้เป็นไปในลักษณะที่ประเทศ ศูนย์กลางได้เปรียบและประเทศรอบนอกเสียเปรียบ อยู่นอกระยะนี้ เป็นผลมาจาก “อัตราด้านการค้าที่เสื่อมโทรมลงเรื่อยๆ ” ดังที่จะเห็นได้ว่า ราคาสินค้าประเภทวัตถุดิบที่ผลิตโดยประเทศรอบนอกมีแนวโน้มจะตกต่ำลง เมื่อเปรียบเทียบกับราคาสินค้าอุตสาหกรรมจากประเทศศูนย์กลาง สภาพความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคในด้านการค้าระหว่างประเทศศูนย์กลางกับประเทศรอบนอกเป็นสาเหตุหลักของความด้อยพัฒนา เพราะก่อให้เกิดความผิดปกติ 2 ประการที่ทำให้ประเทศศูนย์กลางมีอำนาจต่อรองสูงกว่าประเทศรอบนอกมาก ดังนี้

ประการแรก ทำให้เกิดการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศ ในลักษณะที่ประเทศรอบนอกทำหน้าที่ผลิตและส่งออกสินค้าประเภทอาหารและวัตถุดิบ ขณะที่ประเทศศูนย์กลางผลิตและขายสินค้าอุตสาหกรรม

ประการที่ 2 เกิดการผูกขาดในตลาดปัจจัยการผลิตและตลาดสินค้าภายในประเทศศูนย์กลางมากขึ้น

นอกจากนี้แฟรงค์ อธิบายว่าภายในโครงสร้างการพึ่งพา ระหว่างประเทศศูนย์กลางกับประเทศรอบนอก ประเทศศูนย์กลางมีแนวโน้มจะพัฒนาไปเรื่อยๆ ในขณะที่ประเทศรอบนอก ก็ด้อยพัฒนาไปเรื่อยๆ

อีกทั้งดอส ซานโตส ยังได้จำแนกรูปแบบการพึ่งพาเป็น 3 แบบ ดังนี้

แบบแรก การพึ่งพาในยุคอาณานิคม คือ การพึ่งพาในด้านการส่งสินค้าออก โดยนายทุนด้านการค้าและการเงินจะร่วมมือกับรัฐเจ้าอาณานิคมผูกขาดการค้า ระหว่างยุโรปกับอาณานิคมทั้งหลาย พร้อมกันนี้ยังมีการผูกขาดที่ดิน, เหมืองแร่, และกำลังในอาณานิคมอีกด้วย

⁵ สมพงษ์ ชูมาก, ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน(ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21), พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), หน้า 265-291.

แบบที่ 2 การพึ่งพาด้านการเงินและอุตสาหกรรม การพึ่งพาแบบนี้เกิดขึ้นในปลายศตวรรษที่ 19 อุตสาหกรรมการผลิตวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อการส่งออกในระยะนี้ถูกรอบงำโดยทุนและการลงทุนโดยประเทศศูนย์กลาง

แบบที่ 3 การพึ่งพาด้านเทคโนโลยีและอุตสาหกรรม การพึ่งพาแบบนี้เกิดขึ้นตั้งแต่หลังสงครามโลก เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศส่วนนอก จะพึ่งพาประเทศศูนย์กลางในด้านเทคโนโลยี เช่น การสั่งซื้อเครื่องจักรจากประเทศ ศูนย์กลางเข้ามาใช้ในอุตสาหกรรม และการลงทุนด้านอุตสาหกรรม บรรษัทข้ามชาติของประเทศศูนย์กลางซึ่งผูกขาดความรู้ทางด้านเทคโนโลยี มักจะกำหนดเงื่อนไขต่างๆ ให้ ประเทศกำลังพัฒนาปฏิบัติตาม หากประสงค์จะใช้เทคโนโลยีดังกล่าว เงื่อนไขที่ว่านั้น อาจจะเป็นการเสียค่าธรรมเนียม , ค่าสิทธิบัตร, หรือการขอลงทุนร่วม โดยให้ถือว่าความรู้ทางเทคโนโลยีและเครื่องจักรของบริษัทเป็นทุนอย่างหนึ่ง การพึ่งพาด้านเทคโนโลยีเช่นนี้ เป็นการเปิดโอกาสให้ประเทศศูนย์กลางได้รับผลประโยชน์มากมายจาก ประเทศกำลังพัฒนา⁶

การพึ่งพาเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมของต่างชาติจัดเป็นการพึ่งพารูปแบบที่ 3 ในการจำแนกรูปแบบการพึ่งพาของดอส ซานโตส ซึ่งอธิบายว่าการพึ่งพาแบบนี้ประเทศที่ให้พึ่งพามักมีการกำหนดเงื่อนไขให้ประเทศที่ไปพึ่งพาปฏิบัติตาม เช่น ระบบสิทธิบัตร ซึ่งประเทศที่ไปพึ่งพาจำเป็นต้องปฏิบัติตามเพื่อให้ได้รับอนุญาตในการใช้เทคโนโลยีนั้นๆ แต่กลับทำให้ประเทศที่ให้การพึ่งพาได้รับประโยชน์มากมาย ทฤษฎีนี้จึงช่วยในการทำความเข้าใจของฝ่ายคัดค้านการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม ในแง่มุมของความกังวลว่าประเทศไทยจะต้องไปพึ่งพาต่างชาติ

อย่างไรก็ตามเครือข่ายนโยบายเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างกว้าง เพราะไม่ทราบว่า เครือข่ายนโยบายนั้น จะต้องประกอบไปด้วยลักษณะใดบ้าง ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องลงรายละเอียดว่าเครือข่ายนโยบายของการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยเป็นเครือข่ายนโยบาย “ประเภท” ไค สืบเนื่องจากการที่อาร์ เอ ดับลิว รูด และ เดวิด มาร์ช ได้แบ่งประเภทของเครือข่ายนโยบายออกเป็น 2 ประเภท คือ ชุมชนนโยบาย และเครือข่ายประเด็นปัญหา ดังนี้

⁶ อนุสรณ์ ลิมมณี, ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน, พิมพ์ครั้งที่ 7 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547), หน้า 173-183.

มิติ	ชุมชนนโยบาย	เครือข่ายประเด็นปัญหา
<p>ด้านสมาชิก</p> <p>1. จำนวนของสมาชิก</p> <p>2. ประเภทของผลประโยชน์ของสมาชิก</p>	<p>มีจำนวนจำกัด , มีการกีดกัน</p> <p>การเข้าเป็นสมาชิก</p> <p>การควบคุมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและ / หรือความเชี่ยวชาญ</p>	<p>จำนวนมาก</p> <p>มีผลประโยชน์ที่หลากหลาย</p>
<p>ด้านความสัมพันธ์เชื่อมโยง</p> <p>3. ความถี่ของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก</p> <p>4. ความต่อเนื่อง</p> <p>5. ความเห็นพ้องต้องกัน</p>	<p>การปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นบ่อย , มีคุณภาพ, การปฏิสัมพันธ์ของทุกกลุ่มที่เป็นสมาชิกมีความสำคัญต่อประเด็นของนโยบาย</p> <p>สมาชิกภาพ, ค่านิยมของกลุ่มและผลที่ตามมา มีความต่อเนื่องยาวนาน</p> <p>มีความเห็นพ้องต้องกันเพราะสมาชิกมีค่านิยมพื้นฐานร่วมกันและยอมรับความชอบธรรมของผลที่ตามมาจากการตัดสินใจ</p>	<p>การปฏิสัมพันธ์มีความถี่และความเข้มข้นที่ไม่แน่นอน</p> <p>การเข้าถึงกระบวนการนโยบายไม่ต่อเนื่อง</p> <p>ไม่ค่อยเห็นพ้องต้องกัน , ปรากฏความขัดแย้ง</p>
<p>ด้านทรัพยากร</p> <p>6. การกระจายทรัพยากรภายในเครือข่าย</p> <p>7. การกระจายทรัพยากรภายในกลุ่มต่างๆที่เป็นสมาชิกของเครือข่าย</p>	<p>สมาชิกทั้งหมดมีทรัพยากร , ความสัมพันธ์พื้นฐานคือความสัมพันธ์ในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร</p> <p>กระจายตามสายบังคับบัญชา</p> <p>โดย ผู้นำสามารถกระจายทรัพยากรได้ทั่วถึงสมาชิกภายในกลุ่ม</p>	<p>สมาชิกบางกลุ่มมีทรัพยากรแต่มีอย่างจำกัด , ความสัมพันธ์พื้นฐาน คือ การปรึกษาหารือ</p> <p>การกระจายทรัพยากรไม่แน่นอนและยากที่จะควบคุมสมาชิกภายในกลุ่ม</p>

<p>ด้านอำนาจ</p> <p>8. อำนาจ</p>	<p>สมาชิกมีอำนาจเสมอภาคกัน แม้ว่าจะมีหนึ่งกลุ่มที่เหนือกลุ่มอื่น แต่ในชุมชนนโยบายมีความสัมพันธ์แบบต่างฝ่ายต่างได้ประโยชน์</p>	<p>สมาชิกมีอำนาจไม่เสมอภาคสะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกมีทรัพยากรและการเข้าถึงกระบวนการนโยบายไม่เสมอภาคกัน</p>
----------------------------------	---	---

ตารางที่ 1: ตารางแสดง ชนิดของเครือข่ายนโยบาย ลักษณะของชุมชน นโยบายและเครือข่าย ประเด็นปัญหา⁷

เมื่อพิจารณาจากลักษณะ 8 มิติ พบว่าลักษณะในข้อที่ 1 และข้อที่ 2 เป็นลักษณะเฉพาะของสมาชิก ส่วนลักษณะข้อที่ 3 ถึงข้อที่ 8 เป็นลักษณะความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมาชิก ซึ่งลักษณะเฉพาะของสมาชิกของเครือข่ายนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมีความสอดคล้องกับลักษณะของเครือข่ายประเด็นปัญหา เพราะมีสมาชิกจำนวนมาก และมีผลประโยชน์ที่หลากหลาย ส่วนลักษณะความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมาชิก อันได้แก่ การปฏิสัมพันธ์มีความถี่และความเข้มข้นที่ไม่แน่นอน ความต่อเนื่องในการเข้าถึงนโยบายไม่ต่อเนื่อง ไม่ค่อยมีความเห็นพ้องต้องกันปรากฏความขัดแย้ง สมาชิกภายในเครือข่ายบางกลุ่มมีทรัพยากรแต่มีอย่างจำกัดและความสัมพันธ์พื้นฐานเป็นการปริก ษาหารือ การกระจายทรัพยากรไม่แน่นอนและยากที่จะควบคุมสมาชิกภายในกลุ่ม และแต่ละกลุ่มมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน เครือข่ายนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมีแนวโน้มที่จะเป็นเช่นนั้น เนื่องมาจากว่ากลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบายนี้มีหลากหลายกลุ่ม ซึ่งมีผลประโยชน์แตกต่างกัน และมีทัศนคติที่แตกต่างกันออกไป มีทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่คัดค้านพีชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งผู้วิจัยจะทำการพิสูจน์ให้เห็นในส่วนเนื้อหาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากการศึกษาค้นคว้าความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยแล้ว การตัดสินใจกำหนดนโยบายนี้โดยคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลก็มีลักษณะ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆที่หลากหลายกันไป ซึ่งสามารถอธิบายได้ด้วย “แนวคิดพหุนิยม”

⁷ David Marsh and R. A. W. Rhodes, Policy network in British government (Oxford: Clarendon Press, 1992), p. 251.

“แนวคิดพหุนิยม” เกิดขึ้นมาช่วงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 โดยความพยายามของปัญญาชนที่ต้องการฟื้นฟูสถาบันทางการเมืองขึ้นมาเพื่อปกป้องสิทธิของปัจเจกชน หลังจากที่ได้เสื่อมโทรมลงไปอันเนื่องมาจากผลกระทบของการแบ่งงานกันทำในระบบอุตสาหกรรม และการใช้อำนาจรัฐโดยมิได้เป็นตัว แทนของปวงชน อันทำให้ปัจเจกชนต้องสูญเสียความเป็นตัวของตัวเองตามธรรมชาติไป แนวคิดนี้มีความเชื่อว่าลักษณะปัจเจกชนสุดโต่งเป็นอันตรายพอๆกับการที่รัฐมีอำนาจครอบงำสังคมมากเกินไป ดังนั้นแนวคิดพหุนิยมซึ่งเน้นบทบาททางการเมืองของกลุ่มต่างๆ โดยคาดว่ากลุ่มจะสามารถพิทักษ์สิทธิของประชาชนและประโยชน์ของสังคมได้ดีที่สุด เพราะกลุ่มหรือสมาคมต่างๆ จะปกป้องไม่ให้รัฐใช้อำนาจกดขี่ประชาชน ขณะเดียวกันกลุ่มยังทำหน้าที่สร้างความรู้สึกรับผิดชอบต่อชุมชนให้แก่ประชาชนอีกด้วย

แนวคิดเสรีนิยมทางการเมืองและเสรีนิยมทางเศรษฐกิจเป็นรากฐานสำคัญ ญของความคิดแบบพหุนิยม และทำให้แนวคิดพหุนิยมมีความสอดคล้องเข้ากันได้ดีกับระบบการค้าเสรีในทางเศรษฐกิจและระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยเสรีนิยม แนวคิดพหุนิยมมุ่งอธิบายถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยผ่านกลุ่มผลประโยชน์ และพรรคการเมือง ซึ่งกลุ่มต่างๆประกอบด้วยบุคคลที่รวมตัวกันเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกัน โดยกลุ่มได้ใช้อิทธิพลในการจูงใจ กัดดัน หรือบีบบังคับต่อผู้กำหนดนโยบายของรัฐ รวมทั้งการต่อรองและประนีประนอมระหว่างกลุ่มต่างๆ มองในแง่นี้ นโยบายของรัฐจึงเป็นผลมาจากการปฏิสัมพันธ์ดังกล่าว

สาระสำคัญของแนวคิดพหุนิยมมี 7 ประการ ดังนี้

ประการแรก สังคมประกอบด้วยกลุ่มจำนวนมาก โดยที่อำนาจกระจายไปตามกลุ่มต่างๆ อย่างกว้างขวาง ซึ่งการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มในกระบวนการทางการเมือง ได้ทำให้เกิดดุลยภาพเชิงอำนาจในสังคมขึ้น

ประการที่ 2 ไม่มีกลุ่มใดที่มีอำนาจมากเกินไปจนสามารถครอบงำสังคมได้ เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะอำนาจทางการเมืองมีอาจสะสมได้ เนื่องจากในสังคมมีทรัพยากรทางการเมืองอยู่อย่างหลากหลาย คนแต่ละคนไม่สามารถครอบครองทรัพยากรหลายชนิดในเวลาเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้แต่ละกลุ่มจึงมีทรัพยากรทางการเมืองที่เฉพาะ จึงไม่มี กลุ่มผลประโยชน์ใดสามารถครอบงำสังคมได้อย่างเบ็ดเสร็จ

ประการที่ 3 กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆจัดตั้งกันขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และเป็นไปโดยความสมัครใจ รัฐมิได้เข้าไปจัดตั้งให้ รัฐไม่เข้าไปเกี่ยวข้องหรือให้การสนับสนุน นอกจากนี้รัฐจะไม่เข้าไปแทรกแซงการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มอีกด้วย

ประการที่ 4 สมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์โดยทั่วไปจะเข้าสังกัดเป็นสมาชิกของกลุ่มมากกว่าหนึ่งกลุ่ม การเป็นสมาชิกที่ซ้ำซ้อนกันเกิดขึ้นเนื่องจากแต่ละคนมีความสนใจและมี

ผลประโยชน์หลายอย่าง เมื่อคนๆหนึ่งเป็นสมาชิกหลายกลุ่มในเวลาเดียวกัน จะทำให้กลุ่มต่างๆ ที่แข่งขันกันตลอดเวลา มีแนวโน้มที่จะประสานผลประโยชน์ระหว่างกันได้

ประการที่ 5 ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยมีส่วนร่วมผ่านกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก จึงกล่าวได้ว่าผลประโยชน์และความต้องการของปัจเจกชนได้รับการนำเสนอเข้าสู่รัฐบาลหรือสาธารณชนโดยผ่านกลุ่มที่ตนสังกัด นอกจากนี้การตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญกระทำโดยการผลักดันของกลุ่มทั้งหลาย โดยผ่านช่องทางที่เปิดให้ เช่น การเลือกตั้ง การลوبي การจัดประชุม การเดินขบวนประท้วง หรือการจัดพิมพ์เอกสารรณรงค์เผยแพร่

ประการที่ 6 กลุ่มสามารถเคลื่อนไหวผลักดันนโยบายโดยผ่านพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุนได้ อย่างไรก็ดีตามพรรคการเมืองซึ่งต้องการชัยชนะจากการเลือกตั้ง ไม่สามารถชูนโยบายเพื่อรับใช้กลุ่มเพียงกลุ่มเดียวได้ พรรคการเมืองต้องให้ความสนใจต่อผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยรวม จึงอาจกล่าวได้ว่าพรรคการเมืองทำหน้าที่ประสานประโยชน์ของกลุ่มต่างๆ ทำนองเดียวกับรัฐบาลซึ่งต้องการสร้างความชอบธรรมในการปกครองจึงต้องเชื่อมต่อผลประโยชน์ของประชาชนหลายๆกลุ่ม

ประการที่ 7 รัฐมีความอิสระและมีความเป็นกลาง ภายใต้การผลักดันนโยบายจากกลุ่มผลประโยชน์หลายๆกลุ่ม รัฐทำหน้าที่เป็นตลาดการเมือง ที่คอยกลั่นกรองข้อเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งทำหน้าที่ประนีประนอมความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม นโยบายของรัฐที่ออกมาจึงสะท้อนถึงควมมีดุลยภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ⁸

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นอกเหนือไปจากการศึกษาทฤษฎีและแนวคิดต่างๆแล้ว ผู้วิจัยยังได้ทบทวนงานวิจัยเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของประเทศไทย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างสรรคงานของผู้วิจัย โดยมีงานวิจัยที่สำคัญ ดังนี้ นับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2475 มีงานวิจัยที่ศึกษาวิเคราะห์การกำหนดนโยบายของประเทศไทยที่สำคัญหลายชิ้น โดยใช้แนวคิดหลักในการศึกษาวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ซึ่งมีพัฒนาการดังนี้ เริ่มจากแนวคิดเรื่อง “อำมาตยาธิปไตย” ของ เฟรด ดับลิว ริกส์ ซึ่งศึกษาการเมืองไทยในช่วงเวลาประมาณ 40 ปีนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองพ .ศ. 2475 ริกส์ค้นพบว่าการเมืองไทยอยู่ ภายใต้ระบบการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตย กล่าวคือระบบราชการมีอำนาจครอบงำการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝ่ายทหารที่มีบทบาทเหนือรัฐบาล ทั้งรัฐบาลทหาร

⁸ สมศักดิ์ สามีศรีธรรม, วิชาที่ 8 แนวคิดขบวนการแรงงาน: Neoclassic Marxism, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สมาพันธ์, 2545), หน้า 45-50.

และรัฐบาลพลเรือน การกำหนดนโยบายของประเทศจึงมาจากการตัดสินใจของระบบราชการ เป็นสำคัญ⁹

ต่อมาแนวคิดเรื่องอำมาตยาธิปไตย ของวิกส์ ก็ได้ถูกท้าทายโดยงานวิจัยของอเนก เหล่าธรรมทัศน์ ซึ่งเสนอว่าแนวคิดเรื่องอำมาตยาธิปไตยของวิกส์ไม่สามารถนำมาใช้อธิบายการเมืองไทยในช่วงหลังจาก 40 ปีภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองพ.ศ. 2475 ได้ เนื่องจากว่า นับตั้งแต่ประมาณปีพ.ศ. 2517 เป็นต้นมา ประเทศไทยมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ อย่างรวดเร็วส่งผลให้ภาคธุรกิจมีความมั่งคั่งมาก เมื่อภาคธุรกิจมีความมั่งคั่งมากจึงเริ่มเข้ามามี อิทธิพลทางการเมือง โดยการสร้างความสัมพันธ์ในรูปของการสนับสนุนรัฐบาล เพื่อให้การกำหนด นโยบายของประเทศสอดคล้องกับความต้องการและผลประโยชน์ของภาคธุรกิจ โดยอเนกได้เสนอ ให้วิเคราะห์การเมืองไทยในช่วงปีพ.ศ. 2517 เป็นต้นมาโดยใช้แนวคิดเรื่อง “ภาควิชา - สังคม” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของภาคธุรกิจและรัฐ อันมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของ ประเทศไทย¹⁰ ซึ่งความคิดของอเนกก็ได้รับ ความสนใจและได้รับการยอมรับในระดับประเทศและ ระดับนานาชาติ

แต่ภายหลังจากนั้นประภาส ปิ่นตบแต่งก็ได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การเมืองไทยในช่วง ประมาณทศวรรษปีพ.ศ. 2530 ถึง 2540 แล้วได้เสนอความคิดเห็นว่าแนวคิดเรื่องภาควิชา - สังคม ที่อเนกเสนอให้ใช้มาศึกษาวิเคราะห์การเมืองไทย ไม่สามารถที่จะนำมาใช้อธิบายการเมืองไทยใน ยุคหลังได้ เนื่องจากการเกิดขึ้นของพลังจากภาคประชาชนในรูปแบบของ “ขบวนการทางสังคม ใหม่” ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการกำหนดนโยบายของประเทศไทยไม่ได้มาจากบนลงล่าง คือ มาจาก การตัดสินใจของรัฐบาล แต่มาจากล่างขึ้นบน คือ มาจากการเรียกร้องความต้องการของประชาชน ในระดับรากหญ้าต่อรัฐบาล โดยเห็นได้ชัดเจนจากนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่รัฐบาลกำหนด ออกมาในช่วงเวลานั้น¹¹

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่สำคัญ คือ งานวิจัยของรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ซึ่งทำการศึกษา เศรษฐกิจการเมืองในช่วงปีพ.ศ. 2475 ถึง พ.ศ. 2530 รังสรรค์ได้เสนอว่าการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจในช่วงเวลาดังกล่าวมาจากการปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดง 4 กลุ่ม ได้แก่ ระบบทุนนิยมโลก ซึ่งประกอบไปด้วยบทบาทขององค์การระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติต่างๆ,

⁹ Fred W. Riggs, *Thailand: The modernization of a bureaucratic polity*, 1st ed. (New York: Routledge, 1967)

¹⁰ อเนก เหล่าธรรมทัศน์, *มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ* (กรุงเทพมหานคร: โครงการ จัดพิมพ์หนังสือคบไฟ, 2539)

¹¹ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, *การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัยชาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงใน สังคมไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก, 2541)

โครงสร้างส่วนบนของระบบเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบไปด้วยระบอบการปกครอง วัฒนธรรม การเมือง และระบบความสัมพันธ์ภายในสังคมไทย , อุปทานของนโยบาย ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่ม นักวิชาการ กลุ่มชนชั้นนำ พรรคการเมือง และรัฐสภา, และอุปสงค์ของนโยบาย ซึ่งประกอบไปด้วย ประชาชน กลุ่มผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ สื่อมวลชน และนักเศรษฐศาสตร์¹²

การทบทวนงานวิจัยต่างๆ เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของประเทศไทย ทำให้ผู้วิจัยได้ ทราบว่าที่ผ่านมาการศึกษาการกำหนดนโยบายด้านใดบ้าง และงานวิจัยนั้นใช้แนวคิดอะไรใน การศึกษาวิเคราะห์ อีกทั้งผู้เขียนมีการนำเสนออย่างไรที่น่าสนใจ ในทัศนะของผู้วิจัยงานวิจัยของ ริคส์, อเนก, และประภาส มีจุดเด่นเหมือนกัน คือ อธิบาย ว่าในการกำหนดนโยบายของประเทศไทย มาจากการผลักดันของตัวแสดงหลักตัวแสดงเดียว ซึ่งหลักการนี้ไม่อาจนำมาใช้ในการอธิบาย การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยได้ เพราะการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่ง พันธุกรรมของประเทศไทยมาจากการผลักดันของหลายกลุ่ม จึงเรียกได้ว่ามีหลายตัวแสดง ในส่วน งานวิจัยของรังสรรค์ ได้อธิบายการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจที่มีตัวแสดงรอบด้านและมีจำนวน มาก ซึ่งการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยก็จำเป็นต้อง พิจารณาตัวแสดง ต่างๆ ให้รอบด้านเช่นกัน ทั้งกลุ่มระดับภายในประเทศ และกลุ่มระดับระหว่างประเทศ เพียงแต่ เมื่อเทียบกันแล้วตัวแสดงที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมน่าจะมีน้อยกว่า ตัวแสดงที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ

นอกจากนี้แล้วประเด็น “สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม” ก็เป็นทั้งเรื่องของวิทยาศาสตร์ในเชิง ของเทคนิคการสร้างสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม และเป็นเรื่องทางการเมืองเพราะสิ่งมีชีวิตตัดแต่ง พันธุกรรมเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องถึงผลประโยชน์สาธารณะ ถูกกำหนดให้เป็นนโยบายของรัฐ และเป็นที่ยกเถียงในสังคมถึงประโยชน์และโทษของมัน หนังสือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ได้แก่

“The GM Debate: Risk, Politics and Public Engagement” หนังสือเล่มนี้ได้กล่าวถึง การเปิดให้มีการรับฟังความเห็นสาธารณะในประเด็น “เทคโนโลยี การตัดแต่งพันธุกรรม” ใน ประเทศสหราชอาณาจักรในวงกว้าง การรับฟังความเห็นสาธารณะ ถูกมองว่าเป็นการประกาศถึง “การมีส่วนร่วมของพลเมือง” อันเป็นแนวคิดหลักของกระบวนการนโยบายสาธารณะของประเทศที่ เป็นประชาธิปไตยทั้งหลาย บทบาทสำคัญของเสียงจากสาธารณชนในการตัดสินใจนโยบายได้ กลายมาเป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการปกครองที่ดี” สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมเป็น ประเด็นที่สำคัญในระดับนานาชาติ ในส่วนของประเทศสหราชอาณาจักรได้มีการเก็บสินค้า

¹² รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ การเมืองพ.ศ. 2475-2530 (กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์หนังสือคบไฟ, 2546)

ตัดแต่งพันธุกรรมออกจากซูปเปอร์มาร์เก็ตต่างๆในช่วงปลายทศวรรษ 1990 และการเพาะปลูกข้าวโพดตัดแต่งพันธุกรรมต้องถูกยกเลิกเพราะผลที่ได้จากการประเมินผลกระทบของข้าวโพดที่ตัดแต่งพันธุกรรมต่อความหลากหลายทางชีวภาพในระดับไร่นาไม่ดี อีกทั้งยังถูกคุกคามจากฝ่ายที่ต่อต้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม เช่น การที่นักเคลื่อนไหวเพื่อสิ่งแวดล้อมบุกทำลายไร่ข้าวโพดตัดแต่งพันธุกรรม อย่างไรก็ตามในระดับนานาชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เคลื่อนไหวต่อสหภาพยุโรปผ่านองค์การการค้าโลก เนื่องจากสหภาพยุโรปขัดขวางการค้าเสรีของสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม¹³

“ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ: มายาคติ การผูกขาด และคอร์ปชั่น ในนามของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี” หนังสือเล่มนี้ได้อธิบายความหมายและข้อมูลต่างๆเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม เช่น พื้นที่การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม, นโยบายของรัฐเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ฯลฯ เนื่องจากผู้เขียนเป็นนักกิจกรรมที่ทำการเคลื่อนไหวให้กับมูลนิธิชีวิตที่ ซึ่งเรียกตนเองว่าเป็น “องค์กรพัฒนาสังคม” ทั้งนี้มูลนิธิชีวิตมีจุดยืน คือ การต่อต้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ผู้เขียนได้แสดงทัศนะว่าสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมเป็นมายาคติที่ถูกสร้างขึ้นโดยบรรษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ ที่หวังจะผูกขาดทางการค้าเพื่อทำกำไรมหาศาล ร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐที่หวังผลประโยชน์จากการค้าสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม¹⁴

“GMO: ชีวิตวิปริตพันธุ์ สูดยอดวิทยาศาสตร์ หายนภัยสรรพชีวิต” หนังสือเล่มนี้รวมบทความต่างๆเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งจุดยืนโดยรวมของแต่ละบทความคือ มองว่าเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรมมีความบริสุทธิ์ ไม่ได้เลวร้าย แต่การนำเทคโนโลยีมาใช้โดยแฝงด้วยความต้องการตักตวงผลประโยชน์ ได้นำความหายนะมาสู่มวลมนุษยชาติผ่านปรากฏการณ์ต่างๆ เช่น การทำลายสิ่งแวดล้อม, การผูกขาดทางการค้าและภูมิปัญญา, การสร้างข้อกีดขวางศีลธรรม, การสร้างความเสี่ยงทางสุขภาพ, การอวดอ้างเหนือความจริง, และการให้กลไกตลาดครองโลก ฯลฯ นอกจากนี้ยังได้มีการให้ข้อเสนอแนะทางเลือกที่ดีกว่าการอยู่ภายใต้เทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรม เช่น เกษตรกรรมยั่งยืนและการหวนคืนสู่เศรษฐกิจชุมชน¹⁵

“GMO สงครามเทคโนโลยีชีวภาพ การปฏิวัติครั้งที่สาม: สงครามมนุษยชาติที่ไม่มีการประกาศ” หนังสือเล่มนี้ได้วิพากษ์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมจาก 4 มุมมอง ได้แก่ มุมมองด้าน

¹³ Tom Horlick-Jones et al, *The GM Debate: Risk, politics and public engagement* (New York: Routledge, 2007)

¹⁴ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, *ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ มายาคติ การผูกขาด และคอร์ปชั่น ในนามของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2551)

¹⁵ พิทยา ว่องกุล บรรณาธิการ, *GMO: ชีวิตวิปริตพันธุ์ สูดยอดวิทยาศาสตร์ หายนภัยสรรพชีวิต* (กรุงเทพมหานคร: สถาบันวชิรธรรม, 2547)

เทคโนโลยี, มุมมองด้านทรัพย์สินทางปัญญา, มุมมองด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม, และมุมมองด้านการแข่งขันทางการค้า แต่ทัศนคติในภาพรวมของทุกมุมมอง คือ ทัศนคติในเชิงลบต่อสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม และชี้ให้เห็น ความไม่เหมาะสมและไม่พร้อมที่ประเทศไทยจะรับเอาเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรมเข้ามาใช้¹⁶

การศึกษาหนังสือที่เกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมดังกล่าวมาแล้ว เป็นประโยชน์ต่อผู้วิจัยในด้านการทำความเข้าใจต่อสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม และกระแสของการวิพากษ์วิจารณ์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในสังคม เพราะแม้ว่าการศึกษากำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของผู้วิจัยจะไม่ได้มุ่งเน้นไปที่สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมโดยตรง แต่การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมก็อยู่บนพื้นฐานของการตัดสินใจของรัฐบาล ที่ต้องคำนึงถึงกระแสสนับสนุนและต่อต้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมของสังคมด้วย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁶ จักรกฤษณ์ ครอบพจน์, GMO สงครามเทคโนโลยีชีวภาพ การปฏิวัติครั้งที่สาม: สงครามมนุษยชาติที่ไม่มีการประกาศ (กรุงเทพมหานคร: เนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ป, 2545)

บทที่ 3

ความเป็นมาและสาระสำคัญเกี่ยวกับนโยบาย พืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

3.1 ความเป็นมาของการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

นโยบายด้านเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทยที่เป็นทางการได้ถูกริเริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2545 โดยพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี โดยส่วนหนึ่งได้แรงบันดาลใจจากการอ่านหนังสือเรื่อง “เมื่ออนาคตไล่ล่าคุณ” ซึ่งเขียนโดยฮวน คาร์ลอส เอนริเก้ โดยในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2545 นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) และสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ร่วมกันจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์เทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย¹

ต่อมาในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2546 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติขึ้นโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการ มีคณะกรรมการประกอบไปด้วยรองนายกรัฐมนตรี , รัฐมนตรีต่างๆ , ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย , เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ , ผู้แทนสภาหอการค้าไทย , ผู้แทนสภาอุตสาหกรรม , อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล , อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ , ผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และมีคณะทำงานอีก 5 สาขา ได้แก่ สาขาการแพทย์, สาขาการเกษตร, สาขาพลังงานและสิ่งแวดล้อม, สาขาความหลากหลายและทรัพยากรทางชีวภาพ , และสาขาอุตสาหกรรมและบริการ² เพื่อจัดทำแผนแม่บทการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย ให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย แผนแม่บทนี้ได้รับการ

¹ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, สุริยนต์ ธัญกิจจานุกิจ, และคณะ, จากปฏิวัติเขียวสู่พันธุวิศวกรรม: บทเรียนสำหรับอนาคตเกษตรกรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีววิถี, 2551), หน้า 268.

² เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ [ออนไลน์], 20 สิงหาคม 2547. แหล่งที่มา <http://www.monsanto.co.th/showQAnswer.asp?qNo=107>

อนุมัติโดยคณะรัฐมนตรีในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2546³ โดยแผนแม่บทการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทยมีสาระสำคัญ ดังนี้

3.1.1 เป้าหมายการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย(พ.ศ. 2547-2554)

ภายในปีพ.ศ. 2554 เทคโนโลยีชีวภาพจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศตามนโยบายรัฐบาล อันสอดคล้องกับวาระแห่งชาติ ได้แก่ ความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืน , สภาวะสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า, การกระจายรายได้, และเศรษฐกิจพอเพียง โดยมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีแกนหลัก เช่น วิทยาการจีโนม , ชีวสารสนเทศศาสตร์, และการปรับปรุงพันธุ์พืชและสัตว์ โดยใช้เครื่องหมายโมเลกุลมาเสริม เพื่อเร่งการพัฒนาทางด้านการเกษตร, อาหารการแพทย์, และการดูแลสุขภาพสิ่งแวดล้อม เน้นการสร้างองค์ความรู้ใหม่เพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง และเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและการตัดสินใจในระดับนโยบาย ตลอดจนการสนับสนุนให้เกิดธุรกิจชีวภาพ รวมถึงธุรกิจบริการที่มุ่งเน้นเทคโนโลยีสมัยใหม่และผลิตภัณฑ์ที่ได้มาตรฐานและมีมูลค่าสูง เป้าหมายการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทยในระดับชาติมี 6 ประการ ได้แก่

3.1.1.1 “ธุรกิจชีวภาพสมัยใหม่เกิดและพัฒนา ” ใช้ศักยภาพของเทคโนโลยีชีวภาพเพื่อก่อให้เกิดการลงทุนทำวิจัยพัฒนาและการตั้งบริการเทคโนโลยีชีวภาพใหม่

3.1.1.2 “ใช้เทคโนโลยีชีวภาพช่วยให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก ” ใช้เทคโนโลยีชีวภาพสนับสนุนการเตรียมตัวเป็นครัวที่สำคัญของโลก โดยมุ่งไปที่การรักษาขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเกษตรและอาหาร เพื่อขยายมูลค่าการส่งออกให้เพิ่มขึ้นเป็น 1.2 ล้านล้านบาท(ประมาณ 3 เท่า ของมูลค่าการส่งออกปีพ.ศ. 2545) และเพิ่มการส่งออกสินค้าเกษตรแปรรูปให้มากขึ้นจากอันดับที่ 12 ให้เป็น 1 ใน 5 ของโลกภายในปีพ.ศ. 2554

3.1.1.3 “ประเทศไทยมีสังคมสุขภาพดีและเป็นศูนย์กลางสุขภาพแห่งเอเชีย ” ใช้เทคโนโลยีชีวภาพเป็นเทคโนโลยีหลัก เพื่อเป้าหมาย 2 ด้าน ได้แก่ การยกระดับคุณภาพชีวิตและสุขภาพของประชาชนไทย และประเทศไทยกลายเป็น “ศูนย์กลางธุรกิจสุขภาพแห่งเอเชีย”

3.1.1.4 “ใช้เทคโนโลยีชีวภาพเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมและพลังงานสะอาด ” ใช้เทคโนโลยีชีวภาพในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและเพิ่มความมั่นคงด้านพลังงาน

3.1.1.5 “ใช้เทคโนโลยีชีวภาพเป็นปัจจัยสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ” มีเป้าหมายหลักเพื่อการอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรชีวภาพที่มีคว

³ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, สุรียนต์ รัชฎกิจจานุกิจ, และคณะ, จากปฏิวัติเขียวสู่พันธุวิศวกรรม: บทเรียนสำหรับอนาคตเกษตรกรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีววิถี, 2551), หน้า 274.

เทคโนโลยีชีวภาพต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และมูลค่าของทรัพยากรท้องถิ่น รวมทั้งเร่งรัดการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชน

3.1.1.6 “พัฒนาระบบการสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพ” เป้าหมายทั้งหมดที่กล่าวมาจะบรรลุได้ต้องมี “กำลังคนที่มีคุณภาพ” โดยมุ่งเน้นที่การสร้างบุคลากรด้านการวิจัยอาชีพเทคโนโลยีชีวภาพทั้งในภาครัฐและภาคธุรกิจรวมกันไม่ต่ำกว่า 5,000 คน และผลิตบัณฑิตระดับปริญญาตรี, ปริญญาโท, และปริญญาเอก ในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพไม่น้อยกว่า 10,000 คน⁴

ภายหลังจากนั้นในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติมีมติเห็นชอบ เสนอให้ประเทศไทยดำเนินนโยบาย ด้านพันธกิจวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพแบบ “ให้สังคมมีทางเลือก” โดยให้ประเทศมีโอกาสเลือกใช้สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และนำไปใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการผลิตแบบดั้งเดิม พร้อมกับสร้างความสามารถด้านวิทยาการจีโนมซึ่งครอบคลุมทั้งในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์พืช, สัตว์, จุลินทรีย์, การตรวจสอบ, และการทดสอบความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม⁵ ซึ่งมตินี้ตรงกับทางเลือกที่ 2 จากทางเลือกทั้งหมด 3 ทางซึ่งเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีแห่งชาติได้ให้ข้อเสนอได้แก่ ทางเลือกที่ 1 ส่งเสริมพืชตัดแต่งพันธุกรรมอย่างเต็มที่ ทางเลือกที่ 2 ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมร่วมกับพืชทั่วไป และทางเลือกที่ 3 ยุติการทดลองและใช้ประโยชน์จากพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยสิ้นเชิง⁶ โดยมีมาตรการดังนี้

ประการแรก ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นเจ้าภาพดำเนินการร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอคณะรัฐมนตรีภายในเวลา 1 ปี

ประการที่ 2 ระบุว่าที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพนี้ ให้หน่วยงานที่มีอำนาจรับผิดชอบตามกฎหมายในแต่ละเรื่องรับผิดชอบในส่วนของตนไปก่อน เช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (อย.) ดูแลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารและยา, กรมวิชาการเกษตรดูแลการบริหารจัดการพืชเกษตร, และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดูแลและศึกษาความเป็นไปได้ของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

⁴ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, สุรียนต์ รัญจิกจานุกิจ, และคณะ, จากปฏิวัติเขียวสู่พันธุวิศวกรรม: บทเรียนสำหรับอนาคตเกษตรกรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีววิถี, 2551), หน้า 275-288.

⁵ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), “โครงการศึกษาวิจัยรับมือสิ่งท้าทายอุบัติใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศไทยในอนาคต,” รายงานการศึกษาระดับบัณฑิตยศึกษาฉบับสมบูรณ์(Final report) เสนอต่อสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มีนาคม 2551.

⁶ “หมายเหตุประชาชน: นโยบายพืช “จีเอ็มโอ” ของประเทศไทย-(1)รัฐบาลไฟเขียวพืชจีเอ็มโอในระดับไร่นา,” เดลินิวส์ (26 สิงหาคม 2547) : 8.

ประการที่ 3 ให้คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอมาตรการควบคุมดูแลและบริหารจัดการตามนโยบาย ต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ภายใน 3 เดือน ภายใต้นี้ยังไม่อนุญาตให้ดำเนินการทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่

ประการที่ 4 ให้ประชาคมวิจัยดำเนินการค้นคว้า , วิจัย, และทดลองด้านพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ และศึกษาติดตามความก้าวหน้าของประเทศอื่น โดยเฉพาะประเทศที่เป็นคู่แข่งกับประเทศไทยด้าน การผลิตสินค้าอาหารและเกษตร เพื่อให้ให้นักวิทยาศาสตร์ไทยเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอย่างรอบคอบและรู้เท่าทัน

ประการที่ 5 ด้านนโยบายพันธุ วิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ จะพิจารณาเลือกใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอย่างระมัดระวัง เฉพาะที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และอนุมัติเป็นกรณีๆไป⁷ จากนั้นก็ได้มีการนำเสนอเรื่องนี้ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้พิจารณา

วันที่ 31 สิงหาคม พ .ศ. 2547 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้รับทราบข้อเสนอของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ และมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งสรุปได้ คือ

ประการแรก ให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีแต่งตั้งคณะทำงานขึ้นมา 1 ชุด ประกอบด้วย นักวิชาการจากทุกมหาวิทยาลัยที่มีความรู้ด้านเทคโนโลยี การตัดแต่งพันธุกรรม และเกี่ยวข้องกับเรื่องนี้มาโดยตลอดเพื่อศึกษาและวิจัยแนวทางของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม ตามที่คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยี ชีวภาพได้กำหนดไว้ 3 แนวทาง คือ แนวทางที่ 1 ให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในพื้นที่ระดับไร่ (ภาคสนาม) ได้ทั้งหมด แนวทางที่ 2 ให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในพื้นที่ระดับไร่ (ภาคสนาม) ได้เฉพาะบางส่วน และอยู่ร่วมกับพืชปกติ ที่มีอยู่เดิมได้ และแนวทางที่ 3 ห้ามนำพืชตัดแต่งพันธุกรรมเข้ามาในประเทศไทยโดยเด็ดขาด

ประการที่ 2 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเร่งเสนอร่างพระราชบัญญัติ ติว่าด้วยความปลอดภัยทางเทคโนโลยีชีวภาพ เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาโดยเร็วที่สุด โดยให้นำผลการศึกษาของคณะทำงานที่มาจากนักวิชาการมหาวิทยาลัย ต่างๆและคำแนะนำของกระทรวง ต่างประเทศที่เคยศึกษาแนวทางเทคโนโลยีชีวภาพที่เหมาะสมกับประเทศไทยมาประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว

⁷ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, “มติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติครั้งที่ 2-1/ 2547,” 20 สิงหาคม 2547.

ประกาศที่ 3 ระหว่างนี้ยังไม่มี การเปลี่ยนแปลงมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เกี่ยวกับการห้ามไม่ให้มีการปลูกทดสอบ พืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไรนา (ภาคสนาม)ภายในประเทศไทย⁸

ปัจจุบันความคืบหน้าของร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ได้ผ่านการอนุมัติหลักการจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 22 มกราคม พ.ศ. 2551 แต่ยังคงอยู่ในระหว่าง การพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา⁹

ในวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2548 ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ¹⁰ ทำให้ร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพของประเทศไทยได้รับอิทธิพลมาจากพิธีสารนี้ เนื่องจากประเทศไทยต้องปฏิบัติตามพันธกรณีของพิธีสาร ซึ่งสาระสำคัญของพิธีสารมี ดังนี้ พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เป็นพิธีสารที่ร่างขึ้นโดยอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ ร่างเสร็จสิ้นและมีการรับร่างนี้ที่เมืองมอนทรีออล ประเทศแคนาดาในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2543 ณ ที่ประชุมวิสามัญของอนุสัญญาว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ พิธีสารนี้ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อให้ขอบข่ายข้อบังคับในระดับนานาชาติในการรองรับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชีวภาพ โดยทำ ให้ได้รับผลประโยชน์สูงสุดที่ศักยภาพของเทคโนโลยีชีวภาพจะให้ได้ พร้อมไปกับการทำให้เกิดความเสี่ยงที่เป็นไปได้ต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์น้อยที่สุด

3.1.2 พิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

มีวัตถุประสงค์ คือ การทำให้เกิดระดับที่เหมาะสมในการป้องกันเพื่อให้เกิดการขนส่ง , การจัดการ, และการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอย่างปลอดภัย เพราะสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอาจจะสร้างผลกระทบเชิงลบต่อการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของ ความหลากหลายทางชีวภาพ และยังอาจสร้างความเสี่ยงต่อสุขภาพของมนุษย์ ทั้งนี้ประเด็นสำคัญในพิธีสารเป็นการควบคุมดูแลในด้านต่างๆ ได้แก่

3.1.2.1 การขนส่งและการบรรจุสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม

3.1.2.2 กระบวนการของการยอมรับการแจ้งเตือนให้ทราบล่วงหน้าในการเคลื่อนย้าย สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมข้ามแดน

3.1.2.3 การแจ้งเตือนเมื่อส่งออกสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม

⁸ “นายกฯถอยปลูกพืชจีเอ็มโอ ลดข้อขัดแย้งกลุ่มต่อต้าน,” กรุงเทพธุรกิจ (1 กันยายน 2547) : 16.

⁹ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), “โครงการศึกษาวิจัยรับมือสิ่งทำทายอุบัติใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศไทยในอนาคต,” รายงานการศึกษาฉบับสมบูรณ์(Final report) เสนอต่อสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มีนาคม 2551.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน

- 3.1.2.4 การรับรู้การแจ้งเตือนจากผู้ส่งออกสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.5 กระบวนการในการตัดสินใจของผู้นำเข้าสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.6 กระบวนการสำหรับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่มีเป้าหมายในการนำมาเป็นอาหารของมนุษย์หรือให้อาหารสัตว์โดยตรง
- 3.1.2.7 การทบทวนการตัดสินใจของผู้นำเข้าสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.8 ความร่วมมือและการเตรียมความพร้อมแบบทวิภาคี , แบบภูมิภาค , และแบบนานาชาติ ในการเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมข้ามแดน
- 3.1.2.9 การประเมินความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.10 การจัดการความเสี่ยงของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.11 การเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมข้ามแดนโดยไม่ได้ตั้งใจและเกณฑ์ของสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 3.1.2.12 การจัดการ, การขนส่ง, การหีบห่อ, และการระบุรูปพรรณสัณฐานของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.13 การตั้งหน่วยงานระดับชาติที่มีความสามารถและเป้าหมายหลักระดับชาติเพื่อเป็นตัวแทนของประเทศในการดำเนินการเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.14 การแลกเปลี่ยนข้อมูลและหน่วยจัดเก็บและแลกเปลี่ยนข้อมูลด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ
- 3.1.2.15 การสร้างศักยภาพของบุคคลและสถาบันด้านเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อส่งเสริมความปลอดภัยทางชีวภาพ
- 3.1.2.16 การตื่นตัวสาธารณะและการมีส่วนร่วมสาธารณะในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.17 การเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมข้ามเขตแดนโดยผิดกฎหมาย
- 3.1.2.18 การพิจารณาผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.19 ความรับผิดชอบตามกฎหมายและการชดเชยอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม
- 3.1.2.20 หน่วยงานย่อยที่ตั้งขึ้นมาตามพิธีสาร
- 3.1.2.21 การตรวจสอบและการรายงาน
- 3.1.2.22 การถอนตัวออกจากการเป็นภาคีของพิธีสาร
- 3.1.2.23 การประเมินความเสี่ยงที่เป็นไปได้จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม¹¹

¹¹ Secretariat of the Convention on Biological Diversity, Cartagena protocol on biosafety (Montreal: World Trade Centre, 2000), pp. 1-30.

ต่อมาในปี พ.ศ. 2550 สมัยรัฐบาล พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี นายธีระ สุตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แถลงข่าวในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีมติเห็นชอบร่วมกัน จึงยื่นหนังสือถึงคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อเปิดให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา ในประเทศไทยได้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กล่าวว่า จุดประสงค์ของการขอยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อเปิดให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา ในประเทศไทยได้ นั้น เป็นไปเพื่อการวิจัยเท่านั้นยังไม่ถึงกับเป็นการผลิตเพื่อการค้า อีกทั้งจะไม่ทำการวิจัยกับพืชที่มีความอ่อนไหวง่าย แต่จะวิจัยในพืชที่เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น¹²

ภายหลังจากนั้นในวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 คณะรัฐมนตรีได้มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญคือ การอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในสถานที่ของราชการได้ ภายใต้เงื่อนไข คือ

ประการแรก ต้องขอความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี โดยต้องแจ้งรายชื่อพืชและพื้นที่ที่จะดำเนินการปลูกทดสอบให้ชัดเจน

ประการที่ 2 ต้องปฏิบัติตามมาตรา 67 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 คือ ต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง , รับฟังความคิดเห็นขององค์กรอิสระด้านสิ่งแวดล้อมและนันทนาการ , จัดให้มีการประชาสัมพันธ์ , และรายงานผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนและสิ่งแวดล้อม เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี¹³

จากการดำเนินการเกี่ยวกับนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพของชาติที่ผ่านมา ส่งผลให้ปัจจุบันประเทศไทยมีนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่เป็นทางการ ในรูปของมติคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 3 ฉบับ ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544, มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547, และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 นอกเหนือจากนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมแล้ว สิ่งที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยก็คือกฎหมาย ซึ่งจะพิจารณาในประเด็นต่อไป

¹² “ธีระลุยจีเอ็มโอเสนอกรมแม่ เว้นพืชอ่อนไหวข้าว-สับปะรด,” *ฐานเศรษฐกิจ* (30 สิงหาคม-1 กันยายน 2550) : 16.

¹³ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, *ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ มายาคติ การผูกขาด และคอร์รัปชัน* ในนามของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2551), หน้า 41.

3.2 กฎหมายของประเทศไทยที่ควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรม

สืบเนื่องจากในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีมาตรการพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งเป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์ในการควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยเฉพาะ ดังนั้นในการควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยจึงต้องอาศัยกฎหมายเดิมที่มีอยู่แล้วในการควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรมในด้านต่างๆ ดังนี้

3.2.1 ด้านการนำเข้า กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมการนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย คือ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 (มีการแก้ไขปรับปรุงโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542) ซึ่งควบคุมการนำเข้าพืชต่างถิ่นเข้ามาภายในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการประกาศให้พืชตัดแต่งพันธุกรรม 40 รายการ เป็นพืชต้องห้าม ไม่สามารถนำเข้าสู่ประเทศไทยได้ เว้นแต่การได้รับอนุญาตจากกระทรวงให้นำเข้าเพื่อการศึกษาวิจัย

กฎหมายฉบับนี้ไม่ได้มีเจตนารมณ์ในการควบคุมการนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยเฉพาะ แต่ถูกนำมาใช้ควบคุมการนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระหว่างที่ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยเฉพาะ นอกจากนี้กฎหมายนี้ยังบังคับใช้ไม่ได้กับพืชที่ได้รับการแปรสภาพเป็นอย่างอื่นไปแล้ว เช่น แป้งข้าวโพด , ไร่ข้าว เป็นต้น และถ้าหากพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่นำเข้านั้นไม่อยู่ใน 40 รายการของประกาศสิ่งต้องห้ามนำเข้า การนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมนั้นก็เป็นไปได้โดยเสรี ในกรณีที่มีการลักลอบนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมและมีผู้นำไปใช้หรือนำไปปลูก กฎหมายฉบับนี้ก็ไม้อาจเอาผิดได้เพราะกฎหมายฉบับนี้มีการเอาผิดต่อผู้นำเข้าเท่านั้น ไม่อาจเอาผิดกับผู้ปลูกหรือผู้จำหน่ายได้¹⁴

3.2.2 ด้านการจำหน่าย เนื่องจากประเทศไทยไม่มีกฎหมายควบคุมการจำหน่ายพันธุ์พืช ดังนั้นการจำหน่ายพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมจึงสามารถกระทำได้โดยเสรี¹⁵

3.2.3 ด้านการเยียวยาและแก้ไขความเสียหาย หากพืชตัดแต่งพันธุกรรมสร้างความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม ประเทศไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการเยียวยาและแก้ไขความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังมีบทลงโทษต่อผู้นำมาสู่ความเสียหายนั้น¹⁶

กล่าวโดยสรุป คือ เนื่องจากในปัจจุบัน ยังไม่มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพซึ่งมีเจตนารมณ์ในการควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยตรง ควบคุมสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม และควบคุมเทคโนโลยีชีวภาพด้านอื่นๆด้วย ประเทศไทยจึงต้องใช้กฎหมายที่มี

¹⁴ จักรกฤษณ์ ครอบงำ, GMO สงครามเทคโนโลยีชีวภาพ การปฏิวัติครั้งที่สาม: สงครามมนุษยชาติที่ไม่มีการประกาศ (กรุงเทพมหานคร: เนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ป, 2545), หน้า 27.

¹⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 28.

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 29.

อยู่แล้วในการควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรม ได้แก่ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

3.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในประเทศไทย

ในระดับนานาชาติมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม เช่น องค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ องค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ ได้จัดทำกฎระเบียบและแนวปฏิบัติขึ้นเพื่อเป็นการช่วยเหลือชาติต่างๆ ที่ยังไม่พร้อมที่จะดำเนินการเรื่องนี้เองได้

ในประเทศไทยมีหน่วยงานที่ดำเนินการควบคุม กำกับ ดูแล งานวิจัยและพัฒนาด้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมวิชาการเกษตร สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติโดยคณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ นอกจากนี้หน่วยงานวิจัยและพัฒนาของรัฐและมหาวิทยาลัยต่างๆ ได้ทยอยตั้งคณะกรรมการภายในสถาบันขึ้นเพื่อดูแลเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม¹⁷

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹⁷ “รัฐบาลตื่น! กำหนดทำที่ผลิตภัณฑ์ “จีเอ็มโอ” ลบกระแสด้าน “พันธุ์พืชมรณะ”,” มติชน (17 ตุลาคม 2542) : 2.

บทที่ 4

โครงสร้างของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหา ในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

จากการที่อาร์ เอ ดับลิว รูด และ เดวิด มาร์ช ได้อธิบายลักษณะของเครือข่ายนโยบายประเภท “เครือข่ายประเด็นปัญหา” เอาไว้ 8 มิติ ในบทที่ 4 นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอให้เห็นถึงลักษณะข้อที่ 1 และ 2 อันเป็นลักษณะเฉพาะของสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา คือ มีสมาชิกจำนวนมาก และมีผลประโยชน์ที่หลากหลาย โดยผู้วิจัยจะแจกแจงว่าในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมีกลุ่มใดที่มีความเกี่ยวข้อบ้าง กลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์แตกต่างกันออกไปอย่างไร นอกจากนี้ผู้วิจัยยังสำรวจทัศนคติของกลุ่มต่างๆต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม และการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ เพราะทัศนคติเหล่านี้ย่อมจะส่งผลต่อการดำเนินการของกลุ่มในการผลักดันนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม

ตามที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ 2 ว่า จากแนวคิดของอาร์ เอ ดับลิว รูด ซึ่งมองว่าเครือข่ายนโยบายสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายระดับของรัฐบาล คือ อาจจะเป็นระดับชาติและระดับท้องถิ่น และสามารถประกอบไปด้วยตัวแสดงระดับนานาชาติได้ การกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ก็มีลักษณะเช่นนั้น กล่าวคือ เครือข่ายนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ประกอบไปด้วยสมาชิกหรือตัวแสดงใน 2 ระดับ คือ กลุ่มระดับภายในประเทศ และกลุ่มระดับระหว่างประเทศ ดังนี้

4.1 กลุ่มระดับภายในประเทศ

กลุ่มระดับภายในประเทศที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ และฝ่ายที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

4.1.1 ฝ่ายที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

ประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มองค์กรที่มิใช่ของรัฐบาล

4.1.1.1 กลุ่มหน่วยงานของรัฐ ที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.), กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

4.1.1.1.1. สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.)

“สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นหน่วยงานในกำกับของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2534 มีพันธกิจในการมุ่งสร้างเสริมงานวิจัยและพัฒนา เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันอย่างยั่งยืนของประเทศพร้อมทั้งดำเนินกิจกรรมด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี , การพัฒนาบุคลากร , และการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพสูงสุด ซึ่ง สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้ดำเนินงานผ่านการทำงานร่วมกันของศูนย์ 5 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ , ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ, ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ , ศูนย์บริหารจัดการเทคโนโลยี , และศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ(คช.)

นอกจากนี้ทาง สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ยังได้สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับส่วนราชการ , เอกชน , และสถาบันการศึกษา เพื่อเชื่อมโยงให้นักวิทยาศาสตร์ไทยได้ทำงานกันอย่างใกล้ชิด และเข้าถึงความต้องการของทั้งภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการประมง, การทำสิ่งทอ, อุตสาหกรรมยานยนต์, คอมพิวเตอร์ และอิเล็กทรอนิกส์, การแพทย์ ฯลฯ”¹

(ก) ผลประโยชน์ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

“สิ่งที่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติต้องการจากการดำเนินงาน คือ การมุ่งพัฒนา ประเทศสู่ “เศรษฐกิจฐานความรู้” นั้นหมายถึงประเทศไทยต้องไม่เพียงรับงานประกอบชิ้นส่วน หรือผลิตสินค้าตามแบบที่ประเทศอื่นคิดไว้แล้ว เพราะอย่างไรก็จะมีประเทศอื่นที่ผลิตได้ในราคาที่ถูกกว่า แต่มุ่งพัฒนาให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นผู้คิดค้นเทคโนโลยีสามารถสร้างนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่ตอบโจทย์ความต้องการของภาคอุตสาหกรรม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศบนเวทีการค้าโลกได้ อีกทั้งยังมุ่งหาวิธีการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สิ่งที่ประเทศผลิตได้อยู่แล้ว เพราะถ้าไม่สามารถพัฒนาในด้านนี้ได้ สิ่งที่ประเทศผลิตจะมีมูลค่าน้อยและบั่นทอนความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ”

¹ สัมภาษณ์ ศักรินทร์ ภูมิรัตน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ,

“เมื่อพิจารณาในแง่ส่วนได้ส่วนเสียของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ถ้าหากว่ารัฐบาลอนุญาตให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้พบว่า เนื่องจากทางสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นหน่วยงานที่มีเป้าหมายในการส่งเสริมให้เกิดการสร้างและพัฒนาความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ของประเทศไทยและการขับเคลื่อนประเทศสู่สังคมฐานความรู้ จึงชี้แจงว่า การทดสอบความปลอดภัยของพืชตัดแต่ง พันธุกรรมในภาคสนามเป็นขั้นตอนของการทดสอบความปลอดภัยของพืชตัดแต่ง พันธุกรรมในสภาพที่ตรงกับระบบนิเวศจริงมากที่สุด ที่ผ่านมาจากทางสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเห็นว่าการวิจัยด้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมในประเทศไทยไม่มีความก้าวหน้า ซึ่งเป็นการสูญเสียโอกาสของประเทศไทยในการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เนื่องจากประเทศเพื่อนบ้านไทย เช่น จีน, ฟิลิปปินส์ มีการอนุญาตให้ปลูกและการทดสอบพืชตัดแปลงในภาคสนามได้แล้ว

ทั้งนี้ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้ให้ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติร่วมมือกับมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ในการพัฒนามะละกอดัดแต่งพันธุกรรมต้านทานโรคใบด่างจุดวงแหวนตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 โดยทำการดัดแต่งพันธุกรรมมะละกอสายพันธุ์แขกนวลให้ต้านทานต่อโรคใบด่างจุดวงแหวน ปัจจุบันคณะผู้วิจัยสามารถผลิตมะละกอรุ่นลูกหลานได้ถึงรุ่น R_5 และได้ทำการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับโรงเรือนอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังมีการศึกษาวิจัยมะเขือเทศดัดแต่งพันธุกรรมต้านทานโรคไวรัสใบหงิกเหลือง ซึ่งปัจจุบันสามารถพัฒนาจนได้ลูกที่เป็นสายพันธุ์แท้ ซึ่งอยู่ระหว่างการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพในระดับโรงเรือนเช่นเดียวกันกับมะละกอก และ เนื่องจากมะเขือเทศดัดแต่งพันธุกรรมต้านทานโรคไวรัสใบหงิกเหลืองที่พัฒนาได้นี้ ปรากฏจากการใช้ยีนเครื่องหมายคัดเลือกที่มีคุณสมบัติต้านทานยาปฏิชีวนะ จึงลดความกังวลของสังคมในประเด็นเรื่องการถ่ายยีนเหล่านั้นไปสู่สิ่งมีชีวิตอื่น ๆ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งทั่วโลกต่างให้ความสนใจและมีแนวโน้มจะพัฒนาพืชตัดแต่งพันธุกรรมแบบนี้เพิ่มขึ้น”²

(ข) ทศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

“การศึกษาเรื่องสิ่งมีชีวิตดัดแต่งพันธุกรรม ก็เหมือนกับการที่เราศึกษาเทคโนโลยีอื่นๆ เช่น ในการทำเหล็ก มันก็มีทั้งเทคโนโลยีในการทำเหล็กให้เป็นเก้าอี้หนัง และเทคโนโลยีในการทำเหล็กให้เป็นอาวุธทำลายล้างกัน แต่เราเป็นหน่วยงานที่เสนอให้นำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ เรามีหน้าที่เสนอว่าวิธีใช้เทคโนโลยีในการทำประโยชน์ให้แก่ประเทศไทยต้องทำอย่างไรบ้าง”³ ศักรินทร์ ภูมิรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติได้แสดงทัศนคติ

² เรื่องเดียวกัน

³ เรื่องเดียวกัน

นอกจากนี้สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติมีความเห็นว่า “พืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นผลผลิตจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ชีวภาพสาขาชีววิทยาระดับโมเลกุล ในการตัดแต่งหรือเพิ่มเติมรหัสทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ หรือที่เรียกกันว่า “เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม ” เพื่อให้เกิดคุณสมบัติ ที่นำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลายขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมเป็นวิทยาการที่มีความก้าวหน้าที่ไปอย่างรวดเร็วและมีศักยภาพสูงในการสร้างประโยชน์ให้มนุษยชาติ

หากถามถึงทัศนคติของ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ต่อเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งไม่ได้มีแค่พืชตัดแต่งพันธุกรรมเท่านั้น ทางสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ มีความเห็นว่าโลกมีการใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมมานานกว่า 2 ทศวรรษ เริ่มจากจุลินทรีย์ตัดแต่งพันธุกรรม โดยในปีพ.ศ. 2525 มีการนำจุลินทรีย์ตัดแต่งพันธุกรรมมาใช้ประโยชน์ในการแพทย์ เพื่อทำเป็นยาและเภสัชภัณฑ์ซึ่งจำเป็นต่อผู้บริโภค เช่น โปรตีนเพื่อการรักษา ซึ่งเป็นยาประเภทหนึ่งที่มีการใช้กันอยู่ ่างแพร่หลาย ในปีพ.ศ. 2547 ตลาดโปรตีนเพื่อการรักษามีมูลค่ากว่า 34,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีการคาดการณ์ว่าจะมีมูลค่าถึง 52,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐในปีพ.ศ. 2553 ตัวอย่างของโปรตีนเพื่อการรักษา ได้แก่ อินซูลินรักษาโรคเบาหวาน , ฮอร์โมนแคลซิโทนินป้องกันและรักษาโรคกระดูกพรุน , วัคซีนไวรัสตับอักเสบชนิดบี เป็นต้น นอกจากนี้เอนไซม์ในตลาดโลกกว่าร้อยละ 60 เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากจุลินทรีย์ตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งส่วนใหญ่นำไปใช้ในอุตสาหกรรมที่ไม่ใช่อาหาร เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ, อุตสาหกรรมเยื่อกระดาษและกระดาษ , อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด ทั้งนี้ การยอมรับผลิตภัณฑ์จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมแต่ละชนิดมีความแตกต่างกัน ไป ยกตัวอย่างเช่น ผลิตภัณฑ์จากจุลินทรีย์ตัดแต่งพันธุกรรมที่ใช้เป็นยาและเภสัชภัณฑ์ เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคมากกว่าผลิตภัณฑ์จากพืชและสัตว์ตัดแต่งพันธุกรรมที่ใช้เป็นอาหาร”⁴

(ค) ทัศนคติต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาหรือภาคสนามได้

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติมีความเห็นว่า “การปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาหรือภาคสนาม เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยพัฒนาซึ่งเป็นการทดสอบความปลอดภัยของพืชตัดแต่งพันธุกรรมในภาคสนาม เป็นกระบวนการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมที่ใกล้เคียงสภาพปลูกและระบบนิเวศจริงมากที่สุด จึงเป็นขั้นตอนที่ทำให้ได้ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์สำคัญที่บ่งบอกว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมนั้นมีความปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงต่อระบบนิเวศหรือไม่ ดังนั้นสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติจึงมี

⁴ เรื่องเดียวกัน

ความเห็นว่าการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ประเทศไทยมีความรู้และข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งความเชี่ยวชาญที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพอย่าง รู้เท่าทันและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด รวมถึงการนำองค์ความรู้และผลงานวิจัยจากห้องปฏิบัติการไปสู่การใช้ประโยชน์จริงได้⁵

4.1.1.1.2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้รับการสถาปนาเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2435 ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5⁶ และคงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีพันธกิจหลายประการ ดังต่อไปนี้

ประการแรก ส่งเสริมสถาบันเกษตรกร สนับสนุนเกษตรกรให้พึ่งพาตนเองได้ มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีอาชีพมั่นคง

ประการที่ 2 ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรและอาหารให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีมาตรฐานต่อผู้บริโภค

ประการที่ 3 วิจัยและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อการผลิตทางการเกษตร

ประการที่ 4 พัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีด้านเกษตร เน้นการใช้ทรัพยากร การเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ, ยั่งยืน, และไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม⁷

ทั้งนี้เนื่องจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีขนาดใหญ่และมีหน้าที่ในความรับผิดชอบที่กว้างขวางมาก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องพิจารณาหน่วยงานในสังกัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยตรง นั่นคือ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ (สทช.) สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเป็นหน่วยงานสังกัดกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยมีหน้าที่ ดังนี้

ประการแรก ศึกษา, ค้นคว้า, วิจัย, และพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพด้านพืช

ประการที่ 2 ศึกษา, ค้นคว้า, วิเคราะห์, ตรวจสอบ, และรับรองพืชหรือผลิตภัณฑ์พืชคงรูปที่ได้จากเทคโนโลยีชีวภาพ

⁵ เรื่องเดียวกัน

⁶ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, เกี่ยวกับกระทรวง [ออนไลน์], 17 พฤศจิกายน 2552. แหล่งที่มา <http://www.moac.go.th/builder/moac02/inside.php?link=page&c=205>

⁷ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, วิสัยทัศน์และพันธกิจ [ออนไลน์], 17 พฤศจิกายน 2552. แหล่งที่มา <http://www.moac.go.th/builder/moac02/inside.php?link=page&c=205>

ประการที่ 3 ศึกษา, ค้นคว้า, วิจัย, และพัฒนาการเก็บเชื้อพันธุพืช รวบรวมอนุรักษ์เชื้อพันธุในธนาคารเชื้อพันธุ

ประการที่ 4 ปฏิบัติงานร่วม หรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง หรือที่ได้รับมอบหมาย⁸ โดยสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพได้รับมอบหมายจากกรมวิชาการเกษตร ให้ดูแลรับผิดชอบอาคารทรัพยากรพันธุกรรมพืชสิรินธรโดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

ประการแรก เป็นศูนย์กลางในการรวบรวม , อนุรักษ์, แลกเปลี่ยน, และให้บริการเชื้อพันธุกรรมพืช

ประการที่ 2 สนับสนุนและเสริมสร้างศักยภาพในการวิจัยและพัฒนาพันธุพืชของกรมวิชาการเกษตร

ประการที่ 3 เป็นห้องปฏิบัติการกลางด้านเทคโนโลยีชีวภาพของกรมวิชาการเกษตร

ประการที่ 4 เป็นศูนย์กลางให้บริการข้อมูลด้านเทคโนโลยีสารสนเทศชีวภาพ⁹ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากกรมวิชาการเกษตร สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ มีการดำเนินงานเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดย ตรง ได้แก่ งานบริการตรวจวิเคราะห์สินค้าพืชตัดแต่งพันธุกรรม , งานบริการตรวจสอบวิเคราะห์พืชที่ได้รับการตัดแต่งพันธุกรรม, และงานพิจารณาออกหนังสือรับรองพืชที่ปลูกในประเทศไทยนั้นว่าเป็นพืชที่ไม่ได้รับการตัดแต่งพันธุกรรม¹⁰

(ก) ผลประโยชน์ของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ

สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพมีหน้าที่ คือ การทำงานวิจัยทางเทคโนโลยีชีวภาพ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเทคโนโลยีชีวภาพ ได้แก่ การตัดแต่งพันธุกรรมและการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง คือ การอนุรักษ์พันธุกรรม กล่าวคือ ทางสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพมีธนาคารเชื้อพันธุกรรมที่เก็บพันธุพืชต่างๆที่สำคัญไว้ เพื่อป้องกันการสูญพันธุ์และเพื่อเอาไปใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการ เช่น การนำไปปรับปรุงพันธุพืช¹¹

สำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม ทางสำนัก วิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพมีความเห็นว่า “จริงๆแล้วก็คือการปรับปรุงพันธุพืชแบบหนึ่ง เพียงแต่จะใช้

⁸ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, หน้าที่ความรับผิดชอบ วิสัยทัศน์ ภารกิจ [ออนไลน์], 17 พฤศจิกายน 2552. แหล่งที่มา http://as.doa.go.th/biotech/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=27

⁹ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, ประวัติความเป็นมา และตัวอาคาร [ออนไลน์], 17 พฤศจิกายน 2552. แหล่งที่มา http://as.doa.go.th/biotech/index.php?option=com_content&view=article&id=42&Itemid=53

¹⁰ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, งานบริการGMO [ออนไลน์], 17 พฤศจิกายน 2552. แหล่งที่มา http://as.doa.go.th/biotech/index.php?option=com_content&view=article&id=73&Itemid=129

¹¹ สัมภาษณ์ อลงกรณ์ กรณ์ทอง, ผู้อำนวยการสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

เทคโนโลยีชีวภาพหรือเทคโนโลยีสมัยใหม่ทางด้านพันธุวิศวกรรมมาช่วยในการปรับปรุงพันธุ์ แล้วสิ่งที่ได้ก็คือพันธุ์พืชพันธุ์ใหม่ที่มีลักษณะทางพันธุกรรมตามที่ต้องการ เช่น ถ้าหากต้องการพันธุ์พืชที่ต้านทานโรคพืช ทนแมลง และทนแล้ง โดยวิธีการปรับปรุงพันธุ์ตามปกติต้องนำพืชชนิดนั้นพันธุ์ ก กับพันธุ์ ข มาผสมกัน ได้ลูกผสมแล้วนำมาคัดเลือก เพื่อให้ได้พันธุ์พืชที่มีลักษณะตามที่ต้องการ แต่ในการทำพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะใช้การคัดเลือกยีน ที่มีการแสดงออกซึ่งพันธุกรรมตามที่ต้องการมาใส่ในพืชเลย เช่น ถ้าหากอยากได้พันธุ์พืชที่ต้านทานโรคพืช ทนแมลง และทนแล้ง ก็ไปหายีนที่แสดงออกถึงการต้านทานโรคพืช ยีนที่แสดงออกถึงการทนแมลง และสุดท้ายยีนที่แสดงออกถึงการทนแล้ง มาใส่ไว้ในพืชชนิดเดียวกันโดยเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม ก็จะได้พันธุ์พืชที่มีลักษณะตามที่ต้องการเหมือนกับการปรับปรุงพันธุ์พืชตามธรรมชาติ เพียงแต่ใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและตรงกับความต้องการเลย ดังนั้นทางสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเลยถือว่าการศึกษาวิจัยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมก็เป็นการศึกษาวิจัยปรับปรุงพันธุ์พืชรูปแบบหนึ่ง จึงนับเป็นหนึ่งในภาระหน้าที่ของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพที่จะต้องดำเนินการด้านนี้¹²

(ข) ทศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

“เนื่องจากสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเป็นหน่วยงานที่ดำเนินการทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้นทศนคติของหน่วยงานจึงเป็นไปตามเหตุผลทางวิทยาศาสตร์ ในการสร้างพืชตัดแต่งพันธุกรรมทางสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพทราบว่า ยีนที่จะนำมาใช้ใส่เข้าไปในพืช นั้นมาจากไหน ซึ่งก็มาจากพืชด้วยกันที่มีอยู่ตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่เป็นพืชที่ต่างสกุลกันซึ่งตามธรรมชาติแล้วไม่สามารถผสมกัน ไม่สามารถให้ยีนถ่ายเทจากพืชสกุลหนึ่งไปยังพืชอีกสกุลได้ ถ้าหากเป็นเมื่อ 10 ปีที่แล้ว การที่จะนำยีนจากพืชชนิดหนึ่งไปใส่ยังพืชอีกชนิดหนึ่งนั้น ต้องนำเอายีนของพืชนั้นไปติดต่อกับ *Plasmid* ของแบคทีเรีย *E. coli* แล้วถึงจะเอา *E. coli* ใส่เข้าไปในเซลล์พืชอีกที เนื่องจากแบคทีเรียมีสมบัติในการแบ่งตัวจึงทำให้ยีนใหม่ที่ใส่เข้าไปสามารถสอดแทรกเข้าไปในโครโมโซมของพืชได้ แบคทีเรีย *E. coli* อาศัยอยู่ในกระเพาะอาหารของมนุษย์อยู่แล้วจึงไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ แต่ในปัจจุบันเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมก้าวหน้าขึ้นไปจนสามารถใส่ยีนเข้าไปในพืชได้โดยตรงแล้ว

แม้ว่าทศนคติของคนในสังคมต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะมีอยู่ 2 กระแส คือ สนับสนุนและต่อต้าน แต่ในฐานะที่สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเป็นหน่วยงานที่ทำการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมเอง สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพจึงทราบว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมนั้นปลอดภัย เพราะยีนที่นำมาใช้ก็ได้มาจากพืชหรือสิ่งมีชีวิตที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ และได้มีการตัดส่วนที่ก่อพิษออกไปจากยีนเหล่านั้นแล้ว เมื่อมีความเข้าใจใน

¹² สัมภาษณ์ กิ่งกาญจน์ พิษณุกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

กระบวนการตัดแต่งพันธุกรรมมากพอ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพจึงไม่วิตกกังวลกับความปลอดภัยของพืชตัดแต่งพันธุกรรมเพราะทราบว่ามันปลอดภัยพอ ดังนั้นทางสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพจึงสนับสนุนพืชตัดแต่งพันธุกรรมในฐานะที่เป็นการศึกษาวิจัยรูปแบบหนึ่งเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืชให้ดีขึ้น

นอกจากนี้ถ้าพิจารณาในด้านอื่น เช่น ด้านการแพทย์หรืออุตสาหกรรม ก็มีการนำเอาเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรมมาใช้มากมาย ในวงการแพทย์นั้นยาที่ใช้กันอยู่หลายชนิดเป็นจุลินทรีย์ตัดแต่งพันธุกรรม เช่น ฮอร์โมนอินซูลินรักษาโรคเบาหวาน วัคซีนโรคตับอักเสบบี เป็นต้น ในอุตสาหกรรมก็มีการใช้สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม เช่น เอนไซม์ที่ใช้ทำเนยแข็ง เนื่องจากกรมวิชาการเกษตรดูแลเรื่องการนำเข้า - ส่งออกพืช ทำให้สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพทราบว่าในทางอุตสาหกรรมประเทศไทยได้นำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรม ได้แก่ ถั่วเหลืองและข้าวโพด เนื่องจากประเทศไทยไม่สามารถผลิต ถั่วเหลืองได้เพียงพอในการนำมาเป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมน้ำมันถั่วเหลืองและอุตสาหกรรมนมถั่วเหลือง ดังนั้นนมถั่วเหลืองที่คนไทยดื่มกันในชีวิตประจำวันก็มีส่วนผสมของพืชตัดแต่งพันธุกรรม¹³

(ค) ทศนคติดต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

“สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพมีความจำเป็นจะต้องศึกษารวบรวมข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ทั้งหมดเพื่อเป็นประโยชน์ในการตอบคำถามต่อสังคม และพิสูจน์ให้เห็นว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมมีความปลอดภัยหรือไม่ เพื่อที่รัฐบาลจะได้มีนโยบายเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมต่อไป ไม่อย่างนั้นความปลอดภัยของพืชตัดแต่งพันธุกรรมก็จะเป็นเรื่องที่คลุมเครือสังคมตั้งคำถามแต่สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพไม่สามารถตอบได้ เพราะสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเองก็สามารถทำการทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้แค่ขั้นที่ 1 ไม่สามารถทำในขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 ได้

การทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมมี 3 ขั้นตอน ขั้นตอนที่ 1 นั้นเป็นการทดสอบในห้องปฏิบัติการหรือในโรงเรือนซึ่งเป็นระบบปิด เมื่อทดสอบในขั้นที่ 1 จนได้ผลเป็นที่พอใจแล้วก็มาสู่ขั้นตอนที่ 2 ซึ่งเป็นการปลูกทดสอบในแปลงทดลองขนาดเล็กหรือแปลงทดลองย่อยในระบบปิดเช่นกัน กล่าวคือ ไม่ใช่การปลูกพืชแบบทั่วไปแต่มีระเบียบที่เข้มงวด ได้แก่ แปลงปลูกนั้นจะต้องห่างจากพืชอื่นๆตามระยะที่กำหนด มีการซึ่งลวดหนามรอบบริเวณ รอบๆแปลงต้องมีกรงปลูกพืชชนิดอื่นล้อมรอบเป็นแนวป้องกันไว้ มีตาข่ายป้องกันแมลง มียามเฝ้าไม่ให้มนุษย์หรือสัตว์เข้าไปรบกวน เป็นต้น เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมไปยังพืชอื่นๆ

¹³ เรื่องเดียวกัน

และเมื่อทดสอบในขั้นที่ 2 ได้ผลจนเป็นที่พอใจแล้วจึงจะสามารถทดสอบในขั้นที่ 3 คือ การปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

ถ้าหากจะให้สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพตอบคำถามสังคมได้ว่า พืชตัดแต่งพันธุกรรมมีความปลอดภัยหรือไม่ ทางสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพมีความจำเป็นต้องทำการ ทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมให้ครบทั้ง 3 ขั้นตอน แต่นับตั้งแต่มีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ออกมาห้ามไม่ให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม การทดสอบเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมก็หยุดชะงัก แม้ว่าการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมบางชนิด อยู่ในระดับที่จะนำออกจากโรงเรือนไปปลูกในแปลงทดสอบแล้วก็ตาม เพราะสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเป็นหน่วยงานในกำกับของรัฐ เมื่อรัฐบาลมีนโยบายห้ามก็ต้องทำตาม สำหรับพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ทดสอบค้างไว้ก็ต้องหยุดไป จากนั้นก็เผาทำลายโดยไม่ให้มีการหลุดลอดไปข้างนอกได้¹⁴

4.1.1.1.3 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับการจัดตั้งขึ้นในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2545 เนื่องจากแต่เดิมการดูแลด้านทรัพยากรธรรมชาติและดูแลด้านสิ่งแวดล้อมจะรับผิดชอบโดยหลายหน่วยงาน เช่น ประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติรับผิดชอบโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมรับผิดชอบโดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวงมหาดไทยก็มีการรับผิดชอบในบางส่วนด้วย เมื่อมีการปรับปรุงการบริหารราชการแผ่นดินในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระทรวง , ทบวง, และกรมทั่วประเทศ ก็มีการยกเอาหน้าที่ในการดูแลประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม มาให้อยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงใหม่ คือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม¹⁵ และด้วยเหตุผลเดียวกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เนื่องจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีขนาดใหญ่และมีหน้าที่ในการรับผิดชอบมากมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นต้องศึกษาหน่วยงานของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่รับผิดชอบหน้าที่อันเกี่ยวข้องกับนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย นั่นคือ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาลให้มีหน้าที่ในการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งเป็นกฎหมายที่

¹⁴ เรื่องเดียวกัน

¹⁵ สัมภาษณ์ สิริกุล บรรพพงศ์, ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, 18 กุมภาพันธ์ 2553.

จะนำมาใช้ในการควบคุมดูแลพีซีตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ตามที่มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ได้ระบุไว้¹⁶

(ก) ผลประโยชน์ของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานตาม 3 อนุสัญญา ได้แก่ อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ , อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ , และพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ มีหน้าที่ตามพันธกรณีจากการเป็นภาคีของอนุสัญญาต่างๆ คือ การดำเนินการให้ประเทศไทยใช้ประโยชน์จากความหลากหลายทางชีวภาพอย่างยั่งยืน

อนุสัญญา ทั้งสามที่สำนักความหลากหลายทางชีวภาพต้องประสานงานอยู่ ไม่ได้ลงรายละเอียดเกี่ยวกับพีซีตัดแต่งพันธุกรรมเท่านั้น เช่น มาตรา 19 ของอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพมีสาระสำคัญ คือ ให้ประเทศภาคีมีการควบคุมดูแลเทคโนโลยีชีวภาพ อนุสัญญาไม่ได้ห้ามไม่ให้ใช้เทคโนโลยีชีวภาพ แต่ต้องมีการดูแล , การบริหารจัดการเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อไม่ให้เทคโนโลยีชีวภาพส่งผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ ซึ่งประเด็นพีซีตัดแต่งพันธุกรรมนับเป็นส่วนหนึ่งของเทคโนโลยีชีวภาพนั่นเอง¹⁷

“สำนักความหลากหลายทางชีวภาพไม่ใช่หน่วยงานที่ส่งเสริมหรือต่อต้านเทคโนโลยีใดๆก็ตามรวมถึงเทคโนโลยีพีซีตัดแต่งพันธุกรรม เพราะไม่ได้มีส่วนได้ส่วนเสียจากเทคโนโลยีต่างๆโดยตรง เป็นเพียงหน่วยงานที่ได้รับการมอบหมายให้ควบคุมไม่ให้เกิดเรื่องที่กระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ”¹⁸ สิริกุล บรรพพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ แสดงถึงจุดยืนของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพต่อประเด็นพีซีตัดแต่งพันธุกรรม

(ข) ทิศนคติต่อพีซีตัดแต่งพันธุกรรม

“เทคโนโลยีทุกด้านซึ่งรวมถึงเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรมล้วนมี 2 ด้าน คือ การสร้างผลกระทบเชิงบวกและการสร้างผลกระทบเชิงลบ ถ้าหากมีเทคโนโลยีประเทศก็จะก้าวหน้าไปได้ไกล แต่เมื่อมีเทคโนโลยีแล้วก็จำเป็นต้องบริหารจัดการให้ดี ไม่ให้เทคโนโลยีส่งผลเสียต่อประเทศ อย่างเทคโนโลยีพีซีตัดแต่งพันธุกรรม เราไม่สามารถที่จะฟันธงได้ว่าเป็นเทคโนโลยีที่ดีหรือไม่ดี แต่สามารถบอกได้ว่าควรรียุคเอาผลประโยชน์ของประเทศเป็นที่ตั้งแล้วให้มีการจัดการบริหารเทคโนโลยีที่ดี ถ้ารัฐบาลสามารถมีการจัดการบริหารพีซีตัดแต่ง

¹⁶ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี,” สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547, 31 สิงหาคม 2547.

¹⁷ สัมภาษณ์ สิริกุล บรรพพงศ์, ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, 18 กุมภาพันธ์ 2553.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน

พันธุกรรมที่ดี ก็คาดการณ์ได้ว่าประเทศไทยจะมีความก้าวหน้าทางด้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม เช่น ทำให้มีพืชที่ต้านทานโรคและแมลงได้ดี แต่ถ้าวรัฐบาล ไม่มีการจัดการบริหารพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ดี ก็อาจจะทำให้เกิดความเสี่ยงต่อสภาพแวดล้อม , ต่อทรัพยากรธรรมชาติ , หรือแม้กระทั่งต่อสุขภาพของประชาชน ทั้งนี้ทางเราก็กังไม่เคยได้รับรายงานผลกระทบที่เกิดจากพืชตัดแต่งพันธุกรรม แต่เราก็ใช้หลักการระวังล่วงหน้าไว้ก่อน”¹⁹ สิริกุล บรรพพงศ์ แสดงทัศนคติ

(ค) ทัศนคติต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

สำนักความหลากหลายทางชีวภาพมีความเห็นว่า “ถ้าวรัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ก็ควรจะมีกลไกมาควบคุมดูแล ซึ่งคำว่า “กลไก” นี้มีความหมายกว้าง ครอบคลุมทั้งงานนโยบาย , งานบริหาร, และกฎหมาย ถ้าพิจารณากฎหมาย กฎหมายที่ควบคุมดูแลเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมอยู่ คือ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 ซึ่งในการนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมเพื่อนำมาศึกษาวิจัยจะต้อง มีการขออนุญาตก่อน และการนำเข้ามาต้องมีการควบคุมดูแลทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาวิจัยในห้องทดลอง , การศึกษาวิจัยในโรงเรือน , หรือการทดสอบภาคสนาม นอกจากนี้ยังมีกลไกอื่น เช่น การตั้งคณะกรรมการมาควบคุมดูแลความปลอดภัยทางชีวภาพในการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทางสำนักความหลากหลายทางชีวภาพมองว่ากลไกในการควบคุมดูแลการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมมีกฎหมายแล้ว เช่น พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 และมีตัวบุคคลที่มาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการ เช่น คณะกรรมการต่างที่ดูแลความปลอดภัยทางชีวภาพ แต่สิ่งที่ยังขาดคือนโยบายที่ชัดเจน ในการอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม รัฐบาลควรจะมีนโยบายที่ชัดเจน ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลโดยตรง ไม่ใช่แค่ นโยบายของกระทรวงใดกระทรวงหนึ่ง และต้องเป็นนโยบายที่ชัดเจน”²⁰ ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพได้แสดงทัศนคติที่ท้ายเอาไว้เช่นนี้

4.1.1.2 กลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล ที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ ได้แก่ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์(สทส.)

¹⁹ เรื่องเดียวกัน

²⁰ เรื่องเดียวกัน

4.1.1.2.1 สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์(สทส.)

สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์เป็นองค์การที่มีไซของรัฐบาล ซึ่งก่อตั้งขึ้นจากความร่วมมือขององค์กรภาครัฐและองค์กรเอกชน ทำหน้าที่เป็นศูนย์ข้อมูลในการแลกเปลี่ยน และเผยแพร่ความรู้ด้านเทคโนโลยีชีวภาพที่เป็นข้อเท็จจริงบนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์แก่สาธารณชน ทุกกลุ่ม²¹

(ก) ผลประโยชน์ของสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์

เนื่องจากศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.), องค์การไอซ้า, และองค์กรภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดตั้งองค์กรที่ถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากมีความเห็นร่วมกันว่าการให้การศึกษาสาธารณะอย่างถูกต้องและเป็นจริงในเรื่องของสิ่งมีชีวิต ตัดแต่งพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพมีความจำเป็นและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกระทำอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง โดยให้มีความครอบคลุมประชาชนทั่วประเทศ ซึ่งการดำเนินงานโดยหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐ, ภาคเอกชน, และองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องมาร่วมกันกำหนดแนวทาง, ยุทธศาสตร์, และแผนการดำเนินงาน รวมไปถึงการสนับสนุนด้านงบประมาณด้วย เมื่อได้ข้อสรุป จึงตั้งองค์กรใหม่ที่อยู่ในรูปของสมาคมที่จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมาย คือ “สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์” ซึ่งมีองค์ประกอบอยู่ 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ฝ่ายบริหารที่อยู่ในรูป คณะกรรมการบริหารสมาคม และฝ่ายอำนวยการที่จะช่วยอำนวยความสะดวกต่างๆในการดำเนินงานของฝ่ายบริหารให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง และทำหน้าที่ เป็นผู้ให้คำปรึกษาในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์มีเป้าหมาย ดังนี้

- (1) เพื่อสนับสนุนการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีชีวภาพในการพัฒนาประเทศ
- (2) เพื่อให้ความรู้แก่สาธารณชนทุกกลุ่มในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีชีวภาพ
- (3) เพื่อสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยทางชีวภาพโดยยืนอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์
- (4) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเชื่อมโยงในการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐไปยังภาคเอกชนและจากเอกชนไปยังภาครัฐ
- (5) ประสานงานกับภาครัฐ, เอกชน, และองค์การนานาชาติในการควบคุมดูแล

²¹ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์, ยินดีต้อนรับสู่สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์(สทส.) [ออนไลน์],

ความปลอดภัยทางชีวภาพ²²

(ข) ทศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์มีความเห็นว่า “เทคนิคพันธุวิศวกรรมสามารถช่วยพัฒนาสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นพืช, สัตว์, หรือจุลินทรีย์ให้มีลักษณะที่ตรงตามความต้องการของมนุษย์ โดยไม่มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ สิ่งมีชีวิตเหล่านั้นรู้จักกันในนาม “สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม” ซึ่งความก้าวหน้าในการใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม พืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ปลูกกันมากในประเทศต่างๆ ได้แก่ ถั่วเหลือง, ข้าวโพด, ฝ้าย, และคาโนลา ซึ่งส่วนใหญ่จะมีลักษณะที่ทนทานต่อสารเคมีกำจัดวัชพืช, ต้านทานแมลง, หรือมีทั้งสองลักษณะรวมกัน จะเห็นได้ว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมดังกล่าวจัดเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพของมนุษย์ แม้ว่าจะยังไม่มีหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ชี้ให้เห็นว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของมนุษย์ แต่ความกังวลของสังคมก็ยังคงมีอยู่

ในขณะเดียวกันสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมยังได้รับการต่อต้านอย่างมากจากทั้งในประเทศและต่างประเทศโดยองค์กรอิสระต่างๆ ข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่เผยแพร่โดยองค์กรอิสระเหล่านี้มีการบิดเบือนความจริงไม่มากนักน้อยซึ่งอาจนำไปสู่ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนของสาธารณชน ทำให้ภาพลักษณ์ของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมกลายเป็นสิ่งที่ทำอันตรายต่อสภาพแวดล้อมและมนุษย์ ที่น่า นมา มีความพยายามจากหลายฝ่ายที่จะให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องในเรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมแต่นั้นยังไม่เพียงพอ เห็นได้จากความเข้าใจสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในสังคมอย่างคลาดเคลื่อนในสังคม ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงไปจนถึงบุคคลทั่วไป ส่งผลให้นโยบายในการวิจัยและใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมไม่มีความชัดเจน”²³

(ค) ทศนคติต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้

ทางสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์มีความเห็นว่า “สิ่งที่ทางสมาคมต้องการมากที่สุด คือ นโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมจากภาครัฐ ให้สามารถปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ เพื่อที่จะได้สามารถประเมินความปลอดภัยของพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ เนื่องจากที่ผ่านมารัฐบาลของประเทศไทยไม่กล้าตัดสินใจในประเด็นดังกล่าวให้ชัดเจน ทั้งนี้ กวิ ทยาศาสตร์ของไทยทั่วไปต่างเห็นด้วยกับการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืช

²² สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์, ที่มาของสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553.

แหล่งที่มา <http://www.thaibaa.org/history.asp>

²³ เรื่องเดียวกัน

ตัดแต่งพันธุกรรมในภาคสนามเกือบทุกราย ทั้งนี้ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาการวิจัยและพัฒนาพืชตัดแต่งพันธุกรรมอย่างเร่งด่วน เพื่อให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้²⁴

4.1.2 ฝ่ายที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ ประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มองค์กรที่มีไซของรัฐบาล , กลุ่มธุรกิจ และกลุ่มนักวิชาการ

4.1.2.1 กลุ่มองค์กรที่มีไซของรัฐบาล ที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ ได้แก่ มูลนิธิชีววิถี , สมัชชาคนจน, กลุ่มองค์กรที่มีไซของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

4.1.2.1.1 มูลนิธิชีววิถี

มูลนิธิชีววิถี เป็นองค์กรที่มีไซของรัฐบาล ซึ่ง เกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน, องค์กรประชาชน, นักวิชาการและข้าราชการ ที่เห็นความสำคัญเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพ โดยเริ่มต้นกิจกรรมการรณรงค์และให้ความรู้แก่สาธารณชน ในประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพในสังคมไทย ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2538 เป็นต้นมา²⁵

(ก) ผลประโยชน์ของมูลนิธิชีววิถี

ผลประโยชน์ของมูลนิธิชีววิถี คือ อ การได้รณรงค์และให้ความรู้แก่ประชาชนในสังคมเกี่ยวกับประเด็นความหลากหลายทางชีวภาพ , การรณรงค์และต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากรชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทย , การพัฒนากฎหมายของประเทศไทยอันเกี่ยวกับการคุ้มครองทรัพยากร การคุ้มครองความหลากหลายทางชีวภาพ และการคุ้มครองภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทย การดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์จากรัฐบาล เช่น งบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยของกระทรวงสาธารณสุข กองทุนสนับสนุนการวิจัย ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการวิจัยและการจัดประชุมทางวิชาการ²⁶

(ข) ทศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

มูลนิธิชีววิถีมีความคิดเห็นว่า “พืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการรณรงค์ทุกเรื่องที่ว่ามูลนิธิเคยทำมา ดังนี้

ประการแรก พืชตัดแต่งพันธุกรรม เป็นโครงสร้างของการครอบงำที่สืบเนื่องมาจากการปฏิวัติเขียวยุคที่สอง กล่าวคือเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้เกษตรกรต้องหันไป

²⁴ “นักวิชาการล่าชื่อยื่นขอวิจัยจีเอ็มโอ ใวยปล่อยหยุดชะงักมานานร่วม 10 ปี เตือนขึ้นชักช้าไม่ทันกินต่างชาติ,” แนวหน้า (18 มกราคม 2550) : 8.

²⁵ ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, เกี่ยวกับไบโอไทย [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/about>

²⁶ เรื่องเดียวกัน

พึ่งพาเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการทำเกษตรกรรม แทนที่การพึ่งพาธรรมชาติและพึ่งพาตนเอง ส่งผลให้ถูกครอบงำโดยเทคโนโลยีสมัยใหม่ซึ่งมักเป็นของต่างชาติ ในขณะที่การปฏิวัติเขียวยุคแรก คือ การหันมาทำเกษตรกรรมโดยใช้สารเคมี

ประการที่ 2 พืชตัดแต่งพันธุกรรม เป็นเครื่องมือของต่างชาติในการมา ช่วงชิงทรัพยากรจากประเทศไทย เช่น ในกรณีของมะละกอตัดแต่งพันธุกรรม ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้พยายามจดสิทธิบัตรมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมที่ทำมาจากมะละกอพันธุ์แขกดำและยีนของประเทศไทย

ประการที่ 3 พืชตัดแต่งพันธุกรรม เป็นหนทางที่จะทำให้เกษตรกรไทยและประชาชนไทยถูกละเมิดสิทธิในการเลือก โดยบริษัทข้ามชาติจะมาใช้อำนาจเหนือเกษตรกรของเกษตรกร อีกทั้งยังมีอำนาจเหนือการศึกษาวิจัยและครอบงำสื่อ ทำให้ประชาชนที่เป็นผู้บริโภคไม่มีทางเลือกในการเลือกรับการบริโภคพืชตัดแต่งพันธุกรรม

ประการที่ 4 พืชตัดแต่งพันธุกรรม เกี่ยวข้องกับการครอบงำด้านระบบทรัพย์สินทางปัญญา ถ้าประเทศไทยปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ก็ต้องทำตามกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เช่น การจ่ายค่าสิทธิบัตรให้บริษัทเจ้าของเมล็ดพันธุ์ การไม่สามารถเก็บเมล็ดที่ได้ไว้ทำพันธุ์ต่อไป

ประการที่ 5 พืชตัดแต่งพันธุกรรม เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีการค้าเกษตร ในการค้าสินค้าเกษตร กรรมของประเทศคู่ค้ากับประเทศไทย เช่น กรณีการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา²⁷

(ค) ทศนคติดต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรม ในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

“สังคมไทยยังขาดข้อมูลเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรม แม้แต่นายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีที่ต้องทำการตัดสินใจเชิงนโยบายก็ยังไม่ชัดเจน ข้อมูล เหตุผลที่สังคมไทยยังขาดข้อมูลเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม เพราะสื่อต่างๆของรัฐและบริษัทข้ามชาติพยายามนำเสนอข้อดีของพืชตัดแต่งพันธุกรรม ยกตัวอย่างเช่น กรณีของข้าวตัดแต่งพันธุกรรม ที่อ้างว่ามีการตัดต่อยีนที่ทำให้สร้างวิตามินเอได้เข้าไป มีการโฆษณาผ่าน สื่อระดับนานาชาติว่า ข้าวชนิดนี้จะเป็นข้าวพิเศษในการช่วยเหลือคนในประเทศโลกที่สามจากการขาดวิตามินเอ แท้จริงแล้วเรื่องนี้เป็น

“เรื่องหลอกหลวงระดับโลก ” นายกอร์ดอน คอนเวย์ ผู้อำนวยการมูลนิธิรีค็อกกีเฟลเลอร์ ก็ออกมาสารภาพว่าเรื่องนี้มีการโฆษณาเกินจริง นอกจากนี้ยังมีการอ้างว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมมีการต้านทานโรคและแมลงจึงช่วยลดการใช้สารเคมีของโลก แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริง คือ ปริมาณการใช้สารเคมีสุทธิของโลกก็ไม่ได้ลดลง และการอ้างว่าการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะทำให้ได้ผลผลิต

²⁷ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 11 มกราคม 2550.

ที่เพิ่มขึ้นกว่าการปลูกพืชแบบเดิมก็ยังไม่มีการยืนยันถึงผลสัมฤทธิ์ที่ชัดเจน”²⁸ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถีได้แสดงความเห็นต่อประเด็นการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาหรือภาคสนามได้

นอกจากนี้ทางผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิทยายังอธิบายว่า “นอกเหนือจากกลุ่มองค์กรที่มีไซ่ของรัฐบาลแล้ว ประชาชนในประเทศไทยที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม ทั้งเชิงบวกและเชิงลบประมาณ 80 เปอร์เซนต์ ก็มีการคัดค้านการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาหรือภาคสนาม ผู้คัดค้านนี้มีทั้งผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรอินทรีย์, ผู้บริโภค, และชนชั้นกลางโดยทั่วไป ซึ่งมีจุดยืนไม่ถึงกับว่าปิดกั้นไม่ให้มีการปลูกทดสอบ พืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยสิ้นเชิง แต่หากใครประสงค์จะทำการทดลอง ควรจะทำแค่ภายในห้องทดลองหรือโรงเรือนสภาพปิด และการปลูกทดสอบต้องเต็มไปด้วยความระมัดระวัง เพื่อมิให้เกิดการหลุดรอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรมออกมาสู่ภายนอก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายในการควบคุมการศึกษาวิจัยของเหล่านักวิจัยของรัฐและบริษัทข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม”²⁹

นอกจากนี้วิฑูรย์ยังแสดงความเห็นที่สำคัญ ดังนี้ “การที่ฝ่ายสนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาได้ โดยอ้างว่าเป็นการทำให้สังคมดำเนินนโยบายทางเทคโนโลยีชีวภาพแบบ “มีทางเลือก” แต่เรากลับเห็นว่า การทำเช่นนั้นกลับทำให้สังคม “หมดทางเลือก” ในทางปฏิบัติแล้ว มีความเป็นไปได้สูงที่พืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ปลูกทดสอบในระดับไร่เนา จะมาปนเปื้อนกับ พืชพันธุ์พื้นเมืองของประเทศไทย โดยกระบวนการต่างๆ เช่น การที่เกสรของพืชตัดแต่งพันธุกรรม ปลิวตามลมหรือติดมากับแมลง แล้วมาผสมกับพืชพันธุ์พื้นเมือง ทำให้พืชพันธุ์พื้นเมืองของประเทศไทยกลายเป็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม อีกทั้งยังทำให้เกิดการผูกขาดเกษตรกรรมโดยบริษัทข้ามชาติ กล่าวคือ การจะปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมต้องยอมรับการใช้เมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมของต่างชาติ, ต้องยอมรับการใช้สารเคมีเฉพาะของบริษัท, และการทำตามอำนาจของสิทธิบัตรภายใต้ระบบกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ยกตัวอย่างเช่น การที่ประเทศไทยทำการวิจัยร่วมกับดร.เดนนิส คอนซาลเวส มหาวิทยาลัยคอร์เนล ประเทศสหรัฐอเมริกา ก็มีสัญญาผูกพันกับบริษัทมอนซานโต้ อยู่ มะละกอตัดแต่งพันธุกรรมที่นำไปปลูกทดสอบที่สถานี วิจัยพืชไร่จังหวัดขอนแก่นของกรมวิชาการเกษตร ล้วนเป็นมะละกอ ที่อยู่ภายใต้สัญญาของต่างชาติ มีสิทธิบัตรของบริษัทข้ามชาติกำกับอยู่ โดยบริษัทมอนซานโต้เป็นผู้ที่ผูกขาดการครอบครองพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมของโลกไว้ถึง

²⁸ เรื่องเดียวกัน

²⁹ เรื่องเดียวกัน

80 เปอร์เซนต์ อีก 20 เปอร์เซนต์ที่เหลือเป็นของ 2 บริษัท คือ บริษัทชินเจนต้าและบริษัทดูปองต์”³⁰ ซึ่งวิทยุรย์กล่าวสรุปให้ฟังว่า “การตัดสินใจของรัฐบาลที่จะอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม เท่ากับการเอาอนาคตของระบบเกษตรกรรมและอาหารของประเทศ ไปอยู่ภายใต้การควบคุมของบริษัทข้ามชาติ”³¹

นอกจากนี้ทางมูลนิธิชีววิถียังมีข้อเสนอ ดังนี้ “การปฏิวัติเขียวที่เกิดขึ้นเมื่อประมาณ 40 ปีที่แล้ว โดยใช้แนวความคิดและการผลักดันจากต่างชาติ ช่วยให้เพิ่มผลผลิตข้าวของประเทศได้ 30 เปอร์เซนต์ แต่การใช้สารเคมีในเกษตรกรรมได้ทำลายพันธุ์ปลาพื้นเมือง , พันธุ์ผักพื้นบ้าน, และความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทยเป็นอย่างมาก อีกทั้งประเทศยังเสียค่าใช้จ่ายมหาศาลในการซื้อปุ๋ยและสารเคมีจากต่างประเทศ และการสร้างเขื่อนที่ออกแบบมาเพื่อรองรับเกษตรกรรมแบบปลูกพืชเชิงเดี่ยว สำหรับการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมก็เช่นเดียวกัน ก็ล้วนมาจากการผลักดันของตัวแสดงกลุ่มเดิมๆเช่นเดียวกับ เมื่อครั้งผลักดันให้มีการปฏิวัติเขียว ถ้าหากถามว่ามีวิธีการไหนที่เหมาะสมกับเกษตรกรรมของประเทศไทยมาก กว่า การปฏิวัติเขียวและการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ทางมูลนิธิชีววิถีอยากจะเสนอว่า เมื่อ 20 ปีที่แล้วชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ ได้ร่วมมือกันบุกเบิกแนวทางของเกษตรกรรมที่เรียกว่า “เกษตรกรรมทางเลือก” หรือ “เกษตรกรรมแบบยั่งยืน” ในปัจจุบันแนวทางนี้ได้รับการสนับสนุนมากขึ้นจากกลุ่มข้าราชการและกลุ่มธุรกิจที่ต้องการมีส่วนร่วมในการค้าเชิงการเกษตร โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพมากยิ่งขึ้น เกษตรกรรมแบบยั่งยืนช่วยให้ผลผลิตเพิ่มขึ้นได้จากเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมประมาณ 30 เปอร์เซนต์ โดยใช้เทคโนโลยีที่เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ สามารถตอบสนองต่อความต้องการบริโภคอาหารที่เพียงพอของครัวเรือน และคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพซึ่งมูลนิธิชีววิถีคิดว่าเป็นหนทางที่ดีกว่า การนำประเทศไทยไปสู่การทำเกษตรกรรมโดยใช้พืชตัดแต่งพันธุกรรม”³²

4.1.2.1.2 สมัชชาคนจน

สมัชชาคนจนอธิบายตนเองว่าเป็น “เครือข่ายของชาวบ้านคนยากจนจากชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งได้รับผลกระทบจากการพัฒนาของรัฐที่เกิดขึ้นท่ามกลางสงครามการแย่งชิงทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ ป่า ระหว่างรัฐและภาคธุรกิจกับชาวบ้าน ที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นทั้งในชนบทและในเมือง นโยบาย และโครงการพัฒนาของรัฐ กฎหมาย ฯลฯ ได้รุกรานวิถีชีวิตปกติละเมิดสิทธิในการจัดการทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่น ทำลายวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย...”

³⁰ เรื่องเดียวกัน

³¹ เรื่องเดียวกัน

³² เรื่องเดียวกัน

สมัชชาคนจนได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2538 ซึ่งตรงกับวันสิทธิมนุษยชนสากล ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีตัวแทนชุมชนท้องถิ่นต่างๆ ที่ได้รับผลกระทบจากการพัฒนา ทั้งใน ประเทศไทยและอีก 10 ประเทศในทวีปเอเชียเข้าร่วมการจัดตั้งภายใต้คำประกาศ “ลำนํ้ามูล” หรือ “ปฏิญญาปากมูล” ที่ตัวแทนทั้งหมดได้ช่วยกันร่างในระหว่างวันที่ 11-14 ธันวาคม พ.ศ. 2538 ที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี วัตถุประสงค์ในการรวมตัวกันเป็นเครือข่ายสมัชชาคนจน ก็เพื่อเป็นเวทีรวมพลังแห่งความร่วมมือ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ประสานความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมัชชาคนจนเป็นการรวมตัวกันของเครือข่ายย่อย ได้แก่ เครือข่ายปัญหาเขื่อน เครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ (คกน.) เครือข่ายปัญหาสลัม เครือข่ายผู้ป่วยจากการทำงานฯ กรณีการตัดค่านโรงไฟฟ้าพลังขยะ กรณีตัดค่านการก่อสร้างศูนย์ราชการโพธิ์เขียว³³

โครงสร้างองค์กรของสมัชชาคนจน เป็นเครือข่ายที่มีกลไกการตัดสินใจในแนวราบ มีอำนาจในการตัดสินใจแบบเสมอหน้า ประกอบไปด้วยกลไก ดังนี้

“สมัชชาพ่อครัวใหญ่” เป็นศูนย์กลางในการตัดสินใจของเครือข่าย เป็นการตัดสินใจแบบผู้นำรวมหมู่

“ที่ปรึกษา” เครือข่ายสมัชชาคนจนมีที่ปรึกษา 40-50 คน ประกอบไปด้วยองค์การที่มีชื่อเสียงของรัฐบาล นักวิชาการ ผู้นำชาวบ้าน

“กองเลขานุการ” คัดเลือกมาจากองค์การที่มีชื่อเสียงของรัฐบาล 4-5 คน ทำหน้าที่ประสานงาน³⁴

(ก) ผลประโยชน์ของสมัชชาคนจน

ผลประโยชน์ของสมัชชาคนจน คือ การร่วมมือกันเพื่อแก้ไขปัญหาของคนจน ทั้งปัญหาในระดับปากท้องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน รวมไปถึงปัญหาในระดับโครงสร้างทางสังคมที่ไม่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่ชาวบ้านในแต่ละพื้นที่ประสบ และการเรียกร้องเพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางสังคม, นโยบายของรัฐ, และกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมภายในสังคม และความยั่งยืนของชุมชนและสภาพแวดล้อม อาจกล่าวได้ว่าสมัชชาคนจนมีการเคลื่อนไหว, ชุมนุม, และเรียกร้อง เพื่อให้ได้มาซึ่งการแก้ไขปัญหา โดยไม่เพียงแต่คำนึงถึงผลประโยชน์ของสมาชิกของสมัชชาคนจนเองเท่านั้น แต่ยังคำนึงถึงผลประโยชน์ของสังคมไทยและสังคมโลกด้วย เช่น การเรียกร้องในระดับนโยบาย และกฎหมายเรื่องการปฏิรูปที่ดิน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคนไทยทั่วประเทศ, การต่อต้านกระแส

³³ ประกาศ ปิ่นตบแต่ง, การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัชชาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก, 2541), หน้า 68-69.

³⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 99-101.

การบริโภคนิยมและกระแสโลกาภิวัตน์ ก็เป็นประโยชน์ต่อสังคมโลก³⁵

(ข) ทศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

สมัชชาคนจนมีทศนคติเชิงการคัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม³⁶

(ค) ทศนคติต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาหรือภาคสนามได้

จากการหลุดลอดของฝ้ายบีบีซึ่งเป็นฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรม จากแปลงทดลองของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปปนเปื้อนพืชทั่วไปของเกษตรกรใน จังหวัดเลยและจังหวัด นครสวรรค์ในปี พ.ศ.2538 ส่งผลให้สมัชชาคนจนมีความกังวลถึงความปลอดภัยของ สภาพแวดล้อมของประเทศไทย และการคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้นทางสมัชชา คนจนจึงมีความเห็นว่าจะไม่ควรรอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาหรือ ภาคสนาม จนกว่าประเทศไทยจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ³⁷

4.1.2.1.3 กลุ่มองค์การที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

ก่อนที่จะมีการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ได้มีกลุ่ม องค์การที่มีใช้ของรัฐบาลออกมาเคลื่อนไหวในประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งไม่ใช่การ เคลื่อนไหวของเพียงองค์การใดองค์การหนึ่ง แต่เป็นการร่วมมือกันของหลายกลุ่ม ประกอบไปด้วย เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, มูลนิธิชีววิถี, สมัชชาคนจน, สหพันธ์องค์กรผู้บริโภค, และสหกรณ์ กรีนเนท ซึ่งเป็นกลุ่มองค์การที่มีใช้ของรัฐบาลที่ติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 โดยกลุ่มนี้ได้ออกมา แถลงข่าวในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 ที่เครือข่าย เกษตรกรรมทางเลือกในหัวข้อ “ร้องนายกจัดการกรมวิชาการเกษตรยุติการแจกจ่ายพันธุ์มะละกอ จีเอ็มโอผิดกฎหมาย ขอให้มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลาง รวมทั้งเร่งให้มีกฎหมาย คัดกรองความปลอดภัยทางชีวภาพโดยด่วน”³⁸

4.1.2.2 กลุ่มธุรกิจ ที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่ง พันธุกรรมในระดับไร่เนาหรือภาคสนามได้ ได้แก่ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³⁵ ประสิทธิ์พร กาฟ่อนศรี, 7 ปีสมัชชาคนจน ถึงเวลาเสนอนโยบายทางเลือกให้สังคมไทย [ออนไลน์], 10 ธันวาคม 2545. แหล่งที่มา http://thaingo.org/story3/news_parkmoon_171245.html

³⁶ เรื่องเดียวกัน

³⁷ “ธีระ” ดันพืชจีเอ็มโอทิ้งทวน, ผู้จัดการรายวัน (25 พฤศจิกายน 2550) : 16.

³⁸ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, “ร้องนายกจัดการกรมวิชาการเกษตรยุติการจำหน่ายพันธุ์มะละกอจีเอ็มโอ ผิดกฎหมาย ขอให้มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลางรวมทั้งเร่งให้มีกฎหมายคัดกรองความปลอดภัยทางชีวภาพโดยด่วน,” รายงานการแถลงข่าว, 29 กรกฎาคม 2547.

4.1.2.2.1. สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยเกิดจากการรวมตัวกันของผู้ประกอบการภาคเอกชนที่ทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์ โดยมีแนวคิดร่วมกันว่าการรวมตัวของผู้ประกอบการจะช่วยให้การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้กับผู้บริโภค และการขยายตลาด ซึ่งจะช่วยให้เกิดการขยายตัวของเกษตรกรในภาคการผลิต สมาคมได้รับการจัดตั้งอย่างเป็นทางการในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2548 โดยมีสมาชิกเป็นผู้ประกอบการผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งระดับภายในประเทศและส่งออกต่างประเทศ อีกทั้งยังมีสินค้าที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับสากลของสมาชิกสมาคมหลายประเภท ได้แก่ ข้าวโพดฝักอ่อน, ชาใบหม่อน, ลำไย, กาแฟ, น้ำผึ้ง, น้ำตาลทราย, แป้งมันสำปะหลัง, กะทิ, กุ้งกุลาดำและกุ้งกุลาดำขาว เป็นต้น³⁹

(ก) ผลประโยชน์ของสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

วัลลภ พิชญ์พงศา นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย อธิบายถึงผลประโยชน์ของทางสมาคมว่า “ที่ماที่ไปของการที่เรารวมตัวกันเป็นสมาคม ก็คือที่ผ่านมามีผู้ประกอบการภาคเอกชนที่ค้าขายเกี่ยวกับเรื่องเกษตรอินทรีย์มานานพอสมควร ตลาดของเกษตรอินทรีย์ยังเล็กอยู่แต่มีโอกาสขยายตัว เป็น “นิชมาร์เก็ต” ขนาดของธุรกิจเป็นขนาดกลางและขนาดเล็ก การที่แต่ละบริษัทแยกกันอยู่ทำให้ในการทำอะไร พลังก็จะไม่ชัดเจนนัก จึงทำให้บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็กและผู้ที่มีสนใจในเกษตรอินทรีย์มารวมตัวกันเป็นสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย หลังจากที่เราทำงานมา 4 ปี ทำให้เราเห็นว่าในการที่เราจะทำอะไร ประการที่หนึ่ง ในการจะขยายตลาดเราทำได้ค่อนข้างจะชัดเจนมากขึ้น เพราะว่ากรที่เรารวมตัวกันในฐานะผู้ประกอบการที่รวมตัวกันเป็นสมาคมคนก็จะเห็นเราชัดเจนขึ้น เช่น เวลาเราไปออกงานแสดงสินค้าในต่างประเทศแต่ก่อนอาจจะอยู่กระจายตามมุมนี้มุมนี้ของงาน แต่ถ้ามารวมตัวกันแล้วของบู๊ทพร้อมกัน ก็จะทำให้เกิดผลกระทบ คือ ทำให้คนมาเดินงานเห็นเราชัดมากขึ้น ทำให้โอกาสจะเจอตลาดมากยิ่งขึ้น อีกส่วนหนึ่งซึ่งเชื่อมโยงกับประการแรก นั่นก็คือการทำงานกับภาครัฐ การที่พวกเรามารวมตัวกันทางภาครัฐก็จะทราบว่า ในการนัดเพื่อเจรจาหรือปรึกษาหารือต่างๆ ก็จะติดต่อมาที่สมาคมที่เป็นตัวแทนของผู้ประกอบการธุรกิจเกษตรอินทรีย์ ติดต่อกับทางสมาคมในฐานะตัวแทน ซึ่งถ้าหากไม่มีเลย ทางภาครัฐก็ไม่ทราบว่า จะหยิบบริษัทนี้หรือบริษัทนั้นมาปรึกษาหารือดี ซึ่งทางเราก็ได้ประโยชน์ในการแสดงความคิดเห็นของคนในแวดวงเกษตรอินทรีย์ต่อรัฐบาล

ตัวเลขผลประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจยังไม่มีการเก็บอย่างเป็นทางการ ตัวเลขที่มีก็เป็นการค้าเดาว่าสมาชิกแต่ละบริษัทมียอดขายสักเท่าไร ส่งผลให้โดยภาพรวมแล้วจะมี

³⁹ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, เกี่ยวกับเรา [ออนไลน์], 19 ตุลาคม 2549. แหล่งที่มา

ยอดขายเป็นเท่าไร ซึ่งคาดว่าจะยอดขายโดยรวมของสมาชิกไม่ต่ำกว่า 1 พันล้านบาทต่อปี จากสมาชิกทั้งหมด 20 กว่าราย แต่ถ้าถามว่าตัวสมาคมมีรายได้เท่าไร คำตอบก็คือสมาคมมีรายได้แค่จากการเก็บค่าสมาชิกแรกเข้าและสมาชิกรายปีเป็นหลักซึ่งไม่เยอะ เพราะต้นทุนในการบริหารสมาคมไม่มากมาย แต่เป็นการใช้ตัวคณะกรรมการที่คัดเลือก มาจากเหล่าสมาชิกรายปีมาดำรงตำแหน่ง มาทำงานกันมากกว่า”⁴⁰

(ข) ทศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

“เราก็ต้องคัดค้านอยู่แล้ว เพราะว่าในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่อนุญาตให้ใช้พืชตัดแต่งพันธุกรรม คือในทางกฎระเบียบแล้วก็ไม่อนุญาต และในเชิงหลักการของเกษตรอินทรีย์เอง ก็เน้นการพึ่งพาธรรมชาติมากกว่า มีความสมดุลในสิ่งแวดล้อม ฉะนั้นจุดยืนของสมาคมเราก็คือไม่เห็นด้วยกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมอยู่แล้ว”⁴¹ วัลลภกล่าวถึงทศนคติของทางสมาคมต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม อีกทั้งยังแสดงทศนคติต่อการตัดแต่งพันธุกรรมว่า “ในทางการแพทย์เรามีข้อมูลไม่เพียงพอว่าการตัดแต่งพันธุกรรมมันจะมีหรือไม่มีประโยชน์ มีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร เราก็เลยให้ความเห็นในทางการแพทย์ไม่ได้ แล้วถ้าบอกว่าเจาะลึกไปถึงเทคนิคการทำการตัดแต่งพันธุกรรมก็ต้องบอกตรงๆว่า เราไม่สามารถอธิบายว่า เขาทำอย่างไร เพราะว่าเราไม่ได้เป็นนักวิทยาศาสตร์หรือว่าจะอะไรทางด้านนี้”⁴²

(ค) ทศนคติต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

“คิดว่าจะทำให้เกิดผลกระทบต่อพืช ซึ่งไม่ใช่แค่พืชอินทรีย์ คือ พืชทั่วไปด้วยความคิดเห็น ก็คือ ถ้าหากรัฐบาลอนุญาตแล้วผลกระทบจะเกิดขึ้นในหลายๆระดับด้วยกัน เราเคยรวบรวมความคิดเห็นจากการที่คุยกัน เรื่องของเกษตรอินทรีย์ เมื่อรัฐบาลอนุญาตมันเหมือนเป็นการส่งสัญญาณให้ชาวโลก ให้ประเทศอื่นๆรู้ว่าประเทศไทยอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมแล้ว ซึ่งในขณะเดียวกันประเทศไทยก็เป็นประเทศที่ส่งออกอาหาร มีการส่งออกอาหารและสินค้าเกษตรเป็นหลัก ไม่เฉพาะสินค้าเกษตรอินทรีย์ ถ้ารัฐบาลอนุญาตให้ใช้หรือผลิตพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาได้ ก็จะทำให้เกิดการควบคุมการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมลำบากมากขึ้น และถ้ามองในแง่การตลาด ผู้บริโภคก็จะระมัดระวังในการซื้อสินค้าที่มีส่วนผสมของพืชตัดแต่งพันธุกรรมมากยิ่งขึ้น ถ้ารัฐบาลประกาศอนุญาตปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมออกไปก็จะกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศในฐานะผู้ส่งออกอาหารของโลก เราบอกว่าเราจะเป็น “ครัวของโลก” มันก็จะมีผลกระทบ ในระยะสั้นผลกระทบก็คือลูกค้าอาจจะมีความระมัดระวัง

⁴⁰ สัมภาษณ์ วัลลภ พิชญ์พงศา, นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 27 พฤศจิกายน 2552.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน

⁴² เรื่องเดียวกัน

มากยิ่งขึ้นทำให้เราต้องตรวจสอบสินค้ามากยิ่งขึ้น อย่างเช่นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วในปี พ.ศ.2547 มีการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาแล้ว ในส่วนที่สองผมคิดว่าเป็นเรื่องของ ความไม่แน่นอนของผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย ว่าการบริโภคพืชตัดแต่งพันธุกรรมเข้าไป จะมีผลกระทบต่อร่างกายในระยะยาวหรือไม่ สามงพมีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม มีความเป็นไปได้ที่พืชตัดแต่งพันธุกรรมจะไปปนเปื้อนพืชอื่นๆ เป็นการทำลายพันธุ์พืชพื้นเมืองหรือ ภูมิปัญญาที่ เรามีอยู่เดิม ส่งผลกระทบต่อวิถีแห่งการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร วิธีการผลิต วิถีสังคมและวัฒนธรรมด้วย และเรื่องระบบทรัพย์สินทางปัญญาหรือสิทธิบัตร ก็จะกลายเป็นว่า แทนที่เกษตรกรจะพึ่งพาตัวเองได้ กลับต้องพึ่งพาบริษัทตลอดเวลาที่ปลูกพืช”⁴³ วัลลภกล่าว

นอกจากนี้ ยังเพิ่มเติมว่า “เราต่อต้านแน่ๆอยู่แล้ว และผมขอเพิ่มเติมอีกว่า มีความเชื่อว่าประเทศไทยมีทางเลือกอีกเยอะในการพัฒนาเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยไม่ต้อง ไปมองเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ยังมีปัญหาอยู่มาก ทั้งในเชิงการตลาด ในเชิงความปลอดภัย และยังมีในเรื่องของทรัพย์สินทางปัญญาอีก”⁴⁴

4.1.2.3 กลุ่มนักวิชาการ ที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืช ตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ได้แก่ กลุ่ม 93 นักวิชาการ

4.1.2.3.1 กลุ่ม 93 นักวิชาการ

นักวิชาการ 93 คนจากหลายสถาบันและหลายสาขา ได้แก่ เกษตรศาสตร์ , นิติศาสตร์, เศรษฐศาสตร์, แพทย์ศาสตร์ ฯลฯ เช่น ศาสตราจารย์ ระเบียบ อติต่อธิการบดี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ดร.ประภาส ปิ่นตบแต่ง คณบดีรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รองศาสตราจารย์ ดร .สมชาย วิริยะยุ ทศกร คณะวิทย าศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ฯลฯ ได้รวมตัวกันยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงพล .อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เรื่อง “ขอสนับสนุนให้คงมติห้ามการทดสอบ พืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่”⁴⁵

4.2 กลุ่มระดับระหว่างประเทศ

กลุ่มระดับระหว่างประเทศที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของ ประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบ พืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ และฝ่ายที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้

⁴³ เรื่องเดียวกัน

⁴⁴ เรื่องเดียวกัน

⁴⁵ ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, จดหมายเปิดผนึกจาก 93 นักวิชาการ เสนอให้คณะรัฐมนตรีคงมติห้ามการปลูกทดลอง จีเอ็มโอในไร่และสถานีทดลอง [ออนไลน์], 18 ธันวาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/node/188>

ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ เช่นเดียวกับกลุ่มระดับภายในประเทศ

4.2.1 ฝ่ายที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ฝ่ายสนับสนุนมีอยู่กลุ่มเดียว คือ กลุ่มบรรษัทข้ามชาติ ได้แก่ บริษัทมอนซานโต้

4.2.1.1 บริษัทมอนซานโต้

บริษัทมอนซานโต้ เป็นบริษัท ที่ทำการค้าเกี่ยวกับการเกษตร ซึ่ง ตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1901 โดยนายจอห์น เอฟ ควีนี โดยได้ชื่อตามภรรยาของเขา คือ นางโอลกา มอนซานโต้ ควีนี ผลิตภัณฑ์แรกของบริษัทนี้ คือ สารแซคคาริน⁴⁶

มอนซานโต้เป็นบรรษัทข้ามชาติมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่เมืองเซนต์หลุยส์ มลรัฐมิสซูรี ประเทศสหรัฐอเมริกา และมีบริษัทสาขาอยู่ทั่วโลก ประกอบไปด้วยฝ่ายบริหาร , สำนักงานขาย, หน่วยผลิตพันธุ์พืช , โรงงานผลิตเมล็ดพันธุ์ , ศูนย์วิจัย , และศูนย์การเรียนรู้ ทั้งนี้ทุกฝ่ายของบริษัทมุ่งเน้นไปที่ การเกษตรและการสนับสนุนเกษตรกร ทางบริษัทมอนซานโต้ มองว่าควรที่บริษัทมีบริษัทสาขาอยู่ทั่วโลก ทำให้บริษัทได้ใกล้ชิดกับลูกค้า , เข้าใจความกดดันที่เหล่าลูกค้าต้องเผชิญ , และสร้างนวัตกรรมที่สนองตอบความต้องการของลูกค้าได้⁴⁷

4.2.1.1.1. ผลประโยชน์ของบริษัทมอนซานโต้

มอนซานโต้เป็นบริษัทผลิต เมล็ดพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในโลก เนื่องจากมีส่วนแบ่งในตลาดเมล็ดพันธุ์สูงที่สุด จากการจัดอันดับ 10 อันดับของบริษัทผลิตเมล็ดพันธุ์ที่มีส่วนแบ่งในตลาดเมล็ดพันธุ์สูงที่สุดในปี พ.ศ. 2549 มูลค่าการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ทั้งหมดอยู่ที่ 22,900 ล้านดอลลาร์สหรัฐ บริษัทมอนซานโต้มีมูลค่าการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ถึง 4,028 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงมา คือ บริษัทดูปองต์ (สหรัฐอเมริกา) 2,781 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , บริษัทซินเจต้า (สวีตเซอร์แลนด์) 1,743 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , บริษัทกู๊ป ลิมาเกรน (ฝรั่งเศส) 1,035 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , บริษัทแลนด์ โอ เลค(สหรัฐอเมริกา) 756 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , บริษัทเคดับเบิลยูเอส เอจี (เยอรมนี) 615 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , บริษัทเบเยอร์ ครอป ไชน์ (เยอรมนี) 430 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , บริษัทเดลต้า แอนด์ พาย แลนด์(สหรัฐอเมริกา) ซึ่งอยู่ในกรรมสิทธิ์ของบริษัทมอนซานโต้ 418 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , บริษัทซาคาต๊ะ (ญี่ปุ่น) 401 ล้านดอลลาร์สหรัฐ , และอันดับสุดท้าย คือ บริษัทดีแอล เอฟ-ไตรโพลีียม(เดนมาร์ก) 352 ล้านดอลลาร์สหรัฐ⁴⁸ นอกจากนี้ 70 เปอร์เซ็นต์ ถึง 100 เปอร์เซ็นต์

⁴⁶ Monsanto, [Who we are](http://www.monsanto.com/who_we_are/default.asp) [online], 2010, February 18. Available from http://www.monsanto.com/who_we_are/default.asp

⁴⁷ Monsanto, [Our locations](http://www.monsanto.com/who_we_are/locations.asp) [online], 2010, February 18. Available from http://www.monsanto.com/who_we_are/locations.asp

⁴⁸ Etc group, [World's top 10 seed companies](http://www.etcgroup.org/en/node/615) [online], 2007, April 30. Available from <http://www.etcgroup.org/en/node/615>

ของส่วนแบ่งใน ตลาดการค้าเมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรม อยู่ในมือของบริษัทมอนซานโต้⁴⁹ พิจารณาจากมูลค่าการจำหน่าย เมล็ดพันธุ์ที่มีสิทธิบัตรกำกับ ซึ่งมีมูลค่ารวม 19,600 ล้านดอลลาร์สหรัฐ บริษัทมอนซานโต้มีมูลค่าการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่มีสิทธิบัตรกำกับถึง 12,559 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รองลงไป คือ บริษัทดูปองต์และบริษัทซินเจต้า⁵⁰

บริษัทมอนซานโต้ได้มีการดำเนินการต่างๆเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาตลอด ยกตัวอย่างเช่น

-ปีค.ศ. 1987 บริษัทมอนซานโต้ได้ทำการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมใน ภาคสนามเป็นครั้งแรกของประเทศสหรัฐอเมริกา

-ปีค.ศ.1996 บริษัทมอนซานโต้ได้วางจำหน่ายพืชตัดแต่งพันธุกรรม 2 ชนิด คือ ถั่วเหลืองพันธุ์ “ราวด์อ็อป เรดี้” ที่ทนทานต่อยาปราบศัตรูพืช “ราวด์อ็อป” และยาปราบศัตรูพืชที่มี ส่วนผสมพื้นฐาน คือ สารไกลโฟเสต และฝ้ายพันธุ์ “บอลการ์ต อินเซค โพรเทคเทท ” ซึ่งมี คุณสมบัติในการป้องกันหนอนเจาะสมอต้นฝ้าย , หนอนเจาะหน่อต้นยาสูบ , หนอนเจาะสมอ ต้นพริก

-ปีค.ศ. 1997 บริษัทมอนซานโต้ได้วางจำหน่ายคาโนลาตัดแต่งพันธุกรรมพันธุ์ “ราวด์อ็อป เรดี้” ที่ทนทานต่อยาปราบศัตรูพืช “ราวด์อ็อป” และยาปราบศัตรูพืชที่มีส่วนผสมพื้นฐาน คือ สารไกลโฟเสต และในปีเดียวกันนี้เองมอนซานโต้ เป็นบริษัทแรกของโลกที่ได้วางจำหน่ายพืช ตัดแต่งพันธุกรรมที่รวมเอา 2 คุณลักษณะไว้ใน 1 เมล็ดพันธุ์ คือ ฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมที่รวมเอา คุณลักษณะของฝ้ายพันธุ์ “บอลการ์ต อินเซค โพรเทคเททและฝ้ายพันธุ์ “ราวด์อ็อป เรดี้” ฝ้ายพันธุ์นี้ จึงทั้งมีคุณสมบัติในการป้องกันหนอนเจาะสมอต้นฝ้าย , หนอนเจาะหน่อต้นยาสูบ , หนอนเจาะ สมอต้นพริก และทนทานต่อยาปราบศัตรูพืช “ราวด์อ็อป” และยาปราบศัตรูพืชที่มี ส่วนผสมพื้นฐาน คือ สารไกลโฟเสตไปในตัว

-ปีค.ศ. 2001มอนซานโต้เป็นบริษัทแรกของโลกที่วางจำหน่ายพืชตัดแต่ง พันธุกรรมรุ่นที่ 2 คือ ข้าวโพดพันธุ์ “ราวด์อ็อป เรดี้” รุ่นที่ 2 ซึ่งมีคุณสมบัติต่างๆดีกว่าข้าวโพดพันธุ์ “ราวด์อ็อป เรดี้” รุ่นที่ 1

⁴⁹ วิซูร์ย์ เลียนจ่ารุญ, ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ มายาคติ การผูกขาด และคอร์ปชั่น ในนามของความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2551), หน้า 16.

⁵⁰ Etc group, *World's top 10 seed companies* [online], 2007, April 30. Available from <http://www.etcgroup.org/en/node/615>

-ปีค.ศ. 2004 มอนซานโต้ได้จัดตั้งบริษัท “อเมริกัน ซีดส์” บริษัทที่มุ่งเน้นไปที่ข้าวโพดและถั่วเหลือง บริษัทนี้สนับสนุนธุรกิจค้าเมล็ดพันธุ์ระดับภูมิภาค ทั้งในเรื่องทุน, การลงทุนทางด้านพันธุวิศวกรรมและการลงทุนทางด้านเทคโนโลยีต่างๆ

-ปีค.ศ. 2006 ข้าวโพดพันธุ์ “ราวด์อัพ เรดี” รุ่นที่ 2 ถูกนำไปปลูกในพื้นที่ของประเทศสหรัฐอเมริกาว่า 32 ล้านเอเคอร์ คิดเป็น 40 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ปลูกข้าวโพดของประเทศสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้บริษัทมอนซานโต้และบริษัทดาว อะโกรไชน์ แอลแอลซีได้เซ็นสัญญาความร่วมมือมีระดับโลกในการแลกเปลี่ยนสิทธิบัตรทรัพย์สินทางปัญญา ในสินค้าข้าวโพดและถั่วเหลือง, เทคโนโลยีเกี่ยวกับฝ้าย, และการส่งเสริมเทคโนโลยีต่างๆ

-ปีค.ศ. 2007 บริษัทมอนซานโต้และบริษัทดาว อะโกรไชน์เซ็นสัญญาความร่วมมือในการแลกเปลี่ยนสิทธิบัตร เพื่อปล่อยตัวข้าวโพดพันธุ์ “สมาร์ทสแตกซ์” ซึ่งเป็นข้าวโพดตัดแต่งพันธุกรรมพันธุ์แรก ที่ตัดต่อยีนเข้าไปถึง 8 ยีน อีกทั้งบริษัทมอนซานโต้ยังประกาศความร่วมมือในระยะยาวและความร่วมมือในสิทธิบัตรกับบริษัท เบเยอร์ ครอปไชน์ เอเชีย ในด้านเทคโนโลยีทางการเกษตร

-ปีค.ศ. 2009 บริษัทมอนซานโต้ได้บริจาคเงินระบุดำแหน่งของฝ้าย ประมาณ 4,000 ยีน และข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้แก่ศูนย์วิจัยเท็กซัส อะกริไลฟ์ เพื่อให้มีการเข้าถึงฐานข้อมูลของกลุ่มยีนในฝ้ายในระดับโลก เพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยด้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม และประโยชน์สำหรับ ผู้เพาะพันธุ์พืชต่างๆที่มีความสนใจในเรื่องนี้ อีกทั้ง มอนซานโต้ยังให้เงินบริจาค 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในการตั้ง ศูนย์การศึกษาระดับนานาชาติ “บีเคลบอร์ลิ่ง ออ” เพื่อสนับสนุนนักวิทยาศาสตร์รุ่นเยาว์ที่สนใจในการพัฒนาการวิจัยการผลิตข้าวและข้าวสาลี⁵¹

4.2.1.1.2 ทศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

บริษัทมอนซานโต้มีความเห็นว่า “เทคโนโลยีชีวภาพในการตัดแต่งพันธุกรรม เป็นวิธีการที่ทำให้ได้พืชตรงตามความต้องการมากกว่าการเพาะพันธุ์โดยทั่วไป เพราะเทคโนโลยีนี้ทำให้เราสามารถใส่ชิ้นส่วนของยีนเข้าไปในเชื้อพันธุกรรมของพืชโดยตรง ทำให้เราสามารถ สร้างสรรค์พืชที่มีลักษณะต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นได้ยากหรือไม่มีโอกาสเกิดขึ้นเลยจากการเพาะพันธุ์ทั่วไป ในพืชตัดแต่งพันธุกรรมบางชนิด ชิ้นส่วนของยีน ที่ใช้มาจากสิ่งมีชีวิตชนิดอื่น ลักษณะโดยทั่วไปของพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ ความทนทานต่อยาปราบศัตรูพืชและต้านทานแมลงศัตรูพืช พืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ทนทานต่อยาปราบศัตรูพืชนั้นได้รับชิ้นส่วนยีนของแบคทีเรียในดินทั่วไป

⁵¹ Monsanto, Today's Monsanto company [online], 2010, February 18. Available from <http://www.monsanto.com/>

และพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ต้านทานแมลงศัตรูพืชได้รับขึ้นส่วนยืนจากแบคทีเรียที่ทำลายแมลง ตัดแต่งเข้าไป”⁵²

4.2.1.1.3 ทศนคติต่อการใช้รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่ง พันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้

เนื่องจากไม่มีข้อมูลในเรื่องนี้โดยตรง แต่มีข้อมูลข้างเคียง คือ บริษัทมอนซานโต้มี เป้าหมายว่าภายในปี .ศ. 2030 มอนซานโต้จะช่วยให้เกษตรกรผลิตได้ ต้มมากขึ้นและอ นุรักษ์ได้ มากขึ้นโดยวิธีการ ดังนี้

-พัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ช่วยให้เกษตรกรได้ผลผลิตเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่า ในข้าวโพด, ถั่วเหลือง, ฝ้าย, และคาโนลาที่ปลูกในฤดูใบไม้ผลิ และให้เงินสนับสนุนกว่า 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐในการเพิ่มผลผลิตของข้าวและข้าวสาลี

-อนุรักษ์ทรัพยากรโดยการพัฒนาเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ทรัพยากรในการปลูกลดลง 1 ใน 3 เพื่อลดการใช้พื้นที่ และปรับปรุงคุณภาพน้ำ

-ช่วยยกระดับของเกษตรกรที่ใช้ผลิตภัณฑ์ของมอนซานโต้กว่า 5 ล้านคน ภายใน ปี.ศ. 2020⁵³

4.2.2 ฝ่ายที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับ ไร่หรือภาคสนามได้ ฝ่ายคัดค้านมีกลุ่มเดียวกัน คือ กลุ่มองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลระหว่าง ประเทศ ได้แก่ กรีนพีซ

4.2.2.1 กรีนพีซ

กรีนพีซเป็นองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมระดับโลก ซึ่งมีสำนักงานใหญ่หรือ “กรีนพีซสากล” อยู่ที่กรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์ และมีสำนักงานสาขาในประเทศ ต่างๆ 27 แห่ง ครอบคลุม 41 ประเทศ ซึ่งสำนักงานสาขาเหล่านี้พึ่งพาตนเองในการดำเนินกลยุทธ์ เพื่อการรณรงค์ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น และพึ่งพาตนเองในการหาเงินสนับสนุน⁵⁴ สำหรับสาขาของกรีนพีซที่ดูแลพื้นที่ของประเทศไทย คือ กรีนพีซเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

กรีนพีซมีความต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและพฤติกรรมมนุษย์ , ปกป้องและ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, และส่งเสริมสันติภาพโดยดำเนินการต่างๆ ได้แก่

⁵² Monsanto, Do GM crops increase yield? [online], 2009, September 21. Available from http://www.monsanto.com/monsanto_today/2009/gm_crops_increase_yields.asp

⁵³ Monsanto, Sustainable agriculture: Produce more, conserve more, improve farmers' lives [online], 2010, February 18. Available from <http://www.monsanto.com/responsibility/sustainable-ag/default.asp>

⁵⁴ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), โครงสร้างของกรีนพีซ [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/about/structure>

- 4.2.2.1.1 เร่งให้มีการพัฒนาพลังงานสะอาด เพื่อรับมือกับภัยคุกคามเรื่องภาวะโลกร้อน
- 4.2.2.1.2 สร้างอนาคตที่ปราศจากสารพิษ โดยปกป้องแหล่งน้ำจากอุตสาหกรรมที่ปล่อยสารพิษ
- 4.2.2.1.3 รณรงค์การเกษตรแบบยั่งยืน โดยปฏิเสธพืชตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อปกป้องความหลากหลายทางชีวภาพและสนับสนุนให้มีเกษตรกรรมที่รับผิดชอบต่อสังคม
- 4.2.2.1.4 ยุตินิวเคลียร์เพื่อปกป้องสิ่งแวดล้อมและมนุษยชาติจากความเสี่ยงจากกากสารกัมมันตรังสีและอุบัติเหตุร้ายแรงจากนิวเคลียร์ระเบิด⁵⁵

(ก) ผลประโยชน์ของกรีนพีซ

กรีนพีซและกลุ่มองค์กรที่มิใช่ของรัฐบาลระหว่างประเทศกลุ่มหนึ่งได้รวมตัวกันเพื่อแสดงการให้คุณค่าต่อความเชื่อใจจากสาธารณชน โดยการสร้างความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อการทำงาน ในเดือนมิถุนายนปีพ.ศ. 2549 จึงร่วมกันเปิดตัวและร่วมลงนามรับรอง “กฎบัตรความรับผิดชอบต่อสังคม” ซึ่งเป็นกฎบัตรระดับโลกสำหรับองค์กรไม่แสวงผลกำไร กฎบัตรความรับผิดชอบต่อสังคมได้กำหนดคุณค่า, หลักการ, และหลักการดำเนินงานสำหรับองค์กรที่มิใช่ของรัฐบาลระหว่างประเทศ ครอบคลุมถึงหลักการปกครองและการบริหารที่ดี, การระดมทุนอย่างมีจริยธรรม, การเคารพหลักการระดับโลก เช่น สิทธิมนุษยชน, ความเป็นองค์กรอิสระ, การมีความรับผิดชอบต่อสังคม, การไม่เลือกปฏิบัติ, และความโปร่งใส⁵⁶

กิจกรรมต่างๆของกรีนพีซได้รับเงินสนับสนุนจากเงินบริจาคของบุคคลทั่วไปและเงินบริจาคจากมูลนิธิเท่านั้น ซึ่งกรีนพีซได้อธิบายถึงกิจกรรมที่จะทำให้ผู้บริจาคได้รับทราบและสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริจาคว่าได้นำเงินไปใช้ในงานจริงๆ สาเหตุที่กรีนพีซไม่รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล, บริษัท, พรรคการเมือง, และองค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติ สหภาพยุโรป เพราะต้องการความเป็นอิสระ ไม่ถูกบงการเบี่ยงเบนความสนใจไปจากประเด็นที่สำคัญของงาน⁵⁷

(ข) ทักษะติดต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม

กรีนพีซมีความเห็นว่า “แม้ความรู้ด้านพันธุวิศวกรรมจะทำให้เกิดความก้าวหน้าด้านการแพทย์และด้านต่างๆ แต่ก็ไม่ควรให้ความรู้นี้เป็นเหตุผลในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมโลกให้กลายเป็นห้องทดลองด้านพันธุวิศวกรรมโดยบรรษัทข้ามชาติที่แสวงหาผลประโยชน์ เนื่องจาก

⁵⁵ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), รู้จักกรีนพีซ [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/about>

⁵⁶ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), ความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อสังคม [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/about/core-values/transparency-accountability>

⁵⁷ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), การระดมทุน [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/about/core-values/fundraising-principles>

กรีนพีซเห็นว่าความหลากหลายทางชีวภาพและสภาพแวดล้อมมีความสำคัญกับการอยู่รอดของมนุษย์ ความรู้ทางพันธุวิศวกรรมได้ทำลายกำแพงธรรมชาติที่กั้นระหว่างสายพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตที่แตกต่างกัน ปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์สามารถนำสิ่งมีชีวิตต่างๆมาตัดแต่งพันธุกรรมเพื่อสร้างสิ่งมีชีวิตสายพันธุ์ใหม่ที่ไม่เคยปรากฏในธรรมชาติ เป็นการก้าวก้าวของมนุษย์ที่ไปทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตแปลกๆ เช่น ปลาที่มียีนของพืช พืชที่มียีนของแบคทีเรีย

กรีนพีซเป็นแกนนำในการรณรงค์ต่อต้านการปล่อยสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมสู่สภาพแวดล้อม เนื่องจากเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมยังเป็นเรื่องใหม่และไม่แน่นอน จึงไม่อาจรู้ผลเสียต่อสุขภาพมนุษย์, สิ่งมีชีวิตอื่นบนโลก, และสภาพแวดล้อมได้ หนทางป้องกันที่ดีที่สุดคือการไม่ยอมให้มีการปล่อยสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมออกสู่สิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังควรปกป้องและเคารพความหลากหลายทางชีวภาพในฐานะมรดกของโลก, มรดกของมนุษยชาติ, และสิ่งสำคัญพื้นฐานในการดำรงชีวิต”⁵⁸

(ค) ทศนคดีต่อการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้

กรีนพีซมีความคิดเห็นว่า “การยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้รัฐบาลอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้เป็นประเด็นที่สำคัญมากของประเทศไทย จากเหตุการณ์ในอดีต เช่น การหลุดรอดของมะละกอตัดแต่งพันธุกรรม ที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวนจังหวัดขอนแก่น แสดงให้เห็นว่ามนุษย์ไม่สามารถควบคุมการปนเปื้อนทางพันธุกรรมของพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ ทำยที่สุดเมื่อพืชตัดแต่งพันธุกรรมปนเปื้อนออกไปสู่สภาพแวดล้อมก็จะกลายเป็นมลพิษทางพันธุกรรมซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนี้ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรม รัฐบาลจึงควรเห็นแก่ประโยชน์ของเกษตรกรชาวไทย มากกว่าการเอื้อประโยชน์ให้บริษัทข้ามชาติซึ่งเป็นเจ้าของเทคโนโลยีการตัดแต่งพันธุกรรม เนื่องจากพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะสร้างปัญหาให้แก่ภาคการเกษตรของประเทศไทยอย่างไม้อาจหลีกเลี่ยงได้”⁵⁹

จากรายละเอียดที่ผู้วิจัยได้ นำเสนอไปแล้วในบทนี้ คือ การอธิบายว่าเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมี

⁵⁸ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), ปฏิเสธรการตัดต่อพันธุกรรม [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553.

แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/campaigns/gmos>

⁵⁹ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซเตือน รัฐล้มเหลวครั้งใหญ่หากล้มมติครม. มหาวิทยาลัยทวนกระทรวงเกษตรฯ ทดลองจีเอ็มโอในพื้นที่เปิด [ออนไลน์], 12 พฤศจิกายน 2550. แหล่งที่มา

<http://www.greenpeace.org/seasia/th/press/releases/thai-govt-gmo-field-trial-ban>

สมาชิกคือกลุ่มใดบ้าง กลุ่มเหล่านี้มีผลประโยชน์คืออะไร ซึ่งเป็นการอธิบายลักษณะ 2 มิติแรก ของเครือข่ายประ เด็นปัญหา คือ มีสมาชิกจํานวนมาก และมีผลประโยชน์ที่หลากหลาย ซึ่งสอง ลักษณะนี้เป็นลักษณะเฉพาะของสมาชิกของเครือข่ายประ เด็นปัญหา อีกทั้งยังนำเสนอว่ากลุ่ม เหล่านี้มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรมและการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้อย่างไร เพราะเป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินการของกลุ่มในการ ผลักดันนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย และเป็นสิ่งที่แสดงถึงความแตกต่าง หลากหลายของกลุ่ม

ในส่วนของการอธิบายลักษณะอีก 6 มิติที่เหลือ ได้แก่ มีการปฏิสัมพันธ์กันโดยมีความถี่ และความเข้มข้นที่ไม่แน่นอน , มีการเข้าถึงกระบวนการนโยบายไม่ต่อเนื่อง , ไม่ค่อยเห็นพ้อง ต้องกัน มีความขัดแย้ง, การกระจายทรัพยากรในเครือข่าย ทำให้สมาชิกบางกลุ่มมีทรัพยากรแต่มี ทรัพยากรจำกัด ความสัมพันธ์พื้นฐาน คือ การปรึกษาหารือ , การกระจายทรัพยากรในกลุ่ม ไม่แน่นอน และยากที่จะควบคุมสมาชิกภายในกลุ่ม, และสมาชิกมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน สะท้อน จากการศึกษาที่มีทรัพยากรและการเข้าถึงกระบวนการนโยบายไม่เสมอภาคกัน ซึ่งเป็นลักษณะ ความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมาชิกของเครือข่ายประ เด็นปัญหา ซึ่งผู้วิจัยจะนำเสนอในบทที่ 5 ถึง 7 ที่อธิบายถึงการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีอันว่าด้วยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรม เนื่องจากนโยบาย พืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยอยู่ในรูปของมติคณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 3 ฉบับ ได้แก่ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544, มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547, และ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ทั้งนี้แม้ทุกกลุ่มที่ได้กล่าวไปจะเป็นสมาชิกของ เครือข่ายประ เด็นปัญหา แต่ว่าทุกกลุ่มไม่ได้มีบทบาทในการผลักดันมติคณะรัฐมนตรีแต่ละฉบับ พร้อมๆกัน ดังนั้น ในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมแต่ละฉบับจึงมีกลุ่ม ที่เป็นสมาชิกของ เครือข่ายประ เด็นปัญหาเกี่ยวข้องในการผลักดันแตกต่างกัน นอกจากนี้ผู้วิจัย จะอธิบายถึงการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลซึ่งมีลักษณะ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ สืบเนื่องจากบริบททางการเมือง อันมีความสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง “พหุนิยม”

บทที่ 5

การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 มีสาระสำคัญ คือ การที่คณะรัฐมนตรี “รับทราบ” ต่อข้อเสนอของสมาชิกสภาคนจนที่เสนอต่อคณะรัฐมนตรี ที่เสนอ ให้รัฐบาลห้ามไม่ให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม และให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้น¹

สมาชิกของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ได้แก่ บรรษัทข้ามชาติ คือ บริษัทมอนซานโต้ หน่วยงานของรัฐบาล คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกลุ่มองค์กรที่มีชีของรัฐบาล คือ มูลนิธิชีววิถีและสมาชิกสภาคนจน ซึ่งกลุ่มต่างๆเหล่านี้ได้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา และการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล ดังนี้

5.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา

ก่อนที่มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 จะถูกกำหนดออกมามีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา 3 กลุ่ม ได้แก่ บริษัทมอนซานโต้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมูลนิธิชีววิถี ดังนี้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา บรรษัทข้ามชาติได้นำพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมเข้ามาทดสอบปลูกในประเทศไทย การทดสอบดังกล่าวเป็นขั้นตอนสำคัญตามพระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 ฉบับแก้ไขปรับปรุงปี พ.ศ. 2535 ที่การนำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมเพื่อปลูกเชิงพาณิชย์นั้นต้องผ่านการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพก่อน โดยบริษัทแรกที่นำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาทดสอบ คือ “บริษัทอ็พจอร์น” โดยนำเข้าเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศที่ชะลอการสุก ได้เข้ามาทดสอบที่อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร หลังจากนั้นบรรษัทข้ามชาติอีกหลายบริษัท ได้แก่ มอนซานโต้(ไทยแลนด์) จำกัด, โนวาร์ตีส(ประเทศไทย) จำกัด, ไพโอเนียร์ โอเวอร์ซี คอร์ปอเรชั่น

¹ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “แนวทางแก้ไขปัญหาของสมาชิกสภาคนจน,” สรุปมติคณะรัฐมนตรีที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544, 3 เมษายน 2544.

(ไทยแลนด์) จำกัด, และบริษัทคาริกล จำกัด ได้นำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาทดสอบในประเทศไทยด้วย² ดังนี้

วัน/เดือน/ปี	ผู้นำเข้า	พืชตัดแต่งพันธุกรรม	สถานที่ทดสอบ
2 ส.ค. 38	บริษัทอ็พจอห์น	เมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ -pCGN 4109 -pCGN 1436 ชะลอการสุกของผล	อำเภอพังโคน จังหวัดสกลนคร
18 ต.ค. 38	บริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ฝ้าย <i>Cry tA(c) B.</i> <i>thuringiensis var.</i> <i>kurstaki(B.T.k.)</i> สร้าง <i>endotoxin</i> เป็นพืชต่อ หนอนเจาะสมอฝ้าย	สภาพโรงเรือนปิด
10 ก.ค. 39	บริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ฝ้ายเหมือน ปีพ.ศ. 2538 จำนวน 20 กิโลกรัม	ภาคสนาม
8 ต.ค. 39	บริษัทโนวาริตัส (ประเทศไทย) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Bt</i>	สภาพโรงเรือนปิด มิดชิด ไร่นาดลองของ บริษัท อำเภอตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
22 เม.ย. 40	บริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ฝ้าย -NOCOTN 32B -NUCOTN 33B -Bt	แปลงทดลองของกรม วิชาการเกษตรและ แปลงเกษตรกร
27 พ.ค. 40	บริษัทไฟโอเนียร์ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Bt</i>	สภาพโรงเรือนปิด มิดชิด

² วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, สุรียนต์ รัญกิจจานุกิจ, และคณะ, จากปฏิวัติชีวสุพันธุวิศวกรรม: บทเรียนสำหรับอนาคตเกษตรกรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีววิถี, 2551), หน้า 238-239.

19 ก.พ. 41	บริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Round up</i> ต้านทาน สารกำจัดวัชพืช ไกลโฟเสต จาก สหรัฐอเมริกา	สภาพโรงเรือนปิด มิดชิด
1 พ.ค. 41	บริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Bt</i> จากสหรัฐอเมริกา	สภาพโรงเรือนปิด มิดชิด
24 ส.ค. 41	บริษัทโนวาริติส (ประเทศไทย) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Bt</i> จากสหรัฐอเมริกา	สภาพโรงเรือนปิด มิดชิด
		เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด ลูกผสม <i>Bt</i> จากสหรัฐอเมริกา	แปลงทดลองขนาด เล็กในที่แยกให้อยู่ ต่างหาก
28 ม.ค. 42	บริษัทคาร์กิล จำกัด	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Round up</i> ต้านทาน สารกำจัดวัชพืช ไกลโฟเสต จาก สหรัฐอเมริกา	สภาพโรงเรือนปิด มิดชิด
	บริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ฝ้ายและ เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Round up</i> ต้านทาน สารกำจัดวัชพืช ไกลโฟเสต จาก สหรัฐอเมริกา	สภาพโรงเรือนปิด มิดชิด
10 มิ.ย. 42	บริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด	เมล็ดพันธุ์ข้าวโพด <i>Bt</i> (<i>Mon-810</i>) จาก สหรัฐอเมริกา จำนวน 5 กิโลกรัม	แปลงทดลองขนาด เล็กในที่แยกให้อยู่ ต่างหาก

ตารางที่ 2: ตารางแสดงการอนุญาตให้นำเข้าพืชตัดแต่งพันธุกรรมจากบริษัทต่างๆเข้ามาทดสอบ
ในประเทศไทยช่วงปีพ.ศ. 2538-2542

ผลจากการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในทุกรายการผ่านไปได้อย่างดี ยกเว้นแต่ การปลูกทดสอบฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมบีทีโดยบริษัทมอนซานโต้ (ไทยแลนด์) จำกัด เนื่องจากใน ระหว่างที่มีการทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของฝ้ายบีทีในปีพ .ศ.2540 มีองค์การพัฒนา เอกชน คือ องค์การความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาไทย (มูลนิธิชีววิถี) ได้ตรวจสอบ พบว่าฝ้ายบีทีได้หลุดลอดออกไปปลูกในพื้นที่เกษตรกรรม โดยหลุดออกไปปลูกในพื้นที่เล็กๆ ในจังหวัดนครสวรรค์และเพชรบูรณ์ก่อนในปีพ .ศ.2540 และค่อยๆขยายออกไปสู่จังหวัดอื่นๆ เช่น เลย เพชรบุรี เป็นต้น³

ย้อนไปในปีพ.ศ. 2538 ซึ่งบริษัทมอนซานโต้ขออนุญาตนำเข้าฝ้ายบีทีเข้ามาปลูกทดสอบ ภายในประเทศไทย โดยมีเงื่อนไขว่าถ้าหากการทดสอบดังกล่าวพบว่าฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมชนิดนี้ ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ รัฐบาลควรส่งเสริมให้มีการปลูกในเชิงพาณิชย์ โดยบริษัทมอนซานโต้ได้เสนอให้รัฐบาลจัดตั้งกองทุนเพื่อซื้อเมล็ดพันธุ์จากบริษัทไปแจกจ่าย เกษตรกร โดยตั้งราคาเมล็ดพันธุ์ฝ้ายบีทีไว้ที่โลกรัมละ 600 บาท มีพื้นที่เป้าหมาย 3 ล้านไร่ มีการ ควบคุมดูแลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งมีการตั้งคณะกรรมการมาดูแลเรื่องการปลูก ทดสอบฝ้ายบีที โดยเฉพาะ แต่เพราะในคณะกรรมการชุดนี้ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีกรรมการที่เป็นบุคลากรของบริษัทมอนซานโต้ 3 คน จึงเป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ว่าการแต่งตั้ง กรรมการชุดนี้มีผลประโยชน์ทับซ้อน⁴ ซึ่งอาจสันนิษฐานได้ว่าบริษัทมอนซานโต้ได้พยายามผลักดัน ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ความร่วมมือในการปลูกทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของ ฝ้ายบีที เพื่อมุ่งไปสู่การปลูกฝ้ายบีทีในเชิงพาณิชย์ภายในประเทศไทยต่อไป เมื่อฝ้ายบีที หลุดลอดออกมาจากแปลงทดสอบแล้ว มูลนิธิชีววิถีและเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือกได้เผยแพร่ ต่อสาธารณะถึงการค้นพบการหลุดลอดของฝ้ายบีทีในแปลงของเกษตรกรในจังหวัดเลยและ นครสวรรค์ ส่งผลให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาตรวจสอบการหลุด ลอดและยืนยันผลว่ามีการหลุดลอดของฝ้ายบีทีไปยังแปลงของเกษตรกรจริง⁵

ภายหลังจากนั้นก็มีการตั้งคณะกรรมการมาทดสอบความปลอดภัยทางชีวภาพของ ฝ้ายบีทีชุดใหม่ คือ คณะกรรมการพิจารณาผลกระทบของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรม (ฝ้ายบีที) ซึ่งมีการ วิพากษ์วิจารณ์ในบางสื่อว่าสะท้อนถึงการที่บริษัทข้ามชาติผู้ผลิต และจำหน่ายพันธุ์พืชตัดแต่ง พันธุกรรมพยายามเจาะเข้าสู่แกนกลางอำนาจในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และวางเครือข่าย ความสัมพันธ์ไว้ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อให้การผลักดันพืชตัดแต่งพันธุกรรมเข้ามา

³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 239.

⁴ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ มายาคติ การผูกขาด และคอร์รัปชัน ในนามของความก้าวหน้าทาง เทคโนโลยี, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2551), หน้า 25.

⁵ เรื่องเดียวกัน

ปลูกในประเทศไทยของบรรษัทข้ามชาติได้รับแรงหนุน ซึ่งรูปธรรมที่ปรากฏชัดก็คือ ผลสรุปของ คณะกรรมการที่แทบจะกล่าวเป็นเสียงเดียวกันว่า “ปลอดภัย ไม่มีผลกระทบ และน่าที่จะเป็น ผลดีต่อสภาพแวดล้อมด้วย”

คณะกรรมการชุดนี้ได้รับการแต่งตั้งโดยนายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และนักวิชาการจาก มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้มีการประชุมเพื่อพิจารณาผลกระทบรวม 3 ครั้ง ซึ่งมีผลสรุปตาม รายงานการประชุมในหนังสือที่ กษ 0904/ว. 2521 ลงวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2542 ดังนี้

คณะผู้ศึกษาทดสอบฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมได้นำเสนอผลการศึกษาช่วงปี พ.ศ. 2539, 2540, และ 2541 โดยทดลองในสถานีทดลองของกรมวิชาการเกษตรที่ศูนย์วิจัยพืชไร่ต่างๆ ใช้พันธุ์ฐาน คือ พันธุ์ศรีสำโรง 60, พันธุ์ NuCOTN 33 bt, พันธุ์ DP 5415, และพันธุ์ Nucofn 35 bt ซึ่งสรุปผลการทดสอบได้ 4 ประการ คือ

ประการแรก ผลกระทบต่อแมลงศัตรูฝ้าย พบว่ามีผลต่อการลดจำนวนหนอนเจาะ สมอฝ้าย หนอนคืบ และหนอนม้วนใบ ไม่มีผลกระทบต่อแมลงอื่นๆ รวมทั้งแมลงที่เป็นประโยชน์ เช่น ผึ้ง แตนเบียนไข่ และแมงมุม

ประการที่ 2 ฝ้ายที่มีการตัดแต่งพันธุกรรมไม่มีผลกระทบทำให้เกิดปัญหาที่เกี่ยวกับการระบาดของโรคใบหงิกในฝ้าย

ประการที่ 3 ไม่พบว่าก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับโอกาสการเป็นวัชพืชร้ายแรง

ประการที่ 4 ไม่พบว่าก่อให้เกิดปัญหาหรือผลกระทบของสิ่งแวดล้อมแต่อย่างใด⁶

ในขณะที่บรรษัทข้ามชาติได้พยายามทำให้เกิดการยอมรับพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยการ สร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานของรัฐอย่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการปลูกทดสอบฝ้าย ตัดแต่งพันธุกรรมหรือฝ้ายบีที เพื่อผลักดันให้รัฐบาลมีนโยบายอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่ง พันธุกรรมในเชิงพาณิชย์ต่อไป ก็มีฝ่ายองค์การที่มีชื่อของรัฐบาลที่พยายามคัดค้านการดำเนินการ ของบรรษัทข้ามชาติในประเด็นนี้ นับตั้งแต่การนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณะเมื่อค้นพบการหลุดรอด ของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมออกจากแปลงทดสอบไปยังแปลงของเกษตรกรทั่วไป

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี ได้อธิบายถึงมูลเหตุที่องค์การที่มีชื่อของ รัฐบาล หรือที่คนทั่วไปรู้จักกันในนามของ “เอ็นจีโอ” ว่าทำไมองค์การเหล่านี้ถึงได้มีนโยบายในการ คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมหรือ “จีเอ็มโอ”

“แต่ละองค์กรมีแบ็คกราวด์ในเรื่องนี้ต่างกัน ซึ่งถ้าผมแบ่ง เป็นกลุ่มใหญ่ 3 กลุ่มได้ กลุ่มที่ หนึ่งคือกลุ่มเอ็นจีโอที่ทำงานเรื่องเกษตรและสิ่งแวดล้อม พวกนี้ก็ชัดเจนว่าเขาเห็นความล้มเหลว

⁶ “แอลท์กัลบรรษัทข้ามชาติดัน “พืชตัดต่อยีน” เข้าไทย,” ผู้จัดการรายวัน (8 กันยายน 2542) : 8.

ของนโยบายการเกษตรที่พึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างชาติ อย่างเช่นเรื่อง “การปฏิวัติเขียว” มีผลกระทบมากมาย ใช้สารเคมีมหาศาล ชาวบ้านยิ่งทำยิ่งจน และเรื่องการใช้จีเอ็มโอนำไปสู่ การผูกขาดของบรรษัทข้ามชาติ อันนี้คือมุมมองในมิติของการผูกขาด แล้วก็มองในเชิงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น กลุ่มที่สองเอ็นจีโอและเครือข่ายองค์กรผู้บริโภค กลุ่มนี้เขามองประเด็น บทบาทสิทธิของผู้บริโภค ประเด็นเรื่องการติดฉลาก การคุ้มครองเรื่องผลกระทบต่อผู้บริโภค กลุ่มที่สาม ก็เป็นพวกกลุ่มธุรกิจเกษตรอินทรีย์ที่เขาเติบโตขึ้นมาช้าๆ พร้อมกับขบวนการของเรื่อง สิ่งแวดล้อม เขามีความสัมพันธ์กับเรานะ เพราะว่าการบุกเบิกเกษตรอินทรีย์ของไทยมันเกิดขึ้น จากเอ็นจีโอก่อน จากองค์กรภาคประชาชนก่อน ไม่ใช่จากรัฐ เช่น การตั้งมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ก็ตั้งโดยเอ็นจีโอ คือ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก⁷

ในปีพ.ศ. 2543 มุลนิธิชีววิถีซึ่งในตอนนั้นยังเป็น “เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย” และ องค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลอื่นๆ ได้รวมตัวกันเสาะแสวงหา เผยแพร่ข้อมูล และร่วมทำกิจกรรม คัดค้านและเรียกร้องในลักษณะเป็น “ขบวนการ” ในการต่อต้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม ร่วมกัน กำหนดกิจกรรมในการรณรงค์ให้ลงสู่ระดับรากหญ้า คือ เกษตรกร ประชาชน และชุมชนทาง วิชาการในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะในหัวเมืองสำคัญๆ และจังหวัดที่มีการสืบทราบ ว่ามี การแพร่กระจายของพืชตัดแต่งพันธุกรรม

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ซึ่งในตอนนั้นเป็นผู้ประสานงานเครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทย ได้กล่าวถึงการรณรงค์คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมในการสรุปงานว่า

“เราสรุปกันว่า หลังจากที่เรารณรงค์ต่อต้านจีเอ็มโอกันมารวมปีกว่าๆ เราได้ทำมาแล้ว ทุกอย่าง ทั้งเรียกร้อง , ยื่นหนังสือ , เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ , จัดสัมมนา , จัดเสวนา , ขึ้นเวที อภิปราย, จัดแถลงข่าว, ให้ข่าวหนังสือพิมพ์, ออกโทรทัศน์, จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่ เราทำมาหมด จนมีหลายฝ่ายมองว่าเราทำมากเกินไป แต่ฝ่ายที่สนับสนุนก็ยังดำเนิน การไปเหมือนไม่มีอะไร เกิดขึ้น และไม่เกิดผลใดๆ ขึ้นเลยกับบ้านนี้เมืองนี้ ไม่มีใครใส่ใจ ไม่มีใครรู้สึกเดือดร้อน ไม่มีใครรู้สึก ว่านี่คือปัญหา”⁸

เครือข่ายสิทธิภูมิปัญญาไทยร่วมกับองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลอื่นๆ ได้จัดทำ “โครงการ รณรงค์สัญจรปกป้องพันธุกรรมพื้นเมือง” โดยสัญจรไปทั่วประเทศเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้คนไทย ได้ตระหนักถึงความสำคัญของมรดกทรัพยากรพันธุกรรมของไทยและร่วมกันหามาตรการในการ ปกป้อง ตั้งแต่วันที่ 6 กันยายน ถึงวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2543 การรณรงค์นี้ได้พยายามเผยแพร่ ข้อมูลข่าวสารที่หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องโดยตรง ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงวิทยาศาสตร์ กระทรวง สาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ไม่เคยเผยแพร่ให้ชาวบ้าน

⁷ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

⁸ “ฝ่ายGMOs เชื้อข้าวไม่เคยตาย,” ผู้จัดการรายวัน (20 กันยายน 2543): 21.

ผู้บริโภค และเกษตรกรได้รู้ ช้ำยังพยายามเบี่ยงเบนประเด็นให้สับสน เช่น ประเด็นการกีดกันทางการค้าเป็นความก้าวหน้าทางวิทยาการที่เราต้องตามให้ทัน เป็นทางออก -ทางแก้ปัญหาให้เกษตรกรที่ใช้สารเคมี และ “เป็นมิตร” ต่อสิ่งแวดล้อม เป็นต้น⁹ เรื่องนี้อาจสันนิษฐานได้ว่าเป็นความพยายามที่จะคัดค้านการกระทำของกระทรวงที่เกี่ยวข้องกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งมีแนวโน้มในการสนับสนุนให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมอย่างเช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้อีกทั้งผู้จัดทำโครงการนี้ยังได้ทำการประกาศผ่านสื่อมวลชนว่าจะมีการ “เผาไร่นาฝ้ายบีบี” ในวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2543 เพื่อคัดค้านการที่บริษัทข้ามชาติพยายาม นำพืชตัดแต่งพันธุกรรมเข้ามาปลูกภายในประเทศไทย ช้างฝ้ายบริษัทข้ามชาติเจ้าของสิทธิบัตรฝ้ายบีบีก็ให้นักวิชาการของตนเอาผลการศึกษายืนยันว่าฝ้ายบีบี “ปลอดภัย” มาแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2543 อีกทั้งฝ่ายอธิบดีกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นายอนันต์ ดาโลดม ก็มีคำสั่งให้มีการจัดเวรยามเฝ้าแปลงทดสอบฝ้ายบีบีของกรมวิชาการเกษตร และเตรียมดำเนินคดีหากมีการเผาไร่นาฝ้ายบีบี แต่ฝ่ายองค์การที่มีไซ่ของรัฐบาลซึ่งจัดทำโครงการณรงค์สัญจรปกป้องพันธุกรรมพื้นเมืองก็ออกมาตอกกลับว่า ฝ้ายบีบีที่ประกาศว่าจะเผา มีไซ่ฝ้ายบีบีในแปลงทดสอบของกรมวิชาการเกษตร หากแต่เป็นฝ้ายบีบีที่หลุดไปสู่แปลงของเกษตรกรต่างหาก¹⁰

จากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้สรุปความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมาชิกเครือข่ายนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม ตามลักษณะของเครือข่ายนโยบายประเภท “เครือข่ายประเด็นปัญหา” ได้ดังนี้

ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มีความเข้มข้นและความถี่ที่ไม่แน่นอน เห็นได้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกที่เกิดขึ้นตามลำดับคือ บริษัทมอนซานโต้พยายามผลักดันให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้ความร่วมมือในการปลูกทดสอบฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อชักนำให้รัฐบาลมีนโยบายให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์ได้ จากนั้นมูลนิธิชีววิถีก็ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านการดำเนินการของบริษัทข้ามชาตินี้โดยชี้ให้เห็นการหลุดรอดของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมจากแปลงทดสอบไปสู่แปลงของเกษตรกร และรณรงค์ให้ประชาชนเห็นผลเสียของการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม อีกทั้งประกาศเผาแปลงฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งฝ่ายบริษัทข้ามชาติก็ออกมาให้นักวิชาการของตนแถลงว่าฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมนี้ปลอดภัยต่อสภาพแวดล้อม และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยกรมวิชาการเกษตรก็สั่งการให้เฝ้าแปลงทดสอบและเตรียมดำเนินคดีหากมีการเผาฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรม แต่ฝ่ายมูลนิธิชีววิถีและองค์การที่มีไซ่ของรัฐบาลก็ได้กลับว่า ไม่ได้จะเผาฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมในแปลงทดสอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่เป็นการเผาฝ้าย

⁹ เรื่องเดียวกัน

¹⁰ เรื่องเดียวกัน

ตัดแต่งพันธุกรรมที่หลุดลอดออกไปยังแปลงของเกษตรกร การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นสะท้อนว่า
 ไม่มีการวางแผนนัดหมายไว้ล่วงหน้าอย่างมีระเบียบแบบแผน แต่เป็นการปฏิสัมพันธ์ในเชิงโต้ตอบ
 กันไปตามสถานการณ์ของความขัดแย้งกัน จึงเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีความเข้มข้นและความถี่ที่ไม่
 แน่นนอน

ด้านความต่อเนื่อง สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหาที่มีการเข้าถึงนโยบายไม่ต่อเนื่อง
 เห็นได้จากการที่ในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 มีสมาชิกของ
 เครือข่ายนโยบายแค่บางกลุ่ม ได้แก่ บริษัทมอนซานโต้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มูลนิธิชีววิถี
 และสมาชิชาคนจน ที่มาเกี่ยวข้อง

ด้านความเห็นพ้องต้องกัน สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหาไม่ค่อย เห็นพ้องต้องกัน
 ปรากฏความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน คือ การที่ฝ่ายบรรษัทข้ามชาติ คือ บริษัท
 มอนซานโต้ พยายามผลักดันให้มีนโยบายซึ่งอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้เพื่อการปลูก
 ในเชิงพาณิชย์ต่อไป แต่ฝ่ายองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล คือ มูลนิธิชีววิถี ถี กลับคัดค้านและพยายาม
 ดำเนินการต่างๆเพื่อไม่ให้มีนโยบายนั้น ฝ่ายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดูมีความเห็นพ้องกับ
 บรรษัทข้ามชาติ แต่ก็ปรากฏความขัดแย้งกับองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่งประกาศจะดำเนินการ
 ถึงขั้นเผาไร่ฝ่ายตัดแต่งพันธุกรรม

ด้านการกระจายทรัพยากรภายในเครือข่าย คำว่า “ทรัพยากร” ในที่นี้มีความหมายกว้าง
 มาก แต่ถ้ามองว่าทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันนโยบาย อาจจะได้แก่ เงินทุน ทรัพยากร
 บุคคล ฯลฯ ซึ่งแต่ละกลุ่มที่มาเกี่ยวข้องกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เป็นกลุ่ม
 ต่างประเภทกัน คือ มีทั้งบรรษัทข้ามชาติ หน่วยงานของรัฐบาล และองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล
 ดังนั้นจึงย่อมจะมีทรัพยากรมากน้อยแตกต่างกันออกไป ส่วนความสัมพันธ์พื้นฐาน ในการ
 ปรีกษาหารือกัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าไม่ได้เกิดขึ้นกับสมาชิกทุกกลุ่ม แต่เกิดกับสมาชิกที่มีความเห็น
 พ้องต้องกัน เช่น ระหว่างบริษัทมอนซานโต้กับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ด้านการกระจายทรัพยากรภายในกลุ่ม ซึ่งตามทฤษฎีแล้วเครือข่ายนโยบายประเภท
 เครือข่ายประเด็นปัญหา จะมีการกระจายทรัพยากรไม่แน่นอนและยากที่จะควบคุมสมาชิกภายใน
 กลุ่ม แต่ผู้วิจัยไม่มีข้อมูลใด ในจุดนี้ เพราะเป็นข้อมูลที่คุณแล้วเป็นส่วนตัวของแต่ละกลุ่มและแต่ละ
 องค์กร ผู้วิจัยสามารถนำเสนอได้แค่ที่ว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานของรัฐบาล
 บริษัทมอนซานโต้เป็นบรรษัทข้ามชาติที่มีส่วนแบ่งในตลาดเมล็ดพันธุ์สูงที่สุดในโลก อีกทั้งยังมี
 ส่วนแบ่งในตลาดการค้าเมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมและมูลค่าการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์ที่มี
 สิทธิบัตรกำกับสูงที่สุด¹¹ มูลนิธิชีววิถีเป็นองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่ง เกิดขึ้นจากการรวมตัวของ

¹¹ Etc group, [World's top 10 seed companies](#) [online], 2007, April 30. Available from

องค์กรพัฒนาเอกชน , องค์กรประชาชน , นักวิชาการและข้าราชการ โดยการดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์จากรัฐบาล¹² และสมาชิกคนจน คือ เครือข่ายของชาวบ้านคนยากจน ซึ่งรักษาผลประโยชน์โดยการแก้ไขปัญหาของคนยากจน¹³ ซึ่งไม่ได้บ่งบอกถึงการกระจายทรัพยากรภายในกลุ่มแต่อย่างใด

ด้านอำนาจ สมาชิกมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน สะท้อนให้เห็นจากการที่สมาชิกมีทรัพยากรและการเข้าถึงกระบวนการนโยบายไม่เสมอภาคกัน ลักษณะประการสุดท้ายนี้สะท้อนมาจากลักษณะด้านการกระจายทรัพยากรภายในเครือข่ายและด้านความต่อเนื่องอีกที ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายไปแล้วว่าในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 นี้ สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหาที่มีทรัพยากรและการเข้าถึงกระบวนการนโยบายแตกต่างกันไป ไม่เสมอภาคกัน ดังนั้นสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหานี้จึงมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน

นอกเหนือไปจากบทบาทการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็น ปัญหาของนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยด้วยกันแล้ว สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหานี้ยังมีบทบาทในการปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาล ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรม คือ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ในลักษณะที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ โดยกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาล ได้แก่ สมาชิกคนจน และมูลนิธิชีววิถี

5.2 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล

5.2.1 การปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกคนจนต่อรัฐบาล

สืบเนื่องจากในปี พ.ศ. 2543 ซึ่งเป็นรัฐบาลสมัยนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี มีเหตุการณ์เกิดขึ้น คือ ในวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2543 สมาชิกคนจนได้ส่งตัวแทนสมาชิกจำนวนประมาณ 800 คน โดยสารรถไฟจากจังหวัดอุบลราชธานี มาชุมนุมยังหน้าทำเนียบรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการติดตามการแก้ไขปัญหาสมาชิกคนจน 11 คณะ แต่เวลาผ่านไปแล้ว 1 ปี ก็ไม่ได้มีความคืบหน้าในการดำเนินงานของคณะกรรมการแต่อย่างใด ทำให้สมาชิกคนจนมีมติให้ล้มคณะกรรมการดังกล่าว และมาชุมนุมเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาล แก้ไขปัญหาหน้าทำเนียบรัฐบาล ส่งผลให้รัฐบาลแต่งตั้งคณะกรรมการกลางขึ้นมา พิจารณาปัญหาของสมาชิกคนจนอีกชุด โดยรัฐบาลอนุมัติโครงการเกษตรนาร่องซึ่งเป็นหนึ่งในบรรดาข้อเสนอของสมาชิก

<http://www.etcgroup.org/en/node/615>

¹² ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, เกี่ยวกับไบโอไทย [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/about>

¹³ ประภาส ปิ่นตบแต่ง, การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมาชิกคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก, 2541), หน้า 68-69.

แต่ปัญหาอื่นยังไม่ได้รับการแก้ไขตามข้อเสนอของสมาชิกคนจน ดังนั้น สมาชิกคนจน จึงยังปักหลักชุมนุม ที่หน้าทำเนียบรัฐบาลไปเรื่อยๆ ต่อเนื่องมาจนถึง เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 เป็นรัฐบาลที่พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี

รัฐบาลพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีการตั้งทีมประสานงานกับสมาชิกคนจน เพื่อทำหน้าที่รวบรวมปัญหาและ หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ด้วยเหตุนี้สมาชิกคนจนจึงได้รวบรวมปัญหาที่ต้องการให้รัฐบาลแก้ไขจำนวน 205 กรณีปัญหา พร้อมทั้งข้อเสนอในการแก้ไขปัญหาเสนอต่อคณะรัฐมนตรีด้วย ในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544¹⁴ ทั้งนี้ข้อเสนอของสมาชิกคนจน ได้รวมไปถึงประเด็นการปลู กทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมด้วย สืบ เนื่องจากบริษัทมอนซานโต้ได้ขออนุญาตกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อนำฝ้าย บีทีซึ่งเป็นฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรม ที่มีการจำลองเชื้อแบคทีเรียมาใส่ไว้ในต้นฝ้าย เพื่อให้ต้นฝ้ายสามารถต้านทานหน อนเจาะสมอฝ้ายได้ เข้ามาทดลองปลูกในประเทศไทยในระดับไร่หรือภาคสนามตั้งแต่ปีพ .ศ. 2538 แล้วเกิดการปนเปื้อนของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมไปยังพืชทั่วไปในท้องถิ่น¹⁵ ทางสมาชิกคนจนมีความกังวลในเรื่องนี้ จึงมีข้อเสนอต่อรัฐบาลในประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม 2 ประการ ได้แก่ การเสนอให้รัฐบาลห้ามไม่ให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือ ภาคสนาม จนกว่าจะมีกฎหมายมาควบคุมดูแลพืชตัดแต่งพันธุกรรม และการเสนอให้รัฐบาลแต่งตั้ง คณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพโดยเร็ว¹⁶

การปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาลในการผลักดันนโยบายด้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมของสมาชิกคนจน ซึ่งในที่สุดก็ออกมาเป็นมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 นี้ ก็มีตัวแทนจากกลุ่มต่างๆที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายนโยบายประเ ภาเครือข่ายประเด็นปัญหาของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยได้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนี้ เช่น กิ่งกาญจน์ พิษญกุล ผู้เชี่ยวชาญของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แสดงความเห็น ว่า “เหตุการณ์ในปีพ .ศ. 2544 ไม่ซับซ้อนเลย คือ เมื่อสมัช ษาคคนจนเขามาร้องเรียนทางคณะรัฐมนตรีก็เห็นว่าเป็นฐานเสียงเกษตรกร และการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมของเราก็เพิ่งเริ่มต้น เรายังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าพืชตัดแต่งพันธุ ก รรมมีความปลอดภัยหรือไม่ ดังนั้น สิ่งที่รัฐบาลตัดสินใจก็คือสั่งให้ “หยุด” ไม่ให้มีการทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมเลย เพราะฉะนั้นทุกคนที่ทำเรื่องนี้ต้องหยุดหมด ซึ่งการศึกษาวิจัยบางชิ้น พืชตัดแต่งพันธุกรรมนั้นเกือบจะสมควรออก

¹⁴ ประสิทธิ์พร กาฟ่อนศรี, 7 ปีสมาชิกคนจน ถึงเวลาเสนอนโยบายทางเลือกให้สังคมไทย [ออนไลน์], 10 ธันวาคม 2545. แหล่งที่มา http://thaingo.org/story3/news_parkmoon_171245.html

¹⁵ รัญญา ศรีเสวก, “เปิดเสรีGMO กลัวตกขบวน หรือของแถมจากFTA,” ประชาชาติธุรกิจ (30 สิงหาคม 2547) : 6.

¹⁶ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

จากโรงเรียนแล้ว ก็ต้องหยุดทำไป เสรีจเรียบร้อยแล้วก็ต้องเผาทิ้ง”¹⁷ และศักรินทร์ ภูมิรัตน ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ มีความเห็นว่า “เกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีพ.ศ. 2544 ผมทราบในระดับหนึ่งว่าอยู่ในข้อเสนอของสมัชชาคนจน เท่าที่ผมเข้าใจ คณะรัฐมนตรีไม่ได้พิจารณาเรื่องนี้ เรื่องนี้อยู่ในเอกสาร แล้วคณะรัฐมนตรีก็เห็นชอบกับข้อความเหล่านั้น ในทางรัฐศาสตร์ควร ไปวิเคราะห์ลึกๆมากกว่ากรณีนี้แปลว่าอะไร มติคณะรัฐมนตรีนี้แปลว่าอะไร แล้วการที่คณะรัฐมนตรี “รับทราบ” ข้อเสนอของสมัชชาคนจนแปลว่าอะไร”¹⁸

5.2.2 การปฏิสัมพันธ์ของมูลนิธิชีวิตวิถีต่อรัฐบาล

ในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 มูลนิธิชีวิตวิถีมีการปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาลโดยอ้อม โดยการเป็นที่ปรึกษาให้แก่สมัชชาคนจนในการเคลื่อนไหวเพื่อยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล

ภายหลังจากที่มูลนิธิชีวิตวิถีได้ตรวจพบการปนเปื้อนพันธุกรรมของฝ้ายปีทีไปยังพืชทั่วไปในปีพ.ศ. 2542 ทางมูลนิธิชีวิตวิถีได้แจ้งเห็นผลกระทบเชิงลบต่อต่อสังคมไทย หากรัฐบาลยังมีการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาค สนามได้ โดยไม่มีการควบคุมการวิจัยและการทดลองที่มีประสิทธิภาพ จึงได้มีการจัดประชุมร่วมกันกับกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลกลุ่มต่างๆ ได้แก่ เครือข่ายสมัชชาคนจน, เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, และกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลที่ดำเนินงานเกี่ยวข้องกับประเด็นสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมหลายครั้งที่ประชุมเห็นสมควรว่า นอกจากควรเสนอให้รัฐบาล ห้ามไม่ให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม เพื่อไม่ให้มีการหลุดลอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรมไปปนเปื้อนพืชทั่วไปตามธรรมชาติแล้ว ยังสมควรให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อให้พระราชบัญญัตินี้มาควบคุมดูแลพืชตัดแต่งพันธุกรรมภายในประเทศไทย ซึ่งวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีวิตวิถีได้อธิบายว่า

“พวกเราผลักดันให้มีการออกกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพมานานแล้ว นับตั้งแต่มีการระบาดของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมในปี พ.ศ. 2540 เราใช้การผลักดันให้มีกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพเพื่อเป็นเครื่องมือทางนโยบาย เพราะปัญหาเรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมมาจากการควบคุมการวิจัยและการทดลองที่ไม่มีประสิทธิภาพ เราจึงผูกใจร้อนไว้ว่า “ห้ามปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม จนกว่าจะมีกฎหมายมาควบคุม” ”¹⁹

เมื่อได้ทราบแล้วว่าการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ว่ามีกลุ่มใดบ้างที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเหล่านี้มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันเองและมีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาลอย่างไร

¹⁷ สัมภาษณ์ กิ่งกาญจน์ พิชญกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

¹⁸ สัมภาษณ์ ศักรินทร์ ภูมิรัตน, ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 17 มีนาคม 2553.

¹⁹ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีวิตวิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

จึงส่งผลต่อการตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีนี้ ลำดับต่อไปเป็นการอธิบายว่าคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ทำการตัดสินใจกำหนดนโยบายโดยอยู่บนพื้นฐานว่า “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆหรือไม่ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากบริบททางการเมือง ดังนี้

5.3 การวิเคราะห์การตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ.2544 ของคณะรัฐมนตรีภายใต้บริบททางการเมือง

จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมด้วยตนเอง คือ การปฏิสัมพันธ์ของบริษัทมหาชนได้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมูลนิธิชีววิถี เป็นการทำให้รัฐบาลตระหนักทางอ้อมว่า ในสังคมมีกลุ่มที่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ เช่น บริษัทมหาชนได้และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และฝ่ายที่คัดค้าน เช่น มูลนิธิชีววิถี

อีกทั้งยังมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาลอีกด้วย นั่นคือ การผลักดันของกลุ่มองค์การที่มีใช้ของรัฐบาล ได้แก่ สมัชชาคนจน และมูลนิธิชีววิถี ซึ่งมีทัศนคติที่คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม ไม่ต้องการให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ จึงมีการเคลื่อนไหวในรูปการชุมนุมยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล ส่งผลให้คณะรัฐมนตรีมีการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ซึ่งมีรายละเอียด คือ คณะรัฐมนตรีมีมติ “รับทราบ” ต่อแนวทางแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน ตามที่คณะกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนได้เสนอมา โดยเรื่องใดผู้แทนรัฐบาลและผู้แทน สมัชชาคนจนสามารถตกลงกันจนได้ข้อยุติ และอยู่ในอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด หรือเกี่ยวพันกับหลายหน่วยงานที่สามารถดำเนินการได้ ก็ให้หน่วยงานนั้นรับไปดำเนินการตามแนวทางการแก้ไขปัญหา ส่วนเรื่องใดที่ยังมีความเห็นขัดแย้งกันอยู่และไม่อาจดำเนินการได้ ให้คณะอนุกรรมการแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจนรับไปพิจารณาต่อไป²⁰ ซึ่งในด้านเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม ข้อเสนอของสมัชชาคนจนมี 2 ประเด็นหลัก คือ รัฐบาลควรห้ามไม่ให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา หรือภาคสนาม และ รัฐบาลควรแต่งตั้งคณะกรรมการร่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพขึ้นมา เพื่อให้พระราชบัญญัตินี้ควบคุมดูแลพืชตัดแต่งพันธุกรรมภายในประเทศไทย²¹

จากการพิจารณามติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้พบว่า ไม่ได้มีรายละเอียดเฉพาะประเด็นเรื่องการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมเท่านั้น แต่เป็นการ “รับทราบ” ข้อเสนอของสมัชชาคนจน

²⁰ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “แนวทางแก้ไขปัญหาของสมัชชาคนจน,” สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544, 3 เมษายน 2544.

²¹ สมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

หลังจากที่มติฉบับนี้ออกมาในปี พ.ศ. 2544 กลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย จึงมีการตีความมติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพีชตัดแต่งพันธุกรรมแตกต่างกันไป เช่น กลุ่มที่ต่อต้านพีชตัดแต่งพันธุกรรมตีความว่า รัฐบาล “ห้าม” ไม่ให้มีการปลูกทดสอบพีชตัดแต่งพันธุกรรมโดยเด็ดขาด จนกว่าจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ จึงจะมีการพิจารณาเรื่องการอนุญาตให้ปลูกอีกที ส่วนกลุ่มที่สนับสนุนพีชตัดแต่งพันธุกรรม เช่น “ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.)” มีบุคลากรบางคนออกมาตีความผ่านสื่อว่ารัฐบาลไม่ได้ “ห้าม” ไม่ให้ปลูกทดสอบพีชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม รัฐบาลเพียงแต่ “รับทราบ” ข้อเสนอของสมาชิกบางคนเท่านั้น²² แต่อีกหลายหน่วยงานซึ่งสนับสนุนประเด็นพีชตัดแต่งพันธุกรรม และกำลังศึกษาวิจัยในประเด็นนี้อยู่ ก็มีความวิตกกังวลว่าจะได้ทำการทดลองพีชตัดแต่งพันธุกรรมต่อไปหรือไม่²³ อย่างไรก็ตามสิ่งที่เกิดขึ้นจริงในการปฏิบัติอันเป็นผลจากการที่มติฉบับนี้ออกมา คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่มีอำนาจหน้าที่ในการดูแลด้านการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพีช ไม่อนุญาติให้มีการทำวิจัยเกี่ยวกับพีชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามอีกเลย ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ หรือ การวิจัยเพื่อนำไปใช้แก้ไข้ปัญหา²⁴ หน่วยงานที่ศึกษาวิจัยพีชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งปลูกทดสอบพีชตัดแต่งพันธุกรรมค้างอยู่ก็ต้องกำจัดพีชตัดแต่งพันธุกรรมโดยการเผาทั้งตามมาตรการควบคุมความปลอดภัยทางเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น ที่ สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ก็ได้หยุดทำการทดลองและเผาทำลายซากพีชตัดแต่งพันธุกรรมที่ศึกษาค้างอยู่ทั้งหมด โดยมีคณะกรรมการของกรมวิชาการเกษตรมาตรวจสอบ, ถ่ายภาพ, และบันทึกไว้อย่างชัดเจน เพื่อยืนยันว่าพีชตัดแต่งพันธุกรรมเหล่านั้นไม่ได้รั่วไหลไปไหน²⁵

การที่เนื้อหาของมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้มีความ “กำกวม” ไม่ชัดเจน เปิดโอกาสให้ตีความได้ สะท้อนให้เห็นว่าคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลผู้มีอำนาจในการตัดสินใจนโยบาย “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้โดยพิจารณาบริบททางการเมือง ดังนี้

ประการแรก ในช่วงที่มีการเรียกร้องให้รัฐบาลพิจารณาต่อข้อเสนอของสมาชิกบางคน ที่ออกมาเคลื่อนไหวชุมนุมหน้าทำเนียบรัฐบาล รัฐบาลพึงเข้ารับตำแหน่งได้ไม่นาน กล่าวคือ รัฐบาลเข้ารับตำแหน่งในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 และมีการยื่นข้อเสนอของสมาชิกบางคนในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 รัฐบาลย่อมไม่อยากตัดสินใจอะไรที่จะทำให้สังคมต่อต้าน โดยเฉพาะ

²² เรื่องเดียวกัน

²³ เรื่องเดียวกัน

²⁴ สัมภาษณ์ ศักรินทร์ ภูมิรัตน, ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 17 มีนาคม 2553.

²⁵ สัมภาษณ์ กิ่งกาญจน์ พิษณุกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

การปฏิเสธข้อเสนอของสมาชิกคนจน ซึ่งมีการปักหลักชุมนุม หน้าทำเนียบรัฐบาลต่อเนื่องมาตั้งแต่รัฐบาลภายใต้การนำของนายชวน หลีกภัย เพราะอาจจะทำให้กระแสสังคมต่อต้านรัฐบาลได้ เนื่องจากสมาชิกคนจนเป็นกลุ่มที่มาจากกรรวมตัวของชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากนโยบายและโครงการต่างๆของรัฐ ที่มีข้อเรียกร้องต่างๆที่ มีเหตุมีผล และใช้การเคลื่อนไหวและการชุมนุมโดยสันติวิธี ทำให้ได้รับความสนใจและเห็นอกเห็นใจจากสาธารณชน ซึ่ง เห็นได้จากการที่สมาชิกคนจนมักได้รับ การบริจาคเสบียงอาหารจากประชาชน ตลอดจนการชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล อีกทั้งสื่อมวลชนยังให้ความสนใจในการนำเสนอข่าวความเคลื่อนไหวของสมาชิกคนจน ยิ่งไปกว่านั้น กลุ่มสมาชิกคนจน เองยังรู้จักใช้สื่อให้เป็นประโยชน์ เช่น การจัดแถลงข่าวในที่ชุมนุมเป็นประจำ และมีการจัดโครงการรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลของสมาชิกคนจน ทำให้เรื่องราวของสมาชิกคนจนอยู่ในกระแสสังคม²⁶

ประการที่ 2 รัฐบาลชุดนี้เป็นรัฐบาลของพรรคไทยรัก ไทย ซึ่งมีการวางกลยุทธ์ในการเลือกตั้งที่สำคัญ ดังนี้ 1. มีการแบ่งประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของคะแนนเสียงในการเลือกตั้งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ “ฐานบน” และ “ฐานล่าง” โดยแบ่งจากอาชีพและฐานะทางเศรษฐกิจ “ฐานบน” คือ กลุ่มนักการเมือง, กลุ่มข้าราชการ, กลุ่มนักธุรกิจ, และสื่อมวลชน ส่วน “ฐานล่าง” คือ กลุ่มเกษตรกร, กลุ่มผู้ใช้แรงงาน, กลุ่มพนักงานประจำ, และผู้ประกอบการอาชีพอิสระ ซึ่งพรรคไทยรัก ไทยให้ความสำคัญกับกลุ่มฐานล่าง เพราะเป็นประชาชนกลุ่มใหญ่ของประเทศที่จะช่วยชนะทางการเมืองได้²⁷ ซึ่งสมาชิกสมาชิกคนจนและองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลต่างๆ ก็จัดว่าอยู่ในฐานล่างนี้ 2. มีการใช้นโยบายมาเป็น “จุดขาย” ในการหาเสียงเลือกตั้ง นโยบายของพรรคมีความแปลกใหม่และตอบสนองความต้องการของประชาชนระดับรากหญ้าหรือกลุ่มฐานล่าง โดยนำเสนอนโยบายให้เข้าใจง่าย และทำให้ประชาชนมีความรู้สึกว่าจะต้องนโยบายได้จริงๆ เช่น นโยบาย 30 บาทรักษาทุกคน นโยบายพักหนี้เกษตรกร นโยบายกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ฯลฯ ซึ่งทำให้ประชาชนในระดับฐานล่าง มีความรู้สึกว่ารัฐบาลจะมา ช่วยแก้ไขปัญหาปากท้องของเขาได้ ส่งผลให้ในการเลือกตั้งปีพ.ศ. 2544 พรรคไทยรักไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งอย่างท่วมท้น²⁸ ดังนั้นสมาชิกคนจนซึ่งเป็นเครือข่ายของชาวบ้าน , เกษตรกรต่างๆ จึงเป็นฐานเสียงสำคัญของรัฐบาลชุดนี้ เหมือนที่กึ่งกาญจน์ พิชญกุล แสดงความเห็นว่า “...เมื่อสมาชิกคนจนเขามาร้องเรียน

²⁶ ประสิทธิ์พร กาพอนศรี, 7 ปีสมาชิกคนจน ถึงเวลาเสนอนโยบายทางเลือกให้สังคมไทย [ออนไลน์], 10 ธันวาคม 2545. แหล่งที่มา http://thaingo.org/story3/news_parkmoon_171245.html

²⁷ นันทนา นันทวโรภาส, ชนะเลือกตั้งด้วยพลังกรตลอด, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน, 2549), หน้า 60-61.

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 116.

ทางคณะรัฐมนตรีก็เห็นว่าเป็นฐานเสียงเกษตรกร ...”²⁹ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว รัฐบาลจึงต้องให้ความสำคัญกับข้อเสนอของสมาชิกคนและมีท่าทีที่ให้ความสำคัญด้วย เห็นได้จากการที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางมาเลี้ยงข้าวเหนียว , ไก่ย่าง, ส้มตำแก่สมาชิกสมาชิกคนจนระหว่างการชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล และประกาศคำมั่นสัญญาว่าจะช่วยแก้ไข ปัญหาของสมาชิกคนจน โดยมีการแต่งตั้งทีมประสานงานระหว่างรัฐบาลและสมาชิกคนจน เพื่อรวบรวมปัญหาและหาแนวทางแก้ไขปัญหาของสมาชิกคนจน³⁰ เมื่อถึงคราวที่รัฐบาลต้องการตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 จึงตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีที่ตอบสนองต่อการเรียกร้องของสมาชิกคนจน นั่นคือ การ “รับทราบ” ต่อข้อเสนอของสมาชิกคนจน

อย่างไรก็ตาม แม้รัฐบาลเลือกจะกำหนดนโยบายที่รับทราบต่อข้อเสนอของสมาชิกคนจน แต่ดังที่ผู้วิจัยได้กล่าวไปแล้วว่ามติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้มีความกำกวม ไม่ได้ฟันธงลงไปเสียทีเดียวว่าให้ทำตามข้อเสนอของสมาชิกคนจน เพียงแต่รับทราบข้อเสนอของสมาชิกคนจน สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลน่าจะตระหนักว่าในสังคมก็มีกลุ่มต่างๆที่สนับสนุนให้มีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ เช่น บริษัทมอนซานโต้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงกำหนดนโยบายที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ ทั้งฝ่ายที่สนับสนุนและฝ่ายที่คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งลักษณะที่เกิดขึ้นเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิด “พหุนิยม” ซึ่งอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายของรัฐโดยผ่านกลุ่มผลประโยชน์ โดยกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้มากกดดันรัฐเพื่อให้กำหนดนโยบายสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตน รัฐจึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายเพื่อ “ประนีประนอม” ความต้องการของทุกกลุ่ม

นอกจากนี้บริบททางการเมืองในช่วงการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ยังสามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบสาระสำคัญของแนวคิดพหุนิยม 7 ประการ ดังนี้

ประการแรก สังคมประกอบไปด้วยกลุ่มจำนวนมาก เห็นได้ชัดเจนจากการที่มีกลุ่มต่างๆ หลายกลุ่มและหลากหลายประเภทมาเกี่ยวข้องกับการกำหนดมติฉบับนี้ ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานของรัฐบาล กลุ่มบรรษัทข้ามชาติ และกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล

²⁹ สัมภาษณ์ กิ่งกาญจน์ พิชญกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

³⁰ ประสิทธิ์พร กาฬอนศรี, 7 ปีสมาชิกคนจน ถึงเวลาเสนอนโยบายทางเลือกให้สังคมไทย [ออนไลน์], 10 ธันวาคม 2545. แหล่งที่มา http://thaingo.org/story3/news_parkmoon_171245.html

ประการที่ 2 ไม่มีกลุ่มใดที่มีอำนาจมากเกินไปจนสามารถครอบงำสังคมได้ เห็นได้จากการที่รัฐบาลตัดสินใจกำหนดนโยบายที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของทุกฝ่าย ไม่ฟันธงไปว่าจะทำตามความต้องการของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแค่กลุ่มเดียว

ประการที่ 3 กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆจัดตั้งกันขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และเป็นไปโดยสมัครใจ เนื่องจากไม่ปรากฏว่ารัฐบาลสร้างกลุ่มผลประโยชน์ หรือบังคับให้ประชาชนสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ประการที่ 4 สมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์โดยทั่วไปจะเข้าสังกัดเป็นสมาชิกของกลุ่มมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ในประเด็นนี้ผู้วิจัยไม่มีข้อมูลว่าเกิดขึ้นในกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมตินี้

ประการที่ 5 ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก กล่าวได้ว่าผลประโยชน์และความต้องการของปัจเจกชนได้รับการนำเสนอเข้าสู่รัฐบาลผ่านกลุ่มที่ตนสังกัด ในกรณียกตัวอย่างเช่น ชาวบ้านได้มีโอกาสมีส่วนร่วมทางการเมือง ในการเรียกร้องความต้องการของตน ผ่านกลุ่มที่สังกัดอย่างเช่น สมัชชาคนจน เป็นต้น

ประการที่ 6 กลุ่มสามารถเคลื่อนไหวผลักดันนโยบายผ่านพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุนได้ แต่ในกรณีนี้ไม่ปรากฏความเกี่ยวข้องของพรรคการเมืองแต่อย่างใด

ประการที่ 7 รัฐมีอิสระและความเป็นกลาง ภายใต้การผลักดันนโยบายจากกลุ่มผลประโยชน์หลายๆกลุ่ม รัฐทำหน้าที่เป็นตลาดการเมือง ที่คอยกลั่นกรองข้อเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งทำหน้าที่ประนีประนอมความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม นโยบายของรัฐที่ออกมาจึงสะท้อนถึงความมีดุลยภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในการกำหนดมตินี้เห็นได้ชัดว่ารัฐทำการประนีประนอมความต้องการของกลุ่มต่างๆ นโยบายที่ออกมาก็สะท้อนความต้องการของทั้งฝ่ายที่สนับสนุนให้รัฐอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้และฝ่ายที่คัดค้าน แต่ในประเด็นของความเป็นอิสระและความเป็นกลางของรัฐ ผู้วิจัยคิดว่าไม่เป็นเช่นนั้น เพราะในกรณีนี้รัฐไม่มีอิสระเพราะต้องทำการตัดสินใจขึ้นอยู่กับบริบททางการเมือง และรัฐก็มีการตัดสินใจที่โน้มเอียงไปทางการรักษา ฐานคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง

บทที่ 6

การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 มีสาระสำคัญ คือ คณะรัฐมนตรีมีมติให้กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี “ถอน” เรื่องการรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรีคืนไป และให้มีการดำเนินการ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ให้มีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีชีวภาพ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และผู้เชี่ยวชาญจากที่ประชุม มอธิการบดีแห่งประเทศไทย (อปท.) โดยให้มีจำนวนของผู้เชี่ยวชาญจากที่ประชุม มอธิการบดีแห่งประเทศไทยมีจำนวนไม่ต่ำกว่าครึ่งหนึ่งขององค์ประชุมที่จะตั้งขึ้นทั้งหมด และให้นำความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศที่เห็นสมควร ว่า “ให้เร่งการออกกฎหมายและพัฒนา วางกฎระเบียบเกี่ยวกับความปลอดภัยทางชีวภาพเสียก่อน ก่อนที่จะเปิดให้มีการใช้ประโยชน์จาก สิ่งมีชีวิตดัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามและในเชิงพาณิชย์ และควรมีการศึกษา วิเคราะห์ประโยชน์และผลกระทบจากเรื่องนี้ในด้านต่างๆ , การศึกษาในแง่กฎหมายระหว่าง ประเทศ, และการศึกษาในเชิงปฏิบัติจริง ” มาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของที่ประชุมด้วย เพื่อให้ได้ข้อยุติเป็นแนวทางของนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพที่เหมาะสม และเป็นข้อมูลสำหรับ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ให้ประชาชน มีความเข้าใจที่ถูกต้องตรงกัน เสริม แล้วนำมาเสนอให้ คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกที¹

ประการที่ 2 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการร่าง พระราชบัญญัติความปลอดภัยทางเทคโนโลยีชีวภาพ² ซึ่งวางกฎระเบียบเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ก่อนให้มีการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามและในเชิงพาณิชย์ โดยให้เชิญผู้แทนจากกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , กระทรวงการต่างประเทศ , หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง , และผู้ทรงคุณวุฒิ

¹ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี,” สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547, 31 สิงหาคม 2547.

² “นายกฤษฎา บุญราช อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ (1 กันยายน 2547) : 16.

เข้าร่วมพิจารณาด้วย โดยให้นายวิชาญ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรี เป็นผู้รับผิดชอบการควบคุมดูแล³

ประการที่ 3 ระหว่างนี้ยังให้คงมติวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เกี่ยวกับการห้ามไม่ให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไรนาหรือภาคสนามภายในประเทศไทยไว้⁴

สมาชิกของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานของรัฐ คือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ กระทรวงท ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มบริษัทข้ามชาติ คือ บริษัทมอนซานโต้ กลุ่มธุรกิจ คือ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย และกลุ่มองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาล คือ กลุ่มองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งกลุ่มต่างๆเหล่านี้ได้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา และการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล ดังนี้

6.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา

ก่อนที่จะมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 จะถูกกำหนดออกมามีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา 2 กลุ่ม คือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.) และสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ดังนี้

ในวันที่ 18 มีนาคม พ .ศ.2546 ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติขึ้นโดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน คณะกรรมการ ซึ่งมีคณะกรรมการประกอบไปด้วยรองนายกรัฐมนตรี , รัฐมนตรีต่างๆ , ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย , เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ , ผู้แทนสภาหอการค้าไทย , ผู้แทนสภาอุตสาหกรรม , อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล , อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ , ผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคณะทำงานอีก 5 สาขา ได้แก่ สาขาการแพทย์, สาขาการเกษตร, สาขาพลังงาน

³ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี,” สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547, 31 สิงหาคม 2547.

⁴ “นายชงดอยปลูกพืชจีเอ็มโอ ลดข้อขัดแย้งกลุ่มต่อต้าน,” กรุงเทพธุรกิจ (1 กันยายน 2547) : 16.

และสิ่งแวดลอม, สาขาความหลากหลายและทรัพยากรทางชีวภาพ, และสาขาอุตสาหกรรมและบริการ⁵

ในคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาตินี้ กลุ่มที่มีบทบาทสำคัญ คือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.) ซึ่งวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ได้แสดงความคิดเห็นเพื่ออธิบายเรื่องนี้ว่า

“...คณะกรรมการส่วนใหญ่ของนโยบายรัฐบาลจะเป็นแบบนี้ มีนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีเป็นประธาน มีปลัดกระทรวงทั้งหลาย แต่ว่าตัวหลักที่ขับเคลื่อนคณะกรรมการนี้ก็คือไบโอเทค คือ ถ้าจะดูเรื่องนี้ให้ดูเลขาฯ ว่าใครเป็นเลขาฯของคณะกรรมการ พวกนี้ส่วนใหญ่จะเป็นผู้กำหนดหรือขับเคลื่อนทิศทางของคณะกรรมการแต่ละชุด ซึ่งชุดนี้ก็คือไบโอเทคนั่นเอง”⁶

จากข้อเท็จจริงผู้ที่ทำหน้าที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ คือ ผู้อำนวยการ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ส่วนผู้อำนวยการของศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ หรือไบโอเทค เป็นผู้ช่วยเลขานุการ⁷ ซึ่งความใกล้ชิดเคียงกันตรงนี้อาจทำให้เกิดความสับสนได้ อย่างไรก็ตามศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติเป็นหน่วยงานในสังกัดของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติจะดำเนินงานผ่านศูนย์นี้ และอีก 4 ศูนย์ คือ ศูนย์เทคโนโลยีโลหะและวัสดุแห่งชาติ , ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ , ศูนย์นาโนเทคโนโลยีแห่งชาติ , ศูนย์บริหารจัดการเทคโนโลยี โดยที่ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติจะดำเนินงานเพื่อมุ่งพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งพันธุวิศวกรรมเป็นสาขาหนึ่งของเทคโนโลยีชีวภาพ⁸ พันธุวิศวกรรมนี้เองที่เป็นศาสตร์ในการสร้างสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ดังนั้นหน่วยงานนี้จึงมีความเกี่ยวข้องกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยตรง

อย่างไรก็ตามอำนาจในการตัดสินใจและการสั่งการย่อมอยู่ที่หน่วยงานใหญ่ที่เป็นต้นสังกัด คือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ในประเด็นของนโยบายด้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติมี

⁵ เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ [ออนไลน์], 20 สิงหาคม 2547. แหล่งที่มา <http://www.monsanto.co.th/showQAnswer.asp?qNo=107>

⁶ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

⁷ เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ [ออนไลน์], 20 สิงหาคม 2547. แหล่งที่มา <http://www.monsanto.co.th/showQAnswer.asp?qNo=107>

⁸ สัมภาษณ์ ศักรินทร์ ภูมิรัตน์, ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 17 มีนาคม 2553.

ความไม่เห็นด้วยกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ซึ่งห้ามการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไรนาหรือภาคสนามตามข้อเรียกร้องของสมัชชาคนจน ศักรินทร์ ภูมิรัตน์ ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

“...ผมคิดว่ามันเป็นเรื่องที่เราเห็นว่า “มติเดิม” คือ เราไม่ค่อยเข้าใจว่า “การรับทราบ” นั้นเป็นมติแบบไหน แต่ที่ทราบก็คือ ผลจากมตินั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่อนุมัติให้ทำวิจัย (พืชตัดแต่งพันธุกรรม) เลย ไม่ว่าวิจัยเพื่อเอาไปใช้ประโยชน์ หรือว่าวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหา กระทรวงเกษตรฯไม่ให้ทำอันนั้นเรารู้ แต่เราบอกว่าไม่ถูก วิธีนั้นไม่ถูก เราน่าจะสร้างความรู้ หาวิธีให้เกิดการสร้างความรู้ และพอมีความรู้แล้วเราจะตัดตัดสินใจให้ถูกว่าจะเอาความรู้นั้นไปใช้อะไร...”⁹

ด้วยเหตุนี้จึงทำให้เมื่อสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในคณะกรรมการและดำรงตำแหน่งเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ จึงได้พยายามผลักดันให้มีนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมใหม่ที่เอื้อต่อการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมเพื่อการพัฒนาความรู้และการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสิ่งที่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติได้ดำเนินการ ได้แก่ การชักชวนกลุ่มต่างๆ ที่มีความเห็นในเชิงคัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาทำความเข้าใจ เช่น การชักชวนกลุ่มสมัชชาคนจน ซึ่ง ศักรินทร์ ได้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องนี้ว่า

“...เวลาสมัชชาคนจนเขาปรึกษาหารือกัน (เกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม) เขาก็ไม่ได้พูดในเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีกัน เท่าที่ผมทราบนะ เขาไม่ได้ชักชวนเรา เราชักชวนกลุ่มนี้บ่อยๆ ให้มาคุยกันว่าประเด็นวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมันคืออะไร”¹⁰

อีกทั้งยังมีการจัดประชุมเพื่อปรึกษาหารือกับกลุ่มต่างๆ ในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย เพื่อทำความเข้าใจเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมในเชิงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและหาข้อเสนอนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยจากจุดยืนร่วมของทุกกลุ่ม เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ซึ่ง ศักรินทร์ ได้อธิบายเรื่องนี้ว่า

“...ก็เหมือนกับเราคุยกับกรีนพีซ เราคุยกับเอ็นจีโอ เรายังคุยกับมอนซานโต้ หน้าที่เรา คือ เอาข้อมูลมา มาวิเคราะห์ข้อเสนอ (นโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมหรือนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ) ที่ดีที่สุดสำหรับประเทศไทย ในมุมมองหลายๆคนช่วยกันมอง เราต้องคุยนะ แล้วเราก็ต้องหาจุดยืนของแต่ละคน หาความพอดีของจุดยืนของทุกๆคน”¹¹

⁹ เรื่องเดียวกัน

¹⁰ เรื่องเดียวกัน

¹¹ เรื่องเดียวกัน

ต่อมาในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ที่ประชุมคณะกรรมการนโยบาย เทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติมีมติเห็นชอบ เสนอให้ประเทศไทยดำเนินนโยบาย ด้านพันธุวิศวกรรม และความปลอดภัยทางชีวภาพแบบ “ให้สังคมมีทางเลือก ” โดยให้ประเทศมีโอกาสเลือกใช้ สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และนำไปใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวัง ควบคู่ไปกับการผลิตแบบดั้งเดิม พร้อมกับ สร้าง ความสามารถด้านวิทยาการจีโนมซึ่งครอบคลุมทั้งในเรื่องการปรับปรุงพันธุ์พืช , สัตว์, จุลินทรีย์, การตรวจสอบ, และการทดสอบความปลอดภัยของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม¹² ซึ่งมีมตินี้ตรงกับ ทางเลือกที่ 2 จากทางเลือกทั้งหมด 3 ทางซึ่งเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยี แห่งชาติได้ให้ข้อเสนอ ได้แก่ ทางเลือกที่ 1 ส่งเสริมพืชตัดแต่งพันธุกรรมอย่างเต็มที่ ทางเลือกที่ 2 ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมร่วมกับพืชทั่วไป และทางเลือกที่ 3 ยุติการทดลองและใช้ ประโยชน์จากพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยสิ้นเชิง¹³ โดยมีมาตรการดังนี้

ประการแรก ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการร่าง พระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอคณะรัฐมนตรีภายในเวลา 1 ปี

ประการที่ 2 ระหว่างที่ยังไม่มีพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ ให้หน่วยงานที่มี อำนาจรับผิดชอบตามกฎหมายในแต่ละเรื่อ ดำเนินการในส่วนของตนไปก่อน เช่น สำนักงาน คณะกรรมการอาหารและยา (อย.)ดูแลความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อาหารและยา , กรมวิชาการเกษตรดูแลการบริหารจัดการพืชเกษตร , และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดูแลและศึกษาความเป็นไปได้ของผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

ประการที่ 3 ให้คณะกรรมการกลางด้านความปลอดภัยทางชีวภาพเสนอมาตรการ ควบคุมดูแลบริหารจัดการตามนโยบาย ต่อคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ภายใน 3 เดือน ระหว่างนี้ยังไม่อนุญาตให้ทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมใดๆในระดับไร่นา

ประการที่ 4 ให้ประชาคมวิจัยดำเนินการค้นคว้า , วิจัย, และทดลองด้านพันธุวิศวกรรม และความปลอดภัยทางชีวภาพ และให้ศึกษาติดตามความก้าวหน้าของประเทศอื่น โดยเฉพาะ ประเทศที่เป็นคู่แข่งกับประเทศไทยด้าน การผลิตสินค้าอาหารและเกษตร เพื่อให้ นักวิทยาศาสตร์ ไทยเข้าถึงองค์ความรู้เรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอย่างรอบคอบและรู้เท่าทัน

¹² สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), “โครงการศึกษาวิจัย รับมือสิ่งท้าทายอุบัติใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศไทยในอนาคต,” รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ(Final report) เสนอต่อสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มีนาคม 2551.

¹³ “หมายเหตุประชาชน: นโยบายพืช “จีเอ็มโอ” ของประเทศไทย-(1) รัฐบาลไฟเขียวพืชจีเอ็มโอในระดับไร่นา,” เดลินิวส์ (26 สิงหาคม 2547) : 8.

ประการที่ 5 ด้านนโยบายพันธกิจวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพ จะพิจารณาเลือกใช้ประโยชน์ สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมอย่างระมัดระวัง เฉพาะที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และอนุมัติเป็นกรณีๆไป¹⁴ และจะมีการนำเสนอมตินี้ต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีต่อไป

เมื่อพิจารณารายละเอียดของมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ พบว่ามีความสอดคล้องกับความต้องการของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ที่ต้องการให้ประเทศไทยได้มีโอกาสศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมเพื่อการพัฒนาความรู้ และการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งภายหลังจากมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีได้เผยแพร่ ออกสู่สาธารณะก็มี อีกรุ่นหนึ่งออกมาเคลื่อนไหวคัดค้าน คือ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ซึ่งเป็นกรรวมตัวกันของผู้ประกอบการภาคเอกชนที่ทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์¹⁵

ซึ่งมูลเหตุที่ทำให้สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยคัดค้านนโยบายซึ่งอนุญาตให้ใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม รวมไปถึง การอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้นั้นก็เพราะขัดแย้งต่อการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งวัลลภ พิชญ์พงศา นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ได้อธิบายเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“...ในการทำเกษตรอินทรีย์ไม่อนุญาตให้ใช้พืชตัดแต่งพันธุกรรม คือในทางกฎระเบียบแล้วก็ไม่เอ อนุญาต และในเชิงหลักการของเกษตรอินทรีย์เองก็เน้นการพึ่งพาธรรมชาติมากกว่า มีความสมดุลในสิ่งแวดล้อม...”¹⁶

อีกทั้งยังมีบริบทของการกดดันจากความสัมพันธ์การค้าตัดแต่งพันธุกรรมของสหภาพยุโรปซึ่งเป็นหนึ่งในคู่ค้าอีกด้วย เนื่องจากการเกิดวิกฤติการณ์ด้านความปลอดภัยทางอาหารในทวีปยุโรปถึง 2 ครั้งในรอบทศวรรษ ได้แก่ การเกิดโรค วัวบ้าในประเทศอังกฤษ และการแพร่ของอาหารปนเปื้อน สารไดออกซินในประเทศเบลเยียม ทำให้สหภาพยุโรปนำ “หลักการปลอดภัยไว้ก่อน” มาใช้จัดการกับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม โดยกำหนดให้สินค้าอาหารและวัตถุดิบที่ส่งเข้าไปจำหน่ายในสหภาพยุโรปต้องขออนุญาตและผ่านการตรวจสอบอย่างเข้มงวดเสียก่อน¹⁷

มาตรการสินค้าตัดแต่งพันธุกรรมของสหภาพยุโรป มีดังนี้

มาตรการแรก ระบบการตรวจสอบ

¹⁴ สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, “มติที่ประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติครั้งที่ 2-1/ 2547,” 20 สิงหาคม 2547.

¹⁵ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, เกี่ยวกับเรา [ออนไลน์], 19 ตุลาคม 2549. แหล่งที่มา <http://www.thaiorganictrade.com/>

¹⁶ สัมภาษณ์ วัลลภ พิชญ์พงศา, นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 27 พฤศจิกายน 2552.

¹⁷ จักรกฤษณ์ วรรณ, “เทคโนโลยีชีวภาพในมิติเศรษฐกิจ-สังคม,” มติชน (10 ตุลาคม 2542) : 6.

ระบบการตรวจสอบจะติดตามความเคลื่อนไหวของสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม โดยตรวจสอบทั้งกระบวนการผลิตและการจัดจำหน่าย รวมไปถึงการติดตามผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสภาพแวดล้อม การตรวจสอบฉลากสินค้า ตลอดจนการไต่สวนเมื่อมีการร้องเรียน ระบบนี้ยังมีการถอดสินค้าออกจากตลาดในกรณีที่สินค้าตัดแต่งพันธุกรรมนั้นส่งผลเสียต่อผู้บริโภคได้ ทั้งนี้มีหน่วยงานกลางซึ่งจะทำหน้าที่ในการติดตามรวบรวมข้อมูลทุกขั้นตอนตั้งแต่การผลิตจนสินค้าตัดแต่งพันธุกรรมออกสู่ตลาด โดยข้อมูลดังกล่าวจะต้องได้รับการเผยแพร่สู่สาธารณชนและเก็บรักษาไว้อย่างต่ำ 5 ปี นอกจากนี้ระบบนี้ยังคอยติดตามการส่งผ่านสินค้าตัดแต่งพันธุกรรมว่าส่งผ่านจากมือใครไปสู่มือใครบ้าง ทางสหภาพยุโรปกล่าวว่าระบบนี้จะช่วยลดต้นทุนในการสุ่มตรวจและทดสอบสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม อย่างไรก็ตามคณะกรรมการอาหารของสหภาพยุโรปได้จัดทำคู่มือในการสุ่มตรวจและทดสอบสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อให้ประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปสามารถตรวจสอบและควบคุมสินค้าตัดแต่งพันธุกรรมได้อีกชั้นหนึ่ง

มาตรการที่ 2 การติดฉลาก

การติดฉลากตามมาตรการของสหภาพยุโรปมี 2 ประการ ได้แก่ การติดฉลากอาหารตัดแต่งพันธุกรรม และการติดฉลากเมล็ดพันธุ์ตัดแต่งพันธุกรรม

ประการแรก การติดฉลากอาหารตัดแต่งพันธุกรรม ผู้ค้าปลีกจะต้องติดฉลากอาหารที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมตามที่มาตรการระบุ แม้ว่าการผลิตขั้นสุดท้ายจะไม่มี DNA ของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมนั้นหลงเหลืออยู่ก็ตาม เช่น แป้งข้าวโพดที่ผลิตจากข้าวโพด ตัดแต่งพันธุกรรม การติดฉลากนี้ ใช้กับทั้งสินค้าอาหารที่ทำมาจากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม เช่น น้ำมันถั่วเหลืองที่ทำมาจาก ถั่วเหลืองตัดแต่งพันธุกรรม รวมไปถึงการติดฉลากสินค้าอาหารที่มีส่วนผสมเพียงบางส่วนที่เป็นสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม เช่น ขนมปังกรอบที่มีส่วนผสมเป็นน้ำมันข้าวโพดที่ผลิตจากข้าวโพดตัดแต่งพันธุกรรม ทางสหภาพยุโรปกล่าวว่าภายใต้มาตรการนี้ผู้บริโภคจะมีสิทธิอย่างสมบูรณ์ในการเลือกที่จะบริโภคสินค้าตัดแต่งพันธุกรรมหรือไม่

ประการที่ 2 การติดฉลากเมล็ดพันธุ์ตัดแต่งพันธุกรรม การติดฉลากเมล็ดพันธุ์ตัดแต่งพันธุกรรมมีการกำหนดหลักการต่างๆ เช่นเดียวกับการติดฉลากอาหารตัดแต่งพันธุกรรม คณะมนตรีแห่งสหภาพยุโรปกล่าวว่าระบบการตรวจสอบสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมของสหภาพยุโรปไม่ได้จำกัดแค่เฉพาะผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิตที่เกี่ยวข้องกับสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมเท่านั้น หากแต่ครอบคลุมไปถึงระบบเกษตรกรรมแบบดั้งเดิมที่เชื่อว่าไม่มีสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมปนเปื้อนด้วย เนื่องจากระบบเกษตรกรรมและระบบการผลิตสินค้าแบบดั้งเดิมง่ายต่อการปนเปื้อนสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม สหภาพยุโรปจึงมีการกำหนดขั้นต่ำของปริมาณสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่สามารถยอมรับได้ โดยระเบียบกำหนดไว้ว่าหากผลิตภัณฑ์หรือสินค้าดั้งเดิมใดมีส่วนประกอบของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมน้อยกว่าร้อยละ 0.9 และสามารถพิสูจน์ได้

ว่าการปนเปื้อนของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมนั้นมาจากปัจจัยภายนอกซึ่งเป็นเหตุทางเทคนิค อันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้นจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องติดฉลาก

มาตรการที่ 3 การอนุญาตให้นำสินค้าตัดแต่งพันธุกรรมเข้าสู่ตลาดสหภาพยุโรป

สินค้าตัดแต่งพันธุกรรมที่จะนำเข้ามาค้าขายในตลาดสหภาพยุโรปต้องได้รับการรับรองจากคณะกรรมการของสหภาพยุโรปเสียก่อน มีการกำหนดขั้นต่ำ ของปริมาณสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่ปนเปื้อนในอาหารหรือเมล็ดพันธุ์ ซึ่งมาจากปัจจัยภายนอกที่เป็นเหตุทางเทคนิคอันไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ต้องไม่สูงเกินกว่าร้อยละ 0.5 โดยหากมีปริมาณการปนเปื้อนของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมสูงกว่านั้นสินค้านั้นจะไม่ได้รับอนุญาตให้นำเข้าสู่สหภาพยุโรป

มาตรการที่ 4 กระบวนการอนุญาตให้นำเข้าสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม

สหภาพยุโรปมีการกำหนดระเบียบว่าด้วยการอนุญาตให้นำเข้าสินค้าตัดแต่งพันธุกรรม แต่ในทางปฏิบัติความรับผิดชอบในประเด็นนี้ยังแบ่งกันระหว่างสหภาพยุโรปและประเทศสมาชิก ระเบียบเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดระบบ “หนึ่งประตูหนึ่งกุญแจ” กล่าวคือ ภายหลังจากที่คณะกรรมการของสหภาพยุโรปอนุญาตให้นำเข้าสินค้าได้แล้ว ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศยังมีระเบียบต่างๆ เพื่อตรวจวัดความเสี่ยงผ่านกระบวนการวิทยาศาสตร์ก่อนการอนุญาตให้นำเข้าประเทศของตน อีกชั้นหนึ่ง การตรวจวัดความเสี่ยงผ่านกระบวนการทางวิทยาศาสตร์นี้อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบขององค์กรความปลอดภัยด้านอาหารแห่งสหภาพยุโรป ซึ่งความเห็นต่างๆของหน่วยงานนี้จะได้รับการเผยแพร่ต่อสาธารณะและประชาชนสามารถ ที่จะแสดงความเห็นเพิ่มเติมได้ นอกจากนี้ องค์กรนี้ยังมีหน้าที่ในการร่างข้อสรุปว่าจะอนุญาตให้นำเข้าหรือปฏิเสธการนำเข้า สินค้าตัดแต่งพันธุกรรมเหล่านั้น ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวจะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการควบคุม ที่ประกอบด้วยตัวแทนจากประเทศสมาชิกครบทุกประเทศอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้หากอาหารตัดแต่งพันธุกรรมหรือเมล็ดพันธุ์ตัดแต่งพันธุกรรมใดได้รับอนุญาตให้นำเข้าประเทศในสหภาพยุโรปได้ การอนุญาตนั้นจะมีผล 10 ปี เมื่อครบ 10 ปีแล้วจะต้องมีกระบวนการพิจารณาสินค้าเหล่านั้นใหม่

มาตรการที่ 5 การอยู่ร่วมกันระหว่างพืชพันธุ์ดั้งเดิมกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม

สหภาพยุโรปมีความกังวลว่าพืชพันธุ์ดั้งเดิมจะสามารถอยู่ร่วมกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้หรือไม่แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่ควบคุมเรื่องนี้โดยตรง อย่างไรก็ตามคณะกรรมการของสหภาพยุโรปกล่าวว่าประเทศสมาชิกสามารถกำหนดมาตรการต่างๆเพื่อป้องกันผลกระทบที่พืชตัดแต่งพันธุกรรมอาจมีต่อพืชพันธุ์ดั้งเดิมได้ และในอนาคตทางคณะกรรมการจะกำหนดกรอบ

การดำเนินงานของการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมการอยู่ร่วมกันระหว่างพืชพันธุ์ดั้งเดิมกับพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศสมาชิก¹⁸

จะเห็นได้ว่าสหภาพยุโรปมีมาตรการที่เข้มงวดต่อสินค้าตัดแต่งพันธุกรรมมาก ซึ่งถ้าหากประเทศไทยมีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมย่อมจะมีความเสี่ยงของการปนเปื้อนพืชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งย่อมส่งผลให้สหภาพยุโรปปฏิเสธสินค้าของประเทศไทยได้ อีกทั้งในช่วงนั้นยังมีข่าวว่า ผู้ประกอบการส่งออกผลไม้กระป๋องไปสหภาพยุโรป ซึ่งใช้วัตถุดิบจากผลิตผลเกษตรทั่วไป อันได้แก่ฟรุ้ตสลัด ฟรุ้ตค็อกเทล ถูกผู้ซื้อระงับการนำเข้าผลไม้กระป๋องที่มีส่วนผสมของมะละกอจากประเทศไทย ซึ่งมีผลกระทบต่อ อุตริจผลไม้กระป๋องเป็นอย่างมาก เนื่องจากผู้ซื้อมีความสงสัยว่าจะปนเปื้อนมะละกอที่ผ่านการตัดแต่งพันธุกรรม และถ้าจะส่งออกไปขายต้องมีการตรวจสอบตั้งแต่เมล็ดพันธุ์¹⁹

ด้วยมูลเหตุเหล่านี้จึงอาจส่งผลให้สมาคมการค้า เกษตรอินทรีย์ไทยคัดค้านมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติซึ่งมีสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเป็นผู้เสนอ โดยสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

ในวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2547 สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยซึ่งในขณะนั้นยัง เป็น “ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย ” ได้จัดทำจดหมายเปิดผนึกส่งถึงพ .ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เรื่อง “ขอให้มีการทบทวนมติคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ในเรื่องการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ในระดับไร่เนา ” โดยเนื้อความในจดหมายมีสาระสำคัญ คือ ทางชมรมผู้ประกอบการเกษตร อินทรีย์ไทย ขอให้มีการทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ซึ่งเห็นควรให้มีการทดลองและปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่เนาและอนุญาตการนำเข้าพืชและสัตว์ตัดแต่งพันธุกรรม เนื่องจากทางชมรมมีความห่วงใยถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้จากการตัดสินใจดำเนินการตามมตินี้ใน 4 ด้าน ดังนี้

ด้านแรก ผลกระทบต่อเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย เพราะมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกไม่ยอมรับการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ถ้าประเทศไทยยอมรับให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านการผลิตและการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะมีการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมไปยังพืชเกษตรอินทรีย์ได้ง่าย แม้ว่าจะมีการกำหนดมาตรการในการป้องกันไว้ดีเพียงใด ดังกรณีที่สหภาพยุโรป ได้ตีกลับสินค้าเกษตร

¹⁸ สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล, GMOS ภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 90-97.

¹⁹ ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, “ผู้นำเข้าผลไม้จากสหภาพยุโรปแบนนำเข้ามะละกอไทย เกรงปนเปื้อนจีเอ็มโอ ถ้าไทยจะส่งออกต้องตรวจสอบตั้งแต่เมล็ดพันธุ์,” Press Release, กันยายน 2547.

อินทรีจากประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากตรวจพบการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมในสินค้าลือตนั้น

ด้านที่ 2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากยังไม่มีมาตรการใดที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมไปยังพืชทั่วไป การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม จึงก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเกษตรกรรมและต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านการรักษาพันธุ์พืชพื้นเมือง ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาการปนเปื้อนในระดับไร่นาแล้วยากที่จะควบคุมและแก้ไขได้ ดังเช่นเหตุการณ์ที่พบการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมในพืชไร่ที่เพาะปลูกในสหภาพยุโรป ภายหลังมีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาได้ ทั้งที่สหภาพยุโรปได้มีการจัดทำมาตรการการแยกแยะและการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมไว้อย่างค่อนข้างครอบคลุม แต่ก็ไม่สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 3 ผลกระทบด้านสังคม , วัฒนธรรม , และเศรษฐกิจท้องถิ่น การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการพึ่งพาตนเองของสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากเกษตรกรต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างชาติทั้งหมด ตั้งแต่การใช้เมล็ดพันธุ์ตลอดจนปัจจัยการผลิตต่างๆ ซึ่งถูกคุ้มครองโดยสิทธิบัตร ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปีพ .ศ. 2540 ของประเทศไทย ภาคเกษตรกรรมและภาคชนบทเป็น “หลังอิง” อันสำคัญของประเทศไทยในการรองรับผลกระทบ จากการล้มละลายของธุรกิจมากมาย แต่ถ้ามีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมภาคเกษตรจะไม่สามารถเป็น หลังอิงของประเทศไทยอีกต่อไปได้ เนื่องจากความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ถูกทำลายไปแล้ว

ด้านที่ 4 ผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค เนื่องจากยังไม่มีผลการศึกษาใดที่ยืนยันได้ว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะไม่ส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภคในระยะยาว อีกทั้งผู้บริโภคในหลายประเทศไม่ให้การยอมรับพืชตัดแต่งพันธุกรรม ดังนั้นการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในต่างประเทศต่อสินค้าเกษตรไทย อันจะเป็นการขัดขวางนโยบายของรัฐบาลที่จะทำ ให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลกได้ และจะส่งผลกระทบต่อส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทย²⁰

อีกทั้ง ภายในวันเดียวกันชมรม ผู้ประกอบการเกษตร อินทรีไทยได้จัดแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในหัวข้อ “ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ขอให้นายกฯ ทบทวนการเปิดให้ปลูกพืชจีเอ็มโอ ” ในเวลา 13.00 น. สำคัญในการแถลงข่าววันนั้น คือ การแจ้งให้ทราบว่าทางชมรมได้ส่งจดหมายเปิดผนึกไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อขอให้มีการทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติในเรื่องการอนุญาตการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา เพราะมี

²⁰ ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, “ขอให้มีการทบทวนมติคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติในเรื่องการอนุญาตการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ)ในระดับไร่นา,” จดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี, 30 สิงหาคม 2547.

ความหวังว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย , สิ่งแวดล้อม , สังคมวัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น , และความปลอดภัยของผู้บริโภค อีกทั้งยังได้เสนอให้มีการศึกษาทางเลือกเทคโนโลยีที่ วกาพอื่นที่เหมาะสมกับประเทศไทย โดยพิจารณาในมิติต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยโดยรวม ไม่ว่าจะเป็นต่อเกษตรกร , ผู้ประกอบการ , นักวิทยาศาสตร์, หรือผู้บริโภค²¹

จากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้สรุปความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมาชิกเครือข่ายนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม ตามลักษณะของเครือข่ายนโยบายประเภท “เครือข่ายประเด็นปัญหา” ได้ดังนี้

ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มีความเข้มข้นและเวลาที่ไม่นั่นอน เห็นได้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติและสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยไม่ได้มีแบบแผนที่แน่นอนแต่เป็นในลักษณะที่เมื่อฝ่ายหนึ่งดำเนินการผลักดันนโยบายที่ขัดแย้งกับผลประโยชน์หรือความต้องการของอีกฝ่าย อีกฝ่ายจึง มีการเคลื่อนไหว เพื่อแสดงการคัดค้านการดำเนินการนั้น

ด้านความต่อเนื่อง สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหามี การเข้าถึงนโยบายไม่ต่อเนื่อง เห็นได้จากการที่ในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 มีสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง คือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ บริษัทมอนซานโต้ และกลุ่มองค์กรที่มีไซ่ของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม ส่วนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และมูลนิธิชีววิถีที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ก็ไม่ได้มาเกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

ด้านความเห็นพ้องต้องกัน สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหาไม่ค่อยเห็นพ้องต้องกัน ปรากฏความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน คือ การที่ฝ่ายสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ มีความต้องการให้ประเทศไทยมีนโยบายอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ เพื่อประโยชน์ในการศึกษาวิจัยและนำไปใช้ประโยชน์ แต่ฝ่ายสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยกลับคัดค้าน และพยายามชี้ให้เห็นว่านโยบายเช่นนั้นจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยเสียหาย

ด้านการกระจายทรัพยากรภายในเครือข่าย คำว่า “ทรัพยากร” ในที่นี้มีความหมายกว้างมาก แต่ถ้ามองว่าทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันนโยบาย อาจจะได้แก่ เงินทุน ทรัพยากร

²¹ ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, “ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ขอให้นายกรัฐมนตรีทบทวนการเปิดให้ปลูกพืชจีเอ็มโอ,” Press Release, 30 สิงหาคม 2547.

บุคคล ฯลฯ ซึ่งแต่ละกลุ่มที่มาเกี่ยวข้องกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 นั้น เป็นกลุ่มต่างประเภทกัน คือ สำ นักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติและสำนัก ความหลากหลายทางชีวภาพเป็นกลุ่มหน่วยงานของรัฐบาล สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยเป็น กลุ่มธุรกิจ มอนซานโต้เป็นบริษัทข้ามชาติ และกลุ่มองค์การที่มีไซของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็น พีชตัดแต่งพันธุกรรม เป็นองค์การที่มี ไซของรัฐบาล จึงย่อมจะมีทรัพยากรแตกต่างกันออกไป ส่วนความสัมพันธ์พื้นฐาน ในการปรึกษาหารือกัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจจะมีการปรึกษาหารือ เกิดขึ้นในการจัดประชุมปรึกษาหารือของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ

ด้านการกระจายทรัพยากรภายในกลุ่ม ซึ่งตามทฤษฎีแล้วเครือข่ายนโยบายประเภท เครือข่ายประเด็นปัญหา จะมีการกระจายทรัพยากรไม่แน่นอนและยากที่จะควบคุมสมาชิกภายใน กลุ่ม แต่ผู้วิจัยไม่มีข้อมูลในจุดนี้ เพราะเป็นข้อมูลที่ดูแล้วเป็นส่วนตัวของแต่ละกลุ่มและแต่ละ องค์กร ผู้วิจัยสามารถนำเสนอได้แค่ที่ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติและ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพเป็นหน่วยงานของรัฐบาล สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย เป็นกลุ่มธุรกิจที่เกิดจาก การรวมตัวกันของผู้ประกอบการภาคเอกชนที่ทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์²² ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก²³ บริษัทมอนซานโต้เป็นบ ษัทข้ามชาติ ซึ่งมีส่วนแบ่งใน ตลาดเมล็ดพันธุ์สูงที่สุด²⁴ และกลุ่มองค์การที่มีไซของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพีชตัดแต่ง พันธุกรรม เป็นการร่วมมือกันชั่วคราวขององค์การที่มีไซของรัฐบาลหลายองค์กร ซึ่งไม่ได้บ่งบอก ถึงการกระจายทรัพยากรภายในกลุ่มแต่อย่างใด

ด้านอำนาจ สมาชิกมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน สะท้อนให้เห็นจากการที่สมาชิกมีทรัพยากร และการเข้าถึงกระบวนการนโยบายไม่เสมอภาคกัน ลักษณะประการสุดท้ายนี้สะท้อนมาจาก ลักษณะด้านการกระจายทรัพยากรภายในเครือข่ายและด้านความต่อเนื่องอีกที ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบาย ไปแล้วว่าในการกำหนดมติคณะรั ฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ .ศ. 2547 สมาชิกของเครือข่าย ประเด็นปัญหามีทรัพยากรและการเข้าถึงกระบวนการนโยบายแตกต่างกันไป ไม่เสมอภาคกัน ดังนั้นสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหานี้จึงมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²² สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, เกี่ยวกับเรา [ออนไลน์], 19 ตุลาคม 2549. แหล่งที่มา

<http://www.thaiorganictrade.com/>

²³ สัมภาษณ์ วุฒิก พิษณุพงศา, นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 27 พฤศจิกายน 2552.

²⁴ Etc group, World's top 10 seed companies [online], 2007, April 30. Available from

<http://www.etcgroup.org/en/node/615>

นอกเหนือไปจากบทบาทการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาของพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยด้วยกันแล้ว สมาชิกของเครือข่ายนโยบายนี้ยังมีบทบาทในการปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาล ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2547 ในลักษณะที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ โดยกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาล ได้แก่ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, บริษัทมอนซานโต้, สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, และกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

6.2 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล

6.2.1 การปฏิสัมพันธ์ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติต่อรัฐบาล

เนื่องจากสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ มีหน้าที่หลัก คือ การสร้างศักยภาพทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย ให้ข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้ความเป็นอยู่ของคนในประเทศดีขึ้นและสามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ได้มีการศึกษาในหลายมิติทั้งด้านการเกษตร, ด้านสาธารณสุข, ด้านอุตสาหกรรม, ด้านชุมชน ซึ่งประเด็นด้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ทางสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ก็ได้ศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีการตัดแต่งทางพันธุกรรม สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ มีความเห็นว่เมื่อกล่าวถึง “เทคโนโลยี” เทคโนโลยีทุกอย่างมีทั้งประโยชน์และโทษ แต่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เลือกที่จะเสนอให้ใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่มนุษย์

ในกรณีของการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือการทดสอบภาคสนาม ทางสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เห็นว่า ภายหลังจากมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ออกมา ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่อนุมัติให้มีการทำวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามเลย ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเพื่อใช้ประโยชน์หรือวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหา ทำให้ทาง สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ “ไม่เห็นด้วย” กับมตินี้ เพราะเห็นว่าประเทศไทยควรจะสร้างความรู้หรือหาวิธีการเพื่อให้เกิดการสร้างความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พอได้ความรู้แล้วจึงนำไปตัดสินใจว่าจะใช้ความรู้นั้นไปทำอะไรต่อไป ทางสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ คิดว่าไม่ใช่แค่หน่วยงานของรัฐ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เท่านั้น ที่อยากจะให้นโยบายด้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมีความชัดเจน แต่กลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล ต่างๆ เช่น กรีนพีซ และองค์กรอื่น

ก็อยากให้เห็นนโยบายด้านนี้มีความชัดเจนเช่นกัน เพราะกรีนพีซและ องค์การที่มีไซของรัฐบาลอื่นๆ ก็สนับสนุนให้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ และสนับสนุนให้มีการบังคับใช้กฎหมายนี้ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ จึงเห็นควรให้มีการระดมความคิดจากกลุ่ม มต่างๆ เพื่อการตัดสินใจ เรื่องนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม และการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

ในฐานะที่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติเป็นคณะกรรมการของ "คณะกรรมการเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ" และเป็นเลขานุการ จึงให้มีการจัดประชุมเพื่อรวบรวมความคิดเห็น จากกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มธุรกิจ กลุ่มองค์การที่มีไซของรัฐบาล ฯลฯ เพื่อนำความคิดเห็นนั้นมาวิเคราะห์หาแนวทางนโยบายที่เหมาะสมที่สุดสำหรับประเทศ โดยหาความพอดีของจุดยืนทางความคิดของทุกกลุ่ม จากนั้นจึงได้มีการจัดประชุม คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติเพื่อหามติของคณะกรรมการ เมื่อได้มติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติแล้ว ในฐานะที่สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เป็นเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ จึงทำหน้าที่นำเสนอมติเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ที่เห็นชอบให้ประเทศไทยดำเนินนโยบายด้านพันธุวิศวกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพแบบ "ให้สังคมมีทางเลือก" โดยให้ประเทศไทยมีโอกาสเลือก ใช้สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ที่ผ่านการประเมินความปลอดภัยต่อผู้บริโภคและสิ่งแวดล้อมแล้ว และนำไปใช้ประโยชน์อย่างระมัดระวังควบคู่ไปกับการผลิตแบบดั้งเดิม โดยมีมาตรการรองรับนโยบาย ต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อให้ทำการพิจารณา²⁵ สรุปจากการสัมภาษณ์ ศักรินทร์ ภูมิรัตน ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ เกี่ยวกับบทบาทของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติต่อการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547

ศักรินทร์กล่าวว่า "ผมไม่คิดว่าเรื่องนี้เป็น "การผลักดัน" แต่มันเป็นเรื่องที่เราเห็นว่า เราไม่เข้าใจว่า "มติเดิม" ตอนปีพ.ศ. 2544 เป็นมติแบบไหน แต่ที่เราทราบก็คือ ผลจากมตินั้นทำให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่อนุมัติให้ทำวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมเลย ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยเพื่อเอาไปใช้ประโยชน์ หรือการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหา เรามองว่าวิธีนั้น "ไม่ถูก" เราน่าจะสร้างความรู้หาวิธีให้เกิดการสร้างความรู้ และพอมีความรู้แล้ว เราจะได้ตัดสินใจให้ถูกว่าจะเอาความรู้นั้นไปใช้อะไร ดังนั้นผมจึงคิดว่า "ไม่ใช่เรื่องผลักดัน" แต่เป็นเรื่องที่ประเทศไทย "ควรจะทำ" เพื่อให้เกิดความเข้าใจ ... แทนที่จะไป "รับทราบ" ความเห็นอะไรสักอย่างหนึ่ง แล้วก็มีผลกับการพัฒนาอย่างมาก"²⁶

²⁵ สัมภาษณ์ ศักรินทร์ ภูมิรัตน, ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 17 มีนาคม 2553.

²⁶ เรื่องเดียวกัน

6.2.2 การปฏิสัมพันธ์ของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพต่อรัฐบาล

สิริกุล บรรพพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพอธิบายถึงบทบาทของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต่อการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ว่า “ทางสำนักความหลากหลายทางชีวภาพและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ได้มีบทบาทต่อการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ในรูปแบบของการผลักดันนโยบาย แต่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ เนื่องจากทางคณะรัฐมนตรีทราบว่ สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดูแลและประสานงานเกี่ยวกับอนุสัญญาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีชีวภาพ ได้แก่ อนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ และอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ (ตอนนั้นประเทศไทยยังไม่ได้เป็นภาคีของพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ) เพราะแต่ละกระทรวงมีการประสานงานกันตามปกติอยู่แล้ว ดังนั้นทางรัฐมนตรีต่างๆจึงมีความเห็นว่า ควรให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เมื่อเสร็จแล้วก็ให้นำมาให้ คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกที ดังนั้นในมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 จึงระบุว่าให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ เพื่อใช้ในการควบคุมดูแลเรื่องการใช้เทคโนโลยีชีวภาพ”²⁷

6.2.3 การปฏิสัมพันธ์ของบริษัทมอนซานโต้ต่อรัฐบาล

นายคริสโตเฟอร์ คิท บอนด์ วุฒิสมาชิกมลรัฐมิสซูรี ประเทศสหรัฐอเมริกา สังกัดพรรครีพับลิกัน ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการสนับสนุนทางการเมืองจากบริษัทมอนซานโต้ และยังทำหน้าที่เป็นนักล็อบบี้ให้กับบริษัทมอนซานโต้อีกด้วย โดยในวันที่ 8 มกราคม พ.ศ. 2547 นายคิท บอนด์ เดินทางมายังประเทศไทยและขอเข้าพบนายสุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรีซึ่งดูแลงานด้านสิ่งแวดล้อมด้วย และวันถัดมานายคิท บอนด์ ก็ได้ขอเข้าพบพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี จึงมีความเป็นไปได้ว่านายคิท บอนด์ จะมีการล็อบบี้ทั้งนายกรัฐมนตรีและรองนายกรัฐมนตรี ในประเด็นการสนับสนุนให้ประเทศไทยเปิดเสรีพืชตัดแต่งพันธุกรรม อีกทั้งก่อนหน้านี้บริษัทมอนซานโต้ ยังได้ส่งจดหมายไปยังสำนักงานตัวแทนการค้าของสหรัฐอเมริกา เพื่อให้กดดันให้ประเทศไทยนำเข้าข้าวโพดตัดแต่งพันธุกรรม จากบริษัทไปปลูกทดสอบในระดับไร่หรือภาคสนาม เพื่อปูทางไปสู่การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์ภายในประเทศไทย²⁸

²⁷ สัมภาษณ์ สิริกุล บรรพพงศ์, ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, 18 กุมภาพันธ์ 2553.

²⁸ ทีมข่าวพิเศษ, ยักษ์ไบโอเทคโนโลยีเกมกดัน GMO ข้าวเชิงวิเคราะห์ “เบื้องหลังรัฐเปิดไฟเขียวจีเอ็มโอ” [ออนไลน์],

6.2.4 การปฏิสัมพันธ์ของสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยต่อรัฐบาล

วัลลภ พิชญ์พงศา นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย อธิบายว่า “ในปีพ.ศ. 2547 สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยยังไม่ได้เป็นสมาคม เพราะทางสมาคมจดทะเบียนเป็น สมาคมอย่างเป็นทางการเมื่อปีพ .ศ.2548 ในปีพ.ศ. 2547สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยยังเป็น “ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย” ”²⁹

ภายหลังจากที่มีข่าวออกมาอย่างแพร่หลายว่า คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ มีมติเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ให้ประเทศไทยดำเนินนโยบายพันธุ์กรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพแบบ “ให้สังคมมีทางเลือก ” ในการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตดัดแต่งพันธุกรรม และทางคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติได้นำมตินี้ เข้าเสนอต่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป ทางชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทยก็ได้มีการเคลื่อนไหว ดังนี้

ในวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ชมรมได้จัดทำจดหมายเปิดผนึกส่งถึงพ .ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เรื่อง “ขอให้มีการทบทวนมติคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ในเรื่องการอนุญาตให้ปลูกพืชดัดแต่งพันธุกรรม ในระดับไร่นา” โดยเนื้อความในจดหมายมีสาระสำคัญ คือ ทางชมรม ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย ขอให้มีการทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ซึ่งเห็น ควรให้มีการทดลองและปลูกพืชดัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาและอนุญาตการนำเข้าพืชและสัตว์ดัดแต่งพันธุกรรม เนื่องจากทางชมรมมีความห่วงใยถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้จากการตัดสินใจดำเนินการตามมตินี้ใน 4 ด้าน ดังนี้

ด้านแรก ผลกระทบต่อเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย เพราะ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั่วโลกไม่ยอมรับการปลูกพืชดัดแต่งพันธุกรรม ถ้าประเทศไทยยอมรับให้มีการปลูกพืชดัดแต่งพันธุกรรมจะก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านการผลิตและ จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากมีความเสี่ยงที่จะมีการปนเปื้อนของพืชดัดแต่งพันธุกรรมไปยังพืชเกษตรอินทรีย์ได้ง่าย แม้ว่าจะมีการกำหนดมาตรการในการป้องกันไว้ดีเพียงใด ดังกรณีที่สหภาพยุโรป ได้ตีกลับสินค้าเกษตรอินทรีย์จากประเทศสหรัฐอเมริกา หลังตรวจพบการปนเปื้อนของพืชดัดแต่งพันธุกรรมในสินค้าลือต้นนั้น

ด้านที่ 2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากยังไม่มีมาตรการใดที่มี ประสิทธิภาพในการป้องกันการปนเปื้อนของพืชดัดแต่งพันธุกรรมไปยังพืชทั่วไป การปลูกพืชดัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม จึงก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเกษตรกรรมและต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในด้านการรักษาพันธุ์พืชพื้นเมือง ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาการปนเปื้อนในระดับไร่นาแล้วยากที่จะควบคุมและ

²⁹ สัมภาษณ์ วัลลภ พิชญ์พงศา, นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 27 พฤศจิกายน 2552.

แก้ไขได้ ดังเช่นเหตุการณ์ที่พบการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมใน นพืชไร่ที่เพาะปลูกใน สหภาพยุโรปหลังมีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาได้ ทั้งที่สหภาพยุโรปได้มีการ จัดทำมาตรการการแยกแยะและการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรม ไว้อย่าง ค่อนข้าง ครอบคลุม แต่ก็ไม่สามารถที่จะป้องกันการปนเปื้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านที่ 3 ผลกระทบด้านสังคม , วัฒนธรรม , และเศรษฐกิจท้องถิ่น การปลูกพืชตัดแต่ง พันธุกรรมจะทำลายภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการพึ่งพาตนเองของสังคม เกษตรกรรม เนื่องจากเกษตรกรต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างชาติทั้งหมด ตั้งแต่การใช้เมล็ด พันธุ์ ตลอดจนปัจจัยการผลิตต่างๆที่ถูกคุ้มครองโดยสิทธิบัตร ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปีพ .ศ. 2540 ของ ประเทศไทย ภาคเกษตรกรรมและภาคชนบทเป็น “หลังอิง” อันสำคัญของประเทศไทยในการ รองรับผลกระทบ จากการล้มละลายของธุรกิจมากมาย แต่ถ้ามีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ภาคเกษตรจะไม่สามารถเป็น หลังอิงของประเทศไทยอีกต่อไปได้ เนื่องจากความสามารถในการ พึ่งพาตนเองได้ถูกทำลายไปแล้ว

ด้านที่ 4 ผลกระทบต่อความปลอดภัยของผู้บริโภค เนื่องจากยังไม่มีผลการศึกษาใดที่จะ ยืนยันได้ว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะไม่ส่งผลกระทบต่อคว ามปลอดภัยของผู้บริโภคในระยะยาว อีกทั้งผู้บริโภคในหลายประเทศไม่ ให้การยอมรับพืชตัดแต่งพันธุกรรม ดังนั้นการปลูกพืชตัดแต่ง พันธุกรรมจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้บริโภคในต่างประเทศต่อสินค้าเกษตรไทย อันจะเป็นการ ชัดขวางนโยบายของรัฐบาลที่จะทำ ให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลกได้ และจะส่งผลต่อยอด การส่งออกสินค้าเกษตรของประเทศไทย ³⁰ และภายในวันเดียวกันชมรม ผู้ประกอบการ เกษตรอินทรีย์ไทย ได้จัดแถลงข่าวต่อสื่อมวลชนในหัวข้อ “ผู้ประกอบการ เกษตรอินทรีย์ขอให้ นายกษ ทบพทวนการเปิดให้ปลูกพืชจีเอ็มโอ ” ในเวลา 13.00 น. สำระสำคัญในการแถลงข่าววันนั้น คือ การแจ้งให้ทราบว่าทางชมรมได้ส่งจ ดหมายเปิดผนึกไปยังนายกรัฐมนตรี เพื่อขอให้มีการ ทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ในเรื่องการอนุญาตการปลูกพืช ตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา เพราะมีความห่วงใยว่าจะก่อให้เกิดผลกระทบต่อการทำเกษตร อินทรีย์ในประเทศไทย, สิ่งแวดล้อม, สังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น , และความปลอดภัย ของผู้บริโภค อีกทั้งยังได้เสนอให้มีการศึกษาทางเลือกเทคโนโลยีชีวภาพอื่นที่เหมาะสมกับประเทศ ไทย โดยพิจารณาในมิติต่างๆ อันจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศไทยโดยรวม ไม่ว่าจะ เป็นต่อ เกษตรกร, ผู้ประกอบการ, นักวิทยาศาสตร์, หรือผู้บริโภค³¹

³⁰ ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, “ขอให้มีการทบทวนมติคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ในเรื่องการอนุญาตการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ)ในระดับไร่นา,” จดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี, 30 สิงหาคม 2547.

³¹ ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, “ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ขอให้นายกรัฐมนตรีทบทวนการเปิดให้ปลูกพืช จีเอ็มโอ,” *Press Release*, 30 สิงหาคม 2547.

ต่อมาในวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ชมรมผู้ประกอบการค้าเกษตรอินทรีย์และกลุ่มเกษตรกรได้เดินทางไปยื่นหนังสือเปิดผนึกต่อ นายกรัฐมนตรีที่ทำเนียบรัฐบาล ในเวลา 09.30 น. โดยมีเครือข่ายเกษตรกรรวมต่างๆหลายกลุ่มไปร่วมชุมนุมหน้าทำเนียบในการยื่นหนังสือ นอกจากนี้ทางชมรมผู้ประกอบการค้าเกษตรอินทรีย์ยังเคลื่อนไหวต่อเนื่องใน 3 ระดับ ได้แก่

ระดับแรก การเคลื่อนไหวระดับ กลุ่มเกษตรกรอินทรีย์ ซึ่งมีเครือข่ายเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ให้ความร่วมมือด้วย ในการรณรงค์ให้ความรู้ถึงผลกระทบและข้อเสียจากพืชตัดแต่งพันธุกรรม ไปยังเกษตรกรในพื้นที่

ระดับ 2 การเคลื่อนไหวในระดับกลุ่มห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ต เป็นการประสานงานเพื่อจัดทำโครงการในการเลือกสินค้า และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับผลกระทบจากพืชตัดแต่งพันธุกรรม กับห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ตที่วางจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์

ระดับ 3 การเคลื่อนไหวในระดับกลุ่มนักธุรกิจด้านเกษตรและด้านเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมี 200 กว่าบริษัท เพื่อประสานงาน, แลกเปลี่ยนข้อมูลและปัญหาจากการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้³²

6.2.5 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

ก่อนที่จะมีการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ได้มีกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลออกมาเคลื่อนไหว ซึ่งไม่ใช่การเคลื่อนไหวของเพียงองค์กรใดองค์กรหนึ่งแต่เป็นการร่วมมือกันของหลายกลุ่มอันประกอบไปด้วย เครือข่ายเกษตรกรทางเลือก, มูลนิธิชีววิถี, สมัชชาคนจน, สหพันธ์องค์กรผู้บริโภค, และสหกรณ์กรีนเนท ซึ่งเป็นกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลที่ติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาตั้งแต่ปีพ.ศ. 2540

ทางกลุ่มได้ออกมาแถลงข่าวในวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2547 ที่เครือข่ายเกษตรกรทางเลือก ในหัวข้อ “ร้องนายกจัดการกรมวิชาการเกษตรยุติการแจกจ่ายพันธุ์มะละกอจีเอ็มโอ ผิดกฎหมาย ขอให้มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลาง รวมทั้งเร่งให้มีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยทางชีวภาพโดยด่วน ” โดยกลุ่มนี้ได้แสดงความห่วงใยในกรณีที่ยกเว้นพืชเปิดโปงว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นสาเหตุทำให้มะละกอทั่วไปถูกปนเปื้อนโดยมะละกอตัดแต่งพันธุกรรม³³ ซึ่งเป็นมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมที่ปลูกทดสอบโดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จังหวัด ขอนแก่น ที่เป็นหน่วยงานในสังกัดกรมวิชาการเกษตร

³² “สื่อรูด้าน “จีเอ็มโอ” ทำเจ็มนักส่งนอก,” ข่าวสด (31 สิงหาคม 2547) : 8.

³³ เครือข่ายเกษตรกรทางเลือก, “ร้องนายกจัดการกรมวิชาการเกษตรยุติการจำหน่ายพันธุ์มะละกอจีเอ็มโอ ผิดกฎหมาย ขอให้มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลาง รวมทั้งเร่งให้มีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยทางชีวภาพโดยด่วน,” รายงานการแถลงข่าว, 29 กรกฎาคม 2547.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และทางสำนักวิจัยยังได้แจกจ่ายเมล็ดพันธุ์มะละกอที่ปนเปื้อน มะละกอดัดแต่งพันธุกรรมให้กับเกษตรกรกว่า 2,669 รายใน 37 จังหวัดทั่วประเทศ³⁴ จึงต้องการ จะเตือนให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รวมทั้งข้าราชการระดับสูงในกระทรวงรีบ ออกมาจัดการปัญหาการหลุดรอดของมะละกอดัดแต่งพันธุกรรมไปยังแปลงมะละกอทั่วไป ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของผู้บริโภค , สภาพแวดล้อม , และความสามารถในการแข่งขัน ทางเศรษฐกิจ ในการส่งออกสินค้าเกษตรกรรมตามแนวนโยบายครัวโลกของรัฐบาล³⁵

ทั้งนี้ตัวแทนของแต่ละองค์กรได้ออกมาแถลงความเห็นต่อประเด็นการหลุดรอดของ มะละกอดัดแต่งพันธุกรรม สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ประการแรก ความไม่มีประสิทธิภาพของหน่วยงานของ รัฐในการควบคุมดูแลพืชตัดแต่ง พันธุกรรม เนื่องจากการหลุดรอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรมนี้เป็นครั้งที่ 2 แล้ว ซึ่งในครั้งแรกเป็น การหลุดรอดของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมที่บริษัทมอนซานโต้ขออนุญาตรัฐบาลนำเข้ามาปลูก ทดสอบภายในประเทศไทยปีพ .ศ. 2538 ร่วมกับพบการหลุดรอดในปีพ .ศ. 2542 ซึ่งองค์กรภาค ประชาชนหรือองค์กรที่มีไซ่ของรัฐบาลได้มีการเรียกร้องให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริง รัฐบาลจึง ตั้งคณะกรรมการมาตรวจสอบและพบว่าเป็นการหลุดรอดของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมจริงๆ นายเวิน ชิดชอบ ซึ่งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในขณะ นั้นได้ รับปากว่าจะดำเนินการลงโทษผู้กระทำผิด แต่ก็มิได้มีการดำเนินการใดๆ ทั้งนี้การปลูกทดสอบพืช ตัดแต่งพันธุกรรมทั้ง 2 ครั้ง ดูแลโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งทางกรมวิชาการเกษตรระบุว่า มีระเบียบที่เข้มงวดในการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมเพื่อไม่ให้พืชตัดแต่ง พันธุกรรมไป ปนเปื้อนกับพืชทั่วไป ก็ยังปรากฏการหลุดรอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรมไปปนเปื้อนพืชทั่วไปถึง 2 ครั้ง แสดงถึงความที่หน่วยงานของรัฐไม่มีการดูแลพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่มีประสิทธิภาพ และยังไม่ มีพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน สภาพแวดล้อม, การเกษตรของไทย, รวมถึงเศรษฐกิจของประเทศในระยะยาว

ประการที่ 2 การละเมิดสิทธิผู้บริโภค เนื่องจากมะละกอเป็นพืชที่ใช้เป็นอาหารซึ่งเป็นส่วน หนึ่งของวัฒนธรรมและวิถีการบริโภคของคนไทย การปนเปื้อนของมะละกอดัดแต่งพันธุกรรมที่ยัง ไม่ผ่านการพิจารณาความปลอดภัยต่อสุขภาพไปผสมกับมะละกอทั่วไป จะทำให้ผู้บริโภคไม่มี

³⁴ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซล้มมะละกอน้ำกระทรวงเกษตรฯหยุดล้มมติกรม. ห้ามทดลองพืช จีเอ็มโอ [ออนไลน์], 27 สิงหาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/papaya-dumping-moac>

³⁵ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, “ร้องนายกจัดการกรมวิชาการเกษตรยุติการจำหน่ายพันธุ์มะละกอจีเอ็มโอ ผิดกฎหมาย ขอให้มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลาง รวมทั้งเร่งให้มีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยทางชีวภาพโดยด่วน,” รายงานการแถลงข่าว, 29 กรกฎาคม 2547.

ทางเลือกต้องบริโภคมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมแม้ว่าจะไม่ได้เลือกเองก็ตามจึงถือได้ว่าเป็นการละเมิดสิทธิผู้บริโภคตามรัฐธรรมนูญ

ประการที่ 3 ผลกระทบต่อภาคธุรกิจ ภาคธุรกิจมีความกังวลว่าการหลุดลอดของ มะละกอตัดแต่งพันธุกรรมอาจส่งผลกระทบต่อการแข่งขัน ทางการค้าในการส่งออกสินค้าเกษตร ในปี พ.ศ. 2544 ประเทศไทยมีการส่งออกสินค้าฟรุตสลัดกระป๋องมูลค่า 94.6 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2547 มีมูลค่าถึง 100 ล้านบาท ซึ่งประเทศที่นำเข้าฟรุตสลัดกระป๋องจากประเทศไทย ได้แก่ ญี่ปุ่น, อิตาลี เยอรมนี, และฝรั่งเศส ซึ่งเป็นประเทศที่มีระเบียบเข้มงวดเรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม เช่น ต้องมีการติดฉลากบอกสินค้าที่มีส่วนผสมของสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ดังนั้น ถ้าหากผู้ผลิตสินค้าฟรุตสลัดกระป๋องของประเทศไทยไม่ทราบว่ามีการละเมิดตัดแต่งพันธุกรรม ผสมอยู่ในฟรุตสลัดกระป๋องสินค้าก็อาจจะถูกตีกลับได้

ประการที่ 4 ผลกระทบต่อความหลากหลายทางชีวภาพ การปนเปื้อนของมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมเป็นการทำลายความหลากหลายของสายพันธุ์มะละกอ ของประเทศไทย อีกทั้งมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมที่หลุดลอดนี้เป็นมะละกอสายพันธุ์ที่มีสิทธิบัตรของบริษัทข้ามชาติกำกับอยู่ เท่ากับว่าเป็นการเชื้อเชิญให้ต่างชาติเข้ามาถือครองกรรมสิทธิ์ในพันธุ์มะละกอของไทย ที่ถูกมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมหลุดลอดมาปนเปื้อน³⁶

จากเหตุผลทั้ง 4 ประการ ทางกลุ่มองค์กรที่มีใจของรัฐบาลจึงได้ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์สั่งการยุติการจำหน่าย , จ่าย, แจกเมล็ดพันธุ์ และกล้าเมล็ดพันธุ์มะละกอทั้งหมดโดยทันที

ประการที่ 2 ให้นายกรัฐมนตรี มีคำสั่งให้มีกระบวนการตรวจสอบโดยคณะกรรมการที่เป็นกลาง เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบว่าเมล็ดพันธุ์มะละกอที่สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จังหวัดขอนแก่น ได้แจกจ่ายให้ประชาชนนั้นเป็นเมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมหรือไม่ โดยขอให้รู้ผลภายใน 15 วัน

ประการที่ 3 หากผลการตรวจสอบพบว่ามะละกอที่แจกจ่ายให้ประชาชนไปเป็นมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมจริง นายกรัฐมนตรีต้องสั่งการให้ทำลายมะละกอเหล่านั้นทิ้งให้หมดทันที และชดเชยค่าเสียหายให้แก่เกษตรกรที่ได้รับความเสียหายอันเกิดมาจากความบกพร่องในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ อีกทั้งต้องมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวนหาผู้กระทำผิดและขั้นตอนการปฏิบัติงานที่บกพร่อง เหมือนตอนที่ฝ่ายตัดแต่งพันธุกรรมหลุดลอดออกจากแปลง

³⁶ เรื่องเดียวกัน

เมื่อปีพ.ศ. 2542 โดยให้มีประธานกรรมการสอบสวนที่เป็นกลาง และให้องค์การภาคประชาชนที่ติดตามเรื่องนี้ร่วมเป็นกรรมการด้วยอย่างน้อย 1 ใน 3 ของคณะกรรมการทั้งหมด

ประการที่ 4 ให้นายกรัฐมนตรีเร่งผลักดันให้พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพสามารถบังคับใช้ได้โดยเร็ว เพื่อควบคุมมิให้เกิดปัญหาพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่อยู่ในระหว่างการปลูกทดสอบ หลุดลอดออกไปยังพื้นที่เกษตรกรรมของชาวบ้าน ดังที่เคยเกิดขึ้นในกรณีของฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมและมะละกอตัดแต่งพันธุกรรม

หลังจากนั้นในวันที่ 30 กรกฎาคม พ.ศ. 2547 กลุ่มองค์การที่มีใจของรัฐบาลส่งตัวแทนเดินทางไปตรวจสอบหลักฐานการจำหน่ายแจกเมล็ดพันธุ์และกล้าพันธุ์ ของสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งเก็บข้อมูลต่างๆเพื่อใช้ในการติดตามการแพร่ระบาดของมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมโดยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของเหล่าเกษตรกรที่ได้รับเมล็ดพันธุ์หรือกล้าพันธุ์ไป และในวันเดียวกันนี้ นกลุ่มองค์การที่มีใจของรัฐบาลได้ยื่นหนังสือระบุข้อเรียกร้องข้างต้นต่อพ .ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีที่บ้านพิษณุโลก โดยมีเงื่อนไขว่าหากรัฐบาลและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องไม่ทำตามข้อเรียกร้องภายใน 15 วันตามพระราชบัญญัติ กักพืชพ.ศ. 2507 จะเข้าแจ้งความกล่าวโทษอธิบดีกรมวิชาการเกษตรขอหาละเลยต่อการปฏิบัติหน้าที่ และยื่นคำร้องต่อศาลปกครองอีกด้วย³⁷

เมื่อได้ทราบแล้วว่าการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ.2547 ว่ามีกลุ่มใดบ้างที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเหล่านี้มีการปฏิสัมพันธ์ ต่อกันเองและมีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาลอย่างไร ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีนี้ ลำดับต่อไปเป็นการอธิบายว่า คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ทำการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย โดย “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ อันสอดคล้องกับแนวคิด “พหุนิยม” โดยการวิเคราะห์จากบริบททางการเมือง ดังนี้

6.3 การวิเคราะห์การตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ของคณะรัฐมนตรีภายใต้บริบททางการเมือง

จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมด้วยกันเอง คือ การปฏิสัมพันธ์ของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติและสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย เป็นการทำให้รัฐบาลตระหนักในทางอ้อมว่า ในสังคมมีกลุ่มที่เห็นด้วยกับการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้

³⁷ เรื่องเดียวกัน

เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ และฝ่ายที่คัดค้าน เช่น สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย อีกทั้งยังมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาลอีกด้วย

แม้ว่าพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีเองจะเป็นผู้สนับสนุนให้มีการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย ซึ่งมีเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรมอันเป็นเทคโนโลยีในการสร้างสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมเป็นส่วนหนึ่ง เห็นได้จากการที่นายกรัฐมนตรีมีคำสั่งให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ร่วมจัดทำ “นโยบายและยุทธศาสตร์เทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย” และในวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2546 คณะรัฐมนตรีก็มีมติให้แต่งตั้ง “คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ” ขึ้น โดยนายกรัฐมนตรีเป็นประธานของคณะกรรมการชุดนี้เอง มีรัฐมนตรีกระทรวงต่างๆและบุคลากรจากหน่วยงานต่างๆเป็นคณะกรรมการ ในการจัดทำนโยบายการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพของประเทศไทย เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศของรัฐบาล³⁸ อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาลที่ทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับพืชตัดแต่งพันธุกรรม ได้แก่ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ซึ่งดำรงตำแหน่งกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ และการสนับสนุนจากคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติอันประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรี , รัฐมนตรีต่างๆ , ปลัดทบวงมหาวิทยาลัย , เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ , ผู้แทนสภาหอการค้าไทย , ผู้แทนสภาอุตสาหกรรม , อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหิดล , อธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ , ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , ผู้อำนวยการศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ , ผู้อำนวยการสำนักวางแผนทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ฯลฯ ที่มีมติให้ประเทศไทยควรดำเนินนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแบบ “ให้สังคมมีทางเลือก” ในการใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม³⁹

นอกจากนี้ยังมีการผลักดันจากกลุ่มระดับระหว่างประเทศ นั่นคือ บริษัทมอนซานโตที่ส่งตัวแทนคือวุฒิสมาชิกคริสโตเฟอร์ คิท บอนด์ มาลอบบี้พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี และนายสุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรี และยังขอให้ สำนักงานตัวแทนการค้าของสหรัฐอเมริกา ช่วยกดดันให้ประเทศไทยนำเข้าข้าวโพดตัดแต่งพันธุกรรมจากบริษัทไปปลูกทดสอบในระดับไร่นา

³⁸ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, สุริยนต์ วัฒนิกจานุกิจ, และคณะ จากปฏิวัติเขียวสู่พันธุวิศวกรรม บทเรียนสำหรับอนาคตเกษตรกรรมไทย, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: สามลดา, 2551), หน้า 273-274.

³⁹ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี), “โครงการศึกษาวิจัยรับมือสิ่งท้าทายอุบัติใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศไทยในอนาคต,” รายงานการศึกษาระดับสมบูรณ(Final report) เสนอต่อสำนักงานสภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, มีนาคม 2551.

หรือภาคสนาม เพื่อปูทางไปสู่การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในเชิงพาณิชย์⁴⁰ แต่คณะรัฐมนตรีเองก็ไม่สามารถที่จะเดินหน้าในการกำหนดนโยบาย อนุญาตเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้อย่างเต็มที่เนื่องจากเกิดกระแสคัดค้านการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามได้ ตามมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ซึ่งกระแสคัดค้านนี้มาจากการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆหลายกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มธุรกิจที่ประกอบการด้านเกษตรอินทรีย์ซึ่งรวมตัวกันในรูปของ “สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย” ได้เคลื่อนไหวทั้งในรูปแบบของการส่งจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อขอให้พิจารณาทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ ที่สนับสนุนเรื่องการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม และชี้แจงผลกระทบที่เกิดขึ้นหากประเทศไทยดำเนินนโยบายอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามได้⁴¹, การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน⁴², และการเคลื่อนไหวใน 3 ระดับ คือ การรณรงค์ในเครือข่ายเกษตรกร, การรณรงค์ในกลุ่มห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ต, และการรณรงค์ในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจด้านการเกษตรและเกษตรอินทรีย์⁴³

อีกทั้งกลุ่มที่มาจากภาคการศึกษามีใช้ของรัฐบาลหลายองค์การ ที่ติดตามประเด็นเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมมารวมตัวกัน ได้อำนาจการค้นพบว่ามะละกอตัดแต่งพันธุกรรมที่ปลูกทดสอบโดยสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หลุดลอดออกไปปนเปื้อนกับต้นมะละกอตัวไป ส่งผลให้เมล็ดพันธุ์มะละกอตัดแต่งพันธุกรรมและต้นกล้ามะละกอที่ทางสถานีวิจัยได้แจกจ่ายให้ประชาชนเป็นมะละกอตัดแต่งพันธุกรรม โดยชี้ให้เห็นว่าเหตุการณ์นี้สะท้อนถึงความไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอของรัฐในการควบคุมดูแลการปลูกทดลองพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนาม อีกทั้งยังเสนอให้รัฐบาลบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁰ ทีมข่าวพิเศษ, ยักษ์ไปโอบเทคโนโลยีเกมกดดันGMO ชาวเชิงวิเคราะห์ “เบื้องหลังรัฐเปิดไฟเขียวจีเอ็มโอ” [ออนไลน์], 27 สิงหาคม 2547. แหล่งที่มา http://www.measwatch.org/autopage/show_page.php?t=27&s_id=478&d_id=475

⁴¹ ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, “ขอให้มีการทบทวนมติคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ในเรื่องการอนุญาตการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ)ในระดับไร่ นา,” จดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี, 30 สิงหาคม 2547.

⁴² ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, “ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ขอให้นายกรัฐมนตรีทบทวนการเปิดให้ปลูกพืชจีเอ็มโอ,” Press Release, 30 สิงหาคม 2547.

⁴³ “สื่อรุมตำหนิ “จีเอ็มโอ” ทำเจ๊งแน่ผักส่งออก,” ข่าวสด (31 สิงหาคม 2547) : 8.

โดยเร็ว โดยมี การเคลื่อนไหวผ่านสื่อมวลชนโดยการจัดแถลงข่าวและยื่นจดหมายถึง นายกรัฐมนตรี⁴⁴

เมื่อมีการเคลื่อนไหวคัดค้านการพิจารณากำหนดนโยบายอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม ทางคณะรัฐมนตรีจำเป็นต้องใส่ใจกับความต้องการของกลุ่มคัดค้านเนื่องจากการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลอยู่บนบริบททางการเมือง ดังนี้

ประการแรก ช่วงที่มีการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 นั้นไถ่การหมอดวาระของรัฐบาล และจะมีการเลือกตั้งครั้งต่อไปใน วันที่ 6 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2548⁴⁵ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องรักษาภาพลักษณ์ของรัฐบาลที่ได้รับความนิยมจากประชาชนในสังคม ไม่ใช่รัฐบาลที่ได้รับการคัดค้านจากกลุ่มต่างๆในสังคม ดังนั้นแม้ตอนแรกรัฐบาลจะมีท่าทีสนับสนุนเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรม แต่เมื่อมีกระแสสังคมที่คัดค้าน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเปลี่ยนท่าทีเพื่อรักษาความนิยมของประชาชนที่มีต่อรัฐบาลไว้ เพราะความนิยมของประชาชนคือพื้นฐานความสำเร็จในการเลือกตั้งของรัฐบาลหรือพรรคไทยรักไทย เห็นได้จากในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2548 พรรคไทยรักไทยยังคงยึดหลักเช่นเดียวกับปี พ.ศ. 2544 คือ ใช้แนวคิดให้ประชาชนผู้ออกเสียงเลือกตั้งเป็นศูนย์กลาง แล้วกำหนดนโยบายให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ซึ่งมีทั้งการต่อขยายนโยบายสำหรับประชาชนระดับรากหญ้า เช่น นโยบายให้ยืมวัว 2 ล้านตัว, นโยบายชุดบ่อน้ำบ่อละ 2,500 บาท, นโยบายธนาคารชุมชน และเพิ่มนโยบายสำหรับเจาะกลุ่มชนชั้นกลาง เช่น นโยบายวางโครงข่ายรถไฟทั่วกรุงเทพฯและปริมณฑล⁴⁶

ประการที่ 2 นอกจากประเด็นเรื่องการผลิตกันการกำหนดนโยบายด้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมแล้ว ในช่วงเวลานั้นรัฐบาลต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่างๆที่สำคัญ เช่น ปัญหาความรุนแรงของสถานการณ์ใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้⁴⁷ ซึ่งรัฐบาลก็ใช้วิธีการรับมือที่รุนแรง เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์ของสังคม , การเจรจาเขตการค้าเสรี โดยมีการเจรจากับประเทศสหรัฐอเมริกา ปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2547 และการลงนามเขตการค้าเสรีกับประเทศออสเตรเลียในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547⁴⁸ ซึ่งการเจรจาเขตการค้าเสรีเหล่านี้ก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ว่านำมา

⁴⁴ เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, “ร้องนายกจัดการกรรมาธิการเกษตรยุติการจำหน่ายพันธุ์มะละกอจีเอ็มโอ ผิดกฎหมาย ขอให้มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลาง รวมทั้งเร่งให้มีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยทางชีวภาพโดยด่วน,” รายงานการแถลงข่าว, 29 กรกฎาคม 2547.

⁴⁵ นันทนา นันทโรภาส, ชนะเลือกตั้งด้วยพลังการตลาด, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน, 2549), หน้า 13.

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 121-123.

⁴⁷ วิษณุ บุญมาร์ตัน, วิพากษ์เศรษฐกิจการเมืองยุคทักษิณ ชินวัตร, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ส.เอเชียเพรส, 2548), หน้า 65.

⁴⁸ วิวัฒน์ชัย อัดถาวร, “เอฟทีเอกับเศรษฐกิจพอเพียง,” มติชนรายวัน (6 กรกฎาคม 2547) : 12.

ซึ่งประโยชน์ให้แก่บางกลุ่มหรือบางตระกูลที่ครอบครองธุรกิจ ทั้งกลุ่มของพรรคไทยรักไทยและกลุ่มของพรรคประชาธิปัตย์ด้วย⁴⁹ แต่จะนำพาประเทศไทยไปเสียเปรียบต่างชาติ เช่น ในกรณีของการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยกับออสเตรเลีย ที่ประเทศไทยยินยอมให้เปิดเสรีสินค้าผลิตภัณฑ์นมและปศุสัตว์ จะทำให้เกษตรกรไทยที่เลี้ยงโคนมหรือทำปศุสัตว์ยากแค้น เพราะไม่มีทางมีกำลังผลิตสู้ประเทศออสเตรเลียได้⁵⁰ เมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่สิ้นคลอนความนิยมของประชาชนเช่นนี้ ทางรัฐบาลจึงจำเป็นต้องมีการตัดสินใจเชิงนโยบายที่จะไม่ทำให้ความนิยมของรัฐบาลลดลง

จากที่ได้อธิบายตามเนื้อความข้างต้นทำให้สรุปได้ว่าก่อนที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลจะกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 นั้น มีทั้งกลุ่มต่างๆที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือในภาคสนามได้ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของนายกรัฐมนตรีนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ในทางกลับกันก็มีกลุ่มที่คัดค้าน โดยที่รัฐบาลเองไม่สามารถเพิกเฉยต่อการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่คัดค้านได้ เนื่องจากบริบททางการเมืองซึ่งใกล้จะถึงฤดูกาลเลือกตั้งครั้งต่อไป และการเผชิญกับสถานการณ์ที่รัฐบาลถูกวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบ ดังนั้นรัฐบาลจึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ “ประนีประนอม” ความต้องการทั้ง 2 ฝ่าย ออกมาในรูปของมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

คณะรัฐมนตรีให้ “ถอน” เรื่องการรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรีคืนไปและให้มีการดำเนินการ 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก ให้มีการจัดประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับด้านเทคโนโลยีชีวภาพ และผู้เชี่ยวชาญจากที่ประชุม มอธิการบดีแห่งประเทศไทย (อปท.) และให้นำความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศมาเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของที่ประชุมด้วย เพื่อให้ได้ข้อยุติเป็นแนวทางของนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพที่เหมาะสมแล้วนำมาเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกที⁵¹

ประการที่ 2 ให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดำเนินการร่างพระราชบัญญัติ ว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ⁵² ซึ่งวางกฎระเบียบเพื่อความปลอดภัย

⁴⁹ วิษณุ บุญมาร์ตน์, วิพากษ์เศรษฐกิจการเมืองยุคทักษิณ ชินวัตร, พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร: ส. เอเชียเพรส, 2548), หน้า 120-122.

⁵⁰ วิวัฒน์ชัย อัดตากร, “เอฟทีเอกับเศรษฐกิจพอเพียง,” *มติชนรายวัน* (6 กรกฎาคม 2547) : 12.

⁵¹ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติต่อคณะรัฐมนตรี,” *สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547*, 31 สิงหาคม 2547.

⁵² “นายเกษมปลูกพืชจีเอ็มโอ ลดข้อขัดแย้งกลุ่มต่อต้าน,” *กรุงเทพธุรกิจ* (1 กันยายน 2547) : 16.

ทางชีวภาพ ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว ก่อนให้มีการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในระดับ
ไร่ นาหรือภาคสนามและในเชิงพาณิชย์⁵³

ประการที่ 3 ระหว่างนี้ยังให้คงมติวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เกี่ยวกับการห้ามไม่ให้มีการ
ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามภายในประเทศไทยไว้⁵⁴

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้พบว่ามีการ “ประนีประนอม”
ความต้องการของทั้งฝ่ายสนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับ
ไร่ นาหรือภาคสนามได้และฝ่ายที่คัดค้านด้วย โดยการถอนมติของคณะกรรมการนโยบาย
เทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติที่สนับสนุนการใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ออกจาก
ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เป็นการทำตามความต้องการของฝ่ายที่คัดค้าน , การดำเนินการ
ประการแรกที่ไม่ให้มีการประชุม เพื่อให้ได้ข้อยุติเป็นแนวทางของนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ
ที่เหมาะสม เป็นการทำตามความต้องการของฝ่ายที่สนับสนุน เพราะแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลยัง
ไม่ได้เปิดโอกาสที่จะมีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามได้
เพียงแต่ยืดเวลาในการพิจารณาออกไปอีก , การดำเนินการประการที่ 2 ให้กระทรวง
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินการร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัย
ทางเทคโนโลยีชีวภาพ⁵⁵ ซึ่งวางกฎระเบียบเพื่อความปลอดภัยทางชีวภาพ ให้แล้วเสร็จโดยเร็ว
ก่อนให้มีการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามและในเชิง
พาณิชย์ เป็นการทำตามความต้องการของทั้ง 2 ฝ่าย เพราะการมีพระราชบัญญัติว่าด้วย
ความปลอดภัยทางชีวภาพเป็นความต้องการของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
แห่งชาติที่เป็นฝ่ายสนับสนุนและความต้องการของกลุ่มองค์กรที่มีไซของรัฐบาลที่ติดตามประเด็น
พืชตัดแต่งพันธุกรรมซึ่งเป็นฝ่ายคัดค้าน และการระบุว่า “ก่อนให้มีการใช้ประโยชน์สิ่งมีชีวิตตัดแต่ง
พันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามและในเชิง พาณิชย” ก็เป็นการทำตามความต้องการของ
ฝ่ายที่สนับสนุน เพราะเป็นการคาดการณ์ว่าในอนาคตอาจจะมีการอนุญาตให้ใช้ประโยชน์
สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามและในเชิง พาณิชย และสุดท้าย
การดำเนินการประการที่ 3 ให้คงมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ไว้ก่อน เป็นการ
ทำตามความต้องการของฝ่ายที่คัดค้าน เพราะรัฐบาลยังคงห้ามไม่ให้มีการปลูกพืชตัดแต่ง
พันธุกรรมในระดับไร่ นาหรือภาคสนามภายในประเทศไทย

⁵³ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “การรายงานผลการประชุมคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ
ต่อคณะรัฐมนตรี,” สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547, 31 สิงหาคม 2547.

⁵⁴ “นายเกษมพลุกพืชจีเอ็มโอ ลดข้อขัดแย้งกลุ่มต่อต้าน,” กรุงเทพธุรกิจ (1 กันยายน 2547) : 16.

⁵⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 16.

ในการที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลตัดสินใจกำหนดนโยบาย ยที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ สามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบสาระสำคัญของแนวคิดพหุนิยม 7 ประการ ดังนี้

ประการแรก ในสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มจำนวนมาก เห็นได้จากการที่มีกลุ่มต่างๆที่มีบทบาทต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐบาลมากมาย ทั้งกลุ่มหน่วยงานของรัฐบาล , กลุ่มบรรษัทข้ามชาติ, กลุ่มธุรกิจ, และกลุ่มองค์กรที่มีไซของรัฐบาล

ประการที่ 2 ไม่มีกลุ่มใดที่มีอำนาจมากเกินไปจนสามารถครอบงำสังคมได้ เห็นได้จากว่า ถ้ามีกลุ่มใดที่มีอำนาจมากจนครอบงำสังคมได้ จะไม่เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ ในการผลักดันนโยบายเลย เพราะนโยบายจะเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มๆเดียวอยู่แล้ว

ประการที่ 3 กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆจัดตั้งกันขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และเป็นไปโดยความสมัครใจ เนื่องจากไม่ปรากฏว่ารัฐบาลสร้างกลุ่มผลประโยชน์ หรือบังคับให้ประชาชนสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ประการที่ 4 สมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์โดยทั่วไปจะเข้าสังกัดเป็นสมาชิกของกลุ่มมากกว่าหนึ่งกลุ่ม ลักษณะข้อนี้อาจจะมีจริงใน สังคม แต่ในกรณีของกลุ่มต่างๆที่มีบทบาทต่อการกำหนดมตินี้ ไม่ได้มีลักษณะแบบนี้แสดงออกมา

ประการที่ 5 ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยมีส่วนร่วมผ่านกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก เห็นได้จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆต่อการผลักดันนโยบาย เช่น การยื่นจดหมาย การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน การลوبيบปี อันเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประการที่ 6 กลุ่มสามารถเคลื่อนไหวผลักดันนโยบายโดยผ่านพรรคการเมืองที่ตนสนับสนุนได้ ลักษณะเช่นนี้อาจเกิดขึ้นจริงในการเมืองไทย โดยพรรคการเมืองจะช่วยประชาชนในพื้นที่ที่สนับสนุนพรรคของตนในการผลักดันนโยบายที่พวกเขาต้องการ แต่ในกรณีของการกำหนดนโยบายนี้ไม่ปรากฏว่าพรรคการเมืองมีบทบาท

ประการที่ 7 รัฐมีความอิสระและมีความเป็นกลาง ภายใต้การผลักดันนโยบายจากกลุ่มผลประโยชน์หลายๆกลุ่ม รัฐทำหน้าที่เป็นตลาดการเมือง คอยกลั่นกรองข้อเรียกร้องของกลุ่มต่างๆ รวมทั้งประนีประนอมความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม นโยบายของรัฐที่ออกมาจึงสะท้อนถึงความมีคุณภาพของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ เห็นได้ชัดเจนจากนโยบายนี้ที่มีลักษณะประนีประนอมความต้องการของกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้อง แต่ในเรื่องของ “ความเป็นกลาง” อาจจะเป็นลักษณะที่อุดมคติมากเกินไป เนื่องจากนโยบายของรัฐที่ออกมาอาจจะได้ไม่มาจากการที่รัฐเป็นกลางเสมอไป อย่างเช่นในกรณีของการกำหนดนโยบายนี้ รัฐให้ความสำคัญกับ “ความนิยมของประชาชน” และรัฐก็ไม่ได้มีอิสระ แต่ทำการตัดสินใจกำหนดนโยบายจาก บริบททางการเมืองขณะนั้น

บทที่ 7

การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 มีสาระสำคัญดังนี้ คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติตามมติคณะกรรมการกฤษฎีกาเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีคณะที่ 2 ที่มีมติดังนี้

ประการแรก ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเร่งรัดการดำเนินการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ เพื่อให้มีความคืบหน้าและมีผลบังคับใช้โดยเร็วที่สุด

ประการที่ 2 ในระหว่างที่ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพยังไม่มีผลบังคับใช้ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เตรียมความพร้อมในการขยายการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมออกไปในระดับการปลูกในแปลงทดสอบของทางราชการ โดย

-ให้ระบุพื้นที่ที่จะปลูกและชนิดของพืชให้ชัดเจน

-มีมาตรการในการควบคุมอย่างเข้มงวด

-ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ที่จะทำการปลูกทดสอบ

-ให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมาตรา 67 ก่อน ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อยุติเป็นความเห็นร่วมกัน

เมื่อทำครบทุกขั้นตอนแล้ว จึงเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อให้อนุมัติการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในแต่ละพื้นที่ต่อไป¹

สมาชิกของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ได้แก่ กลุ่มหน่วยงานของรัฐบาล คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กลุ่มองค์กรที่มิใช่ของรัฐบาล คือ มูลนิธิชีววิถี และสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์(สทส.) กลุ่มองค์กรที่มิใช่ของรัฐบาลระหว่างประเทศ คือ กรีนพีซ กลุ่มนักวิชาการ คือ กลุ่ม 93 นักวิชาการ และกลุ่มธุรกิจ คือ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ซึ่งกลุ่มต่างๆเหล่านี้ได้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหาและการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล ดังนี้

¹ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “การทดลองวิจัยพืชตัดแปลงพันธุกรรม,” สรุปมติคณะรัฐมนตรีที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550, 25 ธันวาคม 2550.

7.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา

ก่อนที่จะมีการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา 3 กลุ่ม ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มูลนิธิชีววิถี และกรีนพีซ ดังนี้

กลุ่มแรก ที่ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันให้มีนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมใหม่ที่ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้มีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ คือ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ กิ่งกาญจน์ พิชญกุล ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ ได้อธิบายถึงที่มาของการดำเนินการดังกล่าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า

“ก่อนที่จะมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เล็งเห็นว่า การศึกษาวิจัยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมหยุดชะงักมานานเป็นเวลาเกือบ 10 ปีแล้ว ในขณะที่ประเทศอื่นๆที่เริ่มทำการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมพร้อมกับประเทศไทยมีความก้าวหน้า เช่น ประเทศจีน , ประเทศเกาหลี , และประเทศเวียดนาม คือ ศึกษาวิจัยไปจนถึงขั้นได้พันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ได้รับการรับรองแล้ว แต่ว่าการศึกษาวิจัยด้านนี้ในประเทศไทยไม่ก้าวหน้าเลย การศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเองก็ไม่ก้าวหน้า ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เห็นว่าการศึกษาวิจัยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นเรื่องสำคัญ เพราะในอนาคตเราไม่อาจจะหลีกเลี่ยงเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ ทั้งนี้การทำพืชตัดแต่งพันธุกรรมมีวัตถุประสงค์ที่ดี เพราะทำให้ได้มาซึ่งพันธุ์พืชที่ต้านทานต่อโรคพืชและศัตรูพืช และลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรลง เพราะพืชตัดแต่งพันธุกรรมต้านทานศัตรูพืชอยู่แล้วจึงไม่ต้องใช้ยาปราบศัตรูพืช ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีความต้องการให้รัฐบาลยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ที่ห้ามไม่ให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม”²

เมื่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มี เป้าหมายแล้วว่าต้องการให้มีนโยบายยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ก็ได้มีการหาแนวร่วมเป็นกระทรวงอื่นมาร่วมกันสนับสนุนให้มีนโยบายนี้ คือ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสิริกุล บรรพ พงศ์ ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“มี 4 กระทรวงที่สนับสนุนการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , กระทรวง

² สัมภาษณ์ กิ่งกาญจน์ พิชญกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกระทรวงเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันในการดำเนินการเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดูแลเรื่องการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรม, กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดูแลเรื่องการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดูแลเรื่องการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ, และกระทรวงสาธารณสุขดูแลเรื่องอาหาร รัฐมนตรีของทั้ง 4 กระทรวงและเหล่าปลัดกระทรวง ได้ทำการปรึกษาหารือกันในระดับรัฐมนตรี เพื่อให้ความร่วมมือในการสนับสนุนให้มีการพิจารณา ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ต่อคณะรัฐมนตรี³ ซึ่งการปรึกษาหารือกันในระดับรัฐมนตรีเพื่อให้ความร่วมมือในการสนับสนุนนี้ อาจจะเป็นการลอบบีรูปแบบหนึ่ง ในการหาแนวร่วมสนับสนุนสำหรับกระทรวงที่มีความต้องการเหมือนกันและลอบบีกระทรวงที่มีได้มีความต้องการเหมือนกันให้หันมาร่วมสนับสนุนด้วย ซึ่งวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี ได้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นนี้ว่า

“ในรัฐมนตรีของพล.อ. สุรยุทธ์ มีคนที่ต้องการผลักดันเรื่องจีเอ็มโอหลายรัฐมนตรีมาก มีธีระ สูตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยงยุทธ ยุทธวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วมีการลอบบี้กันจนกระทั่งนายแพทย์มงคล ณ สงขลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ประกาศว่าอยากให้มีการทดลองเรื่องจีเอ็มโอ ...กลายเป็นว่าสามสี่กระทรวงในสมัยพล .อ. สุรยุทธ์ จะดันเรื่องจีเอ็มโอ แล้วเขาประกาศเลย ธีระ สูตะบุตร ประกาศว่าเป็นโอกาสที่ดีที่สุดแล้วของทุกฝ่ายที่ขับเคลื่อนเรื่องจีเอ็มโอที่จะผลักดันเป็นนโยบาย”⁴

ภายหลังจากนั้นปรากฏว่า ในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2550 นายธีระ สูตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีมติเห็นชอบร่วมกัน ในการเห็นควรให้มีการอนุญาตให้ศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ จึงยื่นหนังสือถึงคณะรัฐมนตรี เพื่อให้มีการพิจารณา ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อเปิดให้มีการปลูกทดสอบ พืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา หรือภาคสนามในประเทศไทยได้ ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ชี้แจงว่า จุดประสงค์ของการขอ ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 นั้นเป็นไปเพื่อการวิจัยเท่านั้นยังไม่ เป็นการผลิตเพื่อการค้า อีกทั้งจะไม่ทำการวิจัยกับพืชที่มีความอ่อนไหวง่าย เช่น ข้าว, สับปะรด ฯลฯ แต่จะวิจัยในพืชที่เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น⁵

³ สัมภาษณ์ สิริกุล บรรพพงศ์, ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, 18 กุมภาพันธ์ 2553.

⁴ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

⁵ “ธีระลุยจีเอ็มโอเสนอกรม.แน เว้นพืชอ่อนไหวข้าว-สับปะรด,” ฐานเศรษฐกิจ (30 สิงหาคม-1 กันยายน 2550) : 16.

ซึ่งภายหลังจากดำเนินการดังกล่าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็เกิดการเคลื่อนไหวคัดค้าน เพื่อโต้ตอบการกระทำของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากกลุ่มต่างๆ ได้แก่ มูลนิธิชีววิถี และกรีนพีซ

เริ่มจากที่มูลนิธิชีววิถีซึ่งเป็นองค์การที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่งเคลื่อนไหวในประเด็นสิ่งแวดล้อมซึ่งคัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งวิทยุรยได้ให้สัมภาษณ์ถึงการเคลื่อนไหวในช่วงนั้นว่า

“...ก็เป็นเรื่องใหญ่ของเราเลยตอนนั้น เราก็ทำอะไรหลายๆอย่าง แต่เราทำทุกด้านพร้อมกันนะ ไม่ใช่แค่การเคลื่อนไหวสาธารณะอย่างเดียว...”⁶

ซึ่งมูลนิธิชีววิถีได้ทำการลوبيให้รัฐมนตรีของกระทรวงที่สนับสนุนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เปลี่ยนใจ คือ กระทรวงสาธารณสุข เสร็จแล้วก็พยายามลوبيรองนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นประธานคณะกรรมการกถนกรองเรื่องการเสนอให้มันโยบายยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ วิทยุรยได้อธิบายการดำเนินการลوبيของทางมูลนิธิ ดังนี้

“...เราไปเข้าพบนายแพทย์มงคล ณ สงขลา เพราะนายแพทย์มงคลมีบทบาทสำคัญในเรื่องซีแอลสิทธิบัตรยา พวกเราบางส่วนใกล้ชิดกับทีมที่ปรึกษาของนายแพทย์มงคล เราก็นัดหมายนายแพทย์มงคลภายหลัง ที่ท่านได้ให้สัมภาษณ์เรื่องจีเอ็มโอ จากนั้นท่านก็ไปดูงานที่ประเทศอาร์เจนติน่า ไปดูงานเรื่องจีเอ็มโอด้วย เมื่อนายแพทย์มงคลกลับมาเราขอนัดประชุมทีมที่ปรึกษาซึ่งใช้เวลาประมาณ 2 ชั่วโมง แต่ผมใช้เวลา 20-30 นาทีในการสรุปเรื่องจีเอ็มโอให้ท่านรัฐมนตรีฟังความเป็นมาทั้งหมด พวกเราที่ทำเรื่องสิทธิบัตรยากี่มาช่วย...นายแพทย์มงคลก็กล้าหาญมาก ก็มาทบทวนสิ่งที่ตัวเองพูด แล้วท่านก็บอกว่าไปดูข้อมูลมาแล้วที่อาร์เจนติน่า คนที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นผู้ร่วมรายใหญ่ คนที่ได้ประโยชน์จากการปลูกจีเอ็มโอก็คือบริษัท และที่บอกว่าอาร์เจนติน่า พันวิฤติมาได้เพราะจีเอ็มโอก็ไม่ใช่เรื่องจริง และท่านก็เป็นห่วงผลกระทบต่อประเทศไทยเพราะมีเกษตรกรรายย่อย ก็บรรลุไปข้อหนึ่ง คือ การเจรจากับนายแพทย์มงคล ส่วนที่เหลือเราเจรจาด้วยไม่ได้แน่ อย่างธีระ สุตะบุตร และ ยงยุทธ ยุทธวงศ์ สองคนนี้ผลักดันเรื่องจีเอ็มโอมา แต่ไหนแต่ไรคุณยงยุทธเป็นผู้อำนวยการไบโอเทคเก่าด้วย ... แต่ว่าโชคดีเรามีคอนเนคชั่นอยู่กับรองนายกรัฐมนตรี ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม อันนี้เราไปลوبيที่งานศพ ให้ข้อมูลท่าน คือตอนนั้นเมื่อมีความเห็นแย้งจากกระทรวงสาธารณสุข ทางคณะกรรมการกถนกร องฯจะต้องไปหาข้อมูลดี และมีคุณไพบูลย์เป็นประธานคณะกรรมการกถนกรองฯ”⁷

⁶ สัมภาษณ์ วิทยุรย เลียนจากรูณ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

⁷ เรื่องเดียวกัน

นอกจากนี้ยังมีกรีนพีซที่ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยวิธีการที่ดึงดูดความสนใจจากสาธารณชน คือ ในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เหล่าอาสาสมัครของกลุ่มกรีนพีซได้นำมะละกอสดน้ำหนักราว 9 ตัน บรรทุกใส่ 3 คันรถ ไปวางกองขวางประตู เข้า-ออกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อแสดงความไม่พอใจที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว เหตุที่ใช้มะละกอเพราะต้องการสื่อถึงการปนเปื้อนของ มะละกอดัดแต่งพันธุกรรม จากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จังหวัดขอนแก่น กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เมื่อปี พ.ศ. 2547 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่สามารถควบคุมการแพร่กระจายของพืชดัดแต่งพันธุกรรมได้ ส ำคัญความเดือดร้อนให้แก่ เกษตรกรและเป็นเหตุให้ตลาด ระดับโลก นานาชาติ โดยเฉพาะตลาดของยุโรปขาดความเชื่อมั่นต่อการนำเข้ามาะละกอของประเทศไทย⁶

จากเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นทำให้สรุปความสัมพันธ์เชื่อมโยงของสมาชิกเครือข่ายนโยบายพืชดัดแต่งพันธุกรรม ตามลักษณะของเครือข่ายนโยบายประเภท “เครือข่ายประเด็นปัญหา” ได้ดังนี้

ด้านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก มีความเข้มข้นและเวลาที่ไม่นั่นนอน เห็นได้จากการปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเนื่องจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พยายามผลักดันให้มีนโยบายมาล้มเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ฝ่ายมูลนิธิชีววิถีจึงมาดำเนินการล็อบบี้เพื่อให้ฝ่ายสนับสนุนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์บางกลุ่มเปลี่ยนไปเป็นคัดค้าน และกรีนพีซเลือกใช้ยุทธวิธีที่เรียกร้องความสนใจจากสาธารณชนในการแสดงความไม่พอใจกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยการขนมะละกอไปเทขวางทางเข้า-ออกเอาไว้ ซึ่งเป็นการปฏิสัมพันธ์ในเชิงการคัดค้านกันฝ่ายเดียว ไม่ได้มีแบบแผนของความเข้มข้นและเวลาที่แน่นอน

ด้านความต่อเนื่อง สมาชิกของเครือข่ายประเด็น ปัญหา มีการเข้าถึงนโยบายไม่ต่อเนื่อง เห็นได้จากการที่ในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 มีสมาชิกของเครือข่ายนโยบายแค่บางกลุ่มที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มูลนิธิชีววิถี กรีนพีซ กลุ่ม 93 นักวิชาการ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ และสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย อีกทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และมูลนิธิชีววิถีที่มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 แต่ไม่มีความเกี่ยวข้องในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547 กลับมาเกี่ยวข้องกับการกำหนดมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 อีกครั้ง สะท้อนให้เห็นอย่างชัดเจนถึงการเข้าถึงนโยบายที่ไม่ต่อเนื่อง

⁶ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซกลุ่มมะละกอหน้ากระทรวงเกษตรฯหยุดล้มมติกรม.ห้ามทดลอง พืชจีเอ็มโอ [ออนไลน์], 27 สิงหาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/papaya-dumping-moac>

ด้านความเห็นพ้องต้องกัน สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหาไม่ค่อยเห็นพ้องต้องกัน ปรากฏความขัดแย้ง ความขัดแย้งที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน คือ การที่ฝ่ายกระทรวง เกษตรและ สหกรณ์ต้องการผลักดันให้มียุทธศาสตร์ระดับนโยบายยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้ การศึกษาพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยที่หยุดชะงักมานานได้พัฒนาต่อไป เพื่อสร้าง ประโยชน์ให้กับประเทศ แต่มูลนิธิชีววิถี และกรีนพีซ กลับมีความเห็นว่าการยกเลิกมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมระดับไร่นาหรือ ภาคสนาม จะนำไปสู่ความเสียหายของประเทศ

ด้านการกระจายทรัพยากรภายในเครือข่าย คำว่า “ทรัพยากร” ในที่นี้มีความหมายกว้าง มาก แต่ถ้ามองว่าทรัพยากรที่เกี่ยวข้องกับการผลักดันนโยบาย อาทิ จะได้แก่ เงินทุน ทรัพยากร บุคคล ฯลฯ ซึ่งแต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 นั้นเป็น กลุ่มต่างประเภทกัน คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นกลุ่มหน่วยงานของรัฐบาล มูลนิธิชีววิถี และสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์เป็นกลุ่มองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาล กรีนพีซเป็นองค์กรที่มีชื่อ ของรัฐบาลระหว่างประเทศ กลุ่ม 93 นักวิชาการ เป็นกลุ่มนักวิชาการ และสมาคมการค้าเกษตร อินทรีย์ไทยเป็นกลุ่มธุรกิจ จึงย่อมจะมีทรัพยากรแตกต่างกันออกไป ส่วนความสัมพันธ์พื้นฐาน ในการปรึกษาหารือกัน ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจจะเกิดขึ้นแค่ระหว่างมูลนิธิชีววิถีกับกรีนพีซ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกัน

ด้านการกระจายทรัพยากรภายในกลุ่ม ซึ่งตามทฤษฎีแล้วเครือข่ายนโยบายประเภท เครือข่ายประเด็นปัญหา จะมีการกระจายทรัพยากรไม่แน่นอนและยากที่จะควบคุมสมาชิกภายใน กลุ่ม แต่ผู้วิจัยไม่มีข้อมูลในจุดนี้ เพราะเป็นข้อมูลที่ดูแล้วเป็นส่วนตัวของแต่ละกลุ่มและแต่ละ องค์กร ผู้วิจัยสามารถนำเสนอได้แค่ที่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานของรัฐบาล มูลนิธิชีววิถีเป็นองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลซึ่ง เกิดขึ้นจากการรวมตัวขององค์กรพัฒนาเอกชน , องค์กรประชาชน, นักวิชาการและข้าราชการ โดยการดำเนินกิจกรรมของมูลนิธิได้รับการสนับสนุน งบประมาณในการดำเนินการประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์จากรัฐบาล⁹ กรีนพีซเป็นองค์กรที่มีชื่อของ รัฐบาลระหว่างประเทศ ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนจากเงินบริจาคของบุคคลทั่วไปและเงินบริจาคจาก มูลนิธิเท่านั้น¹⁰ กลุ่ม 93 นักวิชาการเป็นกลุ่มนักวิชาการที่มารวมตัวกันชั่วคราวเพื่อร่วมลงนาม ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี¹¹ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ (สทส.) เป็นองค์กร

⁹ ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, เกี่ยวกับไบโอไทย [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/about>

¹⁰ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), การระดมทุน [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา

<http://www.greenpeace.org/seasia/th/about/core-values/fundraising-principles>

¹¹ ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, จดหมายเปิดผนึกจาก 93 นักวิชาการ เสนอให้คณะรัฐมนตรีควมมติห้ามการปลูกทดลอง จีเอ็มโอในไร่นาและสถานีทดลอง [ออนไลน์], 18 ธันวาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/node/188>

ที่มีใช้ของรัฐบาล มาจากการจัดตั้งโดยองค์การไอซ่า ศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ และองค์การภาคเอกชนอื่นๆ¹² และสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยเป็นกลุ่มธุรกิจที่เกิดจากการรวมตัวกันของผู้ประกอบการภาคเอกชนที่ทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์¹³ ซึ่งเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก¹⁴ ซึ่งไม่ได้บ่งบอกถึงการกระจายทรัพยากรภายในในกลุ่มแต่อย่างใด

ด้านอำนาจ สมาชิกมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน สะท้อนให้เห็นจากการที่สมาชิกมีทรัพยากรและการเข้าถึงกระบวนการนโยบายไม่เสมอภาคกัน ลักษณะประการสุดท้ายนี้สะท้อนมาจากลักษณะด้านการกระจายทรัพยากรภายในเครือข่ายและด้านความต่อเนื่องอีกที ซึ่งผู้วิจัยได้อธิบายไปแล้วว่าในการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 สมาชิกของเครือข่ายมีทรัพยากรและการเข้าถึงกระบวนการนโยบายแตกต่างกันไป ไม่เสมอภาคกัน ดังนั้นสมาชิกของเครือข่ายนโยบายนี้จึงมีอำนาจไม่เสมอภาคกัน

นอกเหนือไปจากบทบาทการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มที่เป็นสมาชิกของ เครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาของนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยด้วยกันแล้ว สมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหานี้ยังมีบทบาทในการปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาล ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ในลักษณะที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ โดยกลุ่มที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาล ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ , มูลนิธิชีววิถี , กลุ่ม 93 นักวิชาการ, กรีนพีซ, และสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

7.2 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล

7.2.1 การปฏิสัมพันธ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อรัฐบาล

ในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2550 นายธีระ สูตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้แถลงข่าวต่อสื่อมวลชนว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีมติเห็นชอบร่วมกัน ในการเห็นควรให้มีการอนุญาตให้ศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ จึงยื่นหนังสือถึงคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อเปิดให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา หรือภาคสนามในประเทศไทยได้ ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ชี้แจงว่า จุดประสงค์ของการขอยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน

¹² สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์, ที่มาของสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553. แหล่งที่มา <http://www.thaibaa.org/history.asp>

¹³ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, เกี่ยวกับเรา [ออนไลน์], 19 ตุลาคม 2549. แหล่งที่มา <http://www.thaiorganictrade.com/>

¹⁴ สัมภาษณ์ วุฒิก พิชญ์พงศา, นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 27 พฤศจิกายน 2552.

พ.ศ. 2544 นั้นเป็นไปเพื่อการวิจัยเท่านั้นยังไม่เป็นการผลิตเพื่อการค้า อีกทั้งจะไม่ทำการวิจัยกับพืชที่มีความอ่อนไหวง่าย เช่น ข้าว, สับปะรด ฯลฯ แต่จะวิจัยในพืชที่เกษตรกรได้รับความเดือดร้อนเท่านั้น¹⁵

กึ่งกาญจน์ พิษณุกุล ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ ได้อธิบายถึงที่มาของการดำเนินการดังกล่าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า “ก่อนที่จะมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เห็นว่า การศึกษาวิจัยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมหยุดชะงักมานานเป็นเวลาเกือบ 10 ปีแล้ว ในขณะที่ประเทศอื่นๆที่เริ่มทำการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมพร้อมกับประเทศไทยมีความก้าวหน้า เช่น ประเทศจีน, ประเทศเกาหลี, และประเทศเวียดนาม ศึกษาวิจัยไปจนถึงขั้นได้พันธุ์ พืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ได้รับการรับรองแล้ว แต่ว่าการศึกษาวิจัยด้านนี้ในประเทศไทยไม่ก้าวหน้าเลย การศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพเองก็ไม่ก้าวหน้า ทางกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เห็นว่าการศึกษาวิจัยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นเรื่องสำคัญ เพราะในอนาคตเราไม่อาจจะหลีกเลี่ยงเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ ทั้งนี้การทำพืชตัดแต่งพันธุกรรมมีวัตถุประสงค์ที่ดี เพราะทำให้ได้มาซึ่งพันธุ์พืชที่ต้านทานต่อโรคพืชและศัตรูพืช และลดการใช้สารเคมีทางการเกษตรลง เพราะพืชตัดแต่งพันธุกรรมต้านทานศัตรูพืชอยู่แล้วจึงไม่ต้องใช้ยาปราบศัตรูพืช ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีความต้องการให้รัฐบาลยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ที่ห้ามไม่ให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม”¹⁶

นอกจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้วยังมีกระทรวงอื่นๆที่สนับสนุนการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ซึ่งสิริกุล บรรพพงศ์ ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพได้ให้สัมภาษณ์ว่า “มี 4 กระทรวงที่สนับสนุนการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกระทรวงเหล่านี้มีความเกี่ยวข้องกันในการดำเนินการเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ดูแลเรื่องการศึกษา วิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรม กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดูแลเรื่องการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดูแลเรื่องการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ, และกระทรวงสาธารณสุขดูแลเรื่องอาหาร รัฐมนตรีของทั้ง 4 กระทรวง และเหล่า

¹⁵ “ธีระลุยจีเอ็มโอเสนอกรม.แน เว้นพืชอ่อนไหวข้าว-สับปะรด,” ฐานเศรษฐกิจ (30 สิงหาคม-1 กันยายน 2550) : 16.

¹⁶ สัมภาษณ์ กึ่งกาญจน์ พิษณุกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

ปลัดกระทรวง ได้ทำการปรึกษาหารือกันในระดับรัฐมนตรี เพื่อให้ความร่วมมือในการสนับสนุนให้มีการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ต่อคณะรัฐมนตรี”¹⁷

สำหรับความสัมพันธ์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กับกลุ่มอื่นๆที่มีบทบาทต่อการกำหนดนโยบาย ภายใต้งบประมาณของประเทศไทย ก็มีความชัดเจนว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ร่วมมือกับอีก 3 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , และกระทรวงสาธารณสุข ในการผลักดันให้มีการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นตัวตั้งตัวตี ซึ่งวิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถีได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า

“ในรัฐบาลพล. อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ที่มีรัฐมนตรีที่ต้องการผลักดันเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมหลายคน มีธีระ สูตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , ยงยุทธ ยุทธวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แล้วเขาก็มีการ “ล๊อบบี้” จนกระทั่งนายแพทย์มงคล ณ สงขลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ประกาศว่าอยากให้มีการทดลองเรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม มีการให้สัมภาษณ์ข่าวกับสื่อมวลชน กลายเป็นว่าในตอนนั้นมี 4 กระทรวงที่หนุนเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรม แล้วรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรฯประกาศเลยว่านี่เป็นโอกาสที่ดีที่สุดแล้วของทุกฝ่ายที่ขับเคลื่อนเรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมที่จะผลักดันเป็นนโยบาย”¹⁸

7.2.2 การปฏิสัมพันธ์ของสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ต่อรัฐบาล

ในวันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2550 นายสุทัศน์ ศรีวัฒนพงศ์ นายกสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพ พสัมพันธ์ได้แถลงต่อสื่อมวลชนว่า ในปีพ.ศ. 2550 ทางสมาคมตั้งเป้าที่จะผลักดันให้รัฐบาลเห็นชอบและอนุมัติให้มีการศึกษาวิจัยและพัฒนาพืชตัดแต่งพันธุกรรมในการปลูกทดสอบในระดับไร่หรือภาคสนาม โดยสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ได้ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ , หน่วยงานเอกชน, รวมถึงสมาคมการค้าที่เกี่ยวข้องในการมาลงนามร่วมกัน เพื่อผลักดันให้รัฐบาลสนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาด้านพันธุวิศวกรรมอย่างจริงจัง , เป็นรูปธรรม, ตลอดจนมีการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับภาคสนามได้ เพื่อให้งานวิจัยด้านพันธุวิศวกรรมของประเทศไทยซึ่งต้องหยุดชะงักมาเป็นระยะเวลากว่า 10 ปี สามารถดำเนินการต่อไปได้ ทั้งนี้รายชื่อของผู้ร่วมลงนามทั้งหมดจะนำไปเสนอยังรัฐมนตรี 3 กระทรวงที่รับผิดชอบดูแลเกี่ยวกับด้านนี้ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , และกระทรวง

¹⁷ สัมภาษณ์ สิริกุล บรรพพงศ์, ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, 18 กุมภาพันธ์ 2553.

¹⁸ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาและวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมในประเทศไทย นอกจากนี้ทางสมาคมยังได้พยายามสร้างความเข้าใจในพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประชาชนระดับรากหญ้า โดยการสร้างเครือข่ายเกษตรกรควบคู่ไปกับเครือข่ายสถาบันการศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรม¹⁹

7.2.3 การปฏิสัมพันธ์ของมูลนิธิชีววิถีต่อรัฐบาล

มูลนิธิชีววิถีคัดค้านความพยายามยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 โดยใช้วิธีการเคลื่อนไหว 3 รูปแบบ ได้แก่ การแถลงข่าวคัดค้านต่อสื่อมวลชน, การล๊อบบี้, และการเคลื่อนไหวสาธารณะ

7.2.3.1 การเคลื่อนไหวด้วยวิธีการแถลงข่าวคัดค้านต่อสื่อมวลชน มูลนิธิชีววิถีร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, นักวิชาการ, เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ฯลฯ แถลงข่าวคัดค้านการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามในวันที่ 17 สิงหาคม พ.ศ.2550 ที่สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ภายหลังจากที่นายธีระ สุตะบุตร ได้แถลงข่าวในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ว่าเตรียมเสนอให้คณะรัฐมนตรีเตรียมพิจารณาการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้มีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ โดยมีเหตุผลหลักๆในการคัดค้าน ได้แก่

ประการแรก การหลุดรอดของมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมในปี พ.ศ.2547 ยังไม่สามารถหาข้อสรุปได้ว่าทำไมจึงเกิดการหลุดรอดได้ และการดำเนินคดีต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบก็ยังไม่สิ้นสุด

ประการที่ 2 เชื่อว่าการผลักดันนโยบายให้มีการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในประเทศไทยมาจากการผลักดันจากบริษัทข้ามชาติอยู่เบื้องหลัง คือ บริษัทมอนซานโต้

ประการที่ 3 ถ้าหากจะมีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมควรมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเสียก่อน เพื่อจะได้มีกฎหมายที่เข้มงวดในการควบคุมพืชตัดแต่งพันธุกรรม

ประการที่ 4 การทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมควรจะอยู่แค่ในระดับโรงเรือนพอ เพราะทำให้สามารถศึกษาพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้แล้วว่ามันมีข้อเสียอย่างไร เพราะในระบบปิดจะทำให้พืชแสดงข้อเสียของมันออกมาได้มากกว่า

ประการที่ 5 ถ้าประเทศไทยอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม การค้าสินค้าเกษตรของไทยจะถูกการหลีกเลี่ยงโดยตลาดในสหภาพยุโรป และต้นทุนในการผลิตจะสูงขึ้นเพราะต้องมี

¹⁹ “นักวิชาการล่าซื้อชิ้นขอวิจัยจีเอ็มโอ โวยปล่อยหยุดชะงักมานานร่วม 10 ปี เตือนชนชกซ้ำไม่ทันกินต่างชาติ,”
แนวหน้า (18 มกราคม 2550) : 12.

ค่าใช้จ่ายในการตรวจพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ปะปนในสินค้า

ประการที่ 6 ถ้าประเทศไทยอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะเปลี่ยนให้เกษตรกรไทยต้องไปพึ่งพาบริษัทในการทำเกษตร แทนที่การพึ่งพาตนเอง²⁰

7.2.3.2 การลอบบี้ วิทยุรย์ เลียนจํารูญ ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี ได้เล่าถึงเรื่องนี้ว่า “มูลนิธิชีววิถีและกลุ่มองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลอื่น ๆ ซึ่งมีบทบาทในการเคลื่อนไหวในประเด็นมาตรการบังคับใช้สิทธิของสิทธิบัตรยาในการเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างประเทศไทยและประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ขอเข้าพบนายแพทย์ มงคล ณ สงขลา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งเป็นหนึ่งในรัฐมนตรีที่เข้าร่วมกับรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์สนับสนุนให้มีการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 การที่มูลนิธิชีววิถีได้เชิญชวนให้กลุ่มองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลที่มีบทบาทในการเคลื่อนไหวในประเด็นมาตรการ บังคับใช้สิทธิของสิทธิบัตรยามาเข้าพบด้วย เพราะนายแพทย์มงคล ณ สงขลา เป็นผู้มีความสำคัญในประเด็นนี้ และองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาลกลุ่มต่างๆเหล่านี้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับทีมที่ปรึกษาเรื่องมาตรการบังคับใช้สิทธิของสิทธิบัตรยาของนายแพทย์มงคล ส่งผลให้การเข้าถึงตัว นายแพทย์มงคลเพื่อการนัดประชุม ดำเนินไปได้ด้วยดี ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถีได้ใช้เวลาประมาณ 30 นาที ในการชี้แจงให้นายแพทย์มงคลได้รับทราบถึงผลกระทบจากการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ผนวกกับการที่นายแพทย์มงคลได้เดินทางไปดูงานยังประเทศอาร์เจนตินาแล้วพบว่า การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมยังประโยชน์ให้เฉพาะบริษัทรายใหญ่ แต่เป็นการทำร้ายเกษตรกรรายย่อย ดังนั้นท่าทีของนายแพทย์มงคล จึงเปลี่ยนไปเป็นไม่สนับสนุนการผลักดันให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544”²¹

เมื่อกระทรวงสาธารณสุขที่เคยสนับสนุนให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เปลี่ยนท่าทีไป ทำให้คณะรัฐมนตรีจำเป็นต้องหาข้อยุติโดยการแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองขึ้นมา โดยมีนายไพฑูลย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ²² มูลนิธิชีววิถีก็ทำการลอบบี้นายไพฑูลย์ให้มีความเห็นสอดคล้องกับกลุ่มตน คือ ไม่ควรยกเลิก มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 โดยวิทยุรย์เล่าว่า “โชคดีที่เรามีการติดต่อกับรองนายกรัฐมนตรีไพฑูลย์ วัฒนศิริธรรม เพราะเมื่อมีความเห็นแย้งจากกระทรวงสาธารณสุข ทางคณะรัฐมนตรีก็ต้องหาข้อยุติ โดยตั้งคณะกรรมการกลั่นกรอง ซึ่งรองนายกรัฐมนตรีไพฑูลย์เป็นประธาน

²⁰ “ภาคประชาชนค้านเปิดทดลองจีเอ็มโอภาคสนาม ซึ่งกฎหมายไม่พร้อม กรณีปนเปื้อนเก่ายังค้าง,” ประชาไท (17 สิงหาคม 2550) : 8.

²¹ สัมภาษณ์ วิทยุรย์ เลียนจํารูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

²² ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, จดหมายเปิดผนึกจาก 93 นักวิชาการ เสนอให้คณะรัฐมนตรีควมมติห้ามการปลูกทดลองจีเอ็มโอในไร่และสถานีทดลอง [ออนไลน์], 18 ธันวาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/node/188>

เราก็ไปลื้อบปี่อีก”²³

7.2.3.3 การเคลื่อนไหวสาธารณะ ซึ่งวิฑูรย์เล่าว่า “การเคลื่อนไหวยังไม่จบที่แค่การลื้อบปี่ เพราะเรามีการ“เคลื่อนไหวสาธารณะ” ด้วย โดยเครือข่ายของเราได้ทำการล่ารายชื่อ 2 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ ล่ารายชื่อนักวิชาการมาเกือบ 100 รายชื่อ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอาจารย์สอนคณะ วิทยาศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แทบจะยกคณะ และมีรายชื่อบางคนที่ไม่เหลือเชื่อ เช่น หัวหน้าภาควิชาพืชไร่ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นฐานการสนับสนุนให้ ปลุกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมมาก่อน ก็กลายเป็นมาคัดค้าน และกลุ่ม มที่ 2 ก็เป็นรายชื่อองค์กร ภาคประชาชนกว่า 500 องค์กร”²⁴

7.2.4 การปฏิสัมพันธ์ของกรีนพีซต่อรัฐบาล

ในปีพ.ศ. 2548 กรีนพีซตรวจพบมะละกอดัดแต่งพันธุกรรมในแปลงของเกษตรกรใน 5 จังหวัด คือ กำแพงเพชร, กาฬสินธุ์, ชัยภูมิ, มหาสารคาม, และระยอง หลังจากที่กรีนพีซเคย เปิดโปงเรื่องการหลุดรอดของมะละกอดัดแต่งพันธุกรรมจากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จังหวัดขอนแก่น สังกัดกรมวิชาการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในเดือนกรกฎาคมพ.ศ. 2547²⁵ ด้วยเหตุนี้ในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ.2549 กรีนพีซได้ฟ้องร้อง กรมวิชาการเกษตรและอธิบดีกรมวิชาการเกษตรต่อศาลปกครองด้วยข้อกล่าวหา ดังนี้

7.2.4.1 กรมวิชาการเกษตรอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับ ไร่ในซึ่งขัดต่อพระราชบัญญัติกักพืชพ.ศ. 2507

7.2.4.2 กรมวิชาการเกษตรเป็นแหล่งกำเนิดการแพร่กระจายของมะละกอดัดแต่ง พันธุกรรมผิดกฎหมายจากการปลูกทดสอบมะละกอดัดแต่งพันธุกรรมในสภาพเปิด

7.2.4.3 กรมวิชาการเกษตรล้มเหลวในการควบคุมการทดลองสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ของประเทศ

7.2.4.4 กรมวิชาการเกษตรแจกจ่ายเมล็ดพันธุ์มะละกอที่ปนเปื้อนมะละกอดัดแต่ง พันธุกรรมให้แก่เกษตรกรที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ในปีพ.ศ. 2547 จนก่อให้เกิดการปนเปื้อนของ พืชตัดแต่งพันธุกรรมในวงกว้าง²⁶

ครั้นถึงปีพ.ศ. 2550 ภายหลังจากที่นายธีระ สูตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร

²³ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

²⁴ เรื่องเดียวกัน

²⁵ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซกลุ่มมะละกอหน้ากระทรวงเกษตรฯหยุดล้มมติกรม ห้ามทดลองพืช จีเอ็มโอ [ออนไลน์], 27 สิงหาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/papaya-dumping-moac>

²⁶ เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์, กรีนพีซฟ้องกรมวิชาการเกษตรและอธิบดีแพร่มะละกอจีเอ็มโอ [ออนไลน์], 25 ตุลาคม 2549. แหล่งที่มา <http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=5243.0>

และสหกรณ์ ออกมาแถลงข่าวในวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ว่า กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีมติเห็นชอบร่วมกันในการเห็นควรวินิจฉัยให้มีการอนุญาตให้ศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรม จีเอ็มโองานหนังสือถึงคณะรัฐมนตรีเพื่อให้มีการพิจารณายกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อเปิดให้มีการปลูกทดลองพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามในประเทศไทยได้²⁷

ในวันที่ 27 สิงหาคม พ.ศ. 2550 เหล่าอาสาสมัครของกลุ่มกรีนพีซได้นำมะละกอสด น้ำหนักราว 9 ตัน บรรทุกใส่ 3 คันรถ ไปวางกองขวางประตูทางเข้า-ออกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อแสดงความไม่พอใจที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าว เหตุที่ชี้มะละกอเพราะต้องการสื่อถึงการปนเปื้อนของมะละกอตัดแต่งพันธุกรรม จากสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวน จังหวัดขอนแก่น กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เมื่อปีพ.ศ. 2547 ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ากระทรวงเกษตรและสหกรณ์ไม่สามารถควบคุมการแพร่กระจายของพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ สร้างความเดือดร้อนให้แก่เกษตรกรและเป็นเหตุให้ตลาดต่างๆระดับนานาชาติ โดยเฉพาะตลาดของยุโรปขาดความเชื่อมั่นต่อการนำเข้ามามะละกอของประเทศไทย อีกทั้ง กรีนพีซยังออกมาเรียกร้องให้คณะรัฐมนตรีห้ามยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ที่ห้ามปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามอีกด้วย²⁸

นอกจากนี้กลุ่มกรีนพีซยังล่ารายชื่อประชาชนไทยจำนวน 10,000 รายชื่อ เพื่อแสดงพลังในการต่อต้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม และการยุติภัยคุกคามจากพืชตัดแต่งพันธุกรรม ตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ทั้งจากการรณรงค์ตามท้องถนนและจากทางอินเทอร์เน็ต เมื่อได้รายชื่อหมื่นกว่ารายชื่อแล้ว ในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 อาสาสมัครกลุ่มกรีนพีซต่าง ชูป้าย “คนไทยไม่เอาจีเอ็มโอ ยุติภัยคุกคามจากพืชจีเอ็มโอ สนับสนุนการเกษตรยั่งยืนและเกษตรอินทรีย์” และธงข้อความ “ไม่เอาจีเอ็มโอ” เดินขบวนไปยังหน้าทำเนียบรัฐบาล เพื่อยื่นรายชื่อประชาชนไทยต่อต้านสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมแก่พล .อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้น เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลคงมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ไว้ และเรียกร้องให้รัฐบาลสนับสนุนการเกษตรยั่งยืนและ การเกษตรธรรมชาติ โดยอ้างว่ารายชื่อทั้งหมด

²⁷ “ธีระลุยจีเอ็มโอสอนक्रम.แน้ เว้นพืชอ่อนไหวข้าว-สับปะรด,” ฐานเศรษฐกิจ (30 สิงหาคม-1 กันยายน 2550) : 16.

²⁸ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซถล่มมะละกอหน้ากระทรวงเกษตรฯหยุดล้มมติกรม.ห้ามทดลองพืชจีเอ็มโอ [ออนไลน์], 27 สิงหาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/papaya-dumping-moac>

คือเสียงจากประชาชน ถ้ารัฐบาลอนุมัติให้ยกเลิกมติวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 จะสะท้อนว่า รัฐบาลไม่ใส่ใจที่จะปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน²⁹

7.2.5 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่ม 93 นักวิชาการต่อรัฐบาล

นักวิชาการ 93 คนจากหลายสถาบันและหลายสาขา ได้แก่ เกษตรศาสตร์ , นิติศาสตร์ , เศรษฐศาสตร์ , แพทย์ศาสตร์ ฯลฯ ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงพล .อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ในวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เรื่อง “ขอสนับสนุนให้คงมติห้ามการทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นา” โดยมีสาระสำคัญ คือ ตามที่ผลการประชุมของคณะกรรมการกั่นกรอง เพื่อเสนอเรื่องต่อค ณะรัฐมนตรี ได้พิจารณาข้อเสนอของนายธีระ สูตะบุตร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 ที่ผลักดันให้มีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ โดยได้เตรียมการนำเสนอเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว เพื่อให้คณะรัฐมนตรี ตัดสินใจ 2 แนวทางคือ ข้อเสนอแรก ให้คง มติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ที่ห้ามการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับ ไร่นา และให้เร่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพโดยเร็ว และข้อเสนอที่สอง อนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในศูนย์วิจัยหรือสถานีทดลองของราชการได้โดยมีกฎระเบียบที่เคร่งครัดกำกับ

ทางกลุ่มนักวิชาการ ดังกล่าว สนับสนุนให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้ใช้ข้อเสนอแรก เนื่องจาก ทางกลุ่มมีความเห็นว่าการอนุญาตให้มีการปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในแปลงเปิดไม่ ว่าจะเป็นในสถานีทดลองของราชการหรือในไร่นาของเกษตรกร มีปัญหาดังต่อไปนี้

7.2.5.1 ปัญหาการปนเปื้อนทางพันธุกรรม การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในสภาพแปลงทดสอบเปิดทำให้เกิดการปนเปื้อนได้หลายกรณี โดยเกิดขึ้นจากลม , แมลง , หรือสัตว์ เป็นพาหะ หรืออาจเกิดขึ้นจากมนุษย์เพราะความประมาทหรือการจงใจทำให้เกิดการปนเปื้อนด้วย เหตุผลบางประการ ดังนั้น การอาศัยระเบียบของทางราชการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอต่อการ ป้องกันมิให้เกิดการปนเปื้อนทางพันธุกรรมได้

7.2.5.2 ปัญหาการละเมิดสิทธิ พืชตัดแต่ง พันธุกรรม เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านสิทธิ ในหลายลักษณะ เช่น สิทธิบัตรในยีนหรือกระบวนการวิจัยเป็นของบริษัทต่างชาติ การปนเปื้อนทางพันธุกรรมอาจส่งผลให้เกษตรกรอาจกลายเป็นผู้ละเมิดสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของบริษัท

7.2.5.3 ปัญหาทางการค้า การปนเปื้อนทางพันธุกรรมจะส่งผล กระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์และสินค้าเกษตรทั่วไปของประเทศไทย

²⁹ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซยื่นหนังสือหนึ่งหมื่นรายชื่อ “คนไทยไม่เอาจีเอ็มโอ” เรียกร้องให้รัฐคงมติ [ออนไลน์], 27 พฤศจิกายน 2550. แหล่งที่มา http://202.44.55.51/truefood_org/index.php?act=greenpeace newsarch&id=000041

โดยในท้ายจดหมายได้มีการลงรายชื่อของนักวิชาการกลุ่มนี้ทั้งหมด 93 คนกำกับ³⁰

7.2.6 การปฏิสัมพันธ์ของสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยต่อรัฐบาล

วัลลภ พิชญ์พงศา นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ได้อธิบายถึงบทบาทของสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยดังนี้ “ครั้งนี้เราลงแรงเยอะกว่าครั้งที่แล้ว เพราะว่าเราพยายามให้ข้อมูลกับการ “ล๊อบบี้” ซึ่งไม่เชิงว่าเป็นการล๊อบบี้ เพราะเราไม่ได้เข้าไปคุยกับพวกรัฐมนตรีโดยตรง แต่เราส่งข้อมูลให้นายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ส่งให้คุณไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ และคุณโสมชิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เราก็พยายามส่งข้อมูลไปให้ถึงลูกของคุณโสมชิตเป็นรุ่นน้องผมที่จุฬาฯ ผมก็คุยกับเขาบอกว่าจะส่งแฟกซ์ไป ฝากจนให้คุณพ่ออ่านหน่อย อันนี้ก็เป็นการพยายามให้ข้อมูลไปถึง”

ก่อนที่จะมีมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ออกมาสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยได้ใช้การเคลื่อนไหว 2 รูปแบบ ได้แก่ การแถลงข่าวคัดค้าน และการส่งจดหมายถึงรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีบางคนที่ได้รับผิดชอบงานเกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

7.2.6.1 การแถลงข่าวคัดค้าน ในวันที่ 28 พฤศจิกายน พ.ศ. 2550 สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยได้แถลงข่าว “ไม่เห็นด้วยกับการทดลองพืชจีเอ็มโอในพื้นที่เปิด” โดยมีสาระสำคัญคือ “สืบเนื่องจากการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อขอยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยได้ร่วมกับมูลนิธิดินร่วน้ำ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ได้แสดงความไม่เห็นด้วย เพราะห่วงใยว่าการเปิดให้มีการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในพื้นที่เปิด จะก่อให้เกิดผลกระทบดังนี้

7.2.6.1.1 ผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารไทย เนื่องจากตลาดส่งออกส่วนใหญ่ยังไม่ให้การยอมรับสินค้าที่มีส่วนผสมมีจีเอ็มโอตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งถ้าประเทศไทยเปิดให้มีการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ในระดับไร่นา จะส่งผลต่อความเชื่อมั่นของผู้ซื้อในต่างประเทศต่อสินค้าเกษตร และอาหารไทยและจะถูกเพ่งเล็งเป็นพิเศษจากผู้ซื้อ ซึ่งจะทำให้เสียภาพลักษณ์ของประเทศที่เป็นผู้ผลิตอาหารส่งออกไปทั่วโลกในที่สุดจะมีผลกระทบต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศไทย

7.2.6.1.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการหลุดรอดของพืชตัดแต่ง

³⁰ ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, จดหมายเปิดผนึกจาก 93 นักวิชาการ เสนอให้คณะรัฐมนตรีควมมติห้ามการปลูกทดลองจีเอ็มโอในไร่นาและสถานีทดลอง [ออนไลน์], 18 ธันวาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/node/188>

พันธูกรรมสู่สภาพแวดล้อม เนื่องจาก ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการใดที่มีประสิทธิภาพในการ ป้องกันการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมกับพืชทั่วไป การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ในระดับ ไร่นาจ้างก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสิ่ง แวดล้อม โดยเฉพาะการปะปนกับพันธุ์พืชพื้นเมือง ซึ่งเมื่อเกิด ปัญหารากเหง้าของพืชตัดแต่งพันธุกรรมสู่สภาพแวดล้อมแล้วยากที่จะควบคุมและแก้ไขได้

7.2.6.1.3 ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น เนื่องจากการ ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม จะบั่นทอนภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ของสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากเกษตรกรต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกทั้งหมด ตั้งแต่ เมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตต่างๆ ซึ่งจะถูกรับควบคุมโดยสิทธิบัตร อันเป็นการทำลาย ความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งขัดกับหลักป รัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่รัฐบาลได้ถือเป็นหลัก ในการบริหารประเทศ³¹

7.2.6.2 การส่งจดหมายถึงรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีบางคนที่ได้รับผิดชอบงาน เกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม โดยในวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2550 สมาคมการค้า เกษตรอินทรีย์ไทยได้ร่วมกับมูลนิธิดินรักษ์น้ำ และสำนักงานมาต รฐานเกษตรอินทรีย์ได้ส่ง จดหมายเรื่อง “การประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน 2544 เพื่อเปิดการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ)ในระดับไร่นาจ้าง” ถึงนายโสมชิต ปิ่นเปี่ยมรัฐ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม, นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคงของมนุษย์ , และนายแพทย์พลเดช ปิ่นประทีป รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการพัฒนาศังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ คนละฉบับ โดยจดหมายทุกฉบับมีสาระสำคัญ ดังนี้

“สืบเนื่องจากการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จะนำเรื่องเข้าสู่ที่ประชุมคณะรัฐมนตรี เพื่อขอยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อเปิดให้มีการทดลองปลูกพืชตัดแต่ง พันธุกรรมในพื้นที่เปิด สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยได้ร่วมกับมูลนิธิดินรักษ์น้ำ สำนักงาน มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ได้แสดงความไม่เห็นด้วย เพราะห่วงใยว่าการเปิดให้มีการทดลองปลูกพืช ตัดแต่งพันธุกรรมในพื้นที่เปิด จะก่อให้เกิดผลกระทบดังนี้

7.2.6.2.1 ผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารไทย เนื่องจากตลาด ส่งออกส่วนใหญ่ยังไม่ให้การยอมรับสินค้าที่มีส่วนผสม สิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม ซึ่งถ้า ประเทศไทยเปิดให้มีการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ในระดับไร่นาจ้าง จะส่งผลต่อความเชื่อมั่น ของผู้ซื้อในต่างประเทศต่อสินค้าเกษตร และอาหารไทยและจะถูกเพ่ง เล็งเป็นพิเศษจากผู้ซื้อ

³¹ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, “แถลงการณ์ไม่เห็นด้วยกับการทดลองพืชจีเอ็มโอในพื้นที่เปิด,” แถลงการณ์, 28 พฤศจิกายน 2550.

ซึ่งจะทำให้เสียภาพลักษณ์ของประเทศที่เป็นผู้ผลิตอาหารส่งออกไปทั่วโลกในที่สุด
จะมีผลกระทบต่อเนื่องต่อรายได้จากการส่งออกสินค้าเกษตรและอาหารของประเทศไทย

7.2.6.2.2 ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมเนื่องจากการหลุดรอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรมสู่สภาพแวดล้อม เนื่องจาก ประเทศไทยยังไม่มีมาตรการใดที่มีประสิทธิภาพในการป้องกันการปนเปื้อนของพืชตัดแต่งพันธุกรรมกับพืชทั่วไป การปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม ในระดับไร่นาจึงก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการปะปนกับพันธุ์พืชพื้นเมือง ซึ่งเมื่อเกิดปัญหาการหลุดรอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรมสู่สภาพแวดล้อมแล้วยากที่จะควบคุมและแก้ไขได้

7.2.6.2.3 ผลกระทบด้านสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจท้องถิ่น เนื่องจากการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม จะบั่นทอนภูมิปัญญาท้องถิ่นและความสามารถในการพึ่งพาตนเองของสังคมเกษตรกรรม เนื่องจากเกษตรกรต้องพึ่งพาเทคโนโลยีจากภายนอกทั้งหมด ตั้งแต่เมล็ดพันธุ์และปัจจัยการผลิตต่างๆ ซึ่งจะถูกคุ้มครองโดยสิทธิบัตร อันเป็นการทำลายความสามารถในการพึ่งพาตนเอง ซึ่งขัดกับหลักป รัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ รัฐบาลได้ถือเป็นหลักในการบริหารประเทศ³²

เมื่อได้ทราบแล้วว่าการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 มีกลุ่มใดบ้างที่เกี่ยวข้อง กลุ่มเหล่านี้มีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันเองและมีปฏิสัมพันธ์ต่อรัฐบาลอย่างไร ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีนี้ ลำดับต่อไปเป็นการอธิบายว่าคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย ทำการตัดสินใจ กำหนดนโยบายโดย “ประนีประนอม ” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ อันสอดคล้องกับแนวคิด “พหุนิยม ” จาก การวิเคราะห์จากบริบททางการเมือง ดังนี้

7.3 การวิเคราะห์การตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ของคณะรัฐมนตรีภายใต้บริบททางการเมือง

จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมด้วยกันเอง คือ การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มูลนิธิชีววิถี และกรีนพีซ เป็นการทำให้รัฐบาลตระหนักทางอ้อมว่า ในสังคมมีกลุ่มที่ต้องการให้รัฐบาลยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกรีนพีซ

อีกทั้งยังมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาลอีกด้วย เริ่มจากการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ผลักดันให้มีการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้มีการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ เนื่องจากเห็นว่า

³² สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, “การประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน 2544 เพื่อเปิดการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ)ในระดับไร่นา,” จดหมายถึงรัฐมนตรี, 3 ธันวาคม 2550.

การศึกษาวิจัยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยได้หยุดชะงักมากกว่า 10 ปีแล้ว และการศึกษาวิจัยเรื่องพืชตัดแต่งพันธุกรรมมีความสำคัญ เพราะในอนาคตไม่สามารถหลีกเลี่ยงประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ อีกทั้งการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมยังมีเป้าหมายที่ดี คือ เพื่อให้ได้พันธุ์พืชตามความต้องการ ซึ่งด้านทานแมลง , ด้านทานโรคพืช , และลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร³³ โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ยืนยันว่าจะทำพืชตัดแต่งพันธุกรรมเพียงเพื่อการศึกษวิจัย ไม่ใช่ทำในเชิงพาณิชย์ อีกทั้งจะเลือกศึกษาวิจัยเฉพาะพืชที่เกษตรกรเดือดร้อน³⁴ นอกจากนี้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์แล้วยังมีกระทรวงอื่นๆ ที่สนับสนุนให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้มีการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ อีก 3 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , และกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งกระทรวงต่างๆ เหล่านี้รวมทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความเกี่ยวข้องกันในการดำเนินการเกี่ยวกับเทคโนโลยีชีวภาพ โดยกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ดูแลเรื่องการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรม , กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีดูแลเรื่องการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ , กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดูแลเรื่องการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ , และกระทรวงสาธารณสุขดูแลเรื่องอาหาร³⁵ และมีการสนับสนุนจากองค์การที่มีชื่อของรัฐบาล คือ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ (สทส.) ซึ่งเป็นสมาคมที่ ศูนย์พันธุวิศวกรรม และเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ศช.), องค์การไอซ่า, และองค์การภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดตั้งขึ้น³⁶ โดยทางสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ได้ ร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ, หน่วยงานเอกชน, รวมถึงสมาคมการค้าบางกลุ่มมาลงนามร่วมกัน โดยนำการลงนามนี้ไปเสนอยังรัฐมนตรี

3 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ , กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี , และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อผลักดันให้รัฐบาลเล็ง เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการพัฒนาและวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมในประเทศไทย³⁷

นอกเหนือจากมีกระทรวงต่างๆ และสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ที่สนับสนุนให้มีการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 แล้ว เนื่องจากประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

³³ สัมภาษณ์ กิ่งกาญจน์ พิชญกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

³⁴ “ธีระลุยจีเอ็มโอเสนอกรม.เน่ เว้นพืชอ่อนไหวข้าว-สับปะรด,” *ฐานเศรษฐกิจ* (30 สิงหาคม-1 กันยายน 2550) : 16.

³⁵ สัมภาษณ์ สิริกุล บรรพพงศ์, ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ, 18 กุมภาพันธ์ 2553.

³⁶ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์, *ที่มาของสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์* [ออนไลน์], 20 มีนาคม 2553.

แหล่งที่มา <http://www.thaibaa.org/history.asp>

³⁷ “นักวิชาการล่าชื่อยื่นขอวิจัยจีเอ็มโอ โวยปล่อยหยุดชะงักมานานร่วม 10 ปี เตือนขึ้นชักช้าไม่ทันกินต่างชาติ,” *แนวหน้า* (18 มกราคม 2550): 12.

เป็นประเด็นสาธารณะซึ่งมีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมากมาย ดังนั้นจึงมีการออกมาเคลื่อนไหวของกลุ่มที่คัดค้านการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ได้แก่ มูลนิธิชีววิถี ซึ่งเป็นองค์การที่มีไซของรัฐบาลที่มีบทบาทสำคัญในการคัดค้านการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ซึ่งมีการเคลื่อนไหวทั้งการจัดแถลงข่าวคัดค้านร่วมกับคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, นักวิชาการ, เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ฯลฯ ต่อสื่อมวลชน³⁸ อีกทั้งยังมีการลอบบี้เพื่อให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขเลิกสนับสนุนการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544³⁹ ⁴⁰ และสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยซึ่งเป็นกลุ่มธุรกิจที่มีการเคลื่อนไหวคัดค้านการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 โดยการแถลงข่าวคัดค้าน⁴¹ และการส่งจดหมายถึงรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีบางคนที่รับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม⁴²

นอกจากนี้ยังมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มระดับระหว่างประเทศ คือ กรีนพีซ (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ซึ่งเป็นองค์การที่มีไซของรัฐบาลระดับระหว่างประเทศ โดยกรีนพีซได้มีการเคลื่อนไหวโดยยุทธวิธีที่ได้รับความนิยม จากสาธารณชน ทั้งการนำมะละกอไปกองขวางทางเข้า-ออกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อแสดงความไม่พอใจที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พยายามผลักดันให้รัฐบาลยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ทั้งที่หน่วยงานในสังกัดของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คือ สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 3 ส่วนแยกพืชสวนจังหวัดขอนแก่น เคยปล่อยให้มีการหลุดลอดของมะละกอตัดแต่งพันธุกรรมไปปนเปื้อนมะละกอทั่วไปตามธรรมชาติ และเรียกร้องให้รัฐบาลคงมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เอาไว้⁴³ อีกทั้งยังล่ารายชื่อประชาชนไทยจำนวน 10,000 รายชื่อ ไปมอบให้พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลคงมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ไว้ และเรียกร้องให้รัฐบาลสนับสนุนการเกษตรยั่งยืนและ การเกษตรธรรมชาติ โดยอ้างว่ารายชื่อทั้งหมดคือเสียงจากประชาชน ถ้ารัฐบาลอนุมัติให้ยกเลิกมติวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

³⁸ “ภาคประชาชนค้านเปิดทดลองจีเอ็มโอภาคสนาม ชี้กฎหมายไม่พร้อม กรณีปนเปื้อนเก้ายังค้าง,” ประชาไท (17 สิงหาคม 2550) : 8.

³⁹ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

⁴⁰ ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี, จดหมายเปิดผนึกจาก 93 นักวิชาการ เสนอให้คณะรัฐมนตรีคงมติห้ามการปลูกทดลองจีเอ็มโอในไร่และสถานีทดลอง [ออนไลน์], 18 ธันวาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.biothai.net/node/188>

⁴¹ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, “แถลงการณ์ไม่เห็นด้วยกับการทดลองพืชจีเอ็มโอในพื้นที่เปิด,” แถลงการณ์, 28 พฤศจิกายน 2550.

⁴² สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, “การประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน 2544 เพื่อเปิดการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ)ในระดับไร่นา,” จดหมายถึงรัฐมนตรี, 3 ธันวาคม 2550.

⁴³ กรีนพีซ (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซถล่มมะละกอน้ำกระทรวงเกษตรฯหยุดล้มมติกรม.ห้ามทดลองพืชจีเอ็มโอ [ออนไลน์], 27 สิงหาคม 2550. แหล่งที่มา <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/papaya-dumping-moac>

จะสะท้อนว่ารัฐบาลไม่ใส่ใจที่จะปกป้องผลประโยชน์ของประชาชน⁴⁴ และมีการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่มาจากความร่วมมือกันเป็นการชั่วคราว คือ กลุ่มที่มาจากความร่วมมือของนักวิชาการ 93 คน ซึ่งมาจากหลากหลายสาขาและหลากหลายสถาบัน ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงพล .อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เพื่อ สนับสนุนให้คณะรัฐมนตรีมีมติทำตาม ข้อเสนอแรกของ คณะกรรมการกลั่นกรองเพื่อเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี คือ ให้คงมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ที่ห้ามการ ปลูกทดสอบพืชตัดแต่ง พันธุกรรมใน ระดับไร่นา และให้เร่ง พิจารณาร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ โดยเร็ว โดยให้เหตุผลแสดงถึง ปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นถ้าคณะรัฐมนตรีอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือ ภาคสนามได้

เมื่อในสังคมมีทั้งกลุ่มที่สนับสนุนให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพื่อให้มีการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ และมีกลุ่มที่ คัดค้านการยกเลิกมติดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงมีความจำเป็นต้องประนีประนอมความต้องการ ของทั้ง 2 ฝ่าย โดยการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งมีสาระสำคัญ 2 ข้อ ดังนี้

7.3.1 ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเร่งรัดการดำเนินการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความ ปลอดภัยทางชีวภาพของเทคโนโลยีชีวภาพสมัยใหม่ เพื่อให้มีความคืบหน้าและมีผลบังคับ ใช้โดยเร็วที่สุด

7.3.2 ในระหว่างที่ร่าง พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพยังไม่มีผล บังคับใช้ ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เตรียมความพร้อมในการขยายการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่ง พันธุกรรมออกไปในระดับการปลูกในแปลงทดสอบของทางราชการ โดย

7.3.2.1 ให้ระบุพื้นที่ที่จะปลูกและชนิดของพืชให้ชัดเจน

7.3.2.2 มีมาตรการในการควบคุมอย่างเข้มงวด

7.3.2.3 ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ของประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงพื้นที่ที่จะทำการปลูกทดสอบ

7.3.2.4 ให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสีย ตาม บทบัญญัติของรัฐ ธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 67 ก่อน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อยุติเป็น

⁴⁴ กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้), กรีนพีซยื่นหนังสือหนึ่งหมื่นรายชื่อ“คนไทยไม่เอาจีเอ็มโอ”เรียกร้องให้รัฐคงมติ [ออนไลน์], 27 พฤศจิกายน 2550. แหล่งที่มา http://202.44.55.51/truefood_org/index.php?act=greenpeacenewsarch&id=000041

ความเห็นร่วมกัน เมื่อทำครบทุกขั้นตอนแล้ว จึงเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อให้ อนุมัติ การปลูก ทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในแต่ละพื้นที่ต่อไป⁴⁵

เมื่อพิจารณาสาระสำคัญของมติข้อที่ 1 จะพบว่าสะท้อนถึงการสนอง ความต้องการของ ทั้ง 2 ฝ่าย ซึ่งต้องการให้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพโดยเร็ว และสาระสำคัญของมติข้อที่ 2 ที่ว่าด้วยการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในแปลงทดสอบ ของทางราชการ ก็สะท้อนถึงความต้องการของฝ่ายสนับสนุนให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เพราะอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในแปลงทดสอบได้ แต่ตัวเงื่อนไข ของข้อที่ 2 นี้มีความกำกวมอาจจะสะท้อนความต้องการของฝ่ายสนับสนุนหรือฝ่ายคัดค้านก็ได้ เช่น มูลนิธิชีววิถีซึ่งเป็นฝ่ายคัดค้านมีความคิดเห็นว่า “เงื่อนไขเหล่านี้เป็นที่น่าพอใจเพราะมีความ เข้มงวด ทำให้ยากที่จะปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้จริงๆ”⁴⁶ ซึ่งสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมโดยตรง ซึ่งสังกัดกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนก็ได้ให้ความเห็นว่า “การจะปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมหลังจาก ผ่านเงื่อนไขดังกล่าวเป็นเรื่องที่ยากมาก ยากในการที่จะเตรียมเอกสารต่างๆ ทั้งจากประชาพิจารณ์ การศึกษาผลกระทบต่างๆ , และเป็นที่ยากมากที่จะให้เรื่องเหล่านี้ผ่านการพิจารณาของ คณะรัฐมนตรี เพราะในการประชุมคณะรัฐมนตรีแต่ละครั้ง มีเรื่องที่เข้ามาสู่การพิจารณาเยอะ มาก”⁴⁷ แต่ทางสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทยที่เป็นฝ่ายคัดค้านกลับแสดงความคิดเห็นว่า “แม้จะ มีเงื่อนไขที่เข้มงวด แต่ก็มีควมวิตกกังวลถึงผลกระทบที่จะตามมาหากในอนาคตมีบางกลุ่มที่มี ศักยภาพพอที่จะทำตามเงื่อนไขทั้งหมดได้ จนสามารถปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้ขึ้นมา”⁴⁸

การที่คณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลเลือกทำการตัดสินใจออกมติคณะรัฐมนตรีที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของทั้งฝ่ายที่สนับสนุนให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 และฝ่ายที่คัดค้าน สามารถอธิบายได้ด้วยบริบททางการเมือง ณ ช้ เวลานั้น เนื่องจากรัฐบาลภายใต้การนำของพล .อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี เป็นรัฐบาลที่เข้ามา ดำรงตำแหน่งภายหลังการรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ซึ่งก่อโดยเหล่าทหารที่ เข้ามาแทรกแซงทางการเมือง⁴⁹ รัฐบาลชุดนี้ต้องเผชิญกับสถานการณ์ 3 ประการใหญ่ ได้แก่

⁴⁵ สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “การทดลองวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรม,” *สรุปมติคณะรัฐมนตรีที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550*, 25 ธันวาคม 2550.

⁴⁶ สัมภาษณ์ วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี, 25 พฤษภาคม 2552.

⁴⁷ สัมภาษณ์ กิ่งกาญจน์ พิชญกุล, ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ, 25 กุมภาพันธ์ 2553.

⁴⁸ สัมภาษณ์ วุฒิก พิชญพิงศา, นายกสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 27 พฤศจิกายน 2552.

⁴⁹ เกษียร เตชะพีระ, *จากระบอบทักษิณสู่รัฐประหาร 19 กันยายน 2549: วิฤติประชาธิปไตยไทย*, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2550), หน้า 111-112.

ประการแรก สภาพการเมืองที่สังคมแตกแยก , ประการที่ 2 พลั้ใหม่ของสื่อสารมวลชน , และ ประการที่ 3 พลวัตรของการเมือง ดังนี้

ประการแรก สภาพการเมืองที่สังคมแตกแยก ในปีพ.ศ. 2549 การเมืองแบ่งเป็น 2 ขั้ว คือ ขั้วสนับสนุนรัฐบาลของพ .ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และขั้วสนับสนุนพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย ซึ่งมีความขัดแย้งถึงในระดับวัฒนธรรมทางการเมือง กล่าวคือ ขั้วสนับสนุนรัฐบาล ของพ .ต.ท. ทักษิณยอมรับนายกรัฐมนตรีนคนเก่งแม้จะเป็นคนโกง แต่ขั้วสนับสนุนพันธมิตร ประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตยกลับรับไม่ได้ถ้าจะมีนายกรัฐมนตรีนที่ขาดจริยธรรม ในรัฐบาลเองก็มี ความขัดแย้งเพราะบุคลากรเก่าในรัฐบาลของพ.ต.ท. ทักษิณบางคนยังมีบทบาทต่อรัฐบาลชุดใหม่ จึงสร้างความไม่พอใจให้อีกฝ่าย รัฐบาลจึงต้องใช้หลักการสมานฉันท์เพื่อ “ประนีประนอม” ทั้งสอง ขั้วการเมือง⁵⁰ ดังนั้นเมื่อมีความเห็นที่ตรงข้ามกันต่อการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรม รัฐบาลจึงจำเป็นต้องใช้การ “ประนีประนอม” เช่นกัน เพื่อไม่ให้สังคมที่มีความแตกแยกเนื่องจากการ เมืองแล้ว ยังแตกแยกกันอีกในเชิงความคิดเห็นต่อการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรม

ประการที่ 2 พลั้ของสื่อสารมวลชน เนื่องจากรัฐบาลของพ .ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ใช้ สื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของรัฐบาลเป็นประจำ การออกสื่อ บ่อยๆของนายกรัฐมนตรีนช่วยในการตลาดและสามารถแก้ข่าวให้รัฐบาลทันท่วงทีเมื่อต้องการ ทำให้สื่อมวลชนทรงอิทธิพลมาก แต่รัฐบาลพล .อ. สุรยุทธ์ จุลานนท บริหารงานแบบเก่า ไม่ค่อย ออกสื่อ⁵¹ ทำให้การรับมือกับข่าวต่างๆเป็นไปได้ยากกว่า เมื่อมีกระแสสังคมให้ความสนใจใน ประเด็นนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรม สื่อจึงเล่นข่าวเรื่องนี้อย่างหนักหน่วง โดยเฉพาะเมื่อมีกระแส การคัดค้านที่บางกระทรวงต้องการผลักดันให้ยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 สื่อก็นำเสนอข่าวโจมตีรัฐบาลที่ไปสนับสนุนพีชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นการกีดกันรัฐบาล ดังนั้น รัฐบาลจึงจำเป็นต้องกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2550 ซึ่งเป็นนโยบายด้าน พีชตัดแต่งพันธุกรรมออกมาในลักษณะที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของทั้งฝ่ายที่สนับสนุน และฝ่ายที่ต่อต้านพีชตัดแต่งพันธุกรรม เพื่อลดการนำเสนอข่าวถึงรัฐบาลในแง่ลบของสื่อ

ประการที่ 3 พลวัตรทางการเมือง คือ แม้รัฐบาลชุดนี้จะมาจากการทำรัฐประหารที่มี ประชาชนเห็นด้วยโดยเฉพาะชนชั้นกลาง ึ่งในเมืองหลวง และกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย แต่ก็มีฝ่ายที่คัดค้าน คือ กลุ่มอำนาจเก่า ที่เปี่ยมด้วยเสียงสนับสนุนจากรากหญ้า และมีอำนาจเงินมาก ดังนั้นไม่ว่ารัฐบาลจะกำหนดนโยบายอะไรออกมา ย่อมต้องคำนึงถึงพลัง

⁵⁰ วิชัย ต้นศิริ, วิกฤติการเมือง 2549-2550, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรังสิต, 2550), หน้า 81-88.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 88-91.

สนับสนุนและพลังต่อต้าน⁵² ในทางเดียวกันเมื่อรัฐ รัฐบาลต้องกำหนดนโยบายที่ชัดเจน
พันธูกรรม จึงจำเป็นต้อง “ประนีประนอม” ความต้องการของทุกฝ่าย เพื่อไม่ให้เกิดพลังต่อต้าน
รัฐบาลมากเกินไป

นอกจากนี้บริบททางการเมืองในช่วงการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม
พ.ศ. 2550 ยังสามารถวิเคราะห์ผ่านกรอบสาระสำคัญของแนวคิดพหุนิยม 7 ประการ ดังนี้

ประการแรก ในสังคมประกอบไปด้วยกลุ่มจำนวนมาก เห็นได้จากมีกลุ่มต่างๆที่มีบทบาท
ต่อการตัดสินใจกำหนดนโยบายของรัฐบาลมากมาย ทั้งกลุ่มหน่วยงานของรัฐบาล , กลุ่มบริษัท
ข้ามชาติ, กลุ่มธุรกิจ, และกลุ่มองค์กรที่มีอิทธิพลของรัฐบาล

ประการที่ 2 ไม่มีกลุ่มใดที่มีอำนาจมากเกินไปจนสามารถครอบงำสังคมได้ เห็นได้จาก
ถ้ามีกลุ่มใดที่มีอำนาจมากเกินไปจนครอบงำสังคมได้ จะไม่เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆในการ
ผลักดันนโยบายเลย เพราะนโยบายจะเป็นไปตามความต้องการของกลุ่มๆเดียวอยู่แล้ว

ประการที่ 3 กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆจัดตั้งกันขึ้นมาเองตามธรรมชาติ และเป็นไปโดย
ความสมัครใจ เห็นได้จากรัฐบาลไม่ได้จัดตั้งกลุ่มผลประโยชน์ขึ้นมาและไม่ได้บังคับหรือกีดกัน
ประชาชนในการเลือกกลุ่ม

ประการที่ 4 สมาชิกของกลุ่มผลประโยชน์โดยทั่วไปจะเข้าสังกัดเป็นสมาชิก กของกลุ่ม
มากกว่าหนึ่งกลุ่ม ลักษณะข้อนี้อาจจะจริงใน สังคม แต่ในกรณีของกลุ่มต่างๆที่มีบทบาทต่อการ
กำหนดมตินี้ ไม่ได้มีลักษณะแบบนี้แสดงออกมาชัดเจน

ประการที่ 5 ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยมีส่วนร่วม
ผ่านกลุ่มที่ตนเองเป็นสมาชิก จะเห็นได้ จากการที่รัฐบาลไม่ขัดขวางหรือห้ามการเคลื่อนไหวใดๆ
ของกลุ่มต่างๆต่อการผลักดันนโยบาย เช่น การแถลงข่าวต่อสื่อมวลชน การล็อบบี้ การยื่นจดหมาย
การประท้วง เป็นต้น อันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ประการที่ 6 กลุ่มสามารถเคลื่อนไหวผลักดันนโยบายโดยผ่าน พรรคการเมืองที่ตน
สนับสนุนได้ ลักษณะเช่นนี้อาจเกิดขึ้นจริงในเมืองไทย โดยพรรคการเมืองจะช่วยประชาชนใน
พื้นที่ที่สนับสนุนพรรคของตนในการผลักดันนโยบายที่พวกเขาต้องการ แต่ว่าในกรณีของการ
กำหนดนโยบายนี้ไม่ปรากฏว่าพรรคการเมืองมีบทบาท

ประการที่ 7 รัฐทำหน้าที่ประนีประนอม เกี่ยวกับผลประโยชน์ระหว่างกลุ่ม เห็นได้ชัดเจน
จากนโยบายนี้ที่มีลักษณะประนีประนอมความต้องการของกลุ่มต่างๆที่กำหนดนโยบายนี้ ที่รัฐให้
ความสำคัญกับ “การลดความแตกแยกในสังคม” เนื่องจากการเมืองอยู่ในช่วงของหลังการทำ
รัฐประหาร

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 91-93.

บทที่ 8

สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

8.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยทำให้ได้ข้อสรุปในประเด็นต่างๆ ดังนี้

8.1.1 โครงสร้างของเครือข่ายนโยบายประเภทเครือข่ายประเด็นปัญหาในการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย

ในการกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยมีกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ กลุ่มระดับภายในประเทศและกลุ่มระดับระหว่างประเทศ ดังนี้

8.1.1.1 กลุ่มระดับภายในประเทศ แบ่งออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพีชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ และฝ่ายที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพีชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้

8.1.1.1.1 ฝ่ายสนับสนุน ประกอบไปด้วย กลุ่มหน่วยงานของรัฐ และกลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาล

(ก) กลุ่มหน่วยงานของรัฐ ที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพีชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.), กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

(1) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.)

มีผลประโยชน์ คือ การมุ่งพัฒนาประเทศสู่ “เศรษฐกิจฐานความรู้”

มีทัศนคติต่อพีชตัดแต่งพันธุกรรม คือ พีชตัดแต่งพันธุกรรมเป็นผลผลิตจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม ซึ่งศักยภาพสูงในการสร้างประโยชน์ให้มนุษยชาติ

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพีชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้ประเทศไทยมีความรู้และข้อมูล ทางวิทยาศาสตร์ พร้อมทั้งความเชี่ยวชาญที่เพียงพอต่อการบริหารจัดการด้านความปลอดภัยทางชีวภาพ

(2) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มีผลประโยชน์ของสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ คือ การทำงานวิจัยทางกลุ่มเทคโนโลยีชีวภาพ และการอนุรักษ์พันธุกรรม

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ พืชตัดแต่งพันธุกรรมปลอดภัย เป็นรูปแบบหนึ่งของการปรับปรุงพันธุ์ให้ดีขึ้น

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อใช้ในการตอบคำถามสังคมว่าพืชตัดแต่งพันธุกรรมปลอดภัยหรือไม่

(3) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

มีผลประโยชน์ของสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ คือ การประสานงานตามอนุสัญญาความหลากหลายทางชีวภาพ , อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญในระดับนานาชาติ, และพิธีสารคาร์ตาเฮนาว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ พืชตัดแต่งพันธุกรรมเหมือนเทคโนโลยีทุกอย่าง ที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบ

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ ถ้ารัฐบาลจะอนุญาตเรื่องนี้ก็ควรจะมีกลไกมาควบคุมดูแล

(ข) กลุ่มองค์การที่มีชื่อของรัฐบาล ที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ได้แก่ สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ (สทส.)

(1) สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์(สทส.)

มีผลประโยชน์ คือ การมุ่งให้การศึกษาศาธารณะในเรื่องสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมและความปลอดภัยทางชีวภาพอย่างถูกต้อง

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ พืชตัดแต่งพันธุกรรมด้านทานโรค ด้านทานแมลง หรือด้านทานทั้ง 2 อย่าง เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ยังคงมีคนในสังคมจำนวนมากเข้าใจผิดพลาด

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ เป็นสิ่งที่ทางสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ต้องการที่สุด

8.1.1.1.2 ฝ่ายคัดค้าน ประกอบไปด้วย กลุ่มองค์การที่มีชื่อของรัฐบาล , กลุ่มธุรกิจ , และกลุ่มนักวิชาการ

(ก) กลุ่มองค์การที่มีชื่อของรัฐบาล ที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ได้แก่ มูลนิธิชีววิถี , สมัชชาคนจน และกลุ่มองค์การที่มีชื่อของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

(1) มูลนิธิชีววิถี

มีผลประโยชน์ คือ การรณรงค์และต่อสู้เพื่อปกป้องทรัพยากรชีวภาพ

และภูมิปัญญาท้องถิ่นของประเทศไทย

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ เป็นโครงสร้างของการครอบงำที่สืบเนื่องมาจากการปฏิวัติเขียวยุคที่ 2, เป็นเครื่องมือของต่างชาติในการชิงทรัพยากรไทย, ละเมิดสิทธิในการเลือกของประชาชนไทย, ครอบงำด้านระบบทรัพย์สินทางปัญญา, และเป็นผลจากการเจรจาเขตการค้าเสรี

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ เป็นการทำให้สังคมไทยหมดทางเลือก

(2) สมัชชาคนจน

มีผลประโยชน์ คือ การแก้ไขปัญหาของคนจนตั้งแต่ระดับปากท้องไปถึงระดับโครงสร้างทางสังคม

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ กังวลถึงผลกระทบจากพืชตัดแต่งพันธุกรรมต่อ ความปลอดภัยของสภาพแวดล้อมของประเทศไทยและการคงไว้ซึ่งความหลากหลายทางชีวภาพ

(3) กลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

มีผลประโยชน์ คือ ไม่ทราบแน่ชัด แต่ล้วนเป็นองค์กรภาคประชาชน

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมใน ระดับไร่หรือภาคสนาม คือ ไม่ทราบแน่ชัด แต่ต้องการให้มีพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพโดยเร็ว

(ข) กลุ่มธุรกิจ ที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ได้แก่ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

(1) สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

มีผลประโยชน์ คือ การค้าขายสินค้าเกษตรอินทรีย์

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ กลัวว่าจะเกิดผลกระทบทั้งในด้านเกษตรอินทรีย์, ด้านสุขภาพอนามัย, และด้านสังคม

(ค) กลุ่มนักวิชาการ ที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ ได้แก่ กลุ่ม 93 นักวิชาการ

-กลุ่ม 93 นักวิชาการ

มีผลประโยชน์ คือ ไม่ทราบแน่ชัด แต่ทุกคนล้วนเป็นนักวิชาการ

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือ

ภาคสนาม คือ คัดค้านการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือ

ภาคสนาม เสนอให้คงมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ที่ห้ามปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามเอาไว้

8.1.1.2 กลุ่มระดับระหว่างประเทศ แบ่งออกได้เป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายที่สนับสนุนให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ และฝ่ายที่คัดค้านการที่รัฐบาลจะอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้

8.1.1.2.1 ฝ่ายสนับสนุน มีอยู่เพียงกลุ่มเดียว ได้แก่ กลุ่มบริษัทข้ามชาติ คือ บริษัทมอนซานโต้

-บริษัทมอนซานโต้

มีผลประโยชน์ คือ มีส่วนแบ่งในตลาดเมล็ดพันธุ์ และส่วนแบ่งในตลาดเมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรมมากที่สุดในโลก

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ สนับสนุนพืชตัดแต่งพันธุกรรม เพราะเป็นพืชที่สร้างสรรค์ได้ตรงตามความต้องการ และต้านทานโรคและแมลงศัตรูพืช

มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมใน ระดับไร่หรือภาคสนาม คือ ไม่มีข้อมูลโดยตรง แต่บริษัทมอนซานโต้ น่าจะสนับสนุนการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม เพราะมอนซานโต้เชื่อว่าการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมจะสร้างประโยชน์ให้แก่เกษตรกรมาก

8.1.1.2.2 ฝ่ายคัดค้าน มีอยู่เพียงกลุ่มเดียวเช่นกัน ได้แก่ กลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลระหว่างประเทศ คือ กรีนพีซ

-กรีนพีซ

มีผลประโยชน์ คือ เงินบริจาคจากบุคคลทั่วไปและเงินบริจาคจากมูลนิธิ

มีทัศนคติต่อพืชตัดแต่งพันธุกรรม คือ คัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมและสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรมทุกประเภท เพราะสะท้อนถึงความต้องการของมนุษย์ที่ไปก้าวก้าวธรรมชาติ

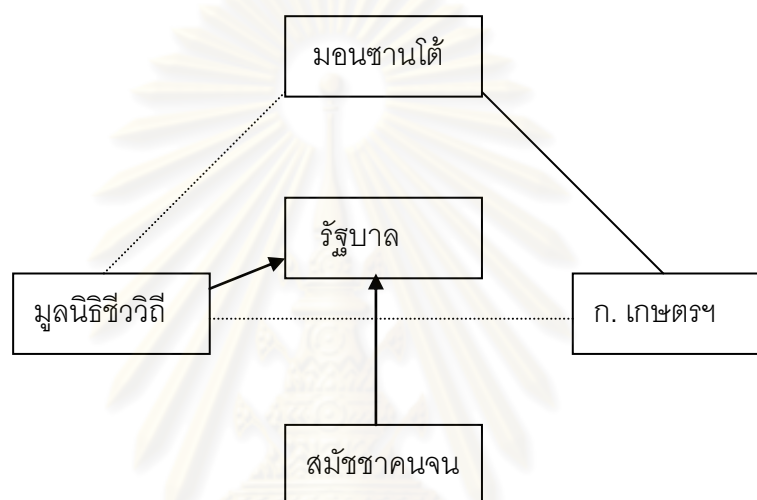
มีทัศนคติต่อการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม คือ คัดค้านการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับ ไร่หรือ

ภาคสนาม เพราะเห็นว่าการหลุดลอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรมที่ผ่านมาในอดีตสะท้อนว่า มนุษย์ไม่สามารถควบคุมการหลุดลอดไปปนเปื้อนพันธุกรรมของพืชตัดแต่งพันธุกรรมได้

8.1.2 การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรม ของประเทศไทย

เนื่องจากนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทยอยู่ในรูปของมติ คณะรัฐมนตรีทั้งสิ้น 3 ฉบับ จึงพิจารณาการกำหนดมติคณะรัฐมนตรีแต่ละฉบับ ดังนี้

8.1.2.1 การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

แผนภาพที่ 1: แผนภาพ แสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในการกำหนดมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

8.1.2.1.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา

การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น คือ บริษัทมอนซานโต้และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ร่วมมือกันในการปลูกทดสอบฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรม โดยที่มีมูลนิธิชีววิถีคอยเคลื่อนไหวคัดค้าน การปลูกทดสอบฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมของมอนซานโต้ ฝ่ายมอนซานโต้ก็ให้นักวิชาการของตน ออกมาแก้ต่างว่าฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมที่ปลูกทดสอบปลอดภัย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดย กรมวิชาการเกษตรช่วยป้องกันแปลงทดสอบ และเตรียมดำเนินคดีหากมูลนิธิชีววิถีมาเผาฝ้าย ตัดแต่งพันธุกรรม แต่ฝ่ายมูลนิธิกลับโต้กลับว่าที่เผาฝ้ายคือ ฝ้ายตัดแต่งพันธุกรรมที่หลุดลอดไปยัง แปลงของเกษตรกร

8.1.2.1.2 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล

(ก) สมัชชาคนจน

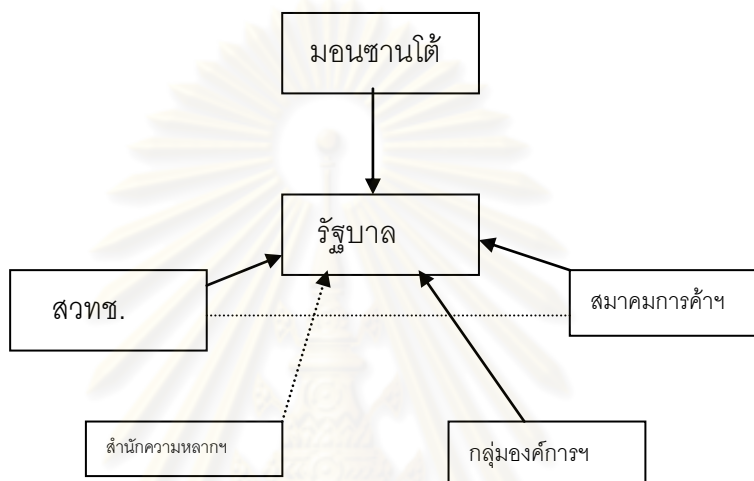
ยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล 2 ประการ คือ ห้ามไม่ให้มีการปลูกพืชตัดแต่ง พันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม และให้มีการตั้งคณะกรรมการร่างพระราชบัญญัติว่าด้วย ความปลอดภัยทางชีวภาพ

(ข) มูลนิธิชีววิถี

เปิดเผยข้อมูลเรื่องฝ่ายปีที่ให้สาธารณชนได้รับรู้ และเป็นที่ยี่ปรึกษาให้แก่สมาชิก
คนจนในการเคลื่อนไหวเพื่อยื่นข้อเรียกร้องต่อรัฐบาล

8.1.2.1.3 การตัดสินใจของรัฐบาล รัฐบาลตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีที่
“ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ เพื่อการรักษาคะแนนนิยม

8.1.2.2 การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547

แผนภาพที่ 2: แผนภาพ แสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในการกำหนดมติ
คณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547

8.1.2.2.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา
การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น คือ สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย พยายามคัดค้าน
การผลักดันของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) ที่ทำการผลักดัน
ผ่านคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อให้รัฐบาลกำหนดนโยบายแบบให้สังคมมี
ทางเลือกในการใช้ประโยชน์จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม โดยสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย
ได้ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรีและจัดแถลงข่าวเพื่อคัดค้านมติของ
คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติในการมีข้อเสนอแนวนโยบายดังกล่าว

8.1.2.2.2 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล

(ก) สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ(สวทช.)

ในฐานะที่เป็นเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ
จึงจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็นจากทุกฝ่าย และผลักดันในการให้ประเทศไทยดำเนิน
นโยบายด้านพันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแบบให้ “สังคมมีทางเลือก” ในการใช้ประโยชน์
จากสิ่งมีชีวิตตัดแต่งพันธุกรรม

(ข) สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ

มีบทบาทโดยอ้อม ในการถูกกำหนดให้เป็นผู้ร่างพระราชบัญญัติความปลอดภัยทางชีวภาพ ลงไปในมติคณะรัฐมนตรีฉบับนี้ ด้วยเหตุที่แต่ละกระทรวงทราบดีว่า สำนักความหลากหลายทางชีวภาพ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานอนุสัญญาต่างๆทางด้านความหลากหลายทางชีวภาพอยู่แล้ว

(ค) มอนซานโต้

ล๊อบบี้ให้รัฐบาลอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนามได้ เพื่อปูทางให้ปลูกในเชิงพาณิชย์ต่อไปในอนาคต

(ง) สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

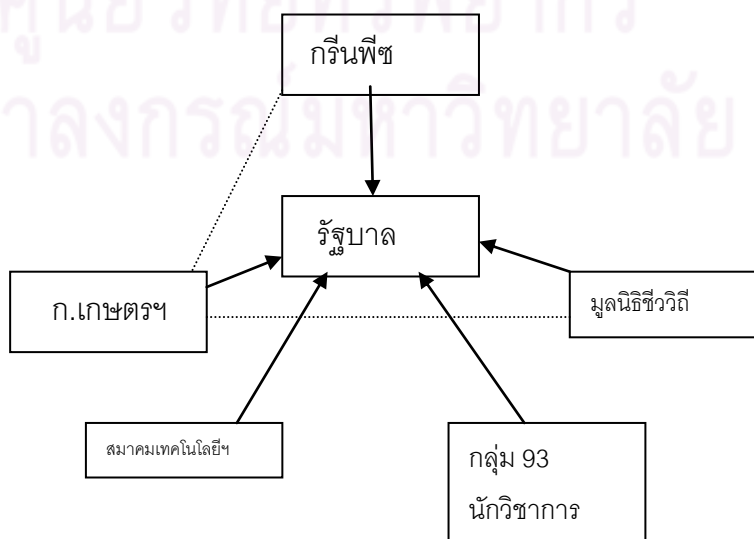
ส่งจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรีเพื่อขอให้ทบทวนมติของคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติเกี่ยวกับการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่หรือภาคสนาม เพราะกังวลถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และมีการจัดแถลงข่าวในเรื่องนี้ อีกทั้งยังมีการเคลื่อนไหวคัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับเกษตรอินทรีย์ ห้างสรรพสินค้าและซูเปอร์มาร์เก็ต, และระดับกลุ่มนักธุรกิจ

(จ) กลุ่มองค์กรที่มีใช้ของรัฐบาลซึ่งติดตามประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

แถลงข่าวเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลรับผิดชอบการหลุดรอดของพืชตัดแต่งพันธุกรรม และเร่งให้มีพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพ

8.1.2.2.3 การตัดสินใจของรัฐบาล รัฐบาลตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ

8.1.2.3 การกำหนดมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550

แผนภาพที่ 3: แผนภาพ แสดงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆในการกำหนดมติ คณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550

8.1.2.3.1 การปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มสมาชิกของเครือข่ายประเด็นปัญหา การปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น คือ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พยายามผลักดันให้รัฐบาลยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 ซึ่งห้ามการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนาม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาการศึกษาวิจัยพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ฝ่ายมูลนิธิ ชีววิถีซึ่งไม่เห็นด้วยกับการดำเนินการเช่นนั้น จึงทำการล็อบบี้รัฐมนตรีกระทรวงต่างๆที่สนับสนุนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการผลักดันนโยบายให้เลิกสนับสนุน และมีองค์กรกรีนพีซซึ่งแสดงความไม่พอใจการเดินทางผลักดันนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยการนำมะละกอไปกองขวางทางเข้า-ออกของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

8.1.2.3.2 การปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆต่อรัฐบาล

(ก) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ผลักดันให้มีการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544

(ข) สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์(สทส.)

ผลักดันให้รัฐบาลสนับสนุนการอนุญาตให้ปลูกทดสอบพืชตัดแต่งพันธุกรรมในระดับไร่นาหรือภาคสนามได้ โดยการลงนามร่วมกันกับผู้สนับสนุนอื่นๆ แล้วเสนอต่อกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(ค) มูลนิธิชีววิถี

แถลงข่าวคัดค้านการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544, ล็อบบี้ และทำการเคลื่อนไหวสาธารณะ คือ การล่ารายชื่อนักวิชาการและองค์กรที่มีชื่อของรัฐบาล

(ง) กรีนพีซ

นำมะละกอไปกองขวางทางเข้า-ออกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อแสดงความคัดค้านการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์พยายามผลักดันให้รัฐบาลยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 และล่ารายชื่อประชาชนกว่า 10,000 รายชื่อ ยื่นถึงนายกรัฐมนตรี เพื่อคัดค้านพืชตัดแต่งพันธุกรรม

(จ) กลุ่ม 93 นักวิชาการ

ยื่นจดหมายเปิดผนึกถึงนายกรัฐมนตรี เพื่อสนับสนุนให้คงมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544 เอาไว้

(จ) สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย

แถลงข่าวคัดค้านการอนุญาตให้ปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรมในพื้นที่เปิด และส่งจดหมายถึงรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีบางคนที่ได้รับผิดชอบงานเกี่ยวข้องกับประเด็นพืชตัดแต่งพันธุกรรม

8.1.2.3.3 การตัดสินใจของรัฐบาล รัฐบาลตัดสินใจกำหนดมติคณะรัฐมนตรีที่ “ประนีประนอม” ความต้องการของกลุ่มต่างๆ เพื่อลดการแตกแยกในสังคม

8.2 อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการกำหนดนโยบายพืชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย ทำให้ทราบว่า การผลักดันนโยบายนี้มาจากกลุ่มต่างๆที่มีความสัมพันธ์ในรูปแบบของเครือข่ายนโยบายประเภท “เครือข่ายประเด็นปัญหา” ถึงแม้ว่าอาจจะมีลักษณะไม่ครบทั้ง 8 มิติของเครือข่ายประเด็นปัญหา แต่ก็มี ความชัดเจนว่าเป็นเครือข่ายประเด็นปัญหา เนื่องจากประกอบไปด้วยกลุ่มต่างๆมากมาย และไม่ได้มีความเห็นพ้องต้องกันทั้งหมด แต่ปรากฏความขัดแย้งให้เห็น

อีกทั้งการตัดสินใจของคณะรัฐมนตรีหรือรัฐบาลในการกำหนดนโยบายยังมีลักษณะ “ประนีประนอมความต้องการของกลุ่มต่างๆ” ซึ่งมีความสอดคล้องกับ “แนวคิดพหุนิยม” ซึ่งแม้ว่าจะมีลักษณะของพหุนิยมครบทั้ง 7 ประการ แต่ก็มี ความชัดเจนว่าเป็นพหุนิยม เพราะแสดงให้เห็นว่าในสังคมมีกลุ่มต่างๆหลากหลายกลุ่ม และรัฐต้องประนีประนอมความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์เหล่านี้ ตามสถานการณ์ทางการเมือง เช่น การรักษาคะแนนนิยม การรักษาความชอบธรรมของรัฐบาล การลดความแตกแยกในสังคม

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กองบรรณาธิการ. คู่มือการฉบับเพื่อรับใช้สังคมไม่ใช่เพื่อการค้า. วัฏจักร (18 ธันวาคม 2549) : 12A.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. เกี่ยวกับกระทรวง [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา:

<http://www.moac.go.th/builder/moac02/inside.php?link=page&c=205>

[17 พฤศจิกายน 2552]

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. วิสัยทัศน์และพันธกิจ [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา:

<http://www.moac.go.th/builder/moac02/inside.php?link=page&c=205> =4

[17 พฤศจิกายน 2552]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรีนพีซเตือน รัฐบาลล้มเหลวครั้งใหญ่หากล้มมติกรม.

มหาวิทยาลัยหนุ่นกระทรวงเกษตรฯ ทดลองจีเอ็มโอในพื้นที่เปิด [ออนไลน์]. 2550.

แหล่งที่มา: <http://www.greenpeace.org/seasia/th/press/releases/thai-govt-gmo-field-trial-ban> [12 พฤศจิกายน 2550]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรีนพีซถล่มมะละกอบริษัทกระทรวงเกษตรฯหยุดล้มมติกรม.

ห้ามทดลองพืชจีเอ็มโอ [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: <http://www.greenpeace.org/seasia/th/news/papaya-dumping-moac>

[27 สิงหาคม 2550]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). กรีนพีซยื่นหนังสือหนึ่งหมื่นรายชื่อ “คนไทยไม่เอาจีเอ็มโอ” เรียกร้องให้

รัฐคุมมติ [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา: http://202.44.55.51/truefood_org/

[index.php?act=greenpeaceneedsarch&id=00041](http://202.44.55.51/truefood_org/index.php?act=greenpeaceneedsarch&id=00041) [27 พฤศจิกายน 2550]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). การระดมทุน [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

<http://www.greenpeace.org/seasia/th/about/core-values/fundraising-principles>

[20 มีนาคม 2553]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ [ออนไลน์]. 2553.

แหล่งที่มา: <http://www.greenpeace.org/seasia/th/about/core-values/transparency-accountability> [20 มีนาคม 2553]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). โครงสร้างของกรีนพีซ [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

<http://www.greenpeace.org/seasia/th/about/structure> [20 มีนาคม 2553]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). ปฏิเสธการตัดต่อพันธุกรรม [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

<http://www.greenpeace.org/seasia/th/campaigns/gmos> [20 มีนาคม 2553]

กรีนพีซ(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้). รู้จักกรีนพีซ [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:

<http://www.greenpeace.org/seasia/th/about> [20 มีนาคม 2553]

เกษียร เตชะพีระ. จากระบอบทักษิณสู่รัฐประหาร 19 กันยายน 2549: วิกฤติประชาธิปไตยไทย.

พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เดือนตุลา, 2550.

เกษตรกรรมทางเลือก, เครือข่าย. รื้อถอนายกจัดการกรมวิชาการเกษตรยุติการจำหน่าย

พันธุ์มะละกอจีเอ็มโอผิดกฎหมาย ขอให้มีการตรวจสอบโดยคณะกรรมการกลาง

รวมทั้งเร่งให้มีกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยทางชีวภาพโดยด่วน. กรุงเทพมหานคร:

เครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก, 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

การค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, สมาคม. การประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีวันที่

3 เมษายน 2544 เพื่อเปิดการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ)ในระดับ

ไร่นา. กรุงเทพมหานคร: สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

การค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, สมาคม. จดหมายถึงรัฐมนตรีเรื่อง “การประชุมคณะรัฐมนตรีเพื่อยกเลิก

มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 3 เมษายน 2544 เพื่อเปิดการทดลองปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม

(จีเอ็มโอ)ในระดับไร่นา”. กรุงเทพมหานคร: สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 2550.

(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

การค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, สมาคม. แถลงการณ์ไม่เห็นด้วยกับการทดลองพืชจีเอ็มโอในพื้นที่เปิด.

กรุงเทพมหานคร: สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย, 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

กึ่งกาญจน์ พิชญกุล. ผู้เชี่ยวชาญสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์

2553.

คณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ. คำสั่งคณะกรรมการจัดทำร่าง

กฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพที่ 1/2548 เรื่องแต่งตั้งคณะทำงานยกร่างกฎหมาย

ความปลอดภัยทางชีวภาพ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม, 2548. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ความหลากหลายทางชีวภาพ, สำนัก. สรุปผลการประชุมรับฟังความเห็นสาธารณะ(ร่าง)

พระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพเนื่องจากสิ่งมีชีวิตดัดแปลงพันธุกรรม

พ.ศ....เอกสารประกอบวาระ 4.1. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. เทคโนโลยีชีวภาพในมิติเศรษฐกิจ-สังคม. มติชน (10 ตุลาคม 2542) : 6.

จักรกฤษณ์ ควรพจน์. GMO สงครามเทคโนโลยีชีวภาพ การปฏิวัติครั้งที่สาม: สงครามมนุษยชาติ

ที่ไม่มีการประกาศ. กรุงเทพมหานคร: เนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ป, 2545.

แฉเล่นท์กลบรอยชำมชาติดัน “พืชตัดต่อยีน” เข้าไทย. ผู้จัดการรายวัน (8 กันยายน 2542) : 8.

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กระทรวง. คำสั่งกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ 310/2547 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำร่างกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547.
(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ทีมข่าวพิเศษ. ยักษ์ไบโอเทคโนโลยีเล่นเกมกดดันGMO ชาวเชิงวิเคราะห์ “เบื้องหลังรัฐเปิดไฟเขียวจีเอ็มโอ” [ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา: http://www.measwatch.org/autopage/show_page.php?t=27&s_id=478&d_id=475 [27 สิงหาคม 2547]

ธีระตันพีชจีเอ็มโอทั้งหมด. ผู้จัดการรายวัน (25 พฤศจิกายน 2550) : 16.

ธีระลุยจีเอ็มโอเสนอกรม . แน่ เว้นพืชอ่อนไหวข้าว - สับประรด . ฐานเศรษฐกิจ (30 สิงหาคม-1 กันยายน 2550) :16.

นโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, สำนักงาน. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยความปลอดภัยทางชีวภาพสมัยใหม่ พ.ศ..... กรุงเทพมหานคร: กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2551.(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

นักวิชาการล่าซื้อยื่นขอวิจัยจีเอ็มโอ วยปล่อยหยุดชะงักมานานร่วม 10 ปี เตือนขึ้นชักช้าไม่ทันกินต่างชาติ. แนวหน้า (18 มกราคม 2550) : 12.

นันทนา นันทโรภาส. ชนะเลือกตั้งด้วยพลังการตลาด. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ขอคิดด้วยคน, 2549.

นายภคยอมปลูกพืชจีเอ็มโอ ลดข้อขัดแย้งกลุ่มต่อต้าน. กรุงเทพธุรกิจ (1 กันยายน 2547) : 16.

ประภาส ปิ่นตบแต่ง. การเมืองบนท้องถนน 99 วันสมัชชาคนจน และประวัติศาสตร์การเดินขบวนชุมนุมประท้วงในสังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก, 2541.

ประสิทธิ์พร กาท้อนครี. 7 ปีสมัชชาคนจน ถึงเวลาเสนอนโยบายทางเลือกให้สังคมไทย [ออนไลน์]. 2545. แหล่งที่มา: http://thaingo.org/story3/news_parkmoon_171245.html [10 ธันวาคม 2545]

ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, ชมรม. ขอให้มีการทบทวนมติคณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติในเรื่องการอนุญาตการปลูกพืชตัดแต่งพันธุกรรม(จีเอ็มโอ) ในระดับไร่นา. กรุงเทพมหานคร: ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, 2547.
(เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, ชมรม. ผู้นำเข้าผลไม้จากสหภาพยุโรปแบนนำเข้ามะละกอไทยเกรงปนเปื้อนจีเอ็มโอ ถ้าไทยจะส่งออกต้องตรวจสอบตั้งแต่เมล็ดพันธุ์. กรุงเทพมหานคร: ชมรมผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ไทย, ชมรม. ผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ขอให้นายกรัฐมนตรี
 ทบทวนการเปิดให้ปลูกพืชจีเอ็มโอ. กรุงเทพมหานคร: ชมรมผู้ประกอบการเกษตร
 อินทรีย์ไทย, 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี. เกี่ยวกับไบโอไทย [ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา:
<http://www.biothai.net/about> [20 มีนาคม 2553]

ฝ่ายข้อมูลมูลนิธิชีววิถี. จดหมายเปิดผนึกจาก 93 นักวิชาการ เสนอให้คณะรัฐมนตรีคงมติ
 ห้ามการปลูกทดลองจีเอ็มโอในไร่นาและสถานทดลอง [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา:
<http://www.biothai.net/node/188> [18 ธันวาคม 2550]

ฝ่ายGMOs เชื้อข้าวไม่เคยตาย. ผู้จัดการรายวัน (20 กันยายน 2543) : 21.

พัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, สำนักงาน. โครงการศึกษาวิจัยรับมือสิ่งทำทายน
 อุบัติใหม่ เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประเทศไทยในอนาคต. กรุงเทพมหานคร:
กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2551. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

พิทยา ว่องกุล บรรณารักษ์. GMO: ชีวิตวิปริตพันธุ์ สูดยอดวิทยาศาสตร์ หายนภัยสรรพชีวิต.
 กรุงเทพฯ: สถาบันวิถีสรรค์, 2547.

ภาคประชาชนค้านเปิดทดลองจีเอ็มโอภาคสนาม ชี้กฎหมายไม่พร้อม กรณีปนเปื้อนเก่ายังค้าง.
ประชาไท (17 สิงหาคม 2550) : 8.

รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิง
 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์
 หนังสือคบไฟ, 2546.

รัฐบาลตื่น! กำหนดท่าทีผลิตภัณฑ์ “จีเอ็มโอ” ลบกระแสต้าน “พันธุ์พืชมรณะ”. มติชน
 (17 ตุลาคม 2542) : 2.

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนักงาน. สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2544.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2544. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนักงาน. สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2547.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี, สำนักงาน. สรุปมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2550.
 กรุงเทพมหานคร: สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2550. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

เลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, สำนักงาน. มติที่ประชุม
 คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 2-1/ 2547. กรุงเทพมหานคร:
สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ, 2547. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

วรัญญา ศรีเสวก. เปิดเสรี GMO กล้าตกขบวนหรือของแถมจาก FTA. ประชาชาติธุรกิจ

(30 สิงหาคม 2547): 6.

วัลลภ พิชญ์พงศา. นายกสมการการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย. สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2552.

วิชัย ต้นศิริ. วิกฤติการเมือง 2549-2550. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รังสิต, 2550.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. ความจริงเรื่องจีเอ็มโอ มายาคติ การผูกขาด และคอร์ปชั่น ในนามของ
ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี, 2551.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี. สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2550.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ. ผู้อำนวยการมูลนิธิชีววิถี. สัมภาษณ์, 25 พฤษภาคม 2552.

วิฑูรย์ เลี่ยนจำรูญ, สุรียนต์ ธัญกิจจานุกิจ, และคณะ. จากปฏิวัติเขียวสู่พันธุวิศวกรรม: บทเรียน
สำหรับอนาคตเกษตรกรรมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิชีววิถี, 2551.

วิษณุ บุญมาร์ตัน. วิพากษ์เศรษฐกิจการเมืองยุคทักษิณ ชินวัตร. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:
เอเชียเพรส, 2548.

วิวัฒน์ชัย อัดถากร. เอฟทีเอกับเศรษฐกิจพอเพียง. มติชนรายวัน (6 กรกฎาคม 2547): 12.

ศักรินทร์ ภูมิรัตน. ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. สัมภาษณ์,
17 มีนาคม 2553.

สมชาย รัตนเชื้อสกุล. เอกสารบันทึกการอภิปรายเรื่อง “กฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพกับ
ความก้าวหน้าของภาคประชาชนในการรักษาฐานทรัพยากรอาหารของประเทศ”.

กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)

สมพงษ์ ชูมาก. ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรก
แห่งศตวรรษที่ 21). พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2551.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. วิวาทะ 8 แนวคิดขบวนการแรงงาน: Neoclassic Marxism. พิมพ์ครั้งที่ 1.
กรุงเทพมหานคร: สมาพันธ์, 2545.

สมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย. เกี่ยวกับเรา [ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา:

<http://www.thaiorganictrade.com/> [19 ตุลาคม 2549]

สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์. ที่มาของสมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ [ออนไลน์]. 2553.

แหล่งที่มา: <http://www.thaibaa.org/history.asp> [20 มีนาคม 2553]

สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์. ยินดีต้อนรับสู่สมาคมเทคโนโลยีชีวภาพสัมพันธ์ (สทส.)

[ออนไลน์]. 2553. แหล่งที่มา: <http://www.thaibaa.org/> [20 มีนาคม 2553]

- สิทธิพล วิบูลย์ธนากุล. GMOsภายใต้ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547.
- สิริกุล บรรพพงศ์. ผู้อำนวยการสำนักความหลากหลายทางชีวภาพ. สัมภาษณ์, 18 กุมภาพันธ์ 2553.
- สุรวิษ วรรณไกรโรจน์. เอกสารบันทึกการอภิปรายเรื่องกฎหมายความปลอดภัยทางชีวภาพกับความก้าวหน้าของภาคประชาชนในการรักษาฐานทรัพยากรอาหารของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2551. (เอกสารไม่ตีพิมพ์)
- สุรสิทธิ์ วชิรขจร. นโยบายสาธารณสุขเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2549.
- สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ. ประวัติความเป็นมาและตัวอาคาร [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: http://as.doa.go.th/biotech/index.php?option=com_content&view=article&id=73&Itemid=129 [17 พฤศจิกายน 2552]
- สำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ. หน้าที่ความรับผิดชอบ วิสัยทัศน์ ภารกิจ [ออนไลน์]. 2552. แหล่งที่มา: http://as.doa.go.th/biotech/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=27 [17 พฤศจิกายน 2552]
- หมายเหตุประชาชน: นโยบายพืช “จีเอ็มโอ” ของประเทศไทย-(1) รัฐบาลไฟฟ้าเขียวพีซีเอ็มไอในไต้หวัน. เดลินิวส์ (26 สิงหาคม 2547) : 8.
- อลงกรณ์ กรณ์ทอง. ผู้อำนวยการสำนักวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ. สัมภาษณ์, 25 กุมภาพันธ์ 2553.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี. ทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองยุคปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2547.
- อนเนก เหล่าธรรมทัศน์. มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์หนังสือคบไฟ, 2539.
- เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์. กรีนพีซฟ้องกรมวิชาการเกษตรและอธิบดีแพรรี่มะละกอจีเอ็มโอ [ออนไลน์]. 2549. แหล่งที่มา: <http://www.nicaonline.com/webboard/index.php?topic=5243.0> [25 ตุลาคม 2549]
- เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์. คนไทยทำสำเร็จ ตัดแต่งมะละกอGMO [ออนไลน์]. 2546. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=4643440290689> [19 มกราคม 2546]
- เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์. คณะกรรมการนโยบายเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ [ออนไลน์]. 2547. แหล่งที่มา: <http://showQAnswer.asp?qNo=107> [20 สิงหาคม 2547]

เอเอสทีวี ผู้จัดการออนไลน์. “จีเอ็มโอ” เปิดศักราชใหม่ในไร่นา [ออนไลน์]. 2550. แหล่งที่มา:

<http://www.media4stream.com/.../article.php> [28 ธันวาคม 2550]

อีกรวมด้าน “จีเอ็มโอ” ทำเจ็มนักส่งออก. ข่าวสด (31 สิงหาคม 2547) : 8.

ภาษาอังกฤษ

Etc group. World's top 10 seed companies [Online]. 2007. Available from:

<http://www.etcgroup.org/en/node/615> [2007, April 30]

Horlick-Jones, Tom et al. The GM debate: Risk, politics and public engagement.

New York: Routledge, 2007.

Marsh, David and Rhodes, R. A. W. Policy network in British government. Oxford:

Clarendon Press, 1992.

Monsanto. Do GM crops increase yield? [Online]. 2009. Available from:

http://www.monsanto.com/monsanto_today/for_the_record/gm_crops_increase_yields.asp [2009, September 21]

Monsanto. Sustainable agriculture: Produce more, conserve more, improve

farmers' lives [Online]. 2010. Available from: <http://www.monsanto.com/responsibility/sustainable-ag/default.asp> [2010, February 18]

Monsanto. Today's Monsanto company [Online]. 2010. Available from:

http://www.monsanto.com/who_we_are/history.asp [2010, February 18]

Monsanto. Who we are [Online]. 2010. Available from:

http://www.monsanto.com/who_we_are/default.asp [2010, February 18]

Riggs, Fred W. Thailand: The modernization of a bureaucratic polity. 1st ed. New York:

Routledge, 1967.

Secretariat of the Convention on Biological Diversity. Cartagena protocol on biosafety.

Montreal: World Trade Centre, 2000.

Smith, Martin J. Pressure, power and policy: State autonomy and policy network in Britain

and the United States. New York: Harvester Wheatsheaf, 1993.

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ผู้เขียนวิทยานิพนธ์ชื่อ นางสาวศิรินัทภทรา สถาพรวงศ์ เกิดวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2525 ที่จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาชั้นปริญญาบัณฑิต จากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีพ.ศ. 2550 ในขณะที่ศึกษาระดับปริญญาโทได้ทำงานเป็นผู้ช่วยสอนที่คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีผลงานทางวิชาการที่ตีพิมพ์เผยแพร่ชื่อ “การกำหนดนโยบายพีชตัดแต่งพันธุกรรมของประเทศไทย”

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย